Coperta : *Nicola Adrian*

TUDOR MUŞATESCU

SCRIERI

* * *

MICA PUBLICITATE

ROMAN

Postfaţă de *Dumitru Solomon*

EDITURA MINERVA
Bucureşti — 1972

Toate drepturile rezervate Editurii Minerva

PARTEA I

I. STATUIA LIBERTAŢII

Caliopi Zaharescu a rămas văduvă, marţi, la patru după-masă. De altminteri, încă de luni seara, Titică înţelese că „se duce".

Pe de o parte, privirile filozofice ale doctorului Pruncu şi, pe de altă parte, lacrimile lui Caliopi şterse în fugă, în antreu, cu mîneca largă a capotului, îl făcuseră să-şi dea seama că ceasul de pe urmă se apropie „în pas gimnastic" şi că — prin urmare — el, locotenentul-colonel intendant Zaharescu Dumitru, nu va mai fi, în curînd, nici locotenent-colonel, nici bărbatul lui Caliopi (născută Drăgănescu), nici proprietar pe strada Sfinţilor în Bucureşti. Că, într-un cuvînt, nu va mai fi nimic din tot ceea ce „luptase" (în înţelesul civil al cuvîntului) o viaţă întreagă, ca să ajungă.

Singur şi în cămaşă cu rîuri în faţa morţii, pe la şapte seara, Titică şi-a împreunat mîinile sub cap, în patul lui de suferinţă, căutînd să pară indiferent în faţa destinului, astfel ca fulgerul inevitabil al morţii să-l „corenteze" prin surprindere. Şi dacă trupul şi-l putea stăpîni, nemişcat, căutînd parcă să-l obişnuiască în „poziţie de cadavru" îngălbenit ca un dinte de fumător (tot aşa cum odinioară, la şcoala militară, şi-l obişnuise în „poziţie de drepţi"), năvala gîndurilor cu nici un chip n-o putea ţine pe loc.

Într-un punct de pe tavan (care putea fi, tot așa de bine, o muscă sau o fărîmă de zugrăveală cojită), ochii lui vedeau, ca într-un ochean fermecat, adunate din toate colțurile amintirii, scoase la lumină de sub toate cutele sufletului, frînturi din viața lui toată, lipite una de alta, fără logică și continuitate, ca pe o bandă cinematografică, unde un regizor dibaci și-a strîns fragmente disparate din toate filmele pe care le-a realizat în viață, creînd un film, unic și ocazional, ca pentru sărbătorirea unui sfîrșit de carieră. Și, pînă la nouă seara, cît a durat proiecția filmului minunat, bolnavul a stat neclintit, cu ochii țintă pe ecranul minuscul de pe tavan. Apoi a tresărit deodată, ca și cum și-ar fi adus aminte de un lucru pe care îl uitase tocmai fiindcă se gîndise prea mult la el. A oftat lung, din inima închisă ca o geamandură defectă în piept, apoi a dibuit para soneriei de perete și-a apăsat de trei ori țumburucul de fildeș. Asta însemna, în limbajul convențional al soneriei, că vrea să vie Caliopi. Imediat ușa dinspre antreu s-a deschis fără zgomot (de cînd cu boala lui Titică i se ungeau țițînile, în fiecare dimineață, cu o pană de gîscă muiată în untdelemn de salată) și în prag s-a ivit Caliopi.

Titică îi făcu semn să se apropie și — scandînd cuvintele, așa cum nu putuse să facă niciodată în orele de latină, pe vremuri, — îi spuse cu vocea lui subțire ca ața de mosorel :

— Adu-mi sabia de Toledo din salon.

— Ce să faci cu ea, mamă dragă ? se minună onest Caliopi. Mai bine să-ți dea maica o linguriță de doctorie.

Titică făcu un gest contrariat.

— Adu-mi sabia „mea".

Caliopi ieși fără zgomot, tot așa cum intrase și după o clipă reveni ținînd în mînă sabia de Toledo. Titică o privi apropiindu-se de el, și înfățișarea ei de femeie planturoasă, înaltă și înarmată bărbățește cu sabia în mînă ridicată, îi aminti o altă imagine, a unei alte femei, într-o poziție similară. A unei femei pe care o văzuse nu știa cînd și unde.

— Uite sabia, mamă ! Ce vrei să faci cu ea ?

Titică nu răspunse. Preocupat de asemănarea lui Caliopi cu cealaltă femeie înarmată, din memoria lui, își înfundă capul în pernă și rămase neclintit, cu ochii închiși.

— Titică, ți-am adus sabia, dragă.

— ?

— Titică mamă, nu m-auzi ? Vai de mine și de mine ! Nu-mi da emoții d-astea.

Și Caliopi, cuprinsă de o presimțire groaznică, ridică spre plafon, a disperare, brațele-i albe și pufoase ca de aluat necopt.

Titică deschise ochii lui verzi în care viața nu se mai putea distinge decît ca un chenar spălăcit, prelins în colțuri și, privind-o, se înseninâ dintr-o dată.

— Am găsit !

— Ce-ai găsit, puiule ?

— Am găsit cu cine semeni tu, cum stai acuma, așa... în poziția asta.

— Dar cum stau ?

— Uite așa, în capot, cu sabia mea ridicată într-o mînă.

— Bravo, mamă, bine c-ai găsit.

— Știi cu cine semeni ?

— Cu nenea Mitu, Dumnezeu să-l ierte !

În toată viața lui de pînă acuma Titică avusese mania de a găsi, tuturor oamenilor, o asemănare fie cu alți oameni, fie cu animale, plante sau obiecte casnice. (Odată chiar, pe cînd era sublocotenent, făcuse zece zile de închisoare fiindcă spusese la popotă că nevasta colonelului semăna, din față, cu un copil desfășat văzut din spate.)

— Nu semeni cu nenea Mitu. Să-ți spui eu cu cine semeni, că tu n-ai de unde să știi. Semeni cu Statuia libertății din New York. Așa e ?

Drept răspuns, știind că, îndeobște, statuile reprezintă femei goale, Caliopi își strînse repede marginile capotului răsbuzate neglijent peste piept și pentru prima dată în viața ei se simți rușinată c-a fost surprinsă de Titică în „neglijé".

Muribunzii impun totdeauna respect. Lîngă un om care moare, pe care îl simți dibuind c-o mînă oarbă veșnicia, e o împietate să-ți sufli nasul sau să stai picior peste picior.

— Iartă-mă și tu acuma... Nu-mi arde de cochetărie.

— De ce să te iert ? Nu pricep.

— Că umblu ca statuia aia de ziseşi că-i semăn.

Titică îşi dădu seama, cu amărăciune, că ultima lui comparaţie de pe lume n-a fost reuşită şi n-a fost înţeleasă. Simţi aceeaşi stînjenire pe care o încearcă cineva care a spus o anecdotă la finalul căreia n-a rîs nimeni. Se ridică puţin pe perne şi zise :

— Dă-mi sabia şi taci.

Nimeni nu-şi poate închipui cu cîtă patimă şi seriozitate îşi iubeşte un ofiţer de intendenţă sabia. Ea dă purtătorului prestigiul militarului combatant, făcîndu-l să uite registrele scrise cu cerneală violetă de cancelarie, registrele cu colţuri roase de şobolani şi cu miros de furier, registrele în care se războiesc armate de legume, materiale şi furnituri : artileria grea a cartofilor, inepuizabilele divizii de infanterie ale boabelor de fasole cu raniţe de gărgăriţe în spate, escadroanele de arpagic cu chivăre galbene de dragoni, statul-major al prunelor uscate sistematic.

Titică apucă sabia cu amîndouă mîinile şi şi-o culcă, cu afecţiune, pe piept. Cu degete tremurătoare începu apoi să-i pipăie teaca rece şi atinsă, pe alocuri, de pecingini de rugină, iar ochii lui căutară, pe întinderea ei netedă, semnul, pe care acum douăzeci de ani, îl făcuse cu foarfecele de unghii ale lui Caliopi ca s-o poată recunoaşte în cazul cînd cineva ar fi încercat să i-o schimbe.

Semnul — două iniţiale îmbrăţişate, un T şi un Z — era la locul lui.

Titică îl privi lung şi-şi aminti exact clipa cînd îl zgîriase. Se văzu într-o duminică după-masă, în uniformă nouă de căpitan proaspăt, aşteptînd pe Caliopi „să fie gata" pentru a merge la botezul celui de al treilea „ghineral" al maiorului Perianu. Şi cum Caliopi întîrzia să fie gata la timp şi cum la botezuri, în case de camarazi, sînt invitaţi mulţi şi săbii de Toledo puţine, Titică — om cu judecată rece — luă foarfecele de unghii şi, cu vîrful lui fin şi arcuit, îşi gravă iniţialele pe sabie.

— Acum poţi s-o iei, Caliopi, şi să ştii că las cu limbă de moarte s-o ţii toată viaţa la locul ei, în salon. Cînd ăi vedea-o, să-ţi aduci aminte de mine.

Şi zicînd acestea, ochii i se umeziră onest şi buzele arse de regim se lipiră pe iniţialele tinereţii lui, într-o sărutare de despărţire, lungă, tristă şi aburită.

— Să ai grijă să n-o rezemi cumva în picioare, că se zgîrie tapetul şi ştii cîte parale m-a costat. S-o pui culcată pe pian, lîngă clarinetul meu.

Deodată Titică se simţi slab ca după o pierdere mare de sînge. Îşi adună cu greu ultimele puteri şi zise :

— Testamentul mi l-am făcut... Încă de anul trecut... După a doua criză.

Zguduită de o presimţire, oarecum agreabilă, Caliopi se simţi datoare să izbucnească în plîns. Mai ales că îi şi „venea".

— Să nu-mi vorbeşti de testament, Titică mamă, că mă supăr. O să te faci bine şi o să-l rupi... Să vezi tu.

— Mofturi ! Mai arată-mi unul care s-a făcut bine de cancer şi-l mănînc. Ş-apoi simt eu că mi se apropie.

— Nu, nu, nu, nu se poate. Prea ar fi teribilă lovitura asta pentru mine.

Bolnavul îşi da perfect de bine seama că n-are timp de discuţii banale. Gîndurile lui erau socotite, ca şi clipele. De aceea renunţă s-o convingă pe Caliopi că ştie exact ceea ce, atît de repede, îl aşteaptă.

— Tot ce am, ţi-am lăsat ţie... Cu două condiţiuni însă, şi anume : Întîi, Sergiu. Ai să-l iei în casă la noi şi să-l ajuţi pînă îşi face o carieră. E băiat bun, învaţă bine şi-atîta nepot am şi eu care să-mi ducă numele mai departe. Al doilea. Cînd o vrea Dumnezeu şi cu tine, toată averea ai s-o laşi statului ca să cumpere din ea tunuri pentru un regiment de artilerie care să poarte numele meu : Regimentul de artilerie locotenent-colonel intendent Zaharescu Dumitru.

Pe obrajii lui Caliopi lacrimile se zvîntară subit.

— Da de ce să las averea statului ? Statul ne-a dat nouă ceva ?

Titică duse un deget de conspirator obosit la gură.

— Ne-a dat, săracul ! Şi cu ştirea şi fără ştirea lui. Să nu vorbim cu păcat. D-aia m-am gîndit, ca Iov în ceasul cel greu : statul a dat, statul a luat, numele statului fie binecuvîntat. Ştiu că mulţi au să se mire şi au să

creadă c-am murit nebun, cînd vor auzi c-am lăsat averea statului ca să cumpere tunuri din ea. Dar tu să le spui tuturor că singura patimă pe care am avut-o în viaţă, afară de preferans, a fost artileria, tunurile, şi că cea mai mare părere de rău a mea a fost că nu m-am făcut artilerist, să mor pentru România Mare, pe front, cu ţeava tunului în braţe.

Muribundul simţi că i se împleticesc gîndurile şi cuvintele i se sting înainte de a-i ajunge pe buze. Se lăsă moale pe perne şi şopti :

— Am o singură părere de rău. Că n-am murit măcar colonel plin.

Acestea zise, Titică îşi împreună mîinile la piept, închise ochii şi se lăsă într-o toropeală care se făcea din ce în ce mai adîncă, din ce în ce mai bună, din ce în ce mai subţire.

Caliopi povestea după înmormîntare „fetelor“ că, din somnul acesta, Titică s-a deşteptat tocmai a doua zi, marţi, pe la patru după prînz.

— Şi după ce s-a deşteptat ce-a făcut ? o întrebă Sophie Cornescu, mare amatoare de amănunte complete.

— Ce să facă ? A stat puţin cu ochii deschişi şi pe urmă a murit.

— Aşa „instantaneu“ ?

— Ca un pui de găină, dragă madam Cornescu.

— E, aşa ceva n-am pomenit de cînd sînt ! şi Sophie Cornescu desemnă o cruce mare şi aproximativă pe jerseul ei etern. Slavă Domnului, am văzut atîţia morţi în viaţa mea, dar ca bărbatul tău mai rar ! Auzi dumneata, să se deştepte din bunătate de somn, ca să moară ca un tîmpit, Doamne, iartă-mă ! E ne-mai-pomenit !

— Era de aşteptat. Doctorul mă prevenise de trei zile. Aşa a fost destinul lui.

— Ce destin, dragă Caliopi, ce destin ? Nu există destin. Destinul şi-l face omul singur. Ascultă-mă pe mine, că sînt femeie cu experienţă.

— Da ce putea să facă el, săracul ?

— Cum ce să facă ? Să nu se deştepte din somn... Să doarmă mereu, pînă trecea moartea pe lîngă el. Şi pe urmă n-avea decît să se deştepte...

Şi „fetele“ toate, împreună cu văduva răposatului, ascultînd teoria lui Sophie Cornescu — cu farfurioarele de colivă în mînă — clătinară capetele a aprobare, ca nişte chibritelniţe cu arc.

II. SI NATURAM DUCEM SEQUEMUR [1]...

Cînd l-a anunţat Matache, servitorul liceului, că domnul „derector" îl pofteşte imediat la cancelarie, Sergiu fuma liniştit o ţigară, ascuns, împreună cu alţi colegi fumători din cursul superior, în dosul sălii de gimnastică şi, ca de obicei, trăgea fumul la intervale rare de timp, astfel ca ţigara să se termine o dată cu recreaţia.

Invitaţia neaşteptată a domnului director l-a făcut în primul rînd să privească cu regret jumătatea de ţigară pe care trebuia s-o arunce şi numai după ce Popovici dintr-a şasea s-a oferit „să i-o ţie pînă se întoarce", dîndu-şi „parola de onoare" că nu i-o fumează, s-a gîndit că trebuie să se fi întîmplat ceva important, de vreme ce directorul însuşi îl cheamă la cancelarie.

Cum nu se ştia însă vinovat cu nimic, în afară de faptul că era fumător, Sergiu îşi închipuia că i se pregăteşte o aspră corecţie în legătură cu aceasta.

Directorul îl aştepta. Avea aerul important din zilele de sărbătoare naţională cînd se urca la catedra amfiteatrului pentru „a vorbi" elevilor (totdeauna cu aceleaşi gesturi, cu aceleaşi cuvinte şi aceeaşi jachetă curăţită cu ciuin) despre marile evenimente din istoria neamului.

Sergiu îl salută adînc şi rămase respectuos lîngă uşă.

[1] Dacă urmăm natura călăuzitoare...

— Apropie-te, Zaharescule...

Apoi, după ce Sergiu făcu cîţiva paşi înspre masa lungă, acoperită cu sugativă verde, directorul îi indică un scaun în faţa lui.

— Şezi jos !...

Impresionat de politeţea neobişnuită a d-lui director, reputat bădăran şi latinist şi, mai ales, de tonul lui cordial, Sergiu se aşeză pe marginea scaunului, învîrtindu-şi jenat şapca deasupra genunchilor.

Domnul director îl măsură o clipă, de la sprincenele pantofilor pînă în zbenghiul din creştet, apoi îl privi drept în ochi, pe deasupra jumătăţilor de ochelari cu lănţic de aur, aşa cum făcea totdeauna cînd vrea să fie foarte atent la ceea ce face.

— Dumneata fumezi, nu e aşa ?

Sergiu îşi simţi obrajii îmbujorîndu-se fără voia lui. Neobişnuit să mintă şi învăţat să-şi ia totdeauna răspunderea faptelor sale, răspunse hotărît :

— Da, domnule director. Fumez !...

— Ai ţigări la dumneata ?...

— Am...

Şi fără să mai aştepte invitaţia domnului director, ştiind că după această mărturisire nu poate urma decît o percheziţie a buzunarelor şi o confiscare a corpurilor delicte (în speţă, o tabachere de mucava cu trei ţigări Carpaţi înăuntru), Sergiu scoase tabacherea din buzunar şi o puse pe masă.

Domnul director făcu un gest scurt spre tabachere.

— Aprinde o ţigară...

Avînd impresia că — înainte de a trece la alte sancţiuni mai importante — directorul vrea să-l ridiculizeze şi socotind c-a sosit momentul unei pledoarii în favoarea libertăţii fumatului în cursul superior al liceelor, Sergiu se ridică în picioare şi răspunse :

— Oricît de convins fumător aş fi, domnule director, nu-mi pot permite să fumez în faţa dumneavoastră.

— Dacă te poftesc eu ! Am auzit că asupra dumneavoastră, a fumătorilor, tutunul are un efect calmant... Şi dacă — în chiar cancelaria acestei şcoli şi în faţa mea ţi-am îngăduit să fumezi o ţigară — înţelegi, cred, că o

fac pentru că am nevoie de tot calmul dumneatale... de toată puterea dumneatale de stăpînire. Cîți ani ai dumneata ?

— Aproape optsprezece, domnule director...

— Prin urmare nu mai ești un copil, nu e așa ? Ești pe pragul primei maturități... La romani, ai fi îmbrăcat deja „toga virilis". Trebuie dar să-ți dai seama că viața — cu toate părțile ei frumoase — ne rezervă, pe lîngă ele, o mulțime de încercări, unele mai mici, altele mai mari, cărora trebuie să le rezistăm, dacă vrem să învingem... Strămoșii noștri, romanii...

Sergiu ascultă, fără să audă, discursul plin de citate al domnului director. Înțelegea numai că sub toate acestea se ascundea o veste rea, de o mare importanță. Făcea toate sforțările să-și închipuie cam ce nenorocire i s-ar fi putut întîmpla și nu vedea de nicăieri nimic...

Se știa orfan de la patru ani. N-avea frați, nici surori. Rude avea puține și înstrăinate, cu excepția colonelului Zaharescu, singurul care se interesa din cînd în cînd de el, și care, cu regularitate matematică, îi trimitea o mie de lei de Paște, o mie de Crăciun și două mii de vacanța mare, fiecare mandat poștal fiind urmat de o scrisoare plină de sfaturi părintești și de pete de cerneală antracen. Avere n-avea nicăieri și de la nimeni în afară de bursa lui de la liceu (datorită căreia, putuse să ajungă — primul întotdeauna — pînă în clasa a VII-a) și de cele cîteva sute de lei pe care le cîștiga lunar, meditînd, de doi ani — pentru ca să intre odată și odată la Mînăstirea Dealului — pe unicul fiu al plutonierului Rădulescu. (Un burduf cu ochi mari de înger și creier de miel fiert.)

De aceea, cînd domnul director își încheie discursul plin de înțelepciune antică și de îmbărbătare didactică și-i întinse — cu un gest teatral — o telegramă scoasă din buzunarul vestei, Sergiu o desfăcu fără nici un fel de emoție și citi :

„Titică mort. Vino imediat toate bagajele. Rămîi liceu București. *Caliopi.*"

Telegramele au darul să nu fie niciodată lămurite, tocmai din cauza prea voitei lor clarități și lipsei lor de amănunte.

Or, totul pe lumea asta e compus din amănunte.

Sergiu înțelegea perfect că „nenea Titică" murise. Înțelegea că, în acest caz, prezența lui — ca nepot și unică rudă — e necesară la înmormîntare. Nu putea însă înțelege ce raport putea fi între moartea unchiului său și mutarea lui la un liceu în București.

Mai citi o dată telegrama (căci orice telegramă se citește de mai multe ori) și observă că mutarea lui în București era o chestiune decisă, de vreme ce i se spunea să-și aducă „toate" bagajele.

Dar cine putuse să decidă acest lucru fără ca măcar să-l întrebe ? Nenea Titică ? Și de ce ar fi făcut-o el, tocmai acum, înainte de moarte, cînd atîția ani de zile îl lăsase să trăiască singur și oropsit între zidurile internatului de provincie ? Tanti Caliopi ? Abia o văzuse o singură dată, cînd au trecut în excursie cu automobilul prin orașul lui și-au venit pînă la liceu să-l vadă și să-i dea un avans de cinci sute de lei în contul celor două mii pentru vacanța mare. Și-apoi — pe cît o știa — tanti Caliopi era o femeie preocupată numai de ea. Ce-ar fi îndemnat-o dar să-l aducă la București ? Și de ce hotărîrea asta — indiferent dacă a fost a lui sau e a ei — i se aduce la cunoștință în același timp cu decesul ? Însemna dar că între moartea unchiului și mutarea lui în București este o legătură strînsă și că cea de a doua nu poate fi decît o urmare a celei dintîi.

Și ce legătură ar putea fi între una și alta, decît existența unui testament ?

Cum îl știa pe nenea Titică om bogat și fără copii, gîndul că el ar putea fi, eventual, moștenitorul, îl făcu să-și simtă picioarele tremurînd. De aceea, de data asta, se așeză pe scaun nepoftit, privind cu ochi nedumeriți, în care mijeau totuși toate speranțele, telegrama revelatoare.

Domnul director se întorsese, cu discreție, spre fereastră și observa cum Ionescu Vasile, dintr-a cincea, punea piedică tuturor elevilor din clasele inferioare, în momentul cînd urcau treapta de beton a coridorului. „Pe măgarul ăsta am să-l ascult imediat ce intru în clasă, deși l-am

ascultat și lecția trecută", gîndi domnul director, apoi, fiindcă clopoțelul anunțase sfîrșitul recreației, se întoarse spre Sergiu și, punîndu-i afectuos mîna pe umăr, îi zise :

— Te rog să primești condoleanțele mele... Și ține minte, vorba strămoșilor noștri, Zaharescule : „si naturam ducem sequemur, nunquam aberabimus..." Haide ! Acum du-te în clasă, ia-ți cărțile și pleacă la gară... Îți dau drumul provizoriu pentru șapte zile și dacă, după cum am înțeles din telegrama dumneatale, va fi vorba să te muți la alt liceu, în Capitală, din partea mea vei avea concursul... Ești un elev distins și meriți prin urmare tot sprijinul profesorilor dumneatale. Umblă sănătos... și curaj, băiete !

Unicul tren spre București pleca la unsprezece și douăzeci. Cu cîteva minute numai înainte de plecare, Sergiu ajunse pe peron. Abia avu timpul să-și cumpere bilet și să-și urce bagajele (un geamantan de mușama, o lădiță de recrut, o cutie de vioară și o servietă înțesată cu cărți) într-un compartiment de clasa a III-a și domnul Gojnea, șeful stației, dădu semnalul de plecare...

Înghesuit la fereastră între o leliță care pleca la București să-și vadă feciorul, soldat „în compania a IX-a la Malmizon" și un preot de țară care mergea să-și ducă copilul la institutul antirabic — fiindcă îl mușcase un cîine „cu semnalmente de turbare" — Sergiu aprinse cea dintîi țigară pe care în viața lui o fuma în public. Se gîndea la viața lui. Cea de pînă acum și cea de aci înainte. Viața cea de care — cu fiecare piatră de kilometru, cu fiecare canton, cu fiecare gară — simțea cum se apropie și se depărtează în același timp.

Pentru tot ceea ce fusese pînă acuma, nici un regret. Nu ducea în el nici o amintire care să-l facă să se gîndească, cu emoție și părere de rău, îndărăt. O copilărie chinuită, fără bucurii, fără alintări, irosită pe cărțile de școală primară și în picul de grădină cu stropul lui de cer prelins printre ramurile zarzărului din dosul casei. Apoi, internatul. Dormitoarele triste, colegii, coridoarele, duminicile libere pe străzile vechi, provinciale, examenele,

cu vacanțele lor, singurele bucurii într-o viață de izolare și de muncă încăpățînată.

Pentru tot ceea ce avea să fie de aci înainte, fiorul cel mare al neprevăzutului. Fiorul pe care îl simțea în el ca o bătaie de aripi nevăzute într-o colivie cu pereții tencuiți...

III. VERGISS MEIN NICHT [1]

„Doamna Caliopi Zaharescu aduce, pe această cale, cele mai vii mulțumiri tuturor rudelor, camarazilor, prietenilor și cunoscuților, care au luat parte la oficierea parastasului de un an de la moartea multiubitului și în veci neuitatului ei soț, locotenent-colonel intendant Zaharescu Dumitru (Titică).“

Caliopi împăturește jurnalul cu grijă, îl închide în casa de bani din birou (în sertarul rezervat documentelor), apoi își reia locul pe fotoliu, în salon.

Deși e numai nouă seara, totuși, după o zi atît de agitată, se simte ostenită, ca după o noapte pierdută. Impresiile zilei, slujba la biserică, pomenirea la cimitir, întîlnirea cu atîția camarazi și cunoscuți ai răposatului, (parastasul a fost foarte animat, fiind o zi superbă pentru o plimbare „pe contul familiei“ la cimitirul militar), întîlnirea cu toată lumea aceea care nu i-a vorbit decît de Titică, fiecare simțindu-se obligat să-l regrete, să povestească o amintire binevoitoare la adresa lui sau să-i sublinieze o calitate, emoțiile ei personale, toate acestea fac ca, în clipele astea de inventar, amintirea defunctului să se reconstituie întreagă.

[1] Nu mă uita (germ.).

Oricîtă tăinuită și omenească bucurie i-a produs, de la început, o dată cu moartea lui Titică, gîndul libertății dobîndite cinstit, prin văduvie, și al averii moștenite cu testament olograf, oricîtă vinovată ușurare a întrezărit imaginația ei, scăpată de sub zăgazul vieții conjugale, într-un viitor turbure, agreabil și pe alocuri amețitor, după despărțirea definitivă de omul care — prin simpla lui prezență în viață — reprezenta o barieră, dincolo de care clocotea o lume și „o viață“ abia bănuită cu timiditate și emoție, în clipa asta Caliopi regretă sincer, din tot sufletul și din tot trupul ei amplu, pe „bietul Titică“. Pe omul care deși n-a reprezentat niciodată pentru ea „idealul“, a fost totuși „o ființă“ cu care, douăzeci și cinci de ani, și-a amestecat zilele, visurile și simțurile. Un om care a știut, cu o artă numai de el cunoscută, să-i facă viața plină de mulțumiri mărunte, variate, continui și să-i dea impresia că nici o altă fericire n-ar fi putut exista în afară de aceea pe care i-o construise el, minuțios, metodic sau — cum zicea el, în termeni militari — „scurt, clar și concis“.

Ghemuită în fotoliu, sub presiunea amintirilor pe care le vede adunîndu-se din toate părțile și de toate felurile, Caliopi — victimă a tensiunii arteriale ridicate — simte imperios nevoia unui pahar cu apă și a unei bucățele de zahăr.

— Sergiule! Te rog să-mi dai un pic de apă și o bucățică de zahăr.

În altă împrejurare, Sergiu ar fi sărit imediat să-și servească mătușa. (El știa că imediat după moartea unchiului, nopți de-a rîndul, tanti îl visa pe răposatul și că spaima în care tresărea din somn, nu i se putea liniști decît cu un pahar cu apă și o miraculoasă bucățică de zahăr.)

De data asta însă, Sergiu nu mai poate satisface dorința lui Caliopi. Sculat de la cinci dimineața, hărțuit de colo pînă colo cu regizarea tuturor preparativelor parastasului (colivă, birjari, lumînări, ulcele, cofeturi, paracliser, plata popilor, etc.), trimis de zeci de ori în oraș după un lucru uitat și reamintit în ultimul moment (scorțișoară, plute pentru candele, mărunțiș pentru pomană etc.) oste-

nit de greutatea lui tanti Caliopi pe care trebuise s-o sprijine la toate urcările și coborîrile din cupeu, acasă, la biserică, la cimitir (și durerea face pe oameni mai grei), a adormit, pe marginea fotoliului, cu capul pe piept și cu mîinile lăbărțate pe genunchi, ca un călător în tren cînd, după o noapte petrecută în picioare pe coridor, găsește, spre dimineață, cu două stații înainte de destinație, un loc în compartiment.

Caliopi îl privește dormind și inima deschisă astăzi tuturor emoțiilor i se umple de un sentiment ciudat: un amestec de milă și de vanitate. Se ridică încet de la locul ei și apropiindu-se de el, îl mîngîie ușor, întîi pe frunte, apoi pe obraji. Mîinile ei simt, fără să aibă intenția, pielea adolescenței catifelate, pe luciul căreia bărbăția bărbii n-a avut încă timpul să-și înăsprească țepile. Înspăimîntată de propriul ei gest și poate de neprevăzutul senzației pe care o încearcă, își trage repede mîna înapoi și își reia locul.

Și ca și cum ar fi simțit prin somn mîngîierea maternă a mîinii aceleia grase și moi, Sergiu surîde fericit, iar buzele-i, înfiorate parcă, depun un sărut timid și filial, în vid.

Caliopi a privit pe toate fețele și a judecat din toate punctele de vedere dorința lui Titică de a avea grijă de unicul lui nepot, pînă și-o face o carieră. Se gîndise, la început, să-i scrie, pur și simplu, o scrisoare prin care să-i aducă la cunoștință că se obligă să-i servească lunar o sumă de bani, pînă la terminarea studiilor.

Dar Sergiu în cîteva luni de zile urma să termine liceul în provincie și să vie, pentru studiile universitare, la București. Aci cheltuielile s-ar fi mărit, pe lîngă cursuri, taxe, cărți, și cu o sumă importantă, reprezentînd plata chiriei și a întreținerii lui. Or, acestea le putea avea gratis, în chiar casa ei. O cameră oarecare de pe coridor și mîncarea de la servitori. De aceea Caliopi se oprise la această din urmă soluție și, cu o zi înainte de înmormîntare, telegrafiase nepotului în provincie.

Nu simțea pentru el nici un fel de sentiment. Îi era indiferent ca o piatră din curte sau ca o cioară de pe turla bisericii din față. Îl văzuse o singură dată, în treacăt, și

atîta tot. Nu știa decît că e premiant în toate clasele (lucru care îl făcea și mai antipatic) și că seamănă leit „la ochi" cu Titică. Acest din urmă amănunt a făcut-o să-l privească, cu oarecare interes, în clipa cînd i s-a înfățișat în salonul mortuar, stîngaci, neștiind ce să facă cu bucheţelul de flori care i se fana în mînă.

Nu l-a mai văzut apoi două zile, pînă după înmormîntare. N-a știut nici unde a dormit, nici ce-a mîncat, nici ce-a făcut. Era prea stăpînită de durerea ei, pentru ca să-și mai poată aduce aminte de astfel de nimicuri.

Cînd a aflat însă că „nepotul" a dormit cu mantaua sub cap, pe banca chioșcului din grădină, unde își depozitase și bagajele, i s-a făcut parcă milă de el. L-a chemat să-l certe că nu s-a priceput să se culce pe prima canapea găsită la îndemînă și să-i puie în vedere hotărîrea ei cu privire la „noul lui fel de viață".

Și atunci, în locul unui licean lălîu, plin de coșuri pe față și adus de umeri — așa cum se aștepta să fie — i s-a înfățișat un tînăr înalt, voinic, drept ca un metru de stămbar, cu obrazul curat și viril și cu trupul bine cumpănit în uniforma curată și cu oarecare eleganță croită. Și dintr-o dată Caliopi s-a simțit jenată să aducă la cunoștința acestui tînăr prezentabil și destul de simpatic că „începînd de astăzi" urmează să doarmă pe coridor, în fosta odaie a ordonanțelor și să mănînce singur, în odaia lui, din mîncarea slugilor. S-a gîndit puțin și, fiindcă era tocmai ora prînzului, l-a poftit în sufragerie la masă. Aci, între feluri, a ascultat povestea vieții lui. O poveste simplă și scurtă a unui om obișnuit să înfrunte tot și hotărît, prin propriile lui mijloace, să biruie. Ochii nu-i avea tot atît de verzi ca răposatul. Ai nepotului, așa cum ședea în soare, băteau nițel mai în albastru. Și ce gene răsfrînte! Ca de fată!

Caliopi își amintește perfect cum s-a uitat atunci la ochii ăștia frumoși și cum dintr-o dată — sub privirea lor limpede — toate planurile ei s-au răsturnat.

Și Sergiu din ziua aceea a rămas în casa ei, nu ca o rudă săracă pe care trebuia s-o tolereze pentru împlinirea

unei obligații testamentare, ci ca un oaspete. Ca un invitat pe care o gazdă care își pricepe rostul trebuie să-l trateze cel puțin de la egal la egal.

Pe masa din salon se află în permanență trei obiecte : un vas de flori japonez (cîștigat la tombolă, la balul unei societăți de binefacere), o scrumieră de porțelan (cumpărată la Viena) și un album de catifea roșie (oferit lui Titică de către ofițerii regimentului său, cu ocazia înaintării la gradul de căpitan).

Vasul japonez (pe fundul căruia scria *Made in Germany)* e mare cît un ciubăr de muls caprele. Pe pîntecul lui, două gheișe de smalț roz, cu ochi de cobalt și coafură neagră de lac chinezesc (în care se observă înfipte, cu grație, două ace de argint, lungi ca niște cîrlige de ciorapi) stau așezate grecește pe un covoraș brodat cu crizanteme galbene și privesc o barcă, lunguiață ca o scobitoare, plutind pe golful albastru care își trimite valurile pînă la picioruşele lor de cretă. Din barcă, un tînăr în chimono, cu un castronaș de iaurt pus pe cap cu gura în jos, le face bezele, înclinînd grațios chipul lui oval ca un bob de cafea. La orizont se mai vede un vulcan stins, cu moțul turtit ca o scufă de noapte și un pescăruș cu cioc de bronz și aripi albe de marchizetă, plutind deasupra decorului, ca un fluture în mărime naturală.

Scrumirea de porțelan e compusă din două figuri. Prima reprezintă, în mărimea unei coji de nucă, un obiect casnic pe care servitoarele din provincie îl aduc seara, înainte de culcarea stăpînilor, sub șorț, pentru a-l ascunde sub pat sau în măsuța de noapte. Cea de a doua figură înfățișează o pisică, mare cît un șoarece adolescent, vopsită cu lac roșu, cu mustăți de sîrmă și cu joben de ministru plenipotențiar. Poziția pisicii, cambrată la mijlocul trupului și cu coada ridicată suspect, trădează intenția de a se servi, pe loc, de obiectul cu care fantezia artistului ceramic și vienez a legat-o printr-o tălpică de porțelan bleu.

Albumul de catifea roșie are colțurile învelitoarelor strînse în cîte două triunghiuri de metal ca scoarțele unei evanghelii. Pe frontispiciul acestui album, cu file groase de mucava lustruită, se vede scris, cu litere suflat în

aur, „Vergiss mein nicht" sub un mănunchi de floricele bleu cu pistrui de lumină.

Și dacă celelalte două obiecte au o importanță strict decorativă, albumul de catifea roșie de pe masa din salon prețuiește în ochii lui Caliopi cel puțin tot atît cît prețuia sabia de Toledo în ochii răposatului locotenent-colonel intendent Zaharescu Dumitru. Are, prin urmare, o importanță morală.

Și e firesc.

Albumul de catifea roșie de pe masa din salon e un cavou portativ în care amintirile ei s-au strîns — îngropate cronologic — sub lespezile de carton ale paginilor, ca în niște morminte standardizate de cimitir american. E un fel de inventar ilustrat al vieții ei întregi. Un rezumat, în imagini...

Pe prima filă, Caliopi se regăsește la trei ani. În picioare pe un scaun, între părinții ei : mama, o cocoană grasă, scurtă și îndesată ca o jimblă, cu *lorgnon*-ul de aur ținut grațios la o distanță respectabilă de ochi, în vîrful degetelor scăpate din mitena de dantelă. Tata, un omuleț pierdut sub pălăria de panama și sub redingota de lustrin încheiată într-un singur nasture, sus, sub bărbie.

Caliopi se privește. E o fetiță urîțică, cu picioruşe în paranteză, cu un moț înfipt în creștetul capului ca un ou de Paște și, drept supremă eleganță, cu o umbreluță pitică în mînă. Fericiți că pot prezenta obiectivului pe odrasla lor și conștienți de importanța momentului, părinții — înțepeniți de-a dreapta și de-a stînga scaunului, pe care a cocoțat-o fantezia fotografului — surîd din toate trăsăturile feței, ca o pereche de unguri, duminica, privind lebedele în Cișmigiu.

Și filele albumului trec mai departe, într-o defilare rapidă de rude defuncte (de ce or fi semănînd între ele toate rudele defuncte păstrate în albumurile de familie ?), de colege de școală (cu guleraşe albe, amidonate, peste șorțurile negre, cu cravate de pictori la gît și cu ghete cu nasturi în picioare), de „vederi din țară și străinătate", de copii după tablourile celebre și de ilustrate reprezentînd, de predilecție, mări înspumate de furtună (în volbura cărora se luptă bărci pline cu pescari însurați), mori de vînt flamande cu morari veseli și fumători de lulele (îm-

brăcaţi cu şalvari cafenii, ca ţăranii noştri de pe Vlaşca), portrete de compozitori şi mai ales felicitări. Felicitări de „Anul Nou", cu porci trandafirii de gelatină şi cu urări în litere de brad verde din încheieturile cărora se topeşte zăpadă festivă.

Şi cu fiecare filă mai departe Caliopi creşte sub proprii ei ochi.

Treptat pieptănătura, cu breton tăiat scurt pe frunte şi onorat la zile mari cu moţuri învoalate de panglică lată, se schimbă, mai întîi în bucle răsucite cu artă pe deget şi apoi în cozi lăsate pe spate şi împletite de o parte şi de alta a capului. Rochiţele copilăreşti încep să fie din ce în ce mai lungi, din ce în ce mai multe pe talie şi mai împunse în afară în dreptul pieptului. Ghetele fără formă, sandalele dispar pe nesimţite, ca să facă loc pantofilor cu toc şi chiar unei perechi de pantofi de lac cu fundulițe de rips la căpută.

Caliopi are cincisprezece ani.

A învăţat să citească seara, în traducere, romanele la ordinea zilei, să întrebuinţeze apa de Colonia şi înainte de culcare, şi ştie să-şi încondeieze sprîncenele, pe furiş, cu chibritul tăvălit în funingine, făcută cu flacăra lumînării pe fundul unei cești de cafea cu lapte.

A învăţat chiar să răspundă „înţepat" bărbaţilor care îi şoptesc, în amurg, cînd se întoarce din oraş spre casă, cuvinte galante, subliniate de priviri focoase şi măgăreşti.

Acum Caliopi cunoaşte „toate tainele vieţii". Nu mai crede, de mult în barza care aduce copiii cucoanelor din cartier. Nu-şi mai închipuie apoi că băieţii se deosebesc de fete numai pentru că poartă pantaloni şi ştie „precis" că verii primari sînt singurele persoane pe care familia nu-i socoteşte niciodată bărbaţi şi de la care se pot afla — noaptea tîrziu, cînd toţi ai casei s-au culcat — lucruri foarte importante. Lucruri care te fac — după ce ei pleacă, cu ţigări contraveniente în gură şi cu mîinile înfundate liric în buzunare — să te zvîrcoleşti în aşternuturi, chinuită de insomnii, pînă ce se aud tramvaiele comunale ieşind de la depouri.

Şi iarăşi filele trec.

Încep să apară fotografiile din excursii mixte, cu băieţi şi fete, acoperite de semnături comemorative şi indescifrabile. Apoi, în două poziţii, cea dintîi fotografie în rochie de domnişoară de onoare (firește, la nunta unei verişoare). După ea vin — pe file multe — fotografiile de „artişti" şi, în sfîrşit, deodată, singur pe o pagină, se iveşte Titică. E în picioare şi în mare ţinută, aşa cum era cînd l-a cunoscut „prima dată" la nunta Didonei.

Caliopi îşi aduce aminte exact.

Ea era domnişoară de onoare. Titică, simplu invitat, în calitate de prieten şi camarad de regiment cu ginerele. (Tot un locotenent „de aţă" cumsecade şi leoarcă, sub mănuşile albe.)

Primele cuvinte le-au schimbat în biserică. Se începuse împărţirea bucheţelelor de flori şi a cocardelor cu beteală. Urmată de cavalerul ei (un funcţionar de la Domenii, ras în cap ca un sas în vacanţă) care nu pierdea ocazia să-i calce pe trena rochiei la fiecare pas (o rochie de mătase roz cu volane albe ca o îngheţată de fragi cu frişcă pe de margini), Caliopi se apropie de Titică, care asculta atent slujba şi, cu un gest drăguţ, acompaniat de un surîs care lăsa să i se vadă toţi dinţii (toată lumea era de părere că „îţi vine s-o mănînci cînd rîde") vru să-i prindă de pieptul tunicii o cocardă de nuntă.

Emoţionat de atenţie, Titică umflă pieptul. Poate din cauza asta, acul apăsat de Caliopi cu putere se frînge, înfigîndu-i-se în deget. Caliopi dădu un ţipăt. Profund impresionat de această întîmplare, Titică îşi pierdu cumpătul şi, neştiind exact ce trebuie să facă, îi apucă degetul şi, strîngîndu-l cu putere de vîrf, îi duse la gură „ca să-i sugă durerea", aşa cum ştia el că se procedează în cazuri de înţepături.

Surprinsă de „îndrăzneala" şi „intimitatea" acestui gest, ea îşi smulse mîna din strînsoare şi, îmbujorîndu-se toată, îi zise pe un ton pueril şi ultragiat:

— Domnule locotenent...

Abia atunci Titică îşi dădu seama de „gafa" pe care o făcuse şi rămase în faţa ei, dezorientat şi bleg, ca o necuvîntătoare intrată din eroare într-o cofetărie.

Cavalerul lui Caliopi, care privise întîmplarea cu indiferenţă, găsi momentul potrivit să scoată din buzunarul de la spate al pantalonilor o batistă de şifon curată şi parfumată copios cu esenţă de roze. (Burlac, cavalerul lui

Caliopi, nu cumpăra parfum decît la zile mari. Şi pentru ca „să nu se trezească degeaba", cumpăra numai cu gramul şi numai într-o fostă sticluţă de picături de Davilla, fiindcă, după cum se ştie, sticluţele acestea sînt prevăzute cu un picător.)

— Îmi daţi voie, domnişoară, să vă „pansez" puţin rana, zise el.

Titică simţi că-i fuge pămîntul de sub picioare. Îşi pironi ochii asupra lui Caliopi şi, cu vocea sugrumată de guler şi de sinceritate, bîigui :

— Vă rog să mă iertaţi, domnişoară, dacă adineauri... Fără să vreau... Convins că fac un bine. Să mă credeţi că nu m-am gîndit nici un moment... la altceva, care... Vă dau cuvîntul meu de onoare... Regret din...

Lui Caliopi i se făcu milă de el. Îşi dădu seama că gestul care o supărase fusese făcut fără intenţie de necuviinţă. Şi ca să arate bietului băiat că „nu mai are nimic cu el", pe lîngă cocarda cu pricina (pe care, de data asta, Titică şi-o prinse singur în piept) culese din coşul pe care i-l ţinea galant cavalerul de onoare un buchet de liliac alb înfăşat în scutece de ferigă verde şi i-l oferi rîzînd.

— Poftim ! Ca să ne împăcăm, îţi dau şi flori.

A doua zi de dimineaţă, la regimentul 40 Călugăreni, pe biroul locotenentului administrator Zaharescu Dumitru se putea vedea, aşezat cu grije într-un pahar cu apă, buchetelul de liliac alb peste care avusese grijă să toarne cîţiva stropi de „odicolon" ca să-i menţie parfumul.

Şi dacă, tot a doua zi, cineva i-ar fi spus lui Caliopi că, peste două luni, avea să păşească în faţa altarului de la biserica Silvestru, la braţul locotenentului pe care îl cunoscuse la nunta Didonei, i-ar fi pufnit de rîs, în nas.

Şi totuşi, peste două luni, într-o duminică, la orele nouă seara — albă şi emoţionată — Caliopi devenea doamna locotenent Zaharescu, soţia celui mai fericit ofiţer inferior din armata română.

Lucrurile se petrecuseră atît de repede, pentru că părinţii ei socoteau că o fată de funcţionar al statului, dacă nu se mărită pînă la douăzeci de ani, mai ales cînd

e frumoasă, trece din oficiu în rîndul fetelor „cu defecte ascunse" pe care lumea şi peţitoarele nu întîrzie să le afle, sau să le imagineze.

De aceea propunerea lui Titică a fost primită de la început cu simpatie. „Băiatul" avea carieră frumoasă, avea o pereche de case cu două etaje şi cu balcon, în oraşul lui natal, o grădină cu fîneţe şi pomi fructiferi la marginile aceluiaşi oraş, avea o vacă elveţiană şi ceva bani puşi deoparte. N-avea nici un viciu, era prezentabil şi bine văzut de superiorii săi.

Singurul lucru care nu le surîdea părinţilor era „arma" din care făcea parte viitorul ginere. Şi dacă totuşi coana Clemantina a rămas pînă la sfîrşit de părere că administraţia este o armă „inferioară", domnul State s-a convins, între timp, că dacă infanteria este „regina bătăliilor", artileria şi cavaleria „arme de elită", apoi administraţia nu poate fi altceva decît „mama războaielor", pentru că ea hrăneşte toate celelalte arme în timpul campaniei. Şi deodată lucru acesta stabilit, nu mai rămînea decît consimţămîntul lui Caliopi.

Cînd a auzit despre ce este vorba, Caliopi a început în primul rînd să plîngă. Apoi s-a mulţumit să suspine şi să declare categoric :

— Mai bine mă omor decît să mă mărit cu un ofiţer „de aţă".

Dar nu ăsta era motivul adevărat al refuzului ei şi nici faptul că Titică i-ar fi displăcut (în ceea ce privea „fizicul" i-l găsise destul de „plăcut", iar ca „intelect", era de părere că e foarte „simpatic").

Pentru căsătoria ei îşi construise, ca orice fată, un scenariu, după care aştepta să se filmeze romanul ei sentimental. Din preferinţele ei, din gusturile, din visurile şi dorinţele ei, îşi combinase o existenţă tip care i se părea singură în stare s-o fericească. De la toţi bărbaţii pe care îi cunoscuse în familii, pe stradă şi în lecturi, luase cîte ceva — o trăsătură fizică sau morală, un detaliu sau o caracteristică — creînd un personaj exclusiv şi particular, un bărbat denumit „ideal" în aşteptarea căruia hotărîse, încă un an, doi, să se distreze cu alţii.

Şi apoi formalităţile morale din imaginaţia ei, în vederea unei căsătorii, nu coincideau de loc cu cele în faţa cărora se găsea, în realitate.

Ea visase un preludiu...

O cunoştinţă cu omul ideal într-un amurg, de preferat poetic. Apoi o „simpatie" discretă şi „începîndă" din ambele părţi (exprimată prin surîsuri, atenţii, dans, ghicit în palmă şi conversaţii în *tête-à-tête* ori de cîte ori preopinenţii se găsesc împreună în aceeaşi societate). Încet, încet, simpatia să se transforme în „prietenie" (plimbări împreună în parcuri, scrisori cu citate din poeţi şi cu păreri proprii despre viaţă, iubire şi moarte, schimb de cărţi cu pasagiile semnificative subliniate discret cu unghia etc), apoi în „tandreţe" (uşoare strîngeri de mîini, oferiri de braţ, întîrzieri seara la poartă, pe ploaie, sub aceeaşi umbrelă) şi, după toate astea, numai atunci, numai în cele din urmă, în iubire. O iubire la început platonică, care trebuia să-şi mistuie protagoniştii „un timp de" pentru a-i pregăti în vederea marei clipe a împreunării trupeşti, cunoscută, îndeobşte, sub pseudonimul de căsătorie.

De aceea propunerea lui Titică, care anula dintr-o dată toată ierarhia sentimentelor stabilite de Caliopi, a fost primită cu un refuz categoric inundat în averse de lacrimi.

Insistenţa părinţilor s-a dovedit însă mai tare decît „teoriile" fetei. Explicaţiile lor, în cursul cărora coana Clemantina îşi plasa, din cinci în cinci cuvinte, şlagărul : „tu ştii bine că n-ai nici un ban zestre", şi domnul State laitmotivul „trebuie să profităm de ocazie în vremurile astea materialiste" (totdeauna, cînd e vorba să se mărite o fată săracă, contra voinţei ei, vremurile sînt materialiste), au avut darul să liniştească revolta lirică a lui Caliopi şi încet, încet — după o săptămînă de plîns, de insomnii şi de abţineri de la masă — să-şi dea consimţămîntul la care ambii părinţi ţineau enorm, fiindcă ei erau de părere că „dragoste cu sila nu se poate face".

Şi a doua zi după consimţămînt, Titică venea să ia răspunsul pe care îl ştia din ajun, în birje pe cauciuc, ras cu perdaf, proaspăt ieşit din aburii Băii centrale, dintre

rafturile cofetăriei lui Riegler şi de printre ghivecele şi buchetele celei mai scumpe florării din piaţa sfîntului Anton.

Uite-o mireasă. În rochie albă de mătase, cu trena încolăcită ca un fum la picioare, zîmbeşte cît poate mai natural obiectivului. În spatele ei, fericit, cu pieptul bombat sub beteala de ginere, Titică şi-a sprijinit — posesiv — o mînă pe umărul ei.

Chiar şi acum, după atîţia ani, Caliopi îşi aminteşte senzaţia groaznică pe care a simţit-o în clipa cînd fotograful a aprins magnezia. Fulgerul acela de lumină violentă, lividă, i-a trecut prin tot trupul ca un curent electric. Şi i s-a părut că, în trecerea lui de o clipă, a prefăcut în scrum, ca pe un fluture captiv, tot sufletul adolescenţei ei. De aceea a plecat de la fotograf către casa care aştepta, cu brad la poartă şi cu neamurile la uşă, sosirea mirilor, cu o senzaţie de gol în tot trupul ei îngheţat de presimţiri nelămurite.

De aci înainte, de la fotografia ei în rochie de mireasă, pe filele albumului începe toată viaţa ei alături de Titică, cu toate momentele ei solemne, cu toate aniversările, cu toate amintirile care au fost socotite demne de a fi „imortalizate" pe hîrtie.

Iată o fotografie din excursia de la Snagov, doi ani după nuntă, la 1 Mai pe iarbă verde.

Titică, binişor dispus după masă, şi-a desfăcut tunica la guler şi la piept şi, luînd lăutarii după el (doi ţigani cu capete de fontă şi dinţi de faianţă) s-a urcat în barca mînăstirii, la marginea lacului, cu sticla de vin ridicată într-o mînă, şi cu o pălărie de cucoană pe cap. Soarele dogorea apa lacului care scînteie ca o saramură de aur în care razele clipocesc, printre unde, caracude lătăreţe de lumină...

Iată prima lună de concediu petrecută în vilegiatură la Sinaia. Cu chipiu de dril alb pe cap şi cu un baston de corn lustruit în mînă, Titică s-a urcat pe un colţ de stîncă, să surîdă superior spre firmament. Şi surîde, beat, din toate trăsăturile feţei, ca un copil căruia fotograful îi arată „păsărica".

Iată primul voiaj în străinătate...

Veneţia !

În piaţa San-Marco, porumbeii s-au strîns în jurul lor, ca puii de găină, dimineaţa, în jurul gospodinelor cu şorţul plin de boabe de porumb. Unul, graţios şi muzical ca o piculină înaripată, a aterizat delicat pe umărul lui Titică care, îmbrăcat civil, îl serveşte politicos cu grăunţe de mei din cornetul cumpărat special „ca să-l trateze".

Soarele dimineţii drapează clădirile cenuşii ale pieţii în marame subţiri de lumină creaţă şi, aşa cum stau, unul lîngă altul, amabili şi gravi, între porumbei, Caliopi şi Titică par doi seniori invitaţi la o recepţie şi descinşi din eroare în curtea de păsări a amfitrionului.

Iată Ponte dei Sospiri, unde Titică a avut ocazia să-şi îndeplinească una din cele mai tenace dorinţe pe care o avusese în viaţă : aceea de a scuipa de acolo, în lagună, ca o postumă ofensă la adresa inchiziţiei.

...Iată... Iată... Iată...

Iată douăzeci şi cinci de ani de viaţă, alături de omul pe care i l-a hărăzit destinul (sau poate nunta Didonei) şi care nu s-a dat niciodată înapoi de la nimic, ori de cîte ori a putut să-i facă o plăcere sau să-i procure o mulţumire, cît de neînsemnată şi care, de un an — împlinit astăzi la patru după prînz — a dispărut pentru totdeauna de lîngă ea, luîndu-şi reşedinţa eternă la cimitirul militar, cum intri a treia alee pe dreapta.

Un an ! Ce repede a trecut ! Ce repede a şters totul !

De aci înainte, o dată cu ultima rochie de doliu care va intra în cufărul cu vechituri din cămară, viaţa ei îşi va continua drumul, ca un vehicul oprit o clipă, de legile circulaţiei eterne, la o încrucişare de drumuri, sub semnul categoric al agentului etern şi invizibil.

Sergiu deschide ochii. Are aerul speriat al unui copil care se deşteaptă — uitat de servitoare — într-o grădină publică, pe o bancă. Cîteva clipe nu-şi dă seama de nimic. Apoi încet-încet se regăseşte. Întîi pe el... pe urmă salonul... apoi tanti Caliopi, care îl priveşte surîzînd cu albumul închis pe genunchi.

Îşi dă seama de necuviinţa de a fi adormit în faţa ei, tocmai în seara asta, cînd îşi pusese în gînd să fie cît mai

atent cu ea, căutînd, în felul ăsta, să-i îndepărteze „durerea" redeschisă cu ocazia parastasului. (La drept vorbind, durerea lui tanti Caliopi l-a lăsat totdeauna rece, deşi din prima zi a venirii lui aici a adoptat, faţă de această durere, o atitudine prevenitoare şi respectuoasă.)

Caliopi înţelege jena care pompează brusc tot sîngele în obrajii nepotului abia dezmeticit din somn şi, fără să ştie de ce, se simte măgulită. Sergiu îi priveşte surîsul şi nu ştie ce să creadă. E ironic ? E binevoitor ? Ar vrea să spună ceva, dar nu ştie ce. Simte numai c-a făcut un lucru pe care nu trebuia să-l facă. De aceea singurele cuvinte care îi vin pe buze le rosteşte stingherit, neştiind nici dacă spune destul, nici dacă sînt cele care trebuiesc spuse :

— Iartă-mă, tanti. M-a prins somnul.

Caliopi, amuzată de încurcătura lui, glumeşte, luîndu-şi un aer de circumstanţă.

— Aşa adorm copiii... Îmbrăcaţi, pe scaune !...

În salon e cald. O căldură uşoară, intimă, de primăvară închisă înăuntru de peste zi. Lampa împrăştie, de sub abajur, o lumină difuză, ca de veghe. Tictacul ceasului bate uşor ca o inimă uitată pe scrinul de lac negru.

La ceasul ăsta oraşul şi-a aprins toate luminile. În cinstea nopţii care începe, cîntă toate muzicile în localuri şi restaurante. Pe străzile animate, miroase a primăvară de parcă s-au topit ghiocei în văzduh. Femeile îşi mlădiază trupurile în taiorurile noi. Şi parcă toate au, în ochi, violete nocturne.

Ochii lui Sergiu sînt mari, frumoşi şi nedumeriţi.

Caliopi îi priveşte lung şi îşi simte inima bătînd repede-repede, ca o pendulă cu greutatea căzută brusc de la talger. Sergiu stă în faţa ei drept şi cu cearcăne de oboseală în jurul ochilor. Are o înfăţişare curată, virilă, de zeu tînăr în costum de sport. Din fiinţa lui întreagă se degajă totuşi o supunere vasală, de recrut, la raport în faţa plutonierului major.

— Copiii se sărută înainte de culcare... Vino să te sărut şi du-te să faci nani...

Caliopi îşi ascultă propriile ei cuvinte şi le aude sunînd fals. Dar, în clipa asta, o căldură nelămurită i se îm-

prăștie în tot trupul. O moleșeală indiscretă, ca după un pahar de ceai fierbinte, cu rom mult.

Sergiu se apropie și se apleacă ușor deasupra fotoliului. E un moment solemn în cuprinsul căruia emoția îl face să asude ușor pe frunte.

Niciodată tanti Caliopi nu l-a sărutat pînă azi. Niciodată pînă azi privirea ei n-a fost atît de prietenoasă, cuvintele ei atît de calde. Și parcă, astă-seară, nu mai e ea. Are o privire nouă, o lumină nouă în înfățișarea ei întreagă, și parcă tremură ca de un fior.

Cu gura aproape de chipul lui, Caliopi ezită o clipă. O clipă nesfîrșită, grea, neștiind unde să-și lipească buzele : pe ochii aceia mari, frumoși și osteniți ? Pe obrajii netezi, cu sîngele furnicînd vioi sub epidermă ? Pe buzele cărnoase și umede, ca miezul de prună gîltană ?

Nebănuind dilema fiziologică în fața căreia tanti Caliopi a rămas nemișcată, cu ochii mari și turburi, simțind numai, pentru prima dată, în inima lui de orfan căldura unei afecțiuni materne, Sergiu își apleacă, neîndemînatic și filial, în întîmpinarea buzelor mătușii, fruntea lui mare, pură și asudată ușor pe tîmple.

VI. LA OPT LEI, TOATE ÎN MIZĂ...

În fiecare joi după-masă, madam Pruncu, mama doctorului cu același nume, are „jur" de cărți.

De aceea, astăzi, toată dimineața, madam Pruncu a stat în bucătărie ca să pregătească un tort de nucă și o farfurie cu bezele pentru tratația de după-masă. Aceasta conform regulei stabilite între toate „fetele" care alcătuiesc partidele obișnuite de maus, de a servi, în schimbul caniotei, (în afară de dulceață și cafea, care constituie tratația gratuită a casei) și o ceașcă de ceai „cu ceva împrejur".

Problema tratației a fost de altfel o problemă îndelung dezbătută. Fiecare dintre „fete" a căutat să scape cu cît mai puțină cheltuială, astfel ca suma vămuită la caniotă să constituie, dacă nu un beneficiu net, cel puțin o despăgubire în vederea unei eventuale pierderi la joc.

Din această cauză, ordinea „jururilor" (fiecare avînd tratația lui specificată într-un bilețel) s-a stabilit prin tragere la sorți. Astfel : pentru luni, lui madam Gherman (văduva inginerului de la primărie) i-a căzut uscături calde și colțunași cu magiun de casă. Madam general Istrătescu era să nu mai vorbească în viața ei cu Sophie Cornescu, fiindcă aceasta nu voia să-i cedeze, cu nici un chip, pentru marțea, tortul ei de pandișpan cu dulceață

de vișine la mijloc, în prepararea, căruia era renumită încă dinainte de război. Matilda Borcescu a spus de la început că ea, orice ar zice sorții, nu servește miercurea altceva decît cozonac moldovenesc cu stafide sultanine. Fiind moldoveancă după mamă, dorința i-a fost ratificată de adunare. Mai greu a fost cu Sesila Gheorghiu, căreia, căzîndu-i „jurul" vinerea, în zi de post, a trebuit să cedeze lui madam Tatu plăcinta cu mere, urmînd ca să servească, în locul acesteia, halva turcească și pesmeciori de post cu chimene.

Singura care n-a vrut să primească condiții a fost Caliopi și nici una dintre „fete" n-a protestat împotriva acestui refuz, știut fiind că la Caliopi se găseau totdeauna două-trei feluri de prăjituri de casă plus un tort de cofetărie.

Ca să le facă o surpriză, madam Pruncu s-a hotărît să servească astăzi, în afară de tortul de nucă obligatoriu, și o farfurie suplimentară cu bezele. Se vede însă că focul la cuptor a fost prea iute, fiindcă bezelele, turnate artistic cu coada linguriței pe o coală de hîrtie ministerială — ca niște bile moi de table — s-au făcut scrum pe margini, s-au lipit la fund și au rămas crude la mijloc. Atît s-a înfuriat madam Pruncu din cauza asta, încît „ea care n-ar fi fost în stare să omoare o muscă în viața ei" nu s-a mai putut stăpîni și a plesnit-o pe Lina în cap cu lingura de supă. Servitoarea s-a uitat lung după stăpînă-sa, care, după agresiune, a ieșit trîntind ușa de perete și frecîndu-și cucuiul cu dosul palmei, s-a mulțumit să mormăie numai pentru ea :

— Ehe ! S-a smintit și cucoana mea. Și numai din paguba de la cărți i se trage.

Apoi s-a așezat pe un scăunel, la gura mașinei de gătit și, luînd bezelele aruncate pe jos, a început să le mănînce, una cîte una, cu hîrtie cu tot. În schimb madam Pruncu nici n-a putut să guste, la prînz, de supărare și, deși n-o durea capul de loc, a luat totuși (din „farmacia" fiului) o cașetă de piramidon ca să-i treacă migrena. S-a dus apoi în salon și, „ca să-și descarce nervii", s-a apucat să facă pregătirile de rigoare în ve-

derea musafirilor. (Salonul este odaia de la stradă și se numește astfel numai pentru că nu se face niciodată focul în ea.)

A aranjat mesele pentru cărți, a șters oglinda de Veneția, stropind-o întîi cu o gură de țuică și frecînd-o apoi cu prosopul de față de la lavoar. După asta a scos, pe sălița din dos, colivia cu cei doi canari (Romeo și Julieta) ca să nu stea mascotă ciripind cumva, de la spate, cartea vreunei jucătoare superstițioase. A dat apoi „pe lumînare" cele două perechi de cărți, a pus hîrtie și creion „pentru plătci" și, deși cu un ceas înainte, se jurase în sinea ei că nu mai calcă cîte zile o avea în bucătărie, s-a dus totuși să taie tortul, cu mîna ei. Nu de altceva, dar ca să știe exact cîte bucăți au ieșit, Lina fiind o mare amatoare de dulciuri, în general și de tort de nucă, în special.

Obișnuit, jocul începe la patru jumătate. Madam Istrătescu și-a făcut însă apariția de la patru fără un sfert și cu toate că lumea știe că ea vine totdeauna cea dintîi „din superstiție", cum a intrat în salon, s-a mirat ducîndu-și a spaimă mîna înmănușată la falcă, ca și cum i-ar fi dat un junghi la măsea.

— Vai, dragă ! Tot eu sînt cea dintîi ? Dacă știam nici nu mai luam tramvaiul și veneam pe jos.

Pe urmă a venit madam Borcescu și cu Sesila Gheorghiu, fiindcă locuiesc amîndouă în același „blokhaus". (În realitate, o curte nesfîrșită cu două șiruri de căsoaie de o parte și de alta.) După ele, ca o furtună, a intrat Sophie Cornescu.

— Închipuiți-vă, fetelor, ce obrăznicie ! Mă mir că m-am putut abține să nu-l plesnesc.

— Pe cine, *ma chère ?*

— Am pierdut biletul de tramvai și imbecilul ăla de taxator nu vrea să mă lase să cobor în stație pînă nu plătesc amendă.

În ochii lui madam Istrătescu licări o lumină ciudată ca de fosfor vechi.

— Poate ai uitat să-ți iei bilet... Distrată cum ești...

Sophie îi întoarse privirea egal.

— Parcă eu sînt ca tine „să mă dau în spectacol“ pentru cinci lei.

— Cînd m-am dat eu în spectacol ?

— Nu te lăudai tu, într-o zi, că vii totdeauna cu tramvaiul fără bilet ?

— E-eu ?

— Da, da, chiar dumneata. Pot să-ţi spun şi unde eram. Dumineca trecută, la Caliopi. Întreabă pe toată lumea care era de faţă dacă n-ai spus tu aşa.

Madam Istrătescu îşi aducea aminte perfect că spusese aşa. Ba ceva mai mult, ştia sigur că niciodată n-a cumpărat bilet de tramvai fiindcă, sigură pe silueta ei marţială şi distinsă, ori de cîte ori taxatorul se prezenta ca s-o execute, răspundea demn şi înţepat :

— Abonament !

Şi omul totdeauna o saluta, respectuos şi trecea mai departe.

Totuşi, fiindcă nu voia să-i dea satisfacţie Corneaschii, roti privirea mirată de la una la alta.

— Am spus eu asta, dragele mele ?

„Fetele“ tăcură cu toate. Madam Istrătescu înţelese că partida e pierdută. Şi atunci, destinzîndu-şi buzele într-un surîs plin de diplomaţie şi de îngăduinţă, continuă, tot ea.

— E ! Dacă ziceţi voi c-am spus, aşa trebuie să fie. Nu-mi iau vorba îndărăt. Credeam însă că ştiţi şi voi atîta lucru... că noi, generălesele văduve, avem gratis la tramvai. Cred că măcar atîta atenţie, meritäm de la stat şi noi, care am luptat la Mărăşeşti, în timp ce alţii primeau lefuri în teritoriul ocupat.

Aluzia la soţul lui Sophie Cornescu, care în timpul ocupaţiei din 1916 fusese prefect într-un judeţ de munte, era prea vizibilă ca să nu izbucnească imediat o ceartă între cele două vechi prietene. Noroc că în aceeaşi clipă au intrat pe uşă madam Tatu şi cu văduva lui Gherman de la primărie.

— Da ce, Caliopi n-a venit încă ? Şi noi care credeam c-am întîrziat. E cinci trecute.

E adevărat că totdeauna Caliopi sosea cea din urmă. Dar niciodată nu i s-a întîmplat să întîrzie atît. Madam

Pruncu îşi priveşte, cuprinsă de panică, ceasul de la mînă.

— I-aş trimite vorbă, dar n-am pe cine.

Madam general Istrătescu e de părere să n-o mai aştepte.

— Începem o masă noi, şi voi, celelalte trei, jucaţi cu „mortul“ pînă vine.

— Nu joc cu „mortul“, că e semn rău.

— Vai, Sophie dragă, cum se poate să spui asemenea copilării ? Eşti femeie inteligentă, ce naiba ?

— Tocmai. Numai oamenii inteligenţi sînt superstiţioşi.

— Cu alte cuvinte ne făcuşi proaste.

Madam Istrătescu, consecventă cu ea însăşi, ia pachetul de cărţi după masă, alege patru dintre ele, le amestecă bine şi apoi la prezintă cucoanelor „să tragă“. Apoi le contemplă pe rînd.

— Va să zică eu sînt as, Adelina popă, madam Tatu damă şi tu valet.

Cucoanele îşi ocupă locurile. Fiecare pe cel care i l-a indicat cartea. Madam Pruncu îşi priveşte iarăşi ceasul.

— O fi bolnavă. Cinci şi jumătate.

— Dac-ar fi bolnavă ar fi trimis vorbă. Trebuie să fie „altceva“ la mijloc.

Cuvîntul lui madam Gherman, plin de bănuieli şi de subînţelesuri, atrage atenţia tuturor. Profitînd de ocazie că „nu merge cu două atule mici“, madam Istrătescu riscă o întrebare :

— Hm ! Ce-ar putea să fie ?

— Parcă voi n-aţi băgat de seamă cum s-a schimbat de cînd i-a murit bărbatul ? Nici n-a aşteptat bine să-şi arunce crepurile de doliu şi-a şi început să umble de colo pînă colo, fără nici un rost. Teatru... cinematograf... restaurante... berării... Ba, într-o zi, a scos-o nepotu-său din minţi şi s-a dus cu el la o conferinţă, la fundaţia aia din Calea Victoriei.

— Ştiţi că ia şi lecţii de engleză ?

Vocea lui madam Istrătescu se aude limpede dintre cărţi :

— Ar face mai bine să învețe mai întîi franțuzește, că de-abia o rupe, și engleza fără franceză nu se poate învăța.

— Spunea într-o zi că vrea să plece în străinătate.

— Singură ?

— Ei, aș ! Cu nepotul. Ăla o pune la cale la toate. De cînd l-a adus în casă face din ea ce vrea.

— Băiatul ăsta trebuie să fie foarte șiret. Iacă-tă ! Într-un an de zile de cînd stă la ea, ce-a făcut, ce-a dres, i s-a vîrît în suflet de nu-l mai poate scoate nimeni. Toamna trecută, cînd și-a luat bacalaureatul, i-a dat cadou un portțigaret de aur, cu monogramă și cu fermoar în rubine veritabile. Îl ține în casă, pe masă, îi dă cinci mii lei pe lună de buzunar, i-a făcut lenjerie de „popelină de mătase" și „pelisă" căptușită cu blană de niurcă de la șuba răposatului.

— Nu m-aș mira, mîine-poimîine să-l și înfieze.

— Face și poezii.

— Cine, soro, Caliopi ?

— Nu, *ma chère*, nu e ea în stare de așa ceva. Nepotul le face și ea plătește de i le publică într-o revistă de astea trăsnite, de ies acuma.

Madam Istrătescu, care n-a pierdut o vorbă din discuție, se abține să mai împartă cărțile. Rămîne cu ele în mînă și ochii i se fac mici.

— Orice-ați zice voi, dragele mele, pentru mine, chestia asta cu nepotul e un mister. Bun. L-ai luat în casă, l-ai strîns de pe drumuri, l-ai îmbrăcat, l-ai încălțat, l-ai spălat, îi dai să mănînce, îi dai de toate, nimic de zis. Foarte frumos din partea dumitale. Dar ce cauți tu, femeie bătrînă, că, oricît, la patruzeci și cinci de ani ai aproape cincizeci și ești femeie bătrînă, să-i pui flori în odaie, să-i dai toată ziua bună ziua cadouri și seara, în loc să-ți vezi de boala de ficat, să stai lungită ca o artistă pe canapea și să-l pui să-ți citească tare romane cu pupături și cu amoruri, care nu mai sînt de vîrsta noastră. Și-apoi să vă întreb eu pe voi sincer : e permis unei femei în toată firea să dea voie unui bărbat tînăr să stea în fața ei în pijama ?

— L-ai văzut în pijama ?

— Pi-ja-ma. Și nu numai haină. Pijama cu pantaloni cu tot. L-am văzut eu cu ochii mei într-o seară cînd am trecut pe la ea și am „prins-o" ascultînd cum îi citește nepotul. Și de ! Sergiulică-nesergiulică, dar acum nu mai e copil. E ditai studentul. Măgar mare, cu pretenții de om.

În salonul lui madam Pruncu se face tăcere. O tăcere încordată ca aceea care se face cînd se pregătește cineva să tragă cu pușca. „Fetele" se privesc una pe alta cu ochi cuprinși de panică. Deși toate gîndesc la fel, deși același cuvînt e gata să explodeze din păstăile buzelor strînse identic, nici una nu îndrăznește să-și ia răspunderea unor afirmațiuni precise. Mai curajoasă, în calitatea ei de generăleasă, tot madam Istrătescu încearcă o destindere :

— Să mă ierte Dumnezeu, cucoanelor, dar alta în locul meu ar putea să-și închipuie cine știe ce.

Madam Tatu, fiica defunctului protopop Niculescu, (un bătrîn cu conci sub potcap și cu barbă albă de vată hidrofilă) simte un fior fugindu-i de-a lungul trupului ca un șoarece scăpat din greșeală pe gura decolteului.

— Ia taci, draga mea. Numai te aud și mi se furnică toată carnea pe mine. Eu una nu pot să cred așa ceva.

Sophie Cornescu clatină capul, competentă și tivită.

— S-au mai văzut și alte cazuri.

Lui madam Gherman tot nu-i vine să creadă c-a înțeles bine despre ce este vorba.

— Adică... Caliopi să se gîndească la... Fugiți, fetelor, de acolo, că e imposibil. Vorbiți cu păcat.

— Eu nu bag mîinile în foc pentru nimeni.

— Cît trăiești multe vezi, dragă madam Gherman.

— Ne civilizăm, Penelope dragă.

— Și pe urmă este și chestie de ereditare. Păi mamă-sa n-a fost tot așa ? O exaltată care pînă a închis ochii și-a scris scrisori de dragoste cu un student de la Litere. L-a ținut doi ani de zile pe parale, furînd pe bietul bărbatu-său de la coșniță și în ziua cînd a fost să moară, și-a scos cerceii din urechi — două scîrbe de diamante — și i-a trimis prin servitoare ca să-i rămîie junelui amintire de la ea...

Atît sînt de furate de istorisirea lui Sophie Cornescu și atît sînt de cufundate în propriile lor gînduri, reflecții și mai ales deducții, încît „fetele“ nici nu aud cînd zbîrnîie soneria în antreu.

Caliopi intră în salon tîrînd după ea o trenă invizibilă de Mitsouko. Madam Pruncu, toată un surîs știrb, o întîmpină cu brațele deschise.

— Hai, dragă, că ne-am „dezesperat“ așteptîndu-te. Ce e cu tine ?

— Era să-ți trimitem vorbă...

— Ne lași caraghioase pînă acuma ?

De sub pielea fină a mănușilor, mîinile lui Caliopi apar proaspăt manichiurate. În încăpere se răspîndește un parfum vag de bomboane englezești.

— Iertați-mă, dragele mele, am întîrziat la coafor.

— Da ce, necoafată și cu unghiile nevopsite nu puteai să vii ?

— Mă duc deseară la Operă și vreau să fiu gata.

Madam general Istrătescu își compune o figură nevinovată de înger la pensie și, începînd să împartă cărțile, uitate de adineauri în mînă, zice cu ochii în fundul scrumierii de pe masă :

— Te duci „solo“ ?

Fără să știe de ce, Caliopi nu se simte în largul ei.

— Nu ! Mă duc cu Sergiu...

Altă dată răspunsul lui Caliopi ar fi trecut nebăgat în seamă, ca orice vorbă cu viață de o clipă. Acum însă are darul să aprindă în ochii prietenelor ei o lumină ciudată, rea, prelinsă complice pe sub genele absente.

— Apropos ! Ce-ți mai face junele ?

În așteptarea răspunsului, Sophie Cornescu aprinde cu gesturi sacerdotale o țigară.

Sub simplitatea întrebării, Caliopi simte veninul acului de albină. Își privește rînd pe rînd prietenele și își dă seama că dedesubtul surîsurilor lor, amabile și stereotipe, se ascund limbi agere de viperă. O vede pe Sophie Cornescu în fața ei, înaltă, uscată, fără sînge, cu umerii aduși, ghemuiți într-un „jerseu“ lucrat de mînă și îmbrăcat medicinal peste rochia neagră de mătase veștedă. Alături de ea, madam Tatu, ca să-și dea o contenență,

își scoase din geantă „capitalul“ și îl pune „pe categorii“ lîngă pachetul de țigări. Între ele madam Pruncu întinde cărțile într-o variantă românească a faimoasei pasențe a lui Napoleon. Dincolo, la masa „constituită“, madam Gherman dă cărțile, două cîte două, cu mîinile ei uscate ca frunzele palmate de arțar tomnatic. Numai madam general Istrătescu îi înfruntă privirea. Și ochii îi sînt sticloși ca ai pisicilor bătrîne cînd aud, primăvara, în nopțile cu lună, pași elastici și vătuiți lunecînd liric pe acoperișuri.

— E ! Te-am întrebat ce-ți face junele ! Ce ? E de rușine să ne răspunzi ?

Ah, cum le-ar mai răspunde Caliopi ! Cum le-ar țipa în față adevărul pe care simte că-l dibuie întrebările lor grele de subînțelesuri ! Cum și-ar înfige unghiile manichiurate în gîtul lui madam Istrătescu, în gîtul acela ca de vioară, lung și cu omușorul răsucit sub gușă, să-l strîngă, să-l strîngă, să-l strîngă pînă l-o simți, între degete, moale și rece ca de gumă.

Și astea sînt prietenele ei ! Prietenele în mijlocul cărora, de ani de zile, cu regularitate, a venit să-și treacă ceasurile libere, ghemuită la masa de cărți, fericită după un cîștig neînsemnat și dezolată după o pierdere de cîțiva poli. Prietenele alături de care a privit viața, a ei, a altora, a tuturor trecîndu-i pe sub ochi, ca un cortegiu festiv. Viața pe care atîta timp gîndurile ei nu și-au dat osteneală s-o cerceteze, ochii s-o vadă, simțurile s-o pipăie. Viața pe care acum, după un an de văduvie, o înțelege mai tare ca judecata, mai tare ca timpul, mai tare ca prejudiciile, mai tare ca voința. Și pentru prima dată „prietenele ei“ îi apar ca niște ființe desperecheate de lume, maniace, cu creierii roși de molii, cu sufletele degerate, cu trupurile mucegăite sub farduri și corsete. Le vede și nu-și dă seama cum a putut trăi atîta timp între ele, numai cu ele. E adevărat, ea totdeauna își simțise o superioritate asupra cercului ei de prietene. Dar o superioritate pe care i-o da, pe de o parte situația ei materială și pe de altă parte, faptul că pînă acum un an ea era singura dintre ele al cărui bărbat era în viață. O superioritate care n-avea nimic comun cu cea pe care

și-o simte acum, cînd le ascultă, cînd le privește, cînd le înțelege.

— Da ce-ai rămas soro, așa ? Joci ori nu joci ? Că n-o să te așteptăm cu „documentele“ în mînă pînă mîine !

— Se gîndește probabil la „nepoțel“, dragele mele. Așa e cine are copil mic acasă. Trebuie să fie mereu cu gîndul la el.

Provocarea lui madam Istrătescu e de data asta prea directă și prea străvezie ca să mai poată rămîne fără răspuns.

— Ce vrei să zici cu asta, Adelaido ?

— Ce să vreau ? Nimic. Mai bine spune tu ce-ai crezut c-am vrut să zic ?

— Sînt întrebări pe care nu le permit nimănui.

— Depinde cum le iei.

— Cum să le iau astfel decît ca pe niște obrăznicii ordinare.

„Fetelor“ nu le vine să creadă c-au auzit bine. Se privesc una pe alta cu figuri întrebătoare, lungite de mirare. Caliopi le înfruntă, dreaptă, dîrză, uluită de propria ei îndrăzneală. Dar madam Istrătescu nu se dă bătută. Își tivește buzele cît poate mai bine și se adresează celorlalte încercînd să surîdă superior și indulgent:

— E, ce vreți, cucoanelor ? Probabil c-așa se vorbește pe la conferințe. Noi, care nu frecventăm asemenea instituții de cultură, n-avem un langaj atît de academic. Avem însă cei șapte ani de acasă și nu insultăm pe nimenea, fiindcă ne-am smintit la bătrînețe și avem nervi ziua în amiaza mare. Dacă ar fi trăit generalul, nu și-ar fi permis dumneaei, oleacă de nevastă de maior de ață, să mă ia pe mine de sus și să-mi adreseze asemenea cuvinte. Dar se vede c-așa e pe lumea asta. Unii, de pe urma morților, rămîn săraci și modești, și alții, bogați și impertinenți. De ! Așa se întîmplă dacă la Mărășești unii s-au bătut cu tunurile și alții cu lăzile de zahăr și cu cutiile de conserve...

Ghemuită în fundul taximetrului, Caliopi nu-și mai poate stăpîni lacrimile. Abia poate, printre suspine, să indice adresa șoferului.

În oglinjoara dreptunghiulară de deasupra lui, șoferul își vede „pasagera“ plîngînd. Și fiindcă bulevardul e gol și în plus mai e și sens unic, omul își lasă mîinile moi pe volan și se gîndește, în lipsă de altă ocupație momentană: I-o fi murit cineva ?... O fi lăsat-o bărbatul și se duce la rude ? O fi avînd vreun copil bolnav ?

În mintea șoferului dramele obișnuite ale vieții, moartea, dragostea, căsnicia și boala se perindă simplu, fără interes deosebit. Numai fiindcă e sens unic și drumul e gol și mașina merge singură aproape.

Pe marginile bulevardului, sub castani, în fiecare colivie de sticlă agățată de vîrful felinarelor, încep să se aprindă — captivi în site albe — licuricii municipiului.

În ușa unei spălătorii chimice, cu oblonul tras, patronul își vîră teancul de chei în buzunarul de la spate.

A apărut și un birjar de noapte, cu țigara după ureche, în coada unei stații de taximetre.

Într-o poartă, o unguroaică, durdă și roză ca un debreținer fiert, s-a întors cu jurnalele de seară și se desparte, cu degetul cel mic, asudat, tandru, în palma lui imensă, de ordonanța locotenentului de vizavi, care o privește „la oție“, cu cizma superiorului încremenită în mîna liberă...

Încet, încet, Caliopi se liniștește.

Discuția de-adineauri s-a încheiat simplu și firesc : o ușă trîntită violent și pentru totdeauna „în nasul“ celor care îndrăzniseră să atingă indiscret o taină atît de gingașe ca a ei. O ușă trîntită, în definitiv, peste ceva mai mult decît atît. Peste o parte din viața ei, care rămăsese închisă pentru totdeauna acolo, în salonul lui madam Pruncu. În salonul acela roșu, cu cadre, cu mobile și cu bibelouri demodate, între „fetele“ aceleași totdeauna, rele, eterne, cu degetele leșinate veșnic pe chenarele cărților de joc. Nu ! Nu trebuie să-i pară rău de ce-a făcut. Nu trebuie să-i pară rău că s-a eliberat...

În oglinjoara dreptunghiulară șoferul vede acum un puf mic și roz care suge lacrimile pasagerei și le netezește dîra. Vede apoi un bastonaș de roșu care se topește

ca o marmeladă pe buzele ei decolorate. Şi mai vede încă ieşind din poşeta fără fund o fotografie mică pe care „pasagera“ o priveşte lung, o mîngîie uşor şi o duce apoi cucernic spre buze, murmurînd numai pentru ea :

— Numai pentru tine am făcut toate astea...

V. MAJORITATEA DICTEAZĂ

În încăperea plină de fum de ţigară ca o sală de aşteptare dintr-o gară cu încrucişări de linii, cei nouă viitori redactori ai ultimei reviste literare care se pune la cale în Bucureşti, au discutat trei ceasuri — de la cinci după-amiază, pînă acum — tot ce se poate discuta, pe nouă voci, cu privire la apariţia unei reviste literare ai căror redactori constituiţi în „comitet“ n-au în total mai mult de o sută optzeci de ani.

De la început, s-a luat în discuţie chestiunea cea mai importantă, aceea a fondurilor.

— Să dăm cîte cinci sute de lei fiecare, lunar, a propus cel dintîi Mirea, în dubla lui calitate de gazdă şi de preşedinte de vîrstă, aproape major.

— Nouă ori cinci patruzeci şi cinci, prin urmare patru mii cinci sute de lei pe lună. Exact ceea ce ne trebuie pentru un număr tras într-o singură mie de exemplare.

— Nu ne ajunge, dragă. Ne trebuie cel puţin zece mii lei pentru fiecare număr. Şi am să-ţi fac imediat socoteala băbeşte. Pune întîi şi întîi tiparul...

Şi Vasilescu (student la Academia Comercială, destinat dintru început pentru calitatea de administrator al revistei), înarmat cu un creion roşu şi albastru, a demonstrat „cu cifre“ comitetului întreg necesitatea sumei

propuse de el pentru ca apariția revistei să fie cu certitudine asigurată.

Comitetul a aprobat imediat punctul de vedere al lui Vasilescu și după o tăcere complice s-a hotărît „în unanimitate" ca fiecare redactor să dea o mie de lei lunar. În aplauzele tuturor, pentru completarea sumei de zece mii lei, Sergiu s-a oferit să dea două mii de lei. Odată terminată „partea bănească", s-a stabilit formatul revistei, numărul paginilor, coperta, s-a ales hîrtia și tipografia și s-au distribuit „rubricile fixe", precum și atribuțiunile fiecăruia în gospodăria revistei. Astfel : „Cronica literară" și „Revista revistelor" au fost încredințate lui Sergiu ; „Cronica dramatică și cinematografică" lui Văraru, supranumit *Șecspir*, autor al mai multor piese neterminate și al cîtorva reviste jucate de „domni și domnișoare din societate" în orașul lui natal de provincie ; „Cronica plastică" a revenit de drept lui Antim, pseudonim sub care se ascundea Mișu Ionescu, unul din cei mai beți vi și talentați elevi ai Academiei de Belle-Arte, iar „Cronica sporturilor" lui Stupcaru, fost hal-centru în echipa națională de fotbal și actualmente bec șomer. (În urma unui conflict urmat de bătaie și ultragiu, fusese eliminat din federație și nu aștepta decît căderea „bestiilor astea de la putere" ca să vie „oamenii lui" și să-i facă dreptate.) Partea științifică a fost încredințată lui Plătăreanu de la Politehnică, iar „Cronica ideilor" tînărului filozof — în curs de licențiere la facultatea respectivă — Mircea Vlad, supranumit și Confucius. Administrația (anunțuri, abonamente, subvenții, tot) s-a dat prin aclamații lui Vasilescu. Secretariatul de redacție i-a luat Panait Fulga și poșta redacției i-a rămas lui Titu Mirea.

În afară de aceste atribuțiuni fixe, fiecare redactor s-a obligat să dea „regulat" cîte o „chestie" în legătură cu specialitatea lui : Fulga și cu Sergiu, versuri. Văraru, fragmente din piesele lui și, în foileton, o istorie a teatrului românesc contemporan. Vlad, Plătăreanu și Stupcaru, schițe, eseuri și nuvele și, poate, în colaborare, un roman (filozofic-științifico-sportist, cum îl botezase Mircea „neserios" ca totdeauna). Cît despre Mirea se obligase să dea, în fiecare număr, o cronică rimată, gen în care era

„rege", iar Antim, lipsit complectamente de înclinațiuni literare, urma să ilustreze „aiurelile" confraților săi de redacție, să facă vinete, caricaturi, titluri și afișe.

Singurul lucru care în aceste trei ceasuri a rămas nerezolvat este titlul revistei. De aceea cei nouă redactori, tolăniți în atitudini reflexive, pe divanul unic, pe scaune și chiar pe scînduri, caută să găsească pe cel mai potrivit. Văraru, pe care de mult îl pasiona un titlu pentru o piesă de teatru și care i se păru potrivit și pentru o revistă literară de factură și ideologie modernă, sări cel dintîi :

— Am găsit : *Broasca țestoasă*.

— Vax ! i-o reteză Stupcaru. Ce-are a face o revistă și cu o broască ?

— Cum ce-are-a face ? Are. Adică, revista noastră e ca o carapace sub care ni se ascund ideile.

— Păi interesul nostru e să ne promovăm ideile, nu să ni le ascundem.

— Fugi, domnule, că ne facem de rîs și în cazul ăsta, mai bine i-am zice *Oul de struț*, că e mai original...

— Uite *Oul lui Columb*, cred că n-ar fi rău, își dă părerea Plătăreanu.

— Bravo ! *Oul lui Columb*, revistă pentru jumări literare, omletă filozofică și ochiuri dramatice. Bună idee, n-am ce zice !

— Lăsați spiritele, băieți. Să ne gîndim serios. De cele mai multe ori soarta unei reviste depinde de titlul ei. Ne trebuie un titlu care să surprindă, să atragă...

— Să-i punem *Cumpără-mă !* propuse Vasilescu.

— De ce nu *Fură-mă !* E și mai atrăgător.

Văzînd tonul pe care îl ia discuția, Mirea găsește momentul potrivit să plaseze o săgeată.

— Ce dracu, fraților. Nu sînteți în stare să găsiți un titlu cumsecade ? Opt oameni ?

— Găsește tu.

— Stai jos, umoristule !

Mirea se așează și continuă să-și golească paharul lăsat o clipă pe colțul etajerei. Se face iarăși tăcere, fiecare cufundîndu-se în gîndurile lui.

— *Gînd și Forță*, zise Stupcaru, proiectîndu-se în mijlocul odăii. Ce ziceți ? Cred că merge...

— Nu e bine să avem un titlu compus din mai multe idei...

— Atunci *Forța*... pur și simplu.

— Care forță, mă, ce forță ? Forța armată, forța motrice, forța majoră, cămașa de forță ?

— „Forța mușchilor săi", că el e sportist, intervine Mirea.

Stupcaru, blesat, îl privește de sus pînă jos și răspunde disprețuitor :

— Ia taci, mă, Mitică, că n-ai nici un haz cu calamburile.

Mirea prinde cuvîntul din zbor.

— Bravo, șefule. Mi-ai dat o idee fără să vrei. De altminteri, voi ăștia cu sportul emiteți totdeauna ideile din eroare. Cînd o să scot o revistă umoristică, o să-i pui titlul *Mitică* și, fiindcă ideea mi-ai dat-o tu, am să-ți trimit un abonament gratuit.

Vasilescu găsește momentul potrivit să tragă un folos din discuția celor doi. Se încordează pe picioarele-i lungi și zice :

— Uite, băieți. Tot așa ceva ne-ar trebui și nouă pentru revistă. Un titlu sugestiv, ca *Mitică*, însă, în serios. ca pentru o revistă literară.

— *Paraschiv*, îl servește prompt Mirea.

Ceasul e nouă jumătate și titlul revistei nu e încă găsit. Se fac fel de fel de propuneri. Vlad e de părere să se suspende ședința și fiecare să plece acasă unde, în liniștea odăiței lui, să reflecteze asupra unui titlu. Fulga se opune :

— Nu se poate, nu pleacă nimeni de aci pînă nu găsim titlul.

— Să punem la vot, propune Vasilescu. Mirea, dă-mi o coală de hîrtie și fac buletinele.

— Fără bilete, neică. Pe față. Cine vrea să stăm astă-seară, să ridice mîna sus. Una, două, trei, patru, cinci, nu ridica două mîini, Mirea, că iese alegerea măsluită...

Singurul care a votat contra e Sergiu. El știe că acasă îl așteaptă tanti Caliopi. O și vede singură în sufragerie, întrebînd servitorii, neliniștindu-se, și asta pentru că, de cînd locuiește la ea, niciodată nu și-a îngăduit să întîrzie seara de la masă.

— Pe mine vă rog să mă iertați. Eu trebuie să plec. Să mă credeți că nu vreau să fac o notă discordantă, dar...

— Dar ce ? îl bravează Vasilescu cu mîinile vîrîte apăsește în străfundurile buzunarelor.

— Mă așteaptă acasă...

Stupcaru sare :

— Da ce, pe noi nu ne așteaptă ? Dar cînd „majoritatea" e de părere să stăm, eu cred că trebuie să treci peste orice considerație și să te conformi.

La care Mirea adaugă schițînd un gest ironic :

— Majoritatea dictează.

Și majoritatea, într-un vacarm ușor de închipuit și greu de descris, e de părere că ședința trebuie cu orice preț continuată. Mirea e de părere că și lipsa de băutură (și într-adevăr sticlele sînt „cadavre" și paharele goale) e un motiv puternic al lipsei de inspirație. Se pune la vot cumpărarea a patru sticle de vin și patru sifoane, misiune care este încredințată lui Stupcaru, ca cel mai voinic din asistență.

— Știți ce ? Atunci să ne ia și niște mezeluri. Să fie aperitivul complet.

— Și o franzelă de lux.

— Arde și o litră de măsline Volo.

— Și doi gogoșari iuți.

— Niște icre de crap ar fi teribile.

— Mie să-mi aduci brînză albă.

— Ai parale la tine ?

— Dați toți cîte o sută de lei.

— Păi atunci să ne ia și nouă perechi de crenvurști.

— Și muștar, mă.

— Nu ne ajunge numai o pîine.

— Să nu uiți de sare, șefule...

Asaltat din toate părțile, tras de mîneci, înghioldit în coaste, ciupit de peste tot, Stupcaru, cu pălăria pusă de-a-ndaratelea pe cap, își vîrî degetele în urechi și zbieră :

— Ho ! Ho ! Stați că nu pricep nimic.

Într-o clipă, Mirea e în picioare pe divan.

— Fraților, începe el, dați-mi voie să spun două vorbe. Întîi trebuie să recunoaștem că Stupcaru are și el dreptate odată în viața lui cînd spune că nu pricepe nimic. Al doilea, văd că în loc de un păhărel de vin, cum a fost vorba,

v-aţi întins şi vreţi să cumpăraţi o băcănie întreagă. Asta înseamnă că vă e foame. Ei bine, şi mie mi-e foame. În consecinţă, propun ca în loc să mîncăm îngrămădiţi aci în grajdul subsemnatului, fără furculiţe, fără şervete, fără nimic, să mergem mai bine cu toţii la o grădină de vară şi să mîncăm cumsecade două-trei sute de mititei. Am zis !...

Aplauze entuziaste subliniază ultimele cuvinte ale oratorului. Mirea, în calitatea lui de gazdă, a şi apărut, de pe coridor, ducînd un teanc de pălării puse una peste alta ca un teanc de castroane gata să-şi piardă echilibrul.

— Ne sosesc capetele, băieţi.

După pălării, vine rîndul oglinzii. Un pieptene ştirb ca un cofetar e pus la dispoziţia musafirilor. Urmează apoi o perie de haine rămasă dintr-o trusă desperecheată. Apoi comitetul se năpusteşte pe scări.

Rămas singur în urmă, Mirea deschide fereastra larg, lăsînd să pătrundă în odaie, înfiorînd manuscrisele împrăştiate pe masă, un val de aer proaspăt, curat şi înviorător.

Dincolo de fereastră, drapat în ceaţa albastră a nopţii, oraşul nesfîrşit clipeşte din mii de ochi de foc galben. S-ar zice că e însăşi bolta cerului căzută pe pămînt, ca să-şi încarce, ca de la o uzină imensă, acumulatorii stelelor electrificate.

Castanii din grădina restaurantului „La Roata vieţii" îşi tremură, înfioraţi de o adiere nevăzută, creştetele de frunze ca nişte bucle răzvrătite din freza unor singuratici, surprinşi fără pălărie, pe un colţ de faleză, la ora brizei maritime.

Undeva, într-un fund din zarea care nu se vede, dincolo de case şi străzi, dincolo de bariera oraşului cenuşiu cu construcţii livide şi fabrici adormite cu coşul lipit pe buzele nopţii, ca un deget implorînd tăcere, zorile şi-au desfăşurat ghirlandele de lumină ca nişte florărese matinale coşurile de trandafiri proaspeţi muiaţi în rouă. În aceeaşi clipă faetonul unui lăptar, cu bidoanele de tinichea ascunse în fîn, a călcat sub roţi primii bolovani de piatră pavată. Un tramvai, ieşind de la depou, a oftat adînc, aspirînd răcoarea periferiei în plămînii lui electrici, iar pe uşa unei

bucătării de om cu dare de mînă, un vardist de noapte a ieşit din post, încheindu-şi sumar, peste pîntecul oficial, centironul cu revolver la şold.

O midinetă a aprins maşina de spirt pe un colţ de dulap dintr-o odaie umedă şi întunecoasă. Apoi a aşteptat să-şi facă loc flacăra prin găurile mici ale lămpii şi abia cînd a văzut pîlpîind, sub ibricul cu apă pentru ceai, flacăra rotundă şi albastră, şi-a strîns peste sînii somnoroşi marginea capotului, rămasă desfăcută pînă la pîntecul brun, ostenit şi cald. Apoi a plecat la cişmeaua din curte să se spele.

În grilajul unei porţi boiereşti, un cîine-lup şi-a răsucit gîtul gros şi viril între zăbrele, pînă ce a putut scoate capul afară în stradă. Apoi a rămas aşa, neclintit ca o fiară împăiată, privind cu ochi lascivi şi injectaţi drumul în zigzag al unei căţeluşe proletare, întorcîndu-se, cu mers de răufăcătoare, cu urechile blegi şi şoldurile ostenite de pe cine ştie ce maidane pasionale.

La Palatul Poştelor, cel dintîi factor „de jurnă" a ieşit pe poarta de serviciu, cu geanta de piele plină de scrisori, ca o dropie moartă pe braţe. Şi-a îndesat şapca pe ochi şi respirînd fără interes aerul dimineţii spălăcite, şi-a suflat nasul cu mîna pe asfalt şi a pornit apoi — trist şi încovoiat ca într-un amurg — drept înainte, pe linia de tramvai.

În Gara de Nord, trecînd printre macagii nedormiţi şi impiegaţi cu gulerul vestonului ridicat peste cămaşa de noapte, primul tren dinspre Constanţa a intrat la peron, contractîndu-şi trupul ca o omidă de fontă, cu miros de Bărăgan în nări.

Titu Mirea a turnat pe gît cu hotărîre (ca şi cum ar fi luat un purgativ) ultimul pahar de vin, apoi s-a ridicat de la masă nesigur, a trîntit paharul ţăndări în pietriş şi a anunţat cu vorbe cleioase :

— Un pahar spart la subsemnatul.

Ca o fantomă întîrziată după ora oficială a miezului nopţii, un chelner (ochi de crupier, haină albă de explorator ecuatorial) răsări de după trunchiul unui pom.

— Douăzeci de lei, coane.

Sergiu îşi simte capul vîjîind, deşi vinul băut cu generozitate şi fără sifon n-a izbutit să-l îmbete deplin.

În gura acră, arsă de tutun, are un gust ciudat de cenuşe. Îşi priveşte tovarăşii şi-abia poate să-i deslușească şi să-i identifice sub trăsăturile îmbătrînite de veghe, de osteneală şi de alcool. Îi vede căzuţi pe masă şi răsturnaţi pe speteaza scaunelor, descompuşi, dezumanizaţi, ca nişte clienţi, imobilizaţi de aceeaşi durere, în atitudini diferite, în sala de aşteptare a unui dentist. Numai Mirea şi-a păstrat nealterată figura lui imberbă şi jovială de picolo deştept.

Dincolo de ulucile verzi ale grădinii de vară, oraşul se deşteaptă în ţipetele oltenilor, în pasul animalelor de tracţiune, în clopotul tramvaielor, în ritmul ghetelor de funcţionari.

Rumoarea străzii pătrunde pînă în grădină ca un bîzîit înfundat de albine trezite de aurora. Sergiu se simte ruşinat în faţa luminii care se face din ce în ce mai lămurită, mai strălucitoare. Mirea izbuteşte să se urce pe un scaun, îşi face din pumni trompetă şi începe să cînte dogit „Deşteptarea".

— Ta-ta-ta-ta-ta-ta-ta-ta-ta-ta...

Apoi, improvizînd o sabie dintr-un cuţit rămas lîngă un maldăr de coji de mere îngălbenite, comandă scurt :

— Drepţi !

Nici unul din băieţi nu se supune comenzii. Plătăreanu şi Vasilescu se mulţumesc să surîdă o înţelegere ducînd o mînă moale, în chip de salut, către un chipiu imaginar. Ceilalţi îl privesc cu ochii lor de noapte, nedumeriţi şi profetici. Sergiu singur se supune, cu seriozitate, acestui capriciu milităresc şi încremeneşte într-o penibilă poziţie de drepţi, aşa cum şi-o închipuiesc de obicei tinerii care n-au făcut armata. Mirea, înfuriat, repetă comanda, de data asta, zbierînd-o lung ca un derviş urlător :

— Dreeeepţi !

— Ce te răţoieşti, mă, aşa ! se supără Stupcaru, dibuind o ţigară problematică pe masă.

— Poţi să strigi tu cît vrei, poţi să-mi dai şi un premiu, tot nu pot sta drepţi la ora asta. Hai mai bine să-i luăm pe beţivii ăştia şi să plecăm de aici.

Dezmeticit pe jumătate, Fulga cască doi ochi mari de hipnotizator şi urlă bătînd cu pumnul în masă :

— Nu pleacă nimeni de aici pînă nu găsim titlul revistei...

— Să luăm cîte o cafea mai întîi.

Sus pe scaun Mirea se forţează, cu gesturi incoerente, să capteze atenţia :

— Nici vin, nici cafea. Cea mai mare sursă de inspiraţie de pe lume este femeia, sau mai pe scurt „dama". Prin urmare să mergem să căutăm titlul la dame. Interesul revistei e în joc.

Aclamaţii, urlete, aplauze subliniază propunerea lui Mirea, luat pe sus de Stupcaru care, uitînd pentru moment toate tachinăriile, îl ia de gît şi-l pupă pe amîndoi obrajii, zicîndu-i :

— Deşi te dai la mine mereu, eu te iubesc, mă, fir-ai al dracului să fii de calamburgiu...

Mircea Vlad se apropie de Sergiu şi, luîndu-i braţul, îi spune pe un ton de confidenţă :

— Ştiam c-o să ne încheiem noaptea la femei.

Apoi, cu o mare tristeţe în ochii lui filozofici, adaugă resemnat :

— Majoritatea dictează, n-ai ce-i face...

Sergiu simte dintr-o dată toată beţia în cap.

— Orice, dar asta nu. Eu nu merg.

— Lasă, mă, că nu te mănîncă, îl consolează Stupcaru. Sînt fete bune...

Mirea se supără.

— Sigur, tu totdeauna mai cu moţ.

— Am spus că nu merg, nu merg.

— Hai, bă, în interesul revistei.

— Nu văd nici un raport între dame şi revistă.

— Eu unul, cum văd damă înaintea ochilor, mă inspir.

— Eu sînt om „normal", nu ca domnu care face nazuri.

— Hai, Sergiule, ca să nu stricăm cheful, intervine Fulga prietenos.

— Nu. Nu merg...

— Nu vă spuneam eu că ăsta nu e dus la biserică ?... Înainte să-l primim în cenaclu, trebuia să-i cerem actul de naştere. Te pomeneşti că nu e bărbat...

— De fete n-avem nevoie. Ori sîntem bărbaţi, ori o dăm dracului de afacere cu revistă cu tot.

Mirea îşi aprinde o ţigară şi insinuează :

— Să nu mai stăruim degeaba. Eu înţeleg de ce nu merge. Are omul obligaţii... i-a promis mătuşi-sei să-i fie credincios.

Un fîlfîit de aripi negre trece deasupra ochilor lui Sergiu. Fără să aibă timpul să judece, se repede cu pumnii strînşi. Încăierarea e scurtă ca un fulger. Mirea, cu gura însîngerată, se prăbuşeşte peste masă. Inima lui Sergiu e goală de sînge. În schimb vinele mîinilor i s-au umflat ca pîrîiaşele, primăvara. Pe ochi, aceeaşi ceaţă turbure, rea. Face un gest de silă, cutremurîndu-se întreg. Îşi ridică pălăria din nisip şi, fără un cuvînt, fără o privire aruncată celorlalţi strînşi cu toţii în jurul lui Mirea, porneşte clătinîndu-se spre poartă.

Abia cînd ieşi în stradă, singur, deplasat şi fără ţintă, printre trecătorii sculaţi de dimineaţă, — trecători diverşi, smulşi din toate ungherele oraşului de puterea formidabilă a muncii, ca nişte grăunţe de pilitură de fier atrase spre centru de un imens şi nevăzut magnet — Sergiu îşi simte, topite la un loc, într-o lacrimă sălcie şi grotească, toată revolta, ruşinea şi mai ales beţia.

Îşi dă seama că se clatină pe picioarele cu muşchi de gelatină şi cu cît vrea să-şi facă mersul mai sigur, cu atît zigzagul invizibil, pe liniile căruia i se îndreaptă paşii, îşi lungeşte unghiurile, şi le strînge, şi le lăbărţează.

Un liceean cu obrajii odihniţi şi cu servieta plină de cărţi îl priveşte amuzat. Rîde de el, apoi, sărind pe scara unei remorci de tramvai, îi strigă în argoul lui liceenesc, făcîndu-şi mîna liberă *haut-parleur :*

— Ţine-te bine, şefule, că te pupă trotuarul !

Sergiu îl aprobă cu toată convingerea şi ca să-i dovedească aceasta, în loc să-l înjure, îi trimite o bezea. O bezea cleioasă şi un surîs vînăt de om care se forţează să nu arate că are greaţă. Liceeanul îi mai spune ceva. Cuvintele lui se pierd însă afone în zgomotul străzii şi Sergiu nu le mai distinge. Nu mai poate distinge decît dinţii albi şi completi ai adolescentului care se depărtează rîzînd, ca o reclamă vie de apă de gură expusă pe platforma dinapoi a remorcii de tramvai.

„Un coniac. Da, un coniac. Iată ce-mi trebuie. Coniacul reface forţele. Consumat după beţie, anulează efectele alcoolului. Şi asta cu atît mai sigur cu cît e mai prost.

Da, un coniac prost.“ Şi Sergiu, gîndind cele de mai sus, se hotărăşte să intre în prima cîrciumă „care îi va ieşi în drum“. Dar prima cîrciumă care îi va ieşi în drum a rămas cu cîţiva paşi în urmă. N-are nici o importanţă. Şi asta pentru că drumul lui Sergiu nu e nici înainte, nici înapoi, nici la dreapta, nici la stînga. „La ora asta“ drumul lui e în toate direcţiile. Şi oricare din ele tot îl va duce într-o cîrciumă.

În fundul cîrciumii unde a intrat (restaurant şi bodegă „La Verdun“), ferită de soare şi strînsă din lipsă de spaţiu, într-un colţ ros de igrasie şi de chiţorani, e o masă mică, cît să-ţi încapă coatele şi paharul pe ea. Sergiu se aşază. Din primul moment întunericul şi umezeala îi fac bine. Un băieţaş nespălat pe ochi, mirosind a pivniţă şi a saltea de paie, se înfăţişează deîndată, anexat unui şorţ de postav verde şi înarmat chelnereşte cu o otreapă răsucită pe braţ cu veleităţi de şervet.

— Domno ?

Sergiu îl priveşte cu amabilitate, fără să-şi dea seama imediat cine e şi mai ales ce vrea. Observă numai că-n lobul uneia din urechile băieţaşului licăre o capsă de alamă, ca un cercel uitat pe marginea unei scrumiere necurăţite. Băieţaşul insistă.

— Cu ce servim pe domno ?

Şi ca să-şi dea importanţa necesară îşi suflă violent nasul pe podele, apoi îşi şterge cele două degete întrebuinţate în poiana verde a şorţului înnodat peste brîu.

— Un coniac.

Băieţaşul dispare spre tejghea şi deşi nu mai e nimeni în prăvălie, urlă important şi cu vocea în schimbare :

— Un coniac la domno !

Apoi trece în spatele tejghelei de zinc şi, cocoţîndu-se pe o scăriţă cu trei trepte, ia din raft o sticlă de „Cognac Naville“ şi se serveşte singur cu gesturi sigure, afectate, şi totuşi copilăreşti.

—A sosit !

Dintr-o singură înghiţitură Sergiu goleşte conţinutul păhărelului cu gambă de cocostîrc.

— Încă unul.

— Gata ! Vine imediat.

Băieţaşul priveşte cu admiraţie cum gîlgîie şi-al doilea coniac pe gîtul clientului.

— Mai doriţi unul ? E fain ! Naville.

— Adu-mi !

— Să vă servim unul dublu.

— Duplu, nu dublu... incultule. Vine din latineşte, de la „duplex-duplicis“...

După coniacurile astea, Sergiu se simte, vorba lui Stupcaru, parcă „mai luminat“. Îşi dă totuşi seama că e beat. Pentru prima dată în viaţa lui, beat ! Da, beat. Dar ce beţie ciudată ! Ca religia primilor credincioşi : dualistă. De o parte capul, aproape treaz, abia voalat, ca un nobil grizat la o recepţie. De cealaltă parte, trupul. Beat ca un lucrător sîmbătă seara. Şi totuşi acelaşi alcool şi în unul şi în altul. Da, da, ciudat dualism. În timp ce picioarele îi zac leşinate sub masă şi mîinile cu degetele oarbe nu mai pot găsi paharul de-alături, creierul lucrează totuşi, cugetă, emiţînd din antena lui de fosfor unde clare de gînduri. Numai că gîndurile acestea merg în sens unic. Da, da, mereu acolo, numai acolo : la incidentul cu Mirea.

„Prin urmare «comitetul» va avea să aleagă imediat între mine şi Mirea. După cele petrecute e cu neputinţă să mai putem lupta amîndoi, cot la cot, în aceeaşi redacţie şi pentru aceeaşi idee. Cu siguranţă toţi băieţii vor fi contra mea. Vor spune că Mirea a făcut o glumă, că, într-o noapte de chef se pot spune orice fel de glume, fără ca nimeni să aibă dreptul să se supere. Desigur, mă vor acuza pe mine că am fost brutal, c-am fost poate chiar laş pentru c-am lovit un om fără putinţă de apărare faţă de forţa mea. Dar dacă nu m-am putut stăpîni ! Dacă vorbele pe care mi le-a aruncat m-au ars cu vitriolul lor zvîrlit în obraz... Să-şi închipuie el că...“

Sergiu strînge pumnii sub masă. Ar vrea să rupă ceva, să izbească, să frămînte. În clipa asta gîtul lui Mirea n-ar mai fi în mîinile lui decît un baton de *chewinggum* moale, rece şi elastic.

— A sosit al treilea... „duplu“, coane, cum aţi vrut dumneavoastră.

„Şi dacă ei n-au să-mi dea dreptate, am să-i părăsesc pe toţi. O să apară revista fără colaborarea mea. Ei şi ? Am s-o scot singur. Am să-i găsesc eu titlu. Bani ? Am bani. Are să-mi dea tanti. Tanti... tan-ti... tan-ti...“

Băieţaşul din spatele tejghelei a isprăvit de spălat cîteva pahare. Îşi vîră degetele în ele şi le ridică, pe toate dintr-o dată, ca să le clătească sub robinetul desfăcut. Cînd le pune pe raft, la locul lor, paharele se ciocnesc şi sună la fel cu gîndurile lui Sergiu : tanti... tan-ti... tan-ti...

Sergiu îşi culcă mîinile pe masă, încrucişate ca picioarele unui scăunel portativ de pictor şi capul îi ia loc, ostenit, deasupra. Niciodată capetele nu gîndesc atît de bine ca atunci cînd stau culcate pe mîini. Cînd stau pe umeri, gîndesc banal, mecanic, aşa cum îşi fac funcţionarii slujba. Strînse la pieptul unei femei, capetele nu mai gîndesc : ascultă. Tolănite pe o pernă, visează. Pe umărul unui vecin de compartiment cîntă potrivind melodiile în ritmul roţilor pe buloane (şi toate melodiile se potrivesc pe ritmul roţilor de tren, în mers) rezemate de sticla rece a unui geam de apartament sau de expres, reflectează. În poala caldă a unei femei surîd.

Capul lui Sergiu gîndeşte... Sunetul paharelor a vibrat pînă în creierul lui şi a rămas aci : tan-ti... tan-ti...

În culcuşul prieten al mîinilor e întuneric. Un întuneric greu, ostil, pe care ochii nu-l mai pot lumina şi în care numai gîndurile scapără, rachete albastre.

Tanti... Mirea... Tanti... Mirea... Tanti... Mirea...

Una cîte una, insulta îşi aprinde literele de foc ca o reclamă luminoasă a memoriei : „I-a p-r-o-m-i-s m-ă-t-uş-i-s-e-i s-ă-i f-i-e c-r-e-d-i-n-c-i-o-s“.

Şi cînd Mirea a spus cuvintele astea, toţi ceilalţi au tăcut. Nici unul dintre ei n-a îndrăznit să spuie un cuvînt, să protesteze, să spulbere o insinuare. Aşadar, convinşi cu toţii. Complici cu toţii. Şi încă vechi complici, de vreme ce nici unul dintre ei nu s-a arătat surprins cînd a auzit. Nici chiar Vlad care, în calitatea lui de filozof, se găseşte permanent pe un plan superior „murdăriilor omeneşti“.

Prin urmare, pentru ei, pentru prietenii lui, calitatea de nepot, aceea în virtutea căreia locuia de un an la mătuşa sa, nu era decît un pseudonim sub care el îşi ascundea adevăratul său nume, acela de amant. De amant al unei bătrîne.

Şi dacă ei, care îi sînt mai aproape, ei „tovarăşii de vîrstă şi de idei", ei, care îl cunosc şi-l apreciază, îl judecă astfel, ce trebuie să creadă şi cum trebuie să-l judece lumea cealaltă ? Lumea ei, a lui tanti, lumea aceea rea, roasă de prejudicii, pe care le numeşte experienţe, plină de viţii pe care le intitulează ticuri, plină de bănuieli sub care s-ascunde totdeauna nu ceea ce ar putea fi, ci ceea ce ar vrea ea să fie.

Dar el, el, cum nu şi-a dat seama ? Cum n-a înţeles că nepoţii de douăzeci de ani nu mai pot locui în casa tantilor văduve şi semicentenare, fără să fie bănuiţi că-şi plătesc mîncarea şi aşternutul, schimbat de două ori pe lună, cu moneda scumpă a tinereţii lor. Şi cum să nu creadă lumea ceea ce crede şi cum să nu spuie Mirea ceea ce a spus, cînd — într-un an de zile de cînd stă la tanti — în existenţa lui, acolo, s-au petrecut atîtea schimbări ? Odăiţa lui de pe sală s-a mutat lîngă dormitorul ei, la stradă ; patul de fier s-a schimbat în divan cu perne croşetate de tanti, pe vremuri, în ceasurile ei de singurătate, cînd răposatul întîrzia la aperitive ; lavoarul, cu ibric de smalţ albastru, s-a transformat în chiuvetă de porţelan cu cristal deasupra ; cămăşile de americă, cu iniţialele internatului ştampilate cu tuş, s-au prefăcut în cămăşi de poplin cu monogramă brodată în mătase la culoare.

Şi tot aşa, rînd pe rînd, s-au schimbat hainele de camgarn în costume fresco, săpunul de Marsilia cu cap de pisică în Palmolive verde şi parfumat, cămaşa de noapte cu rîuri în pijama de *crêpe de Chine*, briciul cu prăsele de os de cal în maşină de argint Gilette, tabacherea de mucava cu „luarea redutei Griviţa nr. 1", lipită în culori deasupra, într-un portţigaret de aur cu iniţialele gravate pe capac, şi-aşa mai departe.

În definitiv, un nepot — care nu e decît un nepot din partea bărbatului şi pe care l-ai primit în casă numai ca să respecţi una din dorinţele defunctului — nu poate primi atîtea atenţii, fără să se întrebe „pentru ce i se fac ?"

În cuibarul mîinilor ochii lui Sergiu se deschid mari şi cuprinşi de panică. Abia acum, abia aci, deslușite ca într-o ceaţă (o ceaţă ciudată, cu miros de coniac Naville) ochii aceştia văd lucruri pe care le-au privit mai de mult, imagini peste care au stat deschişi, fără să le înregistreze,

gesturi pe care le-au urmărit fără să le observe şi să le priceapă înţelesul.

După-amiaza aceea, cînd întorcîndu-se de la Universitate, a găsit odaia lui de pe sală goală, cu patul de campanie strîns, cu lampa de plafon fără bec şi cu aceeaşi păianjeni constructivişti aninaţi în colţuri. Era toamnă şi ploua. Şi-a lăsat umbrela, galoşii şi impermeabilul (o manta de ploaie rămasă de la răposatul şi confecţionată, la croitoria regimentului, din foi de cort) şi, cutremurat de o presimţire rea, a intrat în bucătărie ca să întrebe slugile dacă nu cumva a fost dat afară din casă.

În bucătărie mirosea a tort de nucă şi a bezele arse. Madam Iuli, bucătăreasa, „făcea prăjituri". Era plină de făină pe tîmple, pe mîini şi pe bărbie. Nici nu i-a dat timp să intre bine şi l-a luat în primire :

— Eh ! Ţi-ai văzut odaia, domnu Sergi...

— Care ?

— Aia unde te-a mutat.

— Cine ?

— Coconiţ.

— Mi-a mutat odaia ?

— Da, la strade, linghe al dumneaei. Ca să fie mai aproape une de alte...

Sergiu nu şi-a dat seama atunci decît că madam Iuli mirosea frumos a vanilie şi a aluat şi în ochii ei n-a văzut altceva decît o lumină mică care i se părea un zîmbet bun. A alergat repede în casă. A bătut la uşa lui tanti. Nu i-a răspuns nimeni. A auzit, în schimb, din odaia alăturată o melodie lirică. O romanţă veche ca un galben de doisprezece lei şi cincizeci. O ţine minte şi acum. Şi cuvintele de-asemenea.

Cînd eram copii odată
Mii de sărutări mi-ai dat,
Dar acum nu-mi dai nici una
Sînt femeie, eşti bărbat.

A bătut la uşa de unde se auzea cîntecul. Fără să ştie de ce, inima îi bătea repede ca la pasări şi simţea cum i se roşesc obrajii. Cînd a intrat, a trebuit să-şi astupe ochii cu mîna. Vedea roşu... totul roşu. Divanul, perdelele, abajurul, ca şi cum un incendiu şi-ar fi proiectat, de afară,

lumina violetă în încăpere. Numai Caliopi era roz. Roz ca un calup de candel, sau ca o surpriză de cofetărie confecționată din șerbet de zmeură.

Sergiu a rămas în prag uluit.

Caliopi și-a lungit, într-un surîs prelung, buzele ei de marmeladă și deschizînd în lături, ca niște draperii de scenă, mînecile capotului roz, și-a făcut glasul dulce ca al intrigantelor de foileton.

— Poftiți, vă rog, domnule conte, în noile dumneavoastră apartamente. Îndrăzniți, vă rog. Nu stați ca viețelul la poarta nouă. Sînteți la dumneavoastră acasă. V-am mutat toate lucrurile dumneavoastră aici. Poftiți... Hainele... rufele... cărțile... mă rog, tot.

Pe masa din mijlocul odăii, așezate cu grație în vasul japonez mutat din salon, se fanau romanțios patru crizanteme de seră cu peruci pudrate de marchize.

Sergiu a privit în jurul lui. A vrut să spună ceva, dar vorbele i s-au oprit în gît emoționate. N-a putut decît să se repeadă stîngaci și, apucînd mîna parfumată cu Mitsouko a lui tanti Caliopi, să-și lipească buzele pe ea, într-un sărut, timid și umed, de recunoștință.

Bucuria lui era atît de mare și gîndul lui atît de curat, că n-a observat atunci că sub reverurile de mătase ale capotului roz sînii lui tanti Caliopi se mișcă ritmic, ca doi iepuri de casă sufocați, respirînd adînc cu boturile arse și ridicate și că sub pleoapele fardate, ochii ei se închid suspect, leșinați de presimțiri numai de ea știute.

Dar plimbarea cu sania în ziua de Sfîntul Ion, afară din București, prin ninsoarea deasă și poetică ?

Sub cuvertura îmblănită, în spatele birjarului de catifea, încins peste brîu cu un chimir cu zale, ca voievozii de altădată, pulpa lui tanti, planturoasă ca o șuncă de Praga, lipită de a lui într-o atitudine limpede de abandon. Umărul ei de astrahan vîrît într-al lui... Mîna ei — zbîrcită de inele, sub mănușă — uitată pe piciorul lui, sus ca o cataplasmă de mămăliguță caldă înfășurată în „peau de Suède". Și ceaiul, acasă, cu rom mult și cele trei pahărele de vișinată și apoi lectura pe divan, unul lîngă altul, pînă cînd ochii lui tanti s-au închis și capul i s-a lăsat greu, rezemat de coapsele lui încordate. Și seara, fricțiunea cu Diana, pe spatele ei presupus răcit, spatele acela imens,

gras și cu broboane mici pe pielea înfiorată. Spatele acela alb și totuși călduț, parfumat la subțiori, adîncit în așternut peste sînii striviți, la început arcuit, apoi crescînd și frămîntîndu-se — ca o apă în măruntaiele căreia sună ora fluxului — sub mîinile lui jenate, neîndemînatice și virile.

Sergiu nu și-a dat seama „atunci" decît că Diana îți răcește mîinile cînd se evaporează și că tanti Caliopi are un neg cu păr, ca o gînganie cu antene, lipită de movila umărului drept.

Dar duminica aceea dimineața, cînd tanti a intrat „din greșeală" în baie și l-a găsit gol, întins sub apă, ca un pește la ora siestei ?

Sergiu nu și-a dat seama „atunci" decît că tanti Caliopi se poate supăra pe el fiindcă n-a avut „bunul simț" să-și încuie ușa atunci cînd face baie.

— Coneacul, coane. Ați adormit ?

Sergiu tresare. O clipă, rafturile, mesele, colivia cu sticleți de lîngă ușă, tejgheaua, băiețașul cu păhărelul de coniac în mînă, el însuși, toți, toate, se învîrtesc, se cufundă în pămînt ca să iasă la suprafață, în altă parte, în atitudini comice și linii de pictură cubistă.

Coniacul e cald și are un gust pronunțat de săpun de rufe.

Acum cîrciuma e umedă și tristă. Băiețașul are unghiile murdare (cîte degete o fi avînd la o mînă ?) și parcă nu și-a suflat nasul niciodată. Cum de n-a observat toate astea pînă acum ?

Sergiu se miră și reflectează.

„Ca și cu tanti de-altminteri. Abia acum văd. Văd tot. A trebuit să fiu beat. A trebuit să-mi deschidă ochii Mirea. Mirea... Mirea... El e prietenul meu cel mai bun. Singurul meu prieten. Să trăiască Mirea. Auzi, puștiule ? Zi și tu să trăiască Mirea, că dacă nu, te bat pe tine în locul lui. Fă-mi plata și taie-ți nasul, că e murdar. Să nu mă mai servești pe mine cu el. Ce, ăla e nas ? Ai auzit de Spătarul Milescu-Cîrnu ? N-ai auzit ? E ! Tu ești, Spătarul Milescu-Cîrnu. Tu, după ce îți tai eu nasul cu ferăstrăul. Înțelegi ? Nu plătesc pînă nu-ți tai nasul. Adu-mi un topor. Am mai tăiat eu odată coada unui cîine cu toporul, cînd eram eu nu aici și nici la tanti, cînd eram

eu liber, eu, al meu, liber. Eu însumi. Înțelegi ? Cînd nu eram al lui tanti ! Tu știi cine e tanti ? Știi ? Știi ? De ce nu știi cine e tanti ? Vrei să știi cine e tanti ? E dama mea, mă, auzi ? Dama mea. Trăiesc cu ea. Poți să întrebi și pe Mirea, că el știe... și pe Vlad, că e filozof și pe ăilalți, că sînt prietenii mei, pe toată lumea poți s-o întrebi... Toată lumea știe... și eu am aflat acum de la tine și de la coniac. Unde e nasul care ți l-ai tăiat ? Adu-mi un nas și un coniac... Da repede, că plec în provincie... în lume... N-am nevoie !... N-am nevoie, înțelegi ? N-am nevoie de nimeni și nimic... N-am nevoie de ea, n-am nevoie de ei... Nici de tine n-am nevoie."

— Cine ești tu, mă, în definitiv ?

— Garsonul.

— Da ?

— Da, coane...

— Nu te cunosc. Nici tu, mă, nu mă cunoști. Nici eu nu mă cunosc, nimenea nu mă cunoaște... Plata și nasul, hai...

Sergiu vrea să se ridice de la masă. Face un efort. Un altul. Păhărelul cu coniac se răstoarnă sunînd scurt pe podele : Tan-ti... Tan-ti...

— Auzi ? Și ăsta știe de tanti... Și paharele au aflat.

Obișnuit cu efectele „coneacelor" băiețașul surîde. În clipa asta nu mai e „garson" și cu tot șorțul lui verde și comercial, cu tot creionul chimic și bont, înșurubat matur după ureche, nu mai e decît un copil care rîde din toată inima privind un om beat. Un om pe care nu-l mai țin picioarele și care, renunțînd să mai facă apel la serviciile lor, se prăbușește resemnat, cu capul pe masă și rămîne așa, trist, căzut, privind cu ochii halucinați cum picură pe dușumeaua putredă din păhărelul rostogolit lacrimi galbene și rare de coniac Naville.

VI. SUSPINE CRUDE PIEPTU-MI ZDROBEȘTE...

„Dragă tanti,

Astă-seară, cînd te vei întoarce acasă, vei vedea din cuprinsul acestei scrisori că, în viața mea, s-a produs un fapt important care mă determină să părăsesc pentru totdeauna casa dumitale.

În cele două zile de cînd n-am venit acasă, m-am gîndit mult și pe toate fețele, la problema în fața căreia mă găseam. Rezultatul, iată : rîndurile acestea.

Socotesc inutil să te lămuresc asupra stării sufletești în care mă aflu, cît și asupra «motivelor» care mi-au provocat această stare și mi-au dictat atitudinea pe care o iau.

Te rog să fii convinsă că nu voi uita niciodată tot binele pe care mi l-ai făcut și toată grija pe care mi-ai arătat-o. Îți mulțumesc din suflet pentru tot și toate și asigurîndu-te de întreaga mea recunoștință, îți cer iertare că împrejurările mă silesc să plec din casa dumitale, pe furiș, ca un hoț. Ca un hoț, însă, care n-a furat altceva, din această casă, decît ceea ce era strict al lui : libertatea și lucrurile cu care a venit.

Sergiu"

Cînd a desfăcut scrisoarea pe care Erji i-a dat-o, deîndată ce a intrat pe ușă, Caliopi nu și-a dat seama bine

dacă era prea cald în dormitor sau dacă căldura aceea nesănătoasă care i-a năvălit deodată în tot trupul, a făcut-o să-şi simtă picioarele moi, ochii împăienjeniţi şi să se prăbuşească pe covor cu scrisoarea ghemuită, în mîna asudată, ca o telegramă de noapte care a adus vestea unei morţi subite.

Cînd s-a deşteptat, la căpătîiul ei era un medic din apropiere, pe care îl chemaseră servitoarele cuprinse de panică. Medicul i-a recomandat linişte desăvîrşită cîteva zile, o cură în străinătate pentru îngrijirea inimii, i-a făcut o injecţie în fesă şi apoi i-a sărutat mîna, spunîndu-i pe tonul unei urări de grabnică însănătoşire :

— Onorariul meu este cinci sute lei.

Caliopi a rămas în pat o săptămînă întreagă. Nu că se simţea bolnavă. Se simţea însă inutilă, fără rost, pierdută în nesfîrşitul zilelor care i se păreau fără culoare, fără temperatură, fără interes.

Plecarea neaşteptată şi definitivă a nepotului, îi anulase complet orice rezistenţă. Era ca o coardă întinsă pe care ai tăiat-o brusc cu lama de ras.

O dată cu scrisoarea lui de despărţire, laconică şi hotărîtă, visul ei de viaţă, alături de el, de prezenţa lui, căzuse inert, ca un fluture izbit de o piatră rătăcită, în plin zbor.

Visul ei !

În definitiv ce visase ea ? Ce însemnase Sergiu pentru ea ? De ce plecarea lui o aruncase într-o deznădejde atît de mare ?

Iată atîtea întrebări cărora, în zilele lungi de singurătate, stînd nehrănită şi încercănată, în patul dublu din dormitorul cu storurile trase ostentativ, între ea şi lumea de dincolo de ferestre. Caliopi avusese să le răspundă.

După moartea lui Titică ştia că rămăsese o văduvă banală şi resemnată cu anticipaţie. Golul lăsat de dispariţia tovarăşului de viaţă avea să se restrîngă pe nesimţite, să se umple încet, încet. Durerea primelor ceasuri avea să se resoarbă firesc, ca răul dintr-o rană, vindecîndu-se progresiv. Chiar din primele clipe de veghe, lîngă catafalcul defunctului, Caliopi, în virtutea unui proces sufletesc natural, cu tot paradoxul lui aparent, începuse

să se gîndească „la ea". Totdeauna în preajma unui mort, cei care îl plîng sincer sau nu, se gîndesc în primul rînd la ei. „Ce mă fac eu fără tine ? Cui mă laşi tu pe mine ?" sînt expresii tipice care traduc exact această ciudată stare sufletească. Mortul nu e decît un pretext pentru ca vitalitatea celor rămaşi, excitată de prezenţa morţii în imediata lor apropiere, să se încordeze rebarbativ.

Consecventă acestui principiu subconştient, Caliopi, privind nările subţiri ale dispărutului şi mîngîindu-i mîna vînătă între narcise, îşi proiecta, în viitor, propria ei formulă de viaţă. Această viaţă avea să continue aşa cum fusese şi pînă atunci. Cu aceleaşi ocupaţii mărunte şi cotidiene, cu aceleaşi broderii pe etamină, cu aceleaşi prietene, cu acelaşi ceas de somn după-masă, cu aceleaşi prăjituri de casă şi „scuturături mari" de patru ori pe an. Ceasurile, foste ale defunctului, aveau să fie înlocuite, treptat, cu filme de cinematograf peste numărul obişnuit, cu sindrofii suplimentare şi întîrzieri peste ora reglementară, în faţa vitrinelor de pe Lipscani sau a cofetăriilor cu prăjituri renumite. Cu nimic absenţa definitivă a lui Titică n-avea să turbure activitatea obişnuită a unei zile. Ba poate, eliberată de cătuşele orelor fixe, de masă, de somn şi de distracţie, această activitate avea să capete un ritm mai vioi, mai nou, mai liber, ca o permanentă vilegiatură.

Dar dacă în ceea ce privea desfăşurarea unei zile dispariţia soţului reprezenta pentru văduva sinceră cu ea însăşi, aproape un avantaj, aceeaşi dispariţie devenea o importantă pierdere, o precisă lipsă, un regret, pentru trăirea unei nopţi. Noaptea are darul să reducă dimensiunile vieţii. Totul se face mai mic, mai strict, mai personal. Omul se strînge melc în el însuşi, deopotrivă în patul propriu sau în odaia cu chirie. O dată cu hainele aşezate grijuliu pe umerii unui scaun, sau trîntite indolent în braţele unui valet, insul se dezbracă fără să ştie şi de dominoul invizibil în care a circulat în balul mascat al zilei colective.

Poate de aceea numai în ceasurile adînci de noapte se săvîrşesc toate marile taine în care individul se mărturiseşte pe el însuşi.

Se mărturisește poetul, care își smulge din pletele asudate, rimele și imaginile ; se mărturisește liceanul, care visează liniile primului trup de femeie ; se mărturisește apașul, care își face graficul vieții cu muchia cuțitului alunecînd pe marginea mesei de mansardă murdară ; se mărturisește, prăbușit pe o broșură subversivă, tînărul care fabrică din miez de pîine, în mîna înfrigurată, bombe sub trăsnetul cărora ar vrea să sară, sfîrticate, mărunțaiele popoarelor și continentelor, reintegrat în adevărata lui personalitate, sub protecția acidă și imensă a nopții universale.

Caliopi avea pentru noapte o considerație specială. O dată cu cămașa de *crêpe de Chine* îmbrăcată și „odicolonată", o dată cu căldura familiară și pufoasă a patului îmbibat de propria ei odoare, o dată cu puișorul de pernă ghemuit sub ceafa tunsă, o dată cu lampa de pe măsuța de noapte stinsă cu un gest totdeauna egal, în tainele trupului ei se deschideau automat supapele dorinței.

Și-atunci prezența lui Titică, alături, se dovedea imperioasă.

Îmbrățișarea lor conjugală, metodică, uniformă, făcea parte din confortul lor nocturn nu ca ceva totdeauna necesar, dar ca ceva totdeauna posibil, la îndemînă, asemeni borcanului cu muștar totdeauna prezent — între scobitori și sare — la fiecare masă a lor, nu pentru că la fiecare masă ar fi mîncat muștar, dar pentru ca să nu lipsească cumva, în cazul cînd o mîncare mai suculentă ar fi cerut ca o completare, intervenția lui picantă.

Și-apoi Caliopi socotea noaptea ca unicul timp îngăduit expansiunilor erotice. Ea era adeptă a acelei mari și durabile categorii de oameni care își închipuie că dragostea nu se poate face ziua, că smuls din cadrul nopții și consumat înainte de asfințitul soarelui, misterul dragostei își pierde eticheta lui legală.

Iată de ce gîndul văduviei ei lua, în ceea ce privea nopțile, proporțiile unei catastrofe. Și-atunci, chiar lîngă catafalcul pe care Titică, răcit complet, se descompunea progresiv între flori, gîndul unui amant îi venise pentru prima dată în minte.

Cuprinsă de silă față de ea însăși și animată de o onestă panică interioară, Caliopi se cutremurase la gîndul acesta și cu toată revolta ei cinstită, nu-l putuse totuși opri să se înfiripeze, să se materializeze, fixîndu-se, ca un junghi, undeva, între mușchii încordați ai voinței ei.

Apoi, o dată cu doliul scos de la poartă și cu flacoanele de medicamente evacuate din odăi, apăruse în locul lui Titică, la ora de masă, nepotul. Așezat pe locul pe care-l ocupase el, cu șervetul răsucit în inelul de argint cu inițiala lui...

La început, Sergiu nu fusese pentru ea decît un strein... un indezirabil... Totuși o prezență în primele momente grele. O prezență care știuse să se facă — imediat — nu numai suportabilă, dar agreabilă. Și, după primele luni de trai în comun, Caliopi își dăduse seama că această prezență a căpătat, în ochii ei, o patină de virilitate. A devenit prezența unui bărbat. În casa ei, alături de ea.

Afară de ceasurile rezervate cursurilor, Sergiu își petrecea tot timpul acasă. Îl avea dar permanent sub ochii ei. Îl privea trăind. Își făcuse o adevărată plăcere din a-i urmări, clipă cu clipă, toată activitatea risipită în casă, în lucruri banale, mărunte, în ocupațiunile egale și obișnuite ale fiecărei zile. Noaptea însă, întrerupea farmecul acestui joc, copilăros aproape, ca să înceapă un altul cu mult mai primejdios.

Noaptea Caliopi se regăsea singură.

Sergiu își trăia noaptea lui. Îl pierdea de sub raza ei vizuală. Îl știa totuși acolo, la cîțiva pași de ea. Dar, din acest moment Sergiu nu mai avea o identitate precisă în gîndurile ei. El nu mai era Sergiu. Era un bărbat pur și simplu. Un trup mascul care se închidea, în fiecare seară, gol și singur, în dosul unei uși, în speță, cu perdelițe roz la geamuri.

Din patul ei, într-o atitudine de pîndă lascivă, Caliopi și-l imagina. Un trup tînăr cu mușchi duri, cu linii perfecte, apărînd ca un miez, din crusta hainelor căzute. Îl bănuia înfiorat, lucitor, sub perlele apei pe care o auzea șiruind pe el de la chiuvetă. Îl auzea parcă în liniștea casei adormite, mișcîndu-se răzvrătit și cald în așternuturi.

Noapte de noapte, luni după luni, prezența acestui trup în preajma ei a ajuns în cele din urmă o chinuitoare obsesie. O obsesie care în mod firesc a depășit cadrul strict al orelor de noapte și s-a revărsat ca o apă peste zăgazurile prăvălite, inundînd viața ei întreagă. Și-atunci, uluită în fața ei însăși, Caliopi și-a descoperit — scoasă la suprafață, din cămărușele uitate ale ființei ei întregi — o senzualitate aprigă, încăpățînată, persistentă, trezită din somnul ei letargic de prezența bărbătească a nepotului de nouăsprezece ani.

Niciodată Caliopi nu se știuse femeia care se descoperea și mai ales niciodată nu crezuse în minunea botezată obișnuit „a doua tinerețe". Totuși această „a doua tinerețe" o simțea pulsînd în toate fibrele ființei ei, din ce în ce mai precisă, din ce în ce mai exigentă.

Nu-și mai petrecea timpul decît cu Sergiu. Nu se simțea liniștită — liniștea aparentă a apelor în măruntaiele cărora fierb bulboane — decît lîngă el.

Încet, încet, toate vechile ei deprinderi, obiceiuri, gusturi, preferințe, se anulau, înlocuite cu altele izvorîte direct din craterul deschis al senzualității ei tardive. Începuse să înțeleagă chiar că misterul dragostei nu e numai o prerogativă a nopții și a bărbatului cu cununie. În permanent neastîmpăr umbra încîlcită în pașii nepotului începuse să circule în propria ei existență, ca o prelungire fizică a acestuia.

Înțelegea cît de departe e Sergiu de zbuciumul ei permanent, de dorința ei nemărturisită și mereu mai vie. Își da seama că toată afecțiunea ei, exprimată material prin cadouri, mîncăruri și atențiuni vestimentare, nu trezea în sufletul lui altceva decît un sentiment jignitor de recunoștință. Pricepea că mîngîierile ei, provocările ei, uneori riscate, cu toată rezerva pe care i-o impunea substanța ei, în fond cumsecade, nu însemna altceva pentru el decît exteriorizarea unui sentiment matern pe care el, orfanul de totdeauna, n-avea de unde să-l cunoască altfel. Și gîndul că Sergiu o substituie permanent unei mame o făcea să aibă crize de nervi și ceasuri de totală dezolare.

Cum nu înțelegea el că, deși cu vîrsta unei mame, ea are totuși simțurile unei amante, biciuite de tinerețea lui prezentă, imediată și provocatoare ?

Se hotărîse de multe ori în singurătatea nopților ei de tortură, să facă gestul cel mare al mărturisirii. Să-l execute fără preliminarii, brutal, așa cum îl simțea plămădit în ea.

Era calculat ca un atentat.

Un braț aruncat violent peste grumajii nepotului. O mușcătură de foc pe gura lui adolescentă. Apoi căderea fulgerătoare, pe covor, sau pe divan, cu trupul lui încordat și dezorientat, în brațe.

Ce-avea să fie pe urmă n-o mai interesa. Totuși în zilele care urmau nopților acestora de zbatere erotică și elanuri, Caliopi amîna. Dorința în ea era aceeași, la fel de ucigătoare. Îi lipsea însă, în fața lui, curajul pe care i-l da singurătatea. Și chiar dacă, uneori, după cîteva pahărele de lichior băute într-adins, și-l regăsea întreg, o dezarma, iremediabil, privirea aceea „filială" a nepotului. Privirea aceea supusă, de copil cu trup de om, privirea aceea pe care ar fi dat orice s-o vadă ștearsă din ochii lui mari, limpezi și cu gene răsfrînte.

În cercul ei de cunoștințe știa că începuseră clevetirile. Știa exact ce gîndește „lumea" și mai ales ce gîndesc „fetele". Și dacă suferea din cauza lor, suferea numai pentru că nu era adevărat ce gîndeau ele. Și ar fi vrut să fie așa, pentru ca să le-o poată striga în față, să le umilească cu replica crudă a adevărului.

Dar așa trebuise să suporte, dezarmată, discuția de la madam Pruncu și pînă la urmă să se vadă silită, ca unică ieșire onorabilă, să plece pentru totdeauna dintre ele, să le piardă pentru totdeauna.

După Titică... prietenele. O dată cu ele, ștearsă și ultima urmă a trecutului.

Nu-i mai rămînea decît Sergiu și, ca un reflex al lui „tinerețea ei de-a doua". Nu-i părea rău că rămăsese singură. În ziua aceea, după ruptura cu fetele, după lacrimile firești și expeditive, îi părea chiar bine că nu mai avea nimic care s-o depărteze de Sergiu. Știa că seara, avea să meargă cu el la operă. Îi spuse la dejun că la opt să fie acasă, gata, cu smochingul cel nou îmbrăcat. Primul lui smoching. Abia aștepta să-l vadă cum îi vine. Se bu-

cura dinainte la gîndul că, alături de el, avea să asculte din loja capitonată cu întunerec povestea minunată a doamnei Butterfly. Se şi închipuia cu scaunul lîngă al lui, lipită de el, rezemîndu-şi de umărul lui, ca un porumbel dolofan cu egreta crispată sînul, proaspăt înviorat în cel mai renumit institut de frumuseţe din Bucureşti.

Pentru seara aceea, o dată mai mult, hotărîse atacul. Şi fără să ştie de ce, de data asta, simţea că nimic nu va mai putea s-o împiedice, ca să-l ducă la bun sfîrşit. După spectacol aveau să meargă într-un local de noapte. Aveau să bea şampanie multă. Caliopi era hotărîtă să bea pînă cînd nu va mai simţi rămas în minte decît un singur gînd : Sergiu.

Pentru acasă, restul ar fi urmat simplu. Caliopi avea să-l cheme în odaia ei ca să-i ajute să se dezbrace. Ştia că odaia va fi în penumbră şi patul pregătit. Şi mai ştia că dacă mîinile lui Sergiu nu vor înţelege că trebuie să se înfigă, în sfîrşit, lacome şi neîndemînatece, în carnea care de atîta timp le aştepta, cu nervii — sfori întinse sub epidermă — ale ei se vor înfige sigur, în beregata lui. Cel puţin, să simtă murind — în mîinile ei — trupul acela care o exasperase refuzîndu-i-se, să simtă ca o supremă voluptate, căldura lui turburătoare, răcindu-se, picurînd ca un sînge printre degetele ei îngherate.

Cînd coborîse din maşină, la odaia lui Sergiu lumina era stinsă. „Să ştii că e gata de mult şi mă aşteaptă în salon. Se priveşte în smoching, în oglinda mare", se gîndise Caliopi.

Sergiu nu era însă, nici în salon, nici în odaia lui. Nu venise încă. Nici măcar nu telefonase ca să-şi justifice întîrzierea. Caliopi ştia vag că în după-amiaza aceea se dusese la un prieten unde avea să se hotărască apariţia unei reviste. Atîta tot. Nu ştia numele, nici adresa prietenului.

Alarmată, nedumerită, începuse să se îmbrace sperînd că Sergiu va pica dintr-o clipă în alta. Smochingul cel nou îl aştepta culcat frumos pe divan lîngă cămaşa tare. Pantofii de lac luceau cu boturile spre lampă.

Dar Sergiu n-a venit nici la opt jumătate, nici la douăsprezece, nici la unu, nici la cinci dimineaţa cînd, răvăşită de presimţiri, descompusă de veghe şi de plîns, Caliopi aţipise pe un fotoliu — manechin în rochie de seară, înţepenit alături de paharul de apă cu zahăr şi de cutiuţa cu tablete de veronal.

Abia după două zile, în locul lui, a venit scrisoarea. Deşi în rîndurile ei Sergiu nu spunea nimic cu privire la motivele care îl determinaseră să evadeze din casa şi din viaţa ei, Caliopi a înţeles din prima clipă totul.

Sergiu îşi dăduse seama că un an de zile, lîngă ea, trăise într-o eroare. Crezuse probabil, că în tanti Caliopi a găsit o mamă tîrzie şi binevenită şi descoperise că în locul acesteia, găsise o bătrînă stricată, o bătrînă dezechilibrată care, asemeni unui păianjen cu firele ţesute măestru peste tinereţea lui, n-aştepta decît clipa potrivită ca să-şi sfîşie prada momită, cu toate tentaţiile, pînă sub gheara lui încordată de aşteptare.

Dezmeticit, Sergiu rupsese firele. Scîrbit, plecase pentru totdeauna.

De aceea Caliopi nici n-a mai încercat să-l caute şi să-l readucă. La rîndul ei, a înţeles că plecarea lui e fără întoarcere şi că firele păianjenului, odată rupte, niciodată nimeni nu le mai poate reînnoda. Şi-a mai înţeles că, dacă el plecase, moştenirea lui îi rămăsese însă întreagă. I-o dăduse ca să nu i-o mai reia niciodată. Era „a doua tinereţe" trezită impetuos în ea. Era, poate, pedeapsa lui. Era poate răzbunarea tinereţii lui ultragiate. Şi totodată era moartea unei iluzii. O iluzie care murise subit, ca un bolnav de cord în plin mers, pe stradă.

PARTEA A II-A

I. STRADELA UMBREI

Deşi situată într-un cartier destul de central al Capitalei, stradela Umbrei a păstrat totuşi un aspect de ulicioară provincială cu căsuţe vechi şi gospodăreşti, cu copii care îşi înalţă, alergînd de-a lungul caldarîmului zmeiele turcaleţe, legate cu aţă de cusut furată din mosorele materne, cu orătănii ieşite să ciugulească în libertate iarba crescută abundent prin spărturile trotuarelor municipale, sub paza somnoroasă a căţeilor de rase nedefinite tolăniţi în porţi ca nişte praguri vii.

Zgomotul cartierului nu pătrunde pînă aci, clopotul tramvaielor nu se aude, iar automobilele trec rar şi parcă numai atunci cînd rătăcesc drumul.

Fiecare casă are grădiniţa ei de flori şi fiecare proprietar papucii lui de casă. În fiecare grădină e un pom cu o masă sub umbra lui. O linişte dulce de fermă pluteşte în toate curţile şi un ceas bun de somn se consumă după-masă în toate locuinţele.

Pe stradela Umbrei toţi locatarii din cele patruzeci şi opt de gospodării care o încadrează — cîte douăzeci şi patru pe fiecare parte — se cunosc între ei, îşi ştiu obiceiurile, ocupaţiile şi legendele. Îşi cunosc pe nume copiii, cîinii, rudele moarte şi canarii din colivii. Îşi ştiu pe degete veniturile, bolile interne, proiectele.

Sînt ca membrii unei familii mari, nedespărțiți între ei decît prin gardurile cu viță americană și cu zorele, ale proprietăților respective.

Viața tuturora se desfășoară uniform ca după o lege proprie, adoptată tacit de toți deopotrivă.

Pe stradela Umbrei toată lumea se scoală dimineața la șase, mănîncă la prînz la unu și un sfert fix (din cauza soților funcționari) și seara se culcă la nouă, adică exact un ceas după cină.

Asemeni României care, de îndată ce a intrat în rîndul statelor civilizate, a fost decretată drept o țară eminamente agricolă, madam Săraru, acum cincisprezece ani, cînd a devenit proprietară pe stradela Umbrei, a fost decretată, din prima clipă, drept o persoană eminamente corpolentă. De atunci greutatea ei a oscilat între 85 și 90 de kilograme. O singură dată, în urma unei gripe care a ținut-o două săptămîni în pat, greutatea ei și-a pierdut echilibrul normal. S-a ridicat pînă la 95 de kilograme, avînd în vedere că șederea în pat priise grozav făpturii dumisale, obișnuită să se agite de dimineață pînă seara. Odată însă însănătoșită, madam Săraru, în cîteva zile numai, a revenit la media obișnuită și a rămas pînă astăzi.

Cînd se stabilise pe stradela Umbrei, în calitate de stăpînă a imobilului de la numărul 8, nimeni nu știa cine e și de unde vine madam Săraru. Se știa numai că a cumpărat de la Credit imobilul cu pricina și că avea o fetiță care îi purta numele. O fetiță de cîțiva anișori, blondă ca un cocon de borangic și așezată cu grije, ca cel mai prețios obiect al gospodăriei, în brațele servitoarei, cocoțată pe capra camionului care se oprise la poartă aducînd averea noii proprietare.

În scurt timp madam Săraru, datorită firii ei comunicative și vesele, datorită poate grăsimii ei simpatice și bonomiei incomparabile, izbutise să cîștige bunăvoința stradelei întregi și să se încadreze în felul de viață a acesteia, ca și cum de cînd lumea s-ar fi pomenit acolo.

Dar trecutul ei rămînea totuși o taină de nepătruns.

Unii aflaseră că înainte de a veni pe stradelă, fusese „madamă" la un hotel rău famat și că fetița o luase de

suflet de la una din pensionarele hotelului, moartă într-o zi de tuberculoză. Alții știau sigur că fusese măritată cu un tînăr fără ocupație care îi mîncase o bună parte din zestrea ei de fată de negustor înstărit, lăsîndu-i ca despăgubire, alături de polițele semnate în fals, copilul cu nume de floare.

Margareta, e adevărat, nu semăna de loc cu mama ei. Era o făptură ciudată, fină, cu gesturi și gusturi de copil aristocrat. De aceea cei mai mulți înclinau să creadă a treia versiune, aceea că madam Săraru fusese servitoare în casa unui burlac — vlăstar în ultima generație al unui neam de spiță domnească — și că Margareta n-ar fi altceva decît rezultatul unei partide de vînătoare de la care stăpînul se întorsese acasă beat și încărcat de iepuri.

Madam Săraru știa de cîte se vorbesc pe socoteala ei și se făcea că n-aude. Își creștea fata, într-adevăr ca pe o prințesă, și-și dezarma răuvoitorii cu surîsuri și sarmale, știut fiind că nimeni nu surîdea mai captivant și nu făcea sarmale mai bune decît ea.

Ani după ani, cu cît Margareta creștea în înălțime, cu atît scădea în stima stradelei.

De loc comunicativă, foarte puțin copil pentru copilăria ei, cu un fel de a privi lucrurile și oamenii de sus, pe deasupra lor, fără pic de tandrețe față de o mamă prea tandră, — rece și distantă, își petrecea tot timpul închisă în casă devorînd caramele de ciocolată și cărți de toate felurile.

La paisprezece ani, după cunoscuta ei fugă de la călugărițe, începuse să fumeze și să bea cafea neagră după fiecare masă. La cincisprezece se ducea singură la teatru, și la cinematograf. La șaisprezece, nu lipsea de la nici o conferință, era abonată la concertele simfonice și vizita toate expozițiile de artă. La șaptesprezece ani începuse sporturile. Vara tenis, iarna patinaj.

Toate acestea le făcea cu bani puțini și aplicație multă. Mamă-sa nu-i refuza niciodată nimic. Și Margareta nu profita. Niciodată n-o însoțea nimeni acasă sau în plimbările ei. Scrisori nu primea și nici nu scria. Prieten sau prietene nu i se cunoșteau. Deși fată mare, „mondenă",

cum îi zicea în ironie stradela, Margareta nu se farda niciodată. Pielea ei arsă de vînt şi de soare, sub casca părului de aur vechi, tăiat scurt, avea o strălucire vegetală, de fruct copt. Toată înfăţişarea ei avea, de altminteri, ceva de plantă. Cu aerul ei de sănătate biruitoare, cu trupul plin de graţia naturală a unei mlădiţe, cu culorile ei necontrafăcute, părea că nu se hrăneşte decît cu aer, cu ploaie, cu arşiţă şi cu sucurile anonime şi dumnezeieşti ale pămîntului.

Pe mamă-sa o trata ca pe o servitoare. Fără aroganţa stăpînului parvenit. Cu arta stăpînului înnăscut, învăţat să comande fără să jignească, să pretindă fără să umilească, să se facă ascultat, fără să insulte. Şi madam Săraru se supunea fără să crîcnească. Acceptase situaţia asta de subaltern ca pe una din cele mai mari bucurii pe care putuse să i le dea viaţa. Era atît de mîndră, pentru ea însăşi, pentru substanţa ei inferioară, că Margareta era a ei, că putuse să scoată din carnea ei multă, mediocră şi nefasonată, din sîngele ei gros de femeie de treabă, făptura aceasta superbă, fină şi inteligentă c-ar fi fost în stare să se înhame ca un japonez la trăsurică şi s-o poarte ca pe un trofeu, de-a lungul lumii întregi.

Stradela nu pricepea lucrul acesta. Pasiunea lui madam Săraru pentru Margareta rămînea dincolo de înţelegerea ei comună. Stradela îşi da seama numai, instinctiv, că madam Săraru e sinceră în dragostea ei oarbă şi că a-i critica copilul, însemna a-i sfîşia inima. Şi pentru dragostea pe care o avea pentru mamă stradela suporta pe Margareta fără comentarii. Adică, fără comentarii în faţa ei.

Şi anii trecuseră, egali, aşa cum trec anii pe stradele. Muriseră cîţiva, se născuseră alţii. Copiii începuseră să miroasă a tutun şi fetele de şcoală a *Eau de Cologne*. În locul bătrînilor dispăruţi din porţi, se instalaseră alţi bătrîni care aduceau la trăsături cu ei. Căţeii stradelei începuseră să semene toţi între ei. Fetele de vîrsta Margaretei se măritaseră toate. Acum unele erau mame, altele numai însărcinate.

Margareta aştepta. Ce ? Nimeni n-ar fi ştiut să spună.

„Partidele" pe care i le-ar fi putut oferi stradela, rămăseseră simple prezumţii. Nici unul din viitorii proprietari a uneia din cele patruzeci şi opt de case nu îndrăznea să-şi închipuie c-ar putea deveni soţul „prinţesei de la numărul opt". Iar din altă parte, din lumea de dincolo de stradelă, nu se vedea iarăşi nici un indiciu, nu se făcea nici un gest.

Margareta împlinise nouăsprezece ani.

Madam Săraru era nedumerită. Ea ştia că timp de nouăsprezece ani, nu văzuse niciodată pe Margareta în tovărăşia unui bărbat. N-o auzise niciodată pomenind de numele vreunuia, cu intonaţia specială pe care glasul unei fete o dă oricărui nume care a început să însemne ceva pentru ea.

Şi în inima ei, dacă nu de „mamă care o făcuse", dar cel puţin de slugă care o crescuse, îşi făcea loc, ca cernută dintr-o clepsidră, o amărăciune discretă, ponderată. Uneori, în singurătatea odăii ei de pe sală (în cele trei camere „din faţă" locuia Margareta), cînd zorile o apucau cu ochii lipiţi de tavan, parcă regreta că Margareta ieşise un copil atît de deosebit. Îşi zicea că poate ar fi fost mai bine să nu fie nici atît de frumoasă, nici atît de deşteaptă, nici atît de distinsă. Să fie ca toate celelalte fete de pe stradelă. Să aibă aceleaşi gînduri ca şi ele. Să se mărite ca şi ele şi să-şi poarte, surîzătoare, sub ochii ei de mamă, pîntecul diform şi nasul turtit de maternitate.

Dimineaţa însă, cînd intra în vîrful picioarelor să ducă cafeaua cu lapte la patul Margaretei şi cînd o vedea atît de frumoasă, atît de pură, culcată în aşternuturi, îi părea rău şi se certa cu ea însăşi că se putuse gîndi o clipă măcar ca Margareta să semene celorlalte. Şi-atunci, urma lacrimilor plînse peste noapte se schimba într-o bucurie ciudată, ca o lumină sleită pe faţă.

II. CELE DOUĂ MARGARETE

Într-o după-amiază, pe la cinci, o mașină superbă cu eșapamentul deschis arogant intră, bîzîind ca un bondar imens, pe stradela Umbrei. Copiii domnului Nedelcu de la Cadastru, care legau o tinichea de conserve de coada unui cîine pripășit în mijlocul drumului, abia putură să scape nestriviți și să se refugieze, urlînd de spaimă, pe marginea trotuarului.

În schimb, în urma mașinii, cîinele de pripas rămase mototol pe caldarîm, cu sîngele ca o panglică încîlcită în gură și cu cutia de conserve intactă, agățată tragic de coada moale.

Mașina stopă în fața casei cu numărul opt.

Madam Săraru era în curte. Sta pe „fotelul" de paie, sub dud, cu ceașca goală de cafea alături și citea cu ochelarii ridicați, ca niște faruri, în păr, o carte luată la întîmplare de pe etajera Margaretei : *O viață*.

Cînd văzu mașina oprindu-se în dreptul casei, se uită mai întîi bine să vadă dacă era particulară sau taximetru. Dar n-avu timp să se lumineze, că un tînăr coborî, aruncă o privire atentă la poartă, ca să verifice numărul de pe tăblița albastră, apoi deschise poarta și, zărind pe madam Săraru, se descoperi exagerat de ceremonios :

— Vă rog, doamnă, aici stă domnișoara Marga Săraru ?

Madam Săraru puse cartea pe măsuță, cu scoarțele în sus ca să nu se închidă „unde rămăsese", își readuse ochelarii pe nas și răspunse sculîndu-se în picioare :

— Da.

— E acasă ?

— E acasă. Nu știu însă dacă s-o fi sculat. S-a culcat puțin după-masă.

— Dacă nu doarme, v-aș ruga să fiți bună să-i spuneți că o caută un domn.

— Cine să-i spui că e, dacă mă-ntreabă ?

— Titu Mirea.

— Luați loc, vă rog, un moment.

Și madam Săraru, jenată că pentru a intra în casă, trebuia să întoarcă spatele unui tînăr care are un automobil atît de mare, se depărtă repede-repede cu mersul ei de pelican încălțat cu papuci de meșină.

Titu Mirea se instală pe fotoliu. Ochiul lui ager făcu într-o clipă inventarul întregii proprietăți. „Așadar aici stă Marga. În fond, o casă destul de drăguță, o grădină delicioasă, deși puțin rurală... Totul foarte, foarte îngrijit. Și batoza care se dusese s-o cheme nu putea fi altcineva decît mamă-sa. Poate ar fi trebuit să se prezinte. În definitiv, judecînd după mamă, Marga se dovedea a fi, cum se zice obișnuit, de neam prost".

Și totuși, rar întîlnise „în viața lui" o „femeie" care să-l facă să simtă de la început în ea „rasa". Natura are însă ciudățeniile ei. De altminteri, observase că Marga vorbise de mama ei numai în treacăt și parcă în silă. Îi spusese, atunci cînd o întrebase unde stă, că locuiește la mama ei, pe o stradelă pe care, dacă i-ar spune-o, n-ar putea s-o găsească niciodată.

Și cu toate astea, fără ca măcar să i-o spună, i-o descoperise. Cum ? Cu „șmecheria" lui înnăscută. O acompaniase întîmplător la un birou de poștă unde ea avea să-și achite abonamentul pentru aparatul de radio. Întrebată de funcționar unde stă, răspunsese scurt :

— Stradela Umbrei, opt.

Titu Mirea surîse superior spre firmament.

Pe Marga o cunoscuse acum zece zile, într-un cerc de sportivi. De la început „fata" îl atrăsese cu alura ei de-

gajată, cu formele ei admirabile, cu seriozitatea cu care își susținea adversarul de tenis. Căutase să-i fie prezentat și, această formalitate îndeplinită mai mult de el însuși, începuse și izbutise, după interminabile manevre, să-i dea o durere de cap pe care tot el propusese să i-o anuleze printr-o plimbare cu mașina. Făcuseră un tur la Șosea pînă la Minovici, unde se opriseră „ca să asculte clopoțeii de vînt". Acolo, unul lîngă altul, fumaseră o țigară. Marga nu spunea nimic. Răspundea întrebărilor lui, distrată, fără interes. Din cînd în cînd, îl privea plin în ochi și tăcea. Pe la opt seara l-a rugat s-o conducă îndărăt spre centru. Spunea că-i e frig în rochia albă și cu brațele goale. Cu toate insistențele lui, cu toate rugămințile, cu toți „ochii dați peste cap", cu toate țigările aprinse și aruncate nervos, nu acceptase să se lase condusă pînă acasă. Se dăduse jos la capul podului și, întinzîndu-i mîna, sprijinită de rachetă, îi spusese simplu :

— Conduci foarte prost. Probabil că e prima dumitale mașină.

— Dumneata conduci ? o întrebă el.

— Nu, n-am automobil.

— Îți pot pune oricînd la dispoziție mașina mea ca să înveți. Și îți pot recomanda un profesor mult mai priceput decît mine. Un șofer de meserie.

— Mulțumesc. Nu-mi place să conduc automobilele altora.

Apoi se despărțiră.

Titu căutase s-o urmărească discret, „în relenti" de la distanță. Margareta însă se urcase imediat într-o mașină care trecea din direcție opusă și pînă ce el să se întoarcă după ea, respectînd prescripțiile circulației în sens unic, dispăruse. După aceea cîteva zile în șir a căutat-o zadarnic la tenis. Marga lipsea. A încercat să se informeze în privința ei. Nimeni dintre cei care o cunoșteau n-a putut să-i dea informațiunile pe care le dorea. Toată lumea o cunoștea de pe teren. Fetele spuneau cu un aer de totală dezinteresare :

— Nebuna aia ? Face pe originala. Cu siguranță că trebuie să aibe un amant bătrîn și bogat care o spionează și o împiedică să-și facă de cap.

Bărbații răspundeau la fel :

— O descreierată. Face pe fata, numai fiindcă vrea să se vîndă scump. N-ai văzut ? Cum ți-a „ginit" mașina, cum s-a și lăsat plimbată la Șosea.

Nici unii nici alții însă nu știau cine e și ce face în realitate. Își plătea cotizațiile regulat și juca numai cu antrenorul. Nici acesta, descusut cu abilitate de Mirea, nu-i putuse spune altceva decît că era o jucătoare pasionată care făcea progrese uimitoare :

— Cred că din fata asta am să scot repede de tot o campioană, spunea el.

Așadar în jurul ființei acesteia deosebite și turburătoare plutea un mister care îi mărea și mai mult farmecul. Mirea se hotărîse cu orice preț să-l pătrundă, în primul rînd, fiindcă „fata îi plăcea enorm" și apoi fiindcă „nu se născuse încă femeia care să-l ducă pe el".

Se gîndise dar, că cel mai bun mijloc de a pătrunde în taina vieții ei era acela de a o surprinde la domiciliu în sînul familiei. Nicăieri omul nu e mai descoperit decît la el acasă, acolo unde se simte pus la adăpost de indiscreția tuturor.

Și întîmplarea îi venise în ajutor. O zărise pe Marga alaltăieri într-o fructărie cumpărînd căpșuni. Le alegea cu degetele ei fine, din coșul îmbrăcat în frunze verzi.

Cînd l-a văzut surizător și politicos în fața ei, a avut o tresărire ușoară. Apoi i-a întins mîna.

— Eram sigură că am să te întîlnesc azi.

— Sigură ? De ce ?

— Te-am visat azi-noapte.

— Îmi pare rău c-ai avut coșmaruri...

Marga nu agrea spiritele și frazele complicate. Ei îi plăceau lucrurile spuse limpede, pe numele lor de botez, fără întorsături savante și întortocheri obositoare. La Mirea observase din primul moment, oarecare pretiozitate verbală, o tendință continuă de a înnobila expresiile, de a îmbrăca cuvintele în poleieli colorate ca bomboanele „specialități" de la cofetării și lucrul acesta îi displăcea. Și mai ales îi displăceau sforțările pe care el le făcea permanent pentru ca să scoată din orice, cu orice preț, un spirit mai mult sau mai puțin reușit.

— Spune drept, domnule Mirea, dumneata te crezi spiritual ?

Mirea tăcuse. Au ieşit din fructărie cu un gol între ei. Marga avea de plătit abonamentul la radio. Mirea s-a oferit s-o conducă. Nu l-a refuzat. I-a refuzat numai gestul cu care voise să-i ia pachetele ca să le ducă el, argumentînd că :

— Cea mai mare plăcere a unui lucru cumpărat e să-l duci pînă acasă.

La poştă norocul îl ajutase o dată mai mult şi izbutise să-i afle adresa. Lăsase să treacă o zi şi acuma se afla aci... acasă la ea... în curtea ei.

Madam Săraru coborî treptele în fugă. Îşi schimbase papucii cu nişte pantofi albi de dril, se pudrase puţin şi îşi colorase uşor buzele cu roşu. Semăna acum a patroană de bordel retrasă la ţară.

— Margareta vă roagă să aşteptaţi cîteva minute.

— Dumneavoastră sînteţi mama domnişoarei Săraru, mi se pare !

Madam Săraru avu o clipă de ezitare. Nu ştia dacă e bine să confirme sau să nege. Îi era teamă să nu supere pe Margareta.

— Duduia Marga mi-a vorbit mult de dumneavoastră.

Madam Săraru simţi că i se moaie picioarele de la genunchi. Se aşeză pe scaun. Inima i se umplu dintr-o dată de o simpatie subită pentru tînărul care, fără să ştie, îi ştergea de pe suflet una din cele mai groaznice bănuieli care o rodeau. Aceea că Margaretei îi e ruşine de ea... că ascunde existenţa ei străinilor.

— Vă cunoaşteţi mai de mult ?

— Din păcate, de puţin timp, doamnă. Îmi daţi voie... Titu Mirea.

Şi Mirea se plecă să sărute mîna grasă ca o craflă pe care madam Săraru i-o întinse jenată, spunîndu-i pentru orice eventualitate „mersi".

— Sînteţi avocat, nu ?

Mirea minţi.

— Exact, doamnă. Sînt avocat şi publicist. Articolele pe care le scriu îmi aduc însă procese, iar procesele pe care le pledez, articole de gazetă. De aceea mă ocup mai mult cu literatura pură. Sînt directorul unei reviste literare. *Muza,* dacă aţi auzit de ea.

Drept orice răspuns madam Săraru, care pricepuse din toate astea numai că Mirea era ceva neprecis în legătură cu scrisul, îi arătă cartea lăsată pe masă.

— Şi eu citesc acum o carte foarte frumoasă. Îi zice *O viaţă.*

Mirea îşi aruncă rapid ochii asupra cărţii.

— De Maupassant ?

Madam Săraru nu ştia de cine e cartea. Se uită la rîndul ei grabnic pe copertă şi răspunse citind numele editorului.

— Nu ! De Alcalay.

Margareta apăru în capul scării. Era îmbrăcată în costumul ei preferat. Rochie albă de sport, pantofi cu tocuri joase, braţele şi picioarele goale. Fuma. Mirea se ridică şi făcu cîţiva paşi spre ea. Madam Săraru dispăru strategic, pentru ca să nu mai reapară decît un sfert de ceas după aceea, în capul scării, ghiontind servitoarea care, ca hipnotizată, la aducea cafelele, cu ochii ţintă la tava de argint aşternută cu un şerveţel scrobit de olandă.

La poartă copiii stradelei se adunaseră în jurul automobilului neîndrăznind încă să-l pipăie. Numai unul, mai îndrăzneţ, vîrît pe trei sferturi în nişte eterni nădragi largi — lucru care o făcuse pe Marga să-l boteze „Olandezul" — puse mîna pe una din roţile din faţă şi încîntat de descoperirea făcută, dădu alarmă :

— Flaţilol ! Uită, mă, sînge de cîine molt, pă cauţuc !...

Primele momente în doi fură penibile. Marga era contrariată. Mirea dezorientat. Fumau şi unul şi altul, spionîndu-se discret şi reciproc.

— E ! rupse ea tăcerea. Cred că n-ai venit să-mi arăţi că ştii să calci cîinii din cartier. Cum ai putut să faci asta ?

— Am vrut să-l feresc... am virat scurt la dreapta... n-a mai fost timp... l-a prins roata din faţă şi...

— Cred că era mai bine dac-ai fi vrut să-l omori. Poate scăpa. În sfîrşit ! Ia spune-mi, ce cauţi aici ?

— Am venit să-ţi dovedesc că ştiu unde stai.

— Fiindcă am vrut eu să te las să auzi. La poştă.

— Ai vrut dumneata ? Şi cu ce scop ?

— Ca să văd dacă ştii să profiţi de situaţii.

— Şi ?
— Am văzut.

Copiii din stradă începuseră să prindă curaj. Olandezul era sus pe scara automobilului. Ezita cu mîna întinsă hoţeşte între claxon şi trompetă. Un altul rămase în extaz în faţa buşonului pe care fetişul maşinei, un Budha de argint, sta pe vine, crispat de parcă în acelaşi timp îl durea burta şi-l bătea soarele în ochi.

— Bă, Nae. Ia te uită... un turc pă dop... Orăt e mă ! Seamănă cu nea Dumitru.

— Ce te legi de tata, c-acum mă duc să te spun mămichii.

Marga şi Mirea ascultau fără să vrea discuţia copiilor. Mirea nu ştia ce să spună. Tot aplombul, toată verva lui reputată, dispăruseră ca prin farmec. Marga încerca să scoată prin buzele rotunjite ca un inel de coral viu, colaci de fum, care se topeau inconsistenţi în aer.

— Ce bine e să fii copil ! încercă Mirea un divertisment.

— De unde ştii ?
— Văd ! şi se uită spre poartă.
— În dumneata ?
— Şi la urma urmei, de ce nu ?
— Mă întreb şi eu.
— Crezi într-adevăr că sînt atît de copil ?
— Cred c-ai vrea să nu mai fii.
— La douăzeci şi trei de ani aş avea şi dreptul...
— Eu zic c-ai fi chiar obligat.
— Şi de ce îţi par atît de copil ?
— Tocmai fiindcă nu vrei.
— Te contrariază c-am venit ? Că te-am surprins ?
— Te aşteptam.
— Astăzi ?
— De ieri. De-aia nici n-am ieşit. N-aş fi vrut să iei drumul degeaba.
— Şi de ce crezi c-am ţinut atît de mult să aflu unde stai şi să viu la dumneata ?
— Fiindcă îţi plac.
— Eşti sigură ?
— Da...
— Şi ce-ai de spus contra ?

— De ce numaidecît „contra" ?
— Fiindcă nu îndrăznesc să sper într-un „pentru".
— Minţi. E tot ceea ce speri. Eşti bărbat.
— Reţiu că m-ai făcut bărbat.
— Am exagerat. Dumneata nu-mi placi.
— Sigur ?
— Pînă acuma, nu.
— Bagă de seamă, e o promisiune.
— O bunăvoinţă cel mult.
— Mă dezarmezi.
— Cu ce-ai venit înarmat ?
— Cu un curaj pe care nu-l mai am.
— La ce-ar fi trebuit să-ţi servească ?
— Ca să-ţi pot spune adevărul. Ca să-ţi pot spune că ceea ce simt pentru dumneata, deşi nu te-am văzut decît de două ori, în fugă, este mai mult decît o simpatie obişnuită, firească, este mai mult decît o dorinţă explicabilă, este un sentiment...
— Vezi că mi-ai spus şi fără curaj ce vroiai să-mi spui ?
— E inadmisibil, duduie, la vîrsta dumitale să ai atîta sînge rece ! Vorbeai de copii... Dar dumneata ce eşti altceva decît un copil trucat ? Un copil care vrea să se vîre cu orice preţ într-un mulaj de indiferenţă care nu i se lipeşte de piele, care vrea să poarte o mască gravă în dosul căreia scot limba cei nouăsprezece ani ai lui. Ţi-am spus că mi-ai inspirat un sentiment. Am înţeles să fiu sincer, să mă mărturisesc camaradereşte. Oricare altă femeie în locul dumitale, oricît de indiferent i-aş fi fost, ar fi găsit totuşi altceva de răspuns decît o punere la punct rece, maliţioasă şi studiată, fiindcă, în definitiv, un om care se mărturiseşte, nu poate decît să omagieze o femeie, prin ceea ce scoate din inima lui ca să-i aştearnă la picioare.

Marga îl asculta surîzînd. Îl vedea autovaccinîndu-se cu propria-i vervă. Dedesubtul acesteia vedea clar însă că Mirea urmărea s-o uluiască cu ploaia de aur a vorbelor şlefuite. Îi plăcea totuşi secătura asta vioaie, cu aere de bărbat consumat şi cu ochi de ştras verde ca ai pisoilor de Angora. O amuza „tactica" lui de cuceritor sigur de rezultat. La urma urmei, băiatul avea tot dreptul

să se creadă. Avea douăzeci și trei de ani, un Lincoln propriu, era bine făcut, știa să vorbească și să se parfumeze, era spiritual, informat și îndrăzneț. Nu era însă patinat. Totul în el părea crud, recent, fără coajă. N-avea prestanța liniilor definitiv trase. Îi lipsea lumina de ansamblu a tabloului isprăvit. Era o eboșă, delicioasă, e adevărat, dar o eboșă. Era o rachetă perfectă, dar o rachetă. Îl studiase bine de la prima lor întîlnire. Își dăduse seama imediat că din toți cei care încercaseră pînă acum să i se apropie, el era cel care avea să cîștige cursa. Știa că într-o zi, pe care o simțea nu prea depărtată, îl va auzi debitîndu-și „declarația de dragoste". Era totuși sigură că Mirea n-o va iubi niciodată, după cum era sigură că o va dori, că o va vrea cu încăpățînare, cu obsesie. Și încă mai era sigură că niciodată, alături de el, nu va fi sigură pe ea. Jocul nu-i displăcea și-l începuse.

În seara aceea au plecat să cineze împreună. Stradela — cu delegațiile ei de copii, înșirate pe trotuare, ca școlile primare la sărbători naționale, cu invidioasele prelinse după perdeaua cu colțul ridicat discret, cu vecinele oprite în porți — a răsuflat ușurată : Prințesa de la numărul opt pleca, în sfîrșit, cu „cineva în oraș". Madam Săraru nu îndrăznise să-și conducă fata pînă la poartă. Din fundul curții, ascunsă ca struțul după stîlpul cerdacului de la bucătărie, o privise plecînd și în momentul cînd mașina demarase, fără să-și dea seama de ce, simțise două lacrimi groase inundîndu-i ochii ei buni, mari și ușurați.

Mirea insistase să se ducă într-un restaurant din centru (ar fi fost încîntat să fie văzut în compania unei „femei" atît de frumoasă și de inedită pentru publicul obișnuit al marilor restaurante). Marga însă nu voise să meargă decît într-o grădină de periferie, cu grătarul fumegînd la intrare, sub cleștele agitat al eternului băiețaș transpirat.

Aproape un ceas au colindat toate grădinile de vară, toate „parcurile" restaurantelor în aer liber și în cele din urmă s-au oprit „La băieții veseli". La ceasul ăsta grădina era aproape goală. Ici, colo, întîrziate, cîteva perechi (în majoritate compuse din bărbați cu nevestele plecate

la băi, veniți să mănînce în tovărășia femeilor de contrabandă). În centru, o masă familiară venită în corpore (cu bărbați, dame și copii) să devoreze mititei. În colț, lîngă toaletele mascate printr-un paravan de scînduri văruite, un plutonier de jandarmi pedeștri privea languros o femeie cu dinți de aur, culeasă din cine știe ce cinematograf de cartier, iar în fund, la o masă, retras cu distincție, un domn singur, cu manșete tari, cu ac de cravată și cu umbrela de ploaie agățată de capătul scaunului (desigur, un funcționar celibatar locuind prin apropiere) se scobea delicat și grav în măsele.

Lăutarii urcați pe estrada vopsită cu verde, urlau. Guristul, în picioare, cu mîinile răsucite pe un sul de note la care nu se uita niciodată, plimba ochi inspirați și țigănești de la o masă la alta, ridicîndu-se pe vîrfuri ori de cîte ori lua, cu capul dat pe spate și cu sulul de note ridicat tenorește în dreptul burții, o notă de sus sau un falset.

Marga era încîntată de tot ce vedea. Se așezase în fața lui Mirea, la o masă de unde putea privi toată grădina.

Li se serviră pe talgere de lemn fripturi gustoase frecate cu cimbru. Vinul părea bun, fiindcă era rece. O țigăncușă anemică le vîndu flori. Cîțiva boboci de trandafiri întîrziați, fanați prematur ca și ea. Pe lîngă polul aruncat ostentativ în mînuța ei nedumerită, Marga îi dădu toate resturile de la fripturi și bucățelele de pîine adunate de pe masă. Țigăncușa se trase deoparte și, așezată pe un bolovan, cu florile culcate la picioare, începu să mănînce, încet, grav, trist, ca și cum ar fi făcut o rugăciune.

Mirea se „pilise" puțin. Își simțea verva revenindu-i întreagă. Vorbea de toate laolaltă : de politică și de rapiță, de literatură și de sport, de aeroplane și femei. Își critica prietenii, divorța menajuri, combina drame, răsturna guverne, crea industrii, umplea pușcăriile cu hoți naționali, totul cu o competență care nu suferea contradicție, cu gesturi definitive și argumente fără replică. Marga îl lăsa să vorbească. N-o interesa nimic din tot ce spunea. Îi plăcea însă exuberanța cu care se cheltuia și

mai ales jocul luminilor, niciodată același, în ochii lui verzi, excitați de alcool. Îl simțea sigur pe el și sigur de ea. N-o leza gîndul. De vreme ce îl însoțise aici, pentru el partida era cîștigată. La plecare îi va propune, desigur, o plimbare la Șosea, codoașa eternă și pitorească a Bucureștiului, o va opri la unul din barurile de noapte, aprinse ca niște oaze electrice și muzicale pe parcursul ei, și la sfîrșit, spre zori, cînd ţaurgioaicele din Otopeni își încarcă cobilițele pe umeri, îi va propune — tandru și cavaleresc — să-l însoțească acasă.

Avînd aerul că nu pierde nici un cuvînt din „șueta" lui Mirea, Marga observase că, de cîteva minute, la o masă, în rînd cu a lor, se așezase un client nou. Un tînăr cu aparență modestă, cu figură muncită, îngîndurată. Ceruse un antricot și un șpriț. Mînca încet, distrat, cu atenția dusă dincolo de grădina înecată în fum de mititei, dincolo parcă de lumea întreagă. Deși așezat în fața ei, privirea lui o atinsese indiferentă doar o clipă și-apoi se concentrase undeva, într-un punct invizibil, în spațiu.

Pe Marga o enerva indiferența tînărului. Ea era obișnuită să atragă întotdeauna atenția și frumusețea ei frapantă să fie privită cu desfătare, cu indiscreție chiar. De aceea poate, cu dorința inconștientă a femeilor frumoase de a-și semnala, cu orice chip, prezența — atunci cînd nu sînt băgate în seamă — Marga rîsese de cîteva ori tare la glumele lui Mirea, deși în fond nu le savurase; își pieptănase, cu gesturi într-adins marcate, părul de mătase de porumb, ba chiar — văzînd că manevrele ei rămîn infructuoase — începuse, la un moment dat, să fredoneze romanța lăutarilor. Știa că are o voce caldă și atrăgătoare ca a sirenelor.

Dar nici cîntecul n-avu darul să atragă privirea vecinului de masă. Atrase în schimb atenția lui Mirea care, așezat în fața Margaretei și cu spatele în fața tînărului, băgă de seamă că ea privește mereu, undeva, în spatele lui. Intrigat, întoarse capul și recunoscînd pe Sergiu, sări la masa lui într-o explozie de bucurie.

— Aăăăăă ! Sergiule ! Ce faci, mă tată, mă ? Nu te-am mai văzut dinainte de Cristos !

Surprins, Sergiu se ridică în picioare. Simpatia care se citea pe fața lui Mirea, bucuria pe care o manifesta văzîndu-l, îl făcură să uite că ultima lor întîlnire, acum doi ani, se sfîrșise cu o bătaie. Îi strînse dar mîna și-l invită să ia loc.

— Stai, Titule. Îmi face plăcere că te întîlnesc.

— Ba, ia fă bunătate, umflă-ți antricotul în mînă și demarează imediat la masa noastră. Nu vezi că nu sînt singur ?

Privirile lui Sergiu se încrucișară, de data aceasta clare, cu ale Margaretei.

— N-aș vrea să te deranjez.

— Haide, hai ! Să nu mai zic o dată. Am de vorbit o mulțime de „chestii" cu tine. Nu știam de unde să te iau. De-acasă de la tine mi s-a răspuns că nu mai ești în București. Știi c-am scos revista ?

— Știu, am citit cîteșitrele numerele.

— Ce-ai zis de titlu, mă ? *Muza!* Tot Mandea, săracu, l-a găsit. Și știi cînd ? Chiar în dimineața aceea, după ce m-ai mardit tu. Ce beți eram, mă ! Știi că p-ormă am fost și la Mesalina. Vlad s-a și amorezat de una și de atunci nu mai iese de acolo. Face filozofie aplicată. *„Sur de vif", mon cher !*

Și vorbind mereu, Mirea luă cu o mînă talerul cu friptura lui Sergiu, cu cealaltă îi luă brațul și se apropie de masa unde Marga îi aștepta surîzînd.

— Marga, îmi dai voie să-ți prezint un prieten și un antricot. Antricotul e al prietenului și prietenul e al meu. Domnul Sergiu Zaharescu, licențiat în diferite chestii și poet decadent. Cred că ți-ai luat licența, nu ? Domnișoara Margareta Săraru... logodnica mea.

Sergiu tresări. Făcu un gest spre Mirea ca și cum ar fi vrut să se scuze că nu știa că s-a logodit, apoi strînse mîna pe care Marga i-o întindea.

— Dumneata nu săruți mîna la cucoane ?

— La cucoane, da.

— Aaa, faci o deosebire între cucoane și domnișoare ?...

— N-o face el, dragă, se amestecă Mirea. O face respectivul de la caz la caz ..

Sergiu se așează în capul mesei, între ei. Mirea ceru șampanie și, negăsindu-se în local, se mulțumi, înjurînd în limba franceză, cu vin înfundat. Marga, care nu băuse pînă acum decît un singur pahar, goli cîteva, unul după altul.

Într-un ceas Mirea se „făcuse" bine. Sergiu era puțin amețit. Marga la fel. Pentru prima dată în viața ei, băuse fără control, cu voința fermă de a se îmbăta. Își simțea gîndurile încîlcite, gesturile nesigure și trupul arzînd independent sub rochie. Ar fi vrut să și-o scoată de pe ea și ca un bulgăre alb, să se tăvălească în răcoarea nopții, ca pe o pajiște nesfîrșită de iarbă neagră.

Mirea vorbise atîta că puterile îi erau sleite. De-abia mai putea trage, cu buze ostenite, din țigara de foi care îi atîrna grea, ca un morcov uitat în gură. Prezența lui Sergiu îi excitase și mai mult debitul verbal. Îi povestise, întrerupîndu-se ca să-i spună o anecdotă, sau să facă un compliment Margaretei, incoerent, tot ce-a făcut în doi anii ăștia de cînd nu se văzuseră.

— Știi, mă, că după chestia cu tine, eram disperați. Nu mai aveam cu ce scoate revista. Ne lipseau cele două mii de lei ale tale și tu intraseși în pămînt. Noroc că la cîteva luni după aia, a murit babacu. Noroc, vorba vine, că era încă tînăr, săracu! Toată averea mi-a rămas mie și soră-mi. Ce era să fac? Eu n-am timp să mă ocup de vii, de moșii și de chiriașii din provincie. Mi-am vîndut imediat partea. Am umflat șase-șapte milionașe, bani sunători. Mi-am luat o casă în Parcul Filipescu, o mașinuță de un milion... aia pe care o vezi, colo, la poartă, am închiriat o redacție, am convocat frații și în două săptămîni am scos revista. Se vinde, mă, ca pîinea caldă. Hîrtie velină, copertă în culori, nuduri, tot. Acuma vreau să introduc o rubrică de jocuri și să fac un concurs de frumusețe. Nu era o idee, mă frate-meu, s-o scoatem cum vream noi atunci. Literatură pură, Nae, nu se citește. Trebuie chestii picante, anchete tîmpite, reportaje aiurea. Știi că la numărul doi chiar am și cîștigat vreo cîteva mii de bălani. Vasilescu credeam că înnebunește de bucurie. Pe băieți îi plătesc pe toți, cu luna... ca în străinătate. La toamnă măresc formatul și numărul paginilor. Schimb complet rubricile. Nu mai public poezii, decît umoristice și literatură numai senzațională. Crime, violuri, gangsterlîcuri, înțelegi... Ce, o să reformez eu lumea? Dacă cititorul e tîmpit și se mulțumește cu asemenea marfă de ce să-l silesc eu, pe banii mei, să se intelectualizeze? Tu nu vezi că versuri nu mai apar din lipsă de cititori? În schimb, Pitigrili se vinde pe capete. Băă, așa sîntem noi românii. Ne „pamăm" după tot ce vine din străinătate. Spune-mi dumneata mie, e admisibil ca, într-o țară de șaptesprezece milioane, cartea cea mai bine cotată, cea mai de succes, să nu atingă mai mult de zece mii de exemplare tiraj? Ia împarte șaptesprezece milioane la zece mii și vezi cît vine? Păi să nu înnebunești? La ce să mai scrii? Ca să dai ocazie tuturor mucoșilor să-și umple rubricile de la revistă cu „criticile" lor? Care critică? Ce e aia critică? Cu ce drept vii dumneata și în zece rînduri, îți permiți să clasezi, să judeci și să apreciezi opera mea, la care am muncit, uneori, o viață întreagă? Ce moaș-ta ai învățat dumneata ca să îndrăznești și să dai sentințe? După care criteriu? Cu ce drept îți permiți dumneata să vii și să-mi arăți, mie, cititor, că cutare lucru e prost și cutare bun? Ce, eu nu pot să pricep singur? Să judec singur? Te-am rugat eu să-mi deschizi capul dumneata? Nu. Atunci vezi-ți de treabă. Singura critică valabilă, domnule, o face consumatorul, singurul în drept s-o facă. Îi place sau nu-i place. Ești sau nu pe gustul lui. Te laudă sau te înjură. Atîta tot. Restul? Căpuși care trăiesc din sîngele nostru, al creatorilor. Face unul un tablou. Muncește de-l ia mama dracului, își dă banii pe pîine ca să-și cumpere vopsele. Omul are la bază o intenție bună, poate un crez artistic. În orice caz, s-a aprins în el un licurici care l-a făcut să ia pensula în mînă și să fure pe pînza lui culorile naturii. Cum le fură, e o altă chestie, de detalii. Poate că opera lui nu e una din acelea care se pot încadra în pinacotecile eternității. Treaba ei. Las-o să se năruie prin ea însăși. Dar nu veni dumneata, care n-ai pus mîna pe pensulă de cînd mamă-ta te-a făcut, să te zgîiești cinci minute la tabloul omului și să decretezi pe urmă că ceea ce ai văzut e o porcărie care trebuie arsă în piețele publice.

De ce să fie arsă ? Fiindcă așa crezi dumneata, fiindcă nu-ți place ? Dar nu toți oamenii văd la fel pe lumea asta. Poate se găsește, cineva care să tresară în fața porcăriei. Și atunci de ce să „împietezi" asupra putinței acesteia de tresărire, care este singura și cea mai de preț răsplată a creatorului ? Spune tu, n-am dreptate ? E ca și cum ți-ar vorbi de război ăia care nu l-au făcut. Critica, domnule, ține minte vorba mea, nu e decît partea sedentară a creației. D-aia tot ce facem noi, în toate domeniile, iese anapoda. Prea sîntem toți critici, dragă. Ne criticăm țara, neamul, guvernele, ne criticăm damele, nevestele, ba chiar și pe noi înșine. Nu facem nimic. Nu producem nici a suta parte din ceea ce am putea, fiindcă ne pierdem prea mult timp vorbind despre ce fac, sau nu fac, alții. Vorbim, măă, de parcă am avea motor la gură. Ori, creația, de orice fel ar fi ea, se săvîrșește, băiete, pe tăcute. D-aia eu tac și fac. Asta e. La revistă nu prea mă înțeleg pe chestia asta cu băieții. Au cam început și ei cu criticile. Nimic ! La mine nu se înghite. Ai văzut că în revista mea nu există nici o rubrică de critică. Eu vînd ce produc eu și cine mă cumpără să mă judece. D-aia ne înjură toți confrații. Fiindcă nu înjurăm și noi, nu ne coborîm la același nivel artistic. Apropo de artă, tu ce mai scrii ? N-am mai văzut pe nicăieri nimic. Și ce talent ai, mă ! Acuma, fiindcă am pus mîna pe tine, nu mai scapi. Te iau la revistă... S-o reorganizăm, s-o facem un „magazin" pe cinste, ilustrat, informat și lansat.

Sergiu îl ascultase sorbindu-și încet vinul. Cu fiecare vorbă a lui Mirea vedea adîncindu-se un gol între ei. Știuse de moștenirea care i-a rămas, aflase că și-a schimbat complect felul de viață, că deși „avocat" pentru toată lumea, se poticnise în sîrma ghimpată a examenelor de anul al treilea, citise revista și văzuse că în locul celei visate de ei apăruse o publicație comună, cu tendințe spre mare tiraj, oferind cititorului picioare goale de artiste celebre, alături de versuri de Fulga și fotografii de la parada de 10 Mai ilustrînd un articol filozofic al lui Vlad. Aflase că Mirea are automobil și vrea să-și cumpere cai de curse, dar nu se așteptase cu

toate astea să-l găsească atît de transformat. Aproape nu-l mai recunoștea. Verva lui colorată, plastică, savuroasă, se rezuma acum la o serie de șuete sclipitoare și false ca mărgelele de bîlci, cu care putea să-și menție reputația de băiat inteligent. Spiritul lui vioi, imediat, caustic, se exprima acum doar printr-o serie de anecdote cu „doi ovrei", cu „greci" cu „Mariuși" sau cu pornografii, pe care le debita savant și pînă la urmă plictisitor.

În două ceasuri numai, Mirea se cheltuise. Dăduse tot ce putea să dea. Nu mai avea nimic din ceea ce Sergiu îi știuse altădată, decît capul lui de picolo deștept. Dar și ăsta transformat într-un cap de picolo încercănat și îmbătrînit prematur.

Cît despre el, Sergiu vorbise puțin. Îi spusese doar că se pregătea să-și dea licența, că era singur și că trăia cît mai departe de vîltoarea Capitalei. I-ar fi spus poate mai mult, dar prezența Margaretei îl stînjenea. Simțea continuu, pironită asupra lui, privirea fetei acesteia, spre care, fără să știe de ce, se simțea atras. Cînd se uita la ea, avea impresia că ceva bun, sănătos și curat pătrunde în el. Îl invidia pe Mirea că e iubit de o femeie atît de perfectă, atît de atrăgătoare. Era convins că Marga trebuie să-l iubească de vreme ce consimte să-l ia de bărbat. Nu-i făcea deloc impresia unei femei care a căutat și-a găsit în Mirea „un băiat bine și cu franci".

Era sigur că, în alegerea ei, luase parte întreagă, cu mintea, cu sufletul, cu carnea. Sub impresia alcoolului căuta să și-o imagineze în brațele lui Mirea. Imaginea asta îl durea. Îi părea rău că Marga e a lui Mirea. Îi părea rău, mai ales că, în alegerea ei, vedea o scădere pentru ea. Pe bărbatul care s-o merite, s-o aibă, Sergiu și-l închipuia altfel.

— Sînteți logodiți de mult ? întrebă el într-un tîrziu.

Mirea uitase de „logodnă". Acum era ocupat să privească, sub masa vecină, mîna plutonierului de jandarmi pedeștri, pipăind gamba revărsată a femeii de stradă.

— Cine ?

— Tu. Cu duduia Marga...

— A ! Noi ? Astă-seară ne-am logodit.

— În onoarea ta, răspunse Mirea interesîndu-se mai departe de „manevra plutonierului".

Marga surîse.

— Dumneata ai crezut că sîntem logodiți ? A fost o glumă a prietenului dumitale.

— O amabilitate, complectă Mirea, fără să întoarcă capul. Am spus că e logodnica mea ca să n-o iei tu drept altceva. *Il faut être toujours poli avec les femmes...*

Ochii Margaretei se făcură dintr-o dată triști. O umbră se prelinse parcă din ei pe făptura sa întreagă. Se uită bine la Mirea. Îl văzu preocupat și văzu și de ce. Se ridică de la masă, dreaptă și adresîndu-se lui Sergiu, zise cu vocea alterată de o emoție continută :

— Domnule Zaharescu, vrei să fii bun să mă conduci pînă la un taximetru ?

— S-a făcut ! izbucni Mirea, ridicîndu-se de la masă.

— Ce ? se miră Sergiu.

— Craiul... colo !... și mîna lui indică direcția mesei plutonierului.

— Asta e viața, păpușo ! se porni Mirea exuberant, clătinîndu-se inegal pe picioare. Uite-o la doi pași de tine. Se produce. Fără artificii... Simplă... Așa cum a lăsat-o Dumnezeu.

— Ești prea beat ca să fii sincer.

— Nu e adevărat. Sînt amorezat de viață. Îmi place s-o văd liberă de prejudecăți, sub toate aspectele ei. De ce să-mi placă mai mult luna asta de pe cer, decît mîna ăluia de sub masă ?

Într-adevăr, descoperită de gestul șerpuitor al lui Mirea, luna se dovedea prezentă deasupra grădinii, rotundă și metalică, ca un talger de pendulă încremenit în spațiu. În grădină nu mai rămăseseră decît ei și plutonierul cu dama. Mesele se goliseră, între timp, una după alta. Grătarul de la poartă își mocnea, răcit, jarul din mărunțaie. Neapreciați de nimeni, lăutarii se transformaseră în clienți cu pălărie tare, bînd „de-a-'npicerili" în interiorul restaurantului. Se făcuse răcoare.

— Aș vrea să fac cîțiva pași pe jos, se adresă Marga lui Sergiu. Mi-e frig.

— Facem puțină mișcare cu mașina, își dădu părerea Mirea. Mergem la Băneasa să ne dregem și să ne cînte broaștele de inimă albastră...

— Eu mă duc acasă.

— Acasă ? La cine te duci acasă, păpușo ?

— La mine acasă, domnule Mirea...

— La tine acasă ? Păi ce, aia e casă ? Tu ești fată să stai într-o casă ca aia, cu o mamă ca aia ? ! Tu mergi acasă la mine. Să vezi casă. Făcută parcă pentru tine...

Mirea vru să-i ia brațul. Fără să se smucească, Marga îl îndepărtă scurt. Ochii lui Sergiu ardeau. Nu știa ce să facă. Îi era teamă să intervie. Se gîndea la bătaia de la „Roata Vieții".

— Dacă vreți să mergem, duduie, sînt la dispoziția dumneavoastră.

— Unde să meargă ? De ce să meargă ? Ce ? A venit cu tine ? Ce ? Ai agățat-o tu ? Ea merge cu mine... acasă la mine... să facem nani amîndoi... să ne iubim pînă... Așa e, Marga ? Nu e așa că tu vrei să mergi la mine ? Nu e așa că tu mă iubești ?...

Drept orice răspuns Marga îi astupă gura cu palma. Presimțirile ei se adevereau : masă în doi... beție... apoi invitația la iubire. Cine era de vină ? În definitiv, cînd vii cu un bărbat, noaptea, într-o cîrciumă, cînd te îmbeți cu el, poate să creadă orice. E în dreptul lui. Necuviința e aproape obligatorie. N-avea de ce să fie surprinsă, n-avea de ce să se supere pe Mirea. Trebuia să se aștepte la asta... Se așteptase chiar... Voise să vadă... A văzut. O jena însă prezența lui Sergiu și mai ales privirea lui jignită și jignitoare. Îl înțelegea plămădit din altă pastă decît Mirea. Îi vedea pumnii strînși, gata să lovească cavalerește pentru ea. Cavalerește ? Nu... Ce prostie să bați un om beat, un om care își cere dreptul lui ! Mirea nu trebuia bătut. Nu era vinovat. Ce făcuse altceva decît să procedeze așa cum se obișnuiește ? Expeditiv... direct la țintă. O luase de acasă... o îmbătase... Vinovată era ea, care primise să-l însoțească, care îl lăsase să creadă că „tactica" lui a prins. Ah, cît ar fi vrut să simtă pumnii lui Sergiu lovindu-l, nu pe Mirea,

ci carnea ei pe care o simţea dintr-o dată rea, duşmană, vinovată !

Mirea îi apucă mîna şi îşi înfundă adînc buzele în palma ei. Marga simţi sărutarea umedă şi se cutremură. I se părea că un melc gol i s-a storcit în mînă.

— Te iubesc, Marga. Te iubesc, îngăimă Mirea, încercînd s-o prindă în braţe. Tu n-ai înţeles că te iubesc ? N-ai înţeles că mă obsedezi ? N-ai înţeles că mi-ai intrat în piele, în sînge, că nu pot fără tine, că trebuie să fii a mea ?

Braţele lui o încercuiau. Mîinile îi căutau trupul sub rochia subţire, alunecînd pe ea, oarbe, lacome, apăsate. Cu un gest scurt, Marga se desprinse. Vru să fugă. Mirea o urmări cîţiva paşi. N-avu timp decît să se reazeme de zidul casei. Ghearele lui se încleştară pe ea, imobilizînd-o. Gura lui o adulmeca, caldă, crispată, năucă. Trupul lui se apropia de al ei. Îl simţea zvîrcolindu-se pe loc, încordat, hotărît. O clipă gura lui i se apropie de buze şi atunci, înnebunită de spaimă şi de dezgust, dincolo de laşitatea trupului ei, oricum înfiorat de cea dintîi atingere bărbătească, Marga îşi înfipse dinţii, din toate puterile, cu ură, cu scîrbă, cu desperare, în gura aceea dogoritoare, întredeschisă, puţind a vin ca o cramă deschisă.

Mirea scoase un urlet şi se dădu în lături. Un strop de sînge i se prelingea pe bărbie. Scăpată, Marga căută pe Sergiu din ochi. Dispăruse. Grădina era goală. Interesat la rîndul lui, plutonierul de jandarmi privea scena. Şi Marga recunoscu, în ochii jandarmului, privirea cu care, adineauri, Mirea urmărise mîna lui sub masă. Aceeaşi ! Nici o deosebire. Se cutremură. Ar fi vrut, în clipa asta, să vadă ochii lui Sergiu.

Ieşi pe poartă în fugă. La capătul străzii, o siluetă ca o umbră cotea colţul la dreapta. Îl recunoscu. Şi fără să mai stea pe gînduri, Marga porni în goană după el.

A doua zi după-masă, maşina lui Mirea, spălată şi lustruită proaspăt, stopă în faţa casei lui madam Săraru.

Odihnit, „duşuit", ras şi elegant, Mirea venea „să-şi ceară scuze" pentru cele întîmplate. Îşi pregătise o mică

pledoarie în care arunca totul pe seama vinului prost. Vinul prost — susţinea el — pe lîngă că îmbată mai repede decît alte băuturi bune, are şi calitatea de a animaliza pe oameni, de a trezi în ei instinctele epocii cuaternare (Mirea nu ştia exact care erau instinctele epocii cuaternare, dar i se păruse că expresia va suna bine pentru Margareta), de a-i face grosolani şi inconştienţi. Era sigur că după această pledoarie şi exagerînd de aci încolo politeţa şi „platonismul", va reintra în bunele graţii ale domnişoarei Săraru.

Margareta însăşi veni să-i deschidă uşa. Ca şi cum nimic nu s-ar fi întîmplat, îi întinse mîna şi-l întrebă cu tonul ei de totdeauna :

— E, ai dormit bine ? şi observîndu-i buza umflată care îi accentua şi mai mult aerul de copil bine hrănit, adăugă : Ştii că nu-ţi stă rău cu buzele umflate.

Îl pofti apoi în apartamentul ei.

— Aici, după cum vezi, am un mic hol... aici e dormitorul şi aici era, pînă azi, ca să zic aşa, studioul meu...

— Era ? Ai de gînd să-l transformi ?

— Nu, l-am închiriat, începînd chiar de azi. Unui cunoscut comun. De altminteri, chiriaşul s-a şi instalat. Cînd ai sunat, îi ajutam tocmai să-şi desfacă bagajele...

Sergiu se prezentase la noua locuinţă, la două după-masă aşa cum fusese înţelegerea în ajun. Madam Săraru, prevenită de Marga, nu găsise nici un fel de obiecţiune de făcut. Era hotărîtă de mult să închirieze o odaie ca să-şi mai mărească veniturile niţel zdruncinate de falimentul uneia din băncile unde îşi avea depusă o parte din capital şi dacă n-o făcuse pînă acum, era tocmai din cauza Margaretei, care se opunea categoric. Ceea ce i se părea curios, pe lîngă faptul că fata îi aducea — din propria ei iniţiativă — un chiriaş, era hotărîrea surprinzătoare de a ceda chiriaşului una din odăile apartamentului ei. Madam Săraru crezuse la început că e vorba de „tînărul de ieri". Bănuia chiar că Mirea se muta la ea numai aşa „de plan", ca să fie cît mai aproape de Margareta. Şi cum în mintea lui madam Săraru, care îşi cunoştea fata, nu încăpeau supoziţii de natură s-o îngrijoreze, se înfiorase agreabil la gîndul că poate, cu

timpul, și cu ajutorul lui Dumnezeu, va putea zice într-o zi, privind mașina de la poartă : „Ce frumos e automobilul nostru !“

Marga o decepționase însă imediat. Chiriașul era un tînăr sărac, care vrea să-și prepare examenele de licență, în liniște. Marga îi fixase chiria la cinci sute de lei pe lună, preț despre care madam Săraru — în cazul cînd ar fi fost întrebată — avea să spună că fusese cel de totdeauna al odăii. Sergiu nici nu se gîndise să discute prețul. Pe cel mai comercial ton din lume, Marga i-l adusese la cunoștință și el, fericit de ocazia care se ivea, îl acceptase cu recunoștință.

De Marga se despărțise la trei dimineața. Plecase de la „Băieții Veseli“ amărît. Îl scîrbise atîta Mirea, îi făcuse atîta rău fata aceea cu aparență atît de pură, care se preta la toate măgăriile lui, care asculta vrăjită toate prostiile lui și care, în cele din urmă, îl lăsase să-i sărute mîna și să-i atingă trupul în loc să-l cîrpească ultragiată, încît socotise orice intervenție cavalerească de prisos. Se convinsese că Marga n-are nevoie să fie apărată. Că dacă i se întîmplă ceea ce i se întîmplă, era pentru că așa vrea ea. Își zisese că desigur e obișnuită cu asemenea atitudini. Că e, poate, o profesionistă a lor și că, cu toată grația și distincția ei naturală, nu e altceva decît una din acele numeroase fetișcane care înțeleg să-și răzbune o existență de trudă și de lipsuri, profitînd de orice ocazie care le poate smulge din viața lor, cu riscul chiar de a-și plăti gustul, terfelindu-și unica lor armă de a lupta în viață : frumusețea.

Și cînd o văzuse îmbujorată, în brațele lui Mirea, pradă dorinței lui, nu mai putuse să suporte priveliștea și plecase scîrbit, fără să-și ia rămas bun. Ieșise în strada pustie, uluit. Îl durea puțin capul, deși nu se mai simțea ametit de loc. Avea o poftă grozavă să meargă, să meargă fără țintă pe străzi, pînă ce va trece de bariere și va găsi un drum gol de țară cu praf potolit și iarbă umedă de rouă pe de margini. Simțea nevoia să-și umple plămînii cu alt aer decît cel al Bucureștiului cu canalurile toate deschise, să-și simtă picioarele călcînd pe pămînt viu, neasfaltat și nebătut în zale cubice de granit. Își da seama că în sufletul lui se petrecea ceva

neobișnuit. Întîlnirea cu Mirea îi reîmprospătase dintr-odată atîtea lucruri la care, în doi ani de zile de cînd plecase de la Caliopi, nu mai voise să gîndească. Și apoi Marga, fata asta în rochie albă, înflorită în apele nopții, ca un nufăr superb, îl făcuse să se vadă atît de singur, atît de puțin al tinereții lui, atît de departe de clocotul vieții al cărui vuiet îi revenise în urechi adus de vorbele ei, a cărei căldură o resimțise înviorîndu-se în trup sub privirile ei răscolitoare. Prezența Margaretei fusese pentru el ca un duș moral și sub ploaia lui curată sufletul i se dezmorțise.

Și apoi, deodată, brutală, decepția. Mirea... sărutarea... puah !

Se gîndea, mergînd, la viața lui, la greutățile cu care de atîta timp lupta, la mizeria care, o dată cu economiile sfîrșite, începea să-și ascută caninii. De nicăieri, nici un sprijin. De nicăieri, nici o nădejde. Încercase totul, peste tot. Autoritățile nu angajau funcționari neînscriși în cluburile politice și neadmși în serviete de persoane influente. Întreprinderile particulare făceau economii de personal. Examenele se apropiau. Trebuiau bani pentru taxe și pentru cursuri. Chiar astăzi dăduse încă un anunț, ultimul, la „Mica Publicitate“.

> *Absolvent în litere predă lecțiuni toate materiile. Curs primar sau secundar. A se adresa la ziar pentru* S. Z.

În rezultatul anunțului acestuia era ultima lui nădejde. Dacă nici de data asta norocul nu i se va arăta de nicăieri... atunci... Sergiu era hotărît : cureaua de la pantaloni agățată de cîrligul lămpii din plafon își va face datoria, scăzînd cu unul numărul șomerilor intelectuali.

Și deodată își simțise brațul apucat din spate. Marga era lîngă el, cu sufletul pe buze. Alergase o bucată bună și acum respira adînc, des, fără să-i poată spune un cuvînt. Surîdea numai și-i făcea semne amuzante care trebuiau să însemne „așteaptă-mă puțin să-mi treacă și am să-ți spui tot“.

Au plecat împreună. Marga îi lăsase brațul. Au mers un timp unul lîngă altul, fără să spună nimic, deși

amîndoi știau că se gîndesc la același lucru. Marga îl privea cu coada ochiului și-l vedea încruntat. Îi plăcea că-l vede suferind și în același timp îi era teamă că sub tăcerea lui să nu se ascundă o indiferență care ar fi durut-o. Avea impresia că-l cunoaște de cînd lumea și i se părea firesc, că, la două noaptea, se plimbă alături de el pe străzile goale, mînjite de lună. Lîngă el se simțea iarăși cea adevărată. Căci Marga știa mai bine ca oricine, sau poate știa numai ea singură, că în ea sînt două Margarete, în permanentă ceartă, în permanentă luptă, în permanentă dușmănie. Două Margarete siameze. Una era cea care primise invitația lui Mirea, care ar fi fost în stare, fără să stea mult pe gînduri, să primească toate invitațiile tuturor Mirilor din lumea asta. O Margaretă căreia îi plăcea să vadă în fiecare bărbat un amant posibil. O Margaretă pe care dorințele bărbaților o omagiau, complimentele o încîntau, necuviințele o amuzau. O Margaretă frivolă, ahtiată după jocul primejdios al dragostei fără gir moral, de oriunde, de al oricui, o Margaretă inconștientă, risipită, sclavă a puterii de atracție fizică a frumuseții ei în care credea dincolo de orice.

Și-apoi mai era cealaltă Margaretă. Cea care mușcase pînă la sînge gura care voise s-o pîngărească. Cea care mergea acum, suplă și tăcută, alături de Sergiu, căutînd să-și potrivească pașii în ritmul pașilor lui. Și dacă cea dintîi știuse din clipa cînd l-a văzut pe Mirea venind acasă la ea că va răspunde chemării lui, și cea de a doua știuse, tot atît de bine, din clipa cînd l-a văzut pe Sergiu, așezat la masa de alături, că acuma avea să fie lîngă el.

— Pe unde sîntem ? rupse ea tăcerea.

— Aproape de bariera Moșilor.

— N-am fost niciodată pe aici.

— Eu trec zilnic. Locuiesc pe aproape.

— Cu familia ?

— Singur. N-am nici un fel de rude.

Tăcuseră iarăși. Noaptea de septembrie era rece, cu toată căldura de peste zi. Marga, numai în rochie, tremura.

— Dacă vrei, pot să-ți aduc un pardesiu. Sîntem la cîțiva pași de odaia mea. Într-o clipă sînt îndărăt.

— Merg și eu cu dumneata. Dacă mă primești.

— Nu te supăra, duduie Marga, dacă am să te rog să nu vii. Odaia mea e deranjată. Mă jenez să te primesc înăuntru.

— Îți fac eu ordine, nu e nimic...

— Și-apoi, la mine, n-a intrat niciodată nimeni. Mi-e teamă să nu creadă cine știe ce proprietăreasa. Locuiesc pe același coridor cu ea și nu doarme niciodată noaptea din cauza reumatismelor.

— O să mergem în vîrful picioarelor, să nu ne simtă...

În cele din urmă Sergiu a cedat. A deschis binișor portița și luînd-o pe Marga de mînă, a dus-o după el, ca pe o umbră albă, pînă la ușă. Curtea plină de case, grămădite unele peste altele, era lungă ca un gang. Au intrat pe coridor în vîrful picioarelor. La fereastra proprietăresei era lumină. Sergiu a deschis ușa lui cu precauțiune și a răsucit comutatorul.

În odaie era o ordine perfectă. Cărțile, lucrurile toate erau aranjate fiecare frumos, la locul lor. Pe masa din mijloc, lîngă caietele de cursuri deschise, un mănunchi de tufănele își pleca cu grație talgerele colorate, peste marginile unei căni de apă.

Marga se așeză cuminte pe patul încă nefăcut.

— Ziceai că e deranj la dumneata ? Și e atîta ordine !... Ca într-o cameră de domnișoară bătrînă.

— Știi că domnișoara bătrînă sînt eu ? Îmi fac gospodăria singur. N-am servitoare și proprietăreasa mi-a închiriat odaia „fără menaj". Crezi c-o să-ți vie bine pardesiul meu ?

— N-are nici o importanță. Totul e să-mi ție cald.

Sergiu îi ajută să se îmbrace. Cu rochia ei albă, înfășurată în pardesiul prea larg pentru ea, Marga părea un copil scăpat dintr-o cameră incendiată, numai în cămașe de noapte și învelit cu pătura de pe pat, în grabă, ca să nu răcească.

— Îmi place foarte mult odăița dumitale. Și-ai atîtea cărți ! Vrei să-mi împrumuți și mie ?

— La dispoziție.

— Nu acuma. Am să-mi aleg altă dată. Ce lucru curios ! N-ai nici o fotografie nicăieri !

— N-am pe nimeni care să-mi dea.

— Ei, atunci am să-ţi dau una de a mea. În amintirea cunoştinţei noastre.

— Am s-o pun pe masa de lucru. O să am impresia că am întotdeauna flori pe masă.

— Poetule !

O uşă scîrţîi pe coridor şi rămase parcă deschisă.

— Să mergem, propuse Marga. E o noapte atît de frumoasă. Dacă nu ţi-e somn, ne mai plimbăm puţin pe străzi. Îmi dai voie să-ţi fur o floare ?

Sergiu voi să dea mănunchiul întreg.

— Nu, numai una singură. Aşa. Gata. Mersi. Am s-o păstrez în schimbul fotografiei. O tufănică de la un poet decadent...

Ieşiră. Sergiu era fericit. Şi Marga. Gheaţa se topise între ei. Şi lui i se părea acum că o cunoaşte de cînd lumea şi găsea firesc s-o vadă alături de el pe coridorul acela îngust, înecat în beznă şi în miresme tari de lucruri vechi şi gîndaci defuncţi.

În uşă îl aştepta proprietăreasa cu un tartan înfăşurat prudent pe umeri.

— I-ascultă, domnule, începu ea buhavă de indignare. Aşa ne-a fost vorba ? Cînd te-am primit în casa mea, ne-am înţeles că n-ai voie să aduci femei.

— Dar, madam Sfetcu... încercă să protesteze Sergiu.

— Nici un madam. La mine nu e traftir, aşa să ştii, ca să-ţi aduci dumneata toate madamezele de pe stradă. Chiria nu ştii s-o plăteşti, dar banii la muieri ştii să-i dai. Să faci bine, mîine dimineaţă, să-ţi iei catrafusele şi s-o ştergi.

Şi fără să mai aştepte vreun răspuns, trînti uşa de perete şi intră în casă bombănind :

— Fir-a-ţi ai dracului de stricaţi !

Livid ca o fantomă, Sergiu se rezimase de zid. Nu ştia ce să spună. Ştia că madam Sfetcu e cam nebună şi că avea o ură neîmpăcată pe toate femeile în general şi pe cele de stradă în special, fiindcă una dintre acestea îi stricase cîndva casa, fugind cu răposatul Sfetcu „în lume“ (în realitate, la Giurgiu, unde el avea nişte afaceri de

cherestea), dar n-ar fi crezut-o în stare să-i facă una ca asta. Tremura de indignare. Marga îi mîngîia încet mîna încleştată pe clanţa uşii.

— Iartă-mă. Eu sînt de vină.

— Eu te rog să mă ierţi...

— N-ai de ce. Îmi pare bine că s-a găsit cineva care să-mi spuie astă-seară un cuvînt pe care simţeam că trebuie să-l aud... că merit să-l aud...

După o jumătate de ceas, incidentul părea aproape uitat. Numai o cută rămăsese pe fruntea lui Sergiu. Se gîndea că a doua zi trebuie să se mute. Unde ? Cu ce ? Cele două mii de lei pe care le mai avea trebuiau păstrate pentru altele. La madam Sfetcu avea credit. La o gazdă nouă chiria trebuia plătită înainte.

Marga îi ghicea parcă gîndurile.

— Cred că mîine n-o să te muţi. O să-i treacă supărarea...

— Mă mut. N-aş mai putea intra în casa unde ai fost insultată dumneata.

O idee trecu ca o rachetă prin mintea Margaretei.

— Ştii ce ? Avem la noi o cameră de închiriat. Mama ar fi încîntată să-i aduc un client...

La început Sergiu se lăsase greu. Deşi gîndul că avea să locuiască atît de aproape de Marga îi umpluse inima de o bucurie copilărească, i se părea că ea îi oferă găzduire, ca un fel de compensaţie, pentru că din cauza ei îşi stricase rostul. Dar Marga ştiu atît de bine să-i menajeze susceptibilitatea încît, la trei din noapte, cînd se despărţiseră în pragul casei ei, mutatul pentru a doua zi era fixat.

Cînd intrară în studioul Margaretei, Sergiu, cu mînecile suflecate, aşezat pe un scăunel în faţa etajerei, rînduia cărţile, împrăştiate laolaltă cu teancurile de rufe, cu costumele, cu calapoadele de pantofi, cu obiectele de toaletă, pe scaune, pe mese, pe divan şi chiar pe covor. Nu păru surprins de loc de venirea lui Mirea. Era sigur c-o să-l vadă.

— Ce zici, Titule ? îl întîmpină el. Nu te-aşteptai să mă găseşti aici. Nu e aşa ?

— Mărturisesc. Și încruntat dintr-o dată, Mirea adăugă cu o vizibilă intenție de a „mușca“ pe Marga : Ei, ce vrei ? Trăim în secolul vitezei. În cîteva ceasuri se poate ajunge de la București pînă la Paris. Darmite din bariera Moșilor pînă în stradela Umbrei...

— Nu e totul să mergi repede. Totul e să mergi sigur. Unii, de exemplu, ajung în același loc pe jos, mai repede decît alții cu mașina, îi replică Margareta invitîndu-l totodată cu un gest să ia loc pe unicul scaun liber.

Mirea refuză invitația, luîndu-și un aer degajat de om de lume stăpîn pe el și pe uzanțe.

— A, nu ! Dacă vrei să mă inviți să iau loc cinci minute, invită-mă te rog în casa dumitale. Eu n-am venit la Sergiu. De altminteri, vizita mea de azi are întîmplător un scop precis. Aș vrea să-ți spun ceva între patru ochi.

Marga ezită o clipă. Privirea ei se plimbă de la unul la celălalt, nehotărîtă. Cele două Margarete din ea erau față în față. „După cele petrecute aseară, nu trebuie să mai rămîi aici nici chiar cinci minute singură cu Mirea. Ce-ar putea să-ți mai spună ? Ți-a spus azi-noapte totul, limpede. Cred c-ai înțeles ce vrea !“ zicea una. „Ce știi tu ? răspundea cealaltă. Dacă are să-mi spuie ceva, de ce să nu-l ascult ? Un om găsește totdeauna de spus ceva unei femei frumoase.“ Și argumentul celei de a doua Margarete se dovedi mai tare. Mirea își luă rămas bun de la Sergiu.

— Sper că acuma, de vreme ce te-ai mutat aici, o să ne vedem mai des. Și gîndește-te, dacă vrei să intri în redacția mea. Trei mii de lei pe lună și nu ești obligat să scrii. Faci bucătăria revistei, că pe Fulga vreau să-l dau afară. Mîine îmi dai răspunsul. Pa.

Cele cinci minute se prelungesc... Un sfert de ceas... o jumătate... o oră întreagă. Sergiu auzi de cîteva ori rîsul Margaretei izbucnind clar ca o gargară de soare. Se așeză în fotoliu cu urechea ațintită spre odaia ei. Un vierme începu să-i roadă sufletul. Ce îi spunea iarăși Mirea ? De ce rîdea ? Uitase oare atît de repede jignirea pe care i-o adusese ? Unde erau regretele ei de azi-noapte, revolta ei, făgăduielile pe care i le făcuse fără să

i le ceară ? Ce dar avea oare omul acela de a se insinua, de a se reconstitui, biruitor, din propria lui înfrîngere ? Sau poate Margareta îi ascunsese adevărul ? Nu-i spusese că, între ea și Mirea sînt legături mult mai vechi și mai trainice decît o cunoștință de cîteva săptămîni cum îi mărturisise ?

Abia după un ceas și jumătate Mirea plecă ! Sergiu îl urmări, de la geam, urcîndu-se la volan, vesel, mulțumit de el însuși, punîndu-și mănușile fluierînd...

După plecarea lui, Sergiu așteptă ca Margareta să vie și să-i ajute mai departe. Așteptare zadarnică. Încă un ceas pierdut. Începu să asculte toate zgomotele casei toropite în liniștea după-amiezii de toamnă, doar va auzi pașii ei apropiindu-se. Fuma țigară după țigară, fără să se poată apuca de nimic. Aerul în odaie se făcuse turbure. Deschise puțin fereastra și privi pe stradelă. Acum o vedea pentru prima oară, pe lumină... Leneșă, coaptă de soare. În curtea de peste drum, două vecine, într-o orgie de pătlăgele roșii spintecate, făceau bulion. Alături, în altă curte, butuci de fag plesneau sub toporul unui tăietor de lemne, în gemete scurte, uscate.

Pregătiri de toamnă ! Jumătatea lui septembrie. Cîteva frunze galbene strînse pe marginea trotuarului. Sub o streașină un cuib gol de rîndunele. Sub fereastra lui Olandezul se opri aferat. O castană sălbatecă îi picase la picioare, dezghiocîndu-se singură din ariciul crustei verzi. O culese de pe jos, o șterse de praf pe turul nădrăgeilor și atent la ce face, își înfipse dinții în ea. O vecină, sau poate maică-sa, îl văzu de undeva, din umbră. Nu i se auzi decît vocea de dojană binevoitoare :

— Arunc-o, Țică, n-o mînca, dragă, că nu e bună. Te otrăvești.

Nedumerit și cuminte, Olandezul privi cu regret fructul cu miez alb și cărnos și-i dădu drumul jos. Apoi plecă mai departe, în căutarea altor aventuri, sugîndu-și mucii, grav și important.

Sergiu închise fereastra. Toată tristețea toamnei însorite, unsă ca o miere pe stradelă, îi pătrunse în suflet. Se gîndea la alte toamne care au fost, care vor mai veni. Se gîndea la toamna pe care o simțea în el. I se părea că din fiecare gînd se scutură frunze moarte pe pajiștea

goală a sufletului lui. Se apucă de lucru fără poftă. Într-un ceas, totuşi, totul fu în ordine, aşezat în sertare, rafturi şi pe etajere. Fără să fie elegantă şi cu lucruri scumpe, odaia lui era foarte frumoasă. Mare, luminoasă, caldă, mobilată cu gust. Avea un divan larg, îmbrăcat în pînză de sac de culoarea soarelui. O masă de lucru, netedă, între rafturile de lemn lustruit. Un fotoliu bun. Cîteva cadre, un mănunchi de ochiul-boului pus de Marga în colţul etajerei. Singurul lucru care distona cu ansamblul era un garderob vechi cu oglindă, mutat din odaia lui madam Săraru, special pentru el. Marga promisese un paravan sub care să-l ascundă.

Aşezat la masa de lucru, Sergiu se apucă să-şi facă socotelile. Din cele două mii de lei pe care le avea, cinci sute trebuiau plătiţi lui madam Săraru imediat. Restul rămînea pentru întreţinere. Pînă cînd ? Şi iarăşi gîndul anunţului de la „Mica Publicitate" îi reveni în minte. Unica scăpare era în rezultatele acestui anunţ. De el atîrna viaţa lui toată. Propunerea lui Mirea n-o putea accepta, deşi trei mii de lei pe lună ar fi însemnat pentru el acum, liniştea, scăparea. Îşi aminti cuvintele lui Mirea :

— Nu eşti obligat să scrii, faci bucătăria revistei.

Prin urmare, pur şi simplu, salariatul lui Mirea... sau, cum spusese chiar el, o bucătăreasă în subsolul revistei, de veghe lîngă maşina pe care ceilalţi aveau să-şi fiarbă sosurile literare. Şi dacă slujba asta ar fi consimţit, fără cîrtire, s-o facă în oricare altă redacţie, niciodată n-ar putea-o face în redacţia lui Mirea. Revista lui Mirea era puţin şi a lui. Fusese gîndul lui cel mai drag. Fapta lui cea mai dorită. Lîngă leagănul revistei acesteia, el singur dintre cei nouă — adunaţi în jurul lui ca ursitoarele — lăsase ceva din sufletul lui, din visurile lui. Din leagănul acesta el voise să ridice pe picioruşe un copil minunat pe care să-l înfăţişeze lumii hrănit cu toate poamele minţii şi sufletului său. Şi-acum, în locul acestuia, i se înfăţişa un copil oarecare de burghez bogat, pe care era invitat — în schimbul cîtorva mii de lei — să-l şteargă la popo, să-i cureţe negrul de sub unghii şi cleiul din urechi. Asta nu, niciodată. Orice altceva, dar asta nu.

Ieşi din casă abătut... Avea să treacă un minut la madam Săraru să-i dea chiria şi apoi trebuia să se ducă în oraş să mănînce. De obicei, mînca numai seara şi numai în restaurante mici, uneori şi în cîrciumi periferice, unde putea găsi totdeauna o friptură la grătar bună şi un spriţ rece.

Cu toată răcoarea serilor de toamnă Margareta se încăpăţîna să mănînce încă în grădină. Madam Săraru punea, ajutată de Veta, masa sub dud, îşi mai trîntea un şal gros peste jerseu şi se supunea — deşi nu putea să sufere — să mănînce în frig.

Marga era la masă. Fuma. În urma vizitei lui Mirea, Sergiu se simţea îndepărtat de ea. Vru să iasă din curte făcîndu-se că n-o vede. Ea îl strigă însă şi, neavînd încotro, se întoarse din drum.

— Mama te-a rugat să iei astă-seară masa cu noi.

— Dar...

— Uite, ţi-a pus şi tacîm.

Într-adevăr pe masă erau trei tacîmuri. Madam Săraru pusese faţă de masă şi şervete curate. Cumpărase, deşi nu era obiceiul casei, şi o sticlă de vin înfundat. Tocmai sosea de altminteri şi dumneaei venind de la bucătărie, c-o farfurie de salată de vinete într-o mînă şi cu una de ardei copţi în cealaltă. În cinstea lui Sergiu, renunţase la şalul suplimentar şi dîrdîia de frig, între farfurii, ca o axă groasă de balanţă între două talgere fine.

— Domnule Sergiu, ne faci plăcerea să mănînci cu noi. Dar ştii, fără pretenţii „ca la mama acasă". Păi, zău, nu e aşa ? Aş putea să fiu mama dumitale. Şezi, te rog. Uite, colea e locul dumitale, în capul mesei. Între noi, să nu zicem că n-avem şi noi cavaler la masă.

Se aşezară cîteşitrei. În jurul becului aprins deasupra mesei, la capătul unei sîrme agăţate de dud, se învîrteau o mulţime de gîngănii aiurite de lumină. Marga privea tăcută hora lor înaripată şi neobosită. Părea tristă. Trăgea fumul din ţigară, adînc, în piept, ca o cărturăreasă rămasă în dubiu în faţa unor cărţi invizibile, în înşirarea cărora ochii ei nu puteau să dezlege un mister pe care totuşi îl simţeau prezent. Madam Săraru bătea

vinetele, cu farfuria în poală. Le mai punea sare, le mai punea untdelemn, avînd grijă să le guste mereu cu coada lingurii.

— Ceapă vrei, maică ?

— Cum obișnuiți dumneavoastră ! Mie mi-e egal...

— Păi de ce să-ți fie egal, dacă avem ? Numai să nu-ți facă arsuri. Noi punem de obicei să le dea oleacă de gust, mai ales acuma, toamna, cînd sînt sămînțoase de bătrînețe.

Madam Săraru vorbea despre vinete. Sergiu se uita la Marga. Marga se uita la jocul gîngăniilor. Pe stradelă un vînt ca un frison vîntura primele frunze galbene. Și deodată, un urlet ascuțit spintecă liniștea.

Tîrît de mînă de mamă-sa, Olandezul consimțea, în sfîrșit, să se întoarcă acasă.

După cafeaua pregătită de madam Săraru la spirt „ca să vadă omul ce bea", Sergiu ceru voie să se retragă, pretextînd că trebuie să găsească o tutungerie încă deschisă ca să cumpere țigări și ziare. Bănuia că Marga se va oferi să-l însoțească. Dar Marga tăcu. De altminteri, tot timpul mesei abia spusese cîteva cuvinte. Doar o singură dată, ca și cum ar fi voit să verifice un gînd numai de ea știut, se uitase la Sergiu fixîndu-l lung cu ochii ei sumbri și catifelați. În schimb, lui madam Săraru nu-i tăcuse gura tot timpul. Găsise, în sfîrșit, pe cineva cu care să poată vorbi în timpul mesei, știut fiind că, una din marile ei plăceri era să vorbească cu gura plină. Într-un ceas Sergiu făcuse cunoștință cu toate cele patruzeci și opt de familii de pe stradelă. Le aflase felul de viață, intrînd ca o veche cunoștință, în intimitatea fiecăreia. Obișnuită cu tăcerile Margaretei și cu neatenția ei de totdeauna, madam Săraru se răzbunase. Sergiu o ascultase prefăcut, binevoitor și interesat. O întrerupsese din cînd în cînd, ca să-i puie o întrebare al cărei răspuns îl bănuia, sau să facă un comentariu gratuit. Încercase chiar să glumească și madam Săraru se dovedise foarte amatoare de glume. Pentru un moft de anecdotă risese cu hohote cinci minute pînă cînd se înecase (era, firește,

cu gura plină) și se văzuse obligată să facă apel la serviciile Margaretei.

— Bate-mă niței pe spate, mamă, că mor. Nu acolo. Mai sus niței. Așa. Mersi mamă, să trăiești.

Pînă la urmă, prins în vîrtejul amabilității ei, Sergiu consimțise să intre chiar de a doua zi și „în pensiune".

— Ce să mai umbli, maică, prin birturi și restaurante, să mănînci toate porcăriile și să cheltuiești o mulțime de parale ? La noi tot se gătește ca pentru patru. Nu că mîncăm cît patru, dar să fie, că dacă mai rămîne, uite, îți mai intră un sărac ori un șomer în curte și-ți faci pomană. De preț, ne înțelegem noi. Îmi dai acolo ce poți, că știi dumneata să socotești mai bine decît mine.

Era așa de bine dispusă, că Sergiu trebuise să insiste ca s-o decidă să-i primească chiria înainte.

— De ce să mi-o plătești înainte ? Ce ? Nu sîntem între oameni ? Ce-ai să pleci de la mine cu chiria neplătită ? Eu vreau să pleci de la mine, cînd ăi pleca, cu cupeul de ginere de la poartă. Și să mă poftești și pe mine la nuntă. Îmi fac o rochie, să mă bată Dumnezeu, de pui Bucureștiul jos !

Și madam Săraru continuase să vorbească, să povestească, pînă cînd băgase de seamă că Sergiu n-o mai ascultă. Atunci se ridicase de la masă, spusese „să ne fie de bine", însoțindu-și urarea de trei cruci morfolite pe piept, deasupra broșei și începuse să strîngă ceștile de cafea.

Cînd se întoarse după un ceas din oraș, Marga nu mai era în grădină. La fereastra ei era lumină. În hol, Sergiu ezită o clipă înainte de a intra în odaia lui. Să bată sau nu la ușa Margaretei ? Se stăpîni însă și intră la el, lăsînd totuși ușa crăpată, ca să-i poată auzi mișcările. Încercă să citească. Zadarnic. Vru să scrie. Avea un poem început. Renunță înainte de a începe. Nu-și putea aduna gîndurile la un loc. Nu se putea concentra. Își aduse aminte de jurnalul cumpărat. Își aruncă ochii în primul rînd la „Mica Publicitate". Voia să vadă dacă a

apărut anunțul. Îl găsi prezent, într-un colț, între anunțul unui contabil autorizat care căuta de lucru și între proza unui burlac care căuta „o femeie la toate, tînără, fără bărbat". Și — inconștient — începu să citească la întîmplare anunțurile celorlalți tovarăși de rubrică.

III. „MICA PUBLICITATE"

Ce lucru interesant pagina de „Mica Publicitate" a unei gazete ! Dacă cineva ar putea, prin absurd, să fotografieze o zi din viața colectivă a lumii, clișeul developat n-ar fi altceva decît o imensă pagină de „Mică Publicitate". În fiecare casetă se găsește, rezumată brutal, o existență. Cîte visuri, cîte nădejdi, cîte lacrimi, cîte ambiții, cîte taine, cîte dezastre, cîte drame nu se ascund sub cele cîteva rînduri banale, plate și cu număr de ordine dedesubt ?

Da, da, „Mica Publicitate" e viața însăși. Simplificată, rezumată zilnic, pe înțelesul tuturor. Și ce bine se vede, printre anunțuri !

Băiat deștept, de la țară, treisprezece-cincisprezece ani, angajează contra întreținere bodega și berăria „La Tăticu" Șoseaua Colentina 146.

Poate că, în clipa asta chiar, un neică oarecare, împovărat de munci și de copii, a rămas pe gînduri cu cinzeaca de țuică în mînă, citind anunțul de mai sus în gazeta uitată pe tejgheaua cîrciumarului. Și cine știe dacă, mîine de dimineață, cel mai deștept dintre copiii lui, Petre, Dumitru sau Ion, nu va pleca — dezorientat și golănaș — alături de tată-său, pe șoseaua națională, spre bodega și

berăria „La Tăticu", ca să îmbrace de a doua zi şorţul verde de slugă peste cioriceii lui natali, ca să înlocuiască de aci înainte murmurul gîrlei lui rurale, pe malurile căreia a crescut ca o bălărie, cu şipotul apei de la cişmeaua din curte, cu ghiventul stricat, ca să nu mai poată privi de acum înainte, soarele care l-a hrănit ca o pîine şi l-a rumenit ca pe o poamă, decît printre sticlele de „lichioruri" colorate din fereastra jupînului !

Nu e aci drama umilă a lui Petre, Dumitru sau Ion, fecior de neică cu prea mulţi copii şi cu prea puţine braţe care să-i hrănească ?

Fete tinere, frumoase, găsesc imediat cîştig sigur. A se adresa în persoană strada Armoniei 11.

În seara asta se vor deschide, pe nesimţite şi pentru totdeauna, porţile şleampăte, la cîteva case de mahala necanalizată. În pragul lor vor ezita o clipă, cu emoţia primului fard aplicat pe figură cîteva „fete tinere, frumoase" şi vor porni apoi „în persoană" spre strada Armoniei 11, unde se vor întîlni mîine cu alte fete, tot tinere şi tot frumoase, care, plecate din funduri de tîrguşoare provinciale, călătoresc acum spre aceeaşi ţintă, ghemuite în vagoane de clasa a treia, pline de ţărani cu procese, de orătănii cu zilele numărate şi de recruţi cu inima încuiată alături de cămaşa cu rîuri în lădiţele de tablă nouă.

Şi în aşteptarea lor, în salonul cu perdele trase, din strada Armoniei 11, codoaşa bolnavă de elefantiazis, sufocată de propriile-i cărnuri, va juca tabinet pe o cafea cu un individ ros de sifilis şi de carii dentare, sub protecţia ciurului cu pitpalac agăţat în tavan în chip de emblemă şi de *porte-bonheur*.

De vînzare landou în bună stare şi două perechi hamuri englezeşti. Moşia Hobaia, jud. Teleorman.

A sărăcit prin urmare Grigore Străjescu, om de treabă şi de neam bun, proprietar din tată în fiu al

moşiei din Hobaia. L-au încolţit datoriile şi nevoile. Şi-a vîndut întîi casa din Bucureşti, pentru ca zidurile odăilor ei, grave şi demne, să se dărîme cu tapetele sfîşiate făcînd loc vitrinelor mari în care să se lăfăiască, de aci încolo, automobilele americane. Din grădina plină de tufe de flori, îngrijite de mîini cu sînge albastru, pomii istorici au fost smulşi din rădăcini ca nişte măsele din alveolele pămîntului. Peste aleile cu nisip galben şi fin, s-a aşternut, ca o lavă, asfaltul civilizaţiei şi în locul coteţului de porumbei, aduşi din Veneţia, s-a instalat, mîndră, între racorduri, pompa de benzină albastră. Şi-a vîndut apoi mobilele de preţ, pe care cumpărătorii de azi n-ar fi îndrăznit să stea altădată decît într-o muchie şi covoarele, pe care paşii lor ar fi evitat să le calce, preferînd, discreţi, parchetul. Şi-a vîndut, în urmă, tablourile de preţ, bijuteriile de familie şi monezile de aur. De cînd s-a mutat la ţară, a tot vîndut mereu, în ani de secetă şi de lipsă de credit. Şi acum, iată. A ieşit la mezat ultimul vestigiu al luxului de altădată. Landoul lui Grigore Străjescu, cunoscut în tot Bucureştiul. Landoul de lac albastru comandat special la Viena şi hamurile englezeşti care îşi străluceau paftalele în trapul cailor ruseşti cu cozile pînă la pămînt ca nişte trene de mătase neagră.

Şi oare în gestul cu care Grigore Străjescu a pus, în clipa vînzării, un om din curte să răzuie cu vîrful briceagului, blazonul de pe portiera landoului, nu e drama unei întregi clase sociale, prinsă într-un simplu instantaneu la „Mica Publicitate ?...

Tînăr israelit, 28 ani, ceva numerar afacere rentabilă provincie, doreşte căsătorie, cu doamnă sau domnişoară — indiferent etatea — 1 000 000 numerar sau echivalent imobil — pentru continuarea comerţului în Capitală. A se adresa la ziar sub «Visător». Intermediari excluşi.

D-l Sami Schwarz s-a plictisit în provincie, măcinat de gînduri, între prăvălia sa de mărunţişuri de pe Strada Mare, cinematograful „Splendid" de vizavi şi ca-

feneaua „Bristol“ din colț. S-a plictisit mai ales de cînd Medy — croitoreasa cu care trăia în „secret“ de doi ani de zile de cînd „preluase“ conducerea magazinului patern — s-a măritat cu un angrosist de dulcețuri, marmelade și compoturi preparate din fructele minunate ale districtului și expediate la București în donicioare albe de brad. Abia după căsătoria lui Medy a băgat de seamă că legătura lui „secretă“ era cunoscută de toată lumea... Se știa totul : zilele cînd se ducea la ea, leafa pe care i-o servea lunar, cadourile pe care i le făcuse (în cea mai mare parte „articole de lux“ din magazinul propriu), în sfîrșit, se știau pînă și expresiile pe care el nu le întrebuința decît de două ori pe săptămînă în ceasurile de strictă intimitate.

Prin urmare „așa o falsitate ca Medy“ mai rar... Și domnul Sami, dezgustat, a tratat vînzarea magazinului de pe Strada Mare pe un preț convenabil și iată-l la „Mica Publicitate“, visînd Capitala și milionul doamnei sau domnișoarei israelite cu etate indiferentă și intermediari excluși...

Și cine știe dacă, în scurt timp, de după geamurile mînjite cu săpun, într-un parter de *blokhouse*, nu va apărea într-o luni de dimineață surîsul domnului Sami, fericit, în pragul noului său magazin de la „cassa“ căruia madam Schwarz îl va privi fericită, cu capul căzut galeș pe piept ca o a treia mamelă !

Vechi contabil, practică 30 de ani, bancă. Referințe excelente. Caut orice post, pretențiuni foarte modeste... La ziar sub „contabil“.

Uite-l... Între muchiile gulerului, fost pe vremuri „tare“, gîtul i-a rămas subțire ca o mînă într-o manșetă scrobită. De cînd banca la care a lucrat 30 de ani (de la înființare și pînă la faliment) și-a închis ghișeele în nasul deponenților și rezervele directorilor și Consiliului de administrație, în seifurile băncilor din străinătate — a rămas pe drumuri, fantomă în redingota de la nuntă, cu amprentele mizeriei pe față și cu referințele excelente în buzunar... Cînd a întins prima dată mîna ca să cerșească, i s-a părut că totul se scufundă înaintea lui ca într-o

clipă de cutremur. Dar îi era prea foame în ziua aceea. Fără practica cerșitului n-a știut cum să întindă mîna... A atins haina unui burtos, nu își aduce aminte, poate în dreptul portofelului... A simțit doar în față un val de fum acru de țigară de foi și-apoi un pumn înmănușat i s-a repezit — ca un bolovan — în gură... Într-o clipă de revoltă a vrut să muște mîna care îl lovea. Dar gura lui cu dinți puțini n-a putut să-și muște decît propriul ei sînge... S-a strîns lumea... Burtosul vocifera, învinețit de indignare :

— Să-mi bage mîna în buzunar, ziua în amiaza mare, pe Calea Victoriei ! Ar trebui împușcați banditii ăștia !

A venit apoi un sergent de stradă. A comparat blana domnului și redingota răpănoasă a bătrînului. A înțeles cine trebuia să aibă dreptate și l-a lovit cu bastonul de cauciuc peste ochi, pînă cînd bătrînul s-a prăvălit moale pe trotuar, ca o haină fără trup în ea...

Cînd i-au dat drumul de la poliție, înnopta... Ar fi vrut o țigară... Știa că avusese una singură, chircită, într-un fund de buzunar... Dispăruse însă în timpul percheziției...

De atunci n-a mai cerșit... Dumnezeu a avut milă de el și i-a dat un ulcer la stomac care l-a dezvățat de a-i mai fi foame... A muncit pe unde a putut și pe cît i s-a dat... A strîns leu peste leu ca să poată plăti anunțuri la „Mica Publicitate“.

Doamne ! Ai milă de el ! Ajută-i ca anunțul de azi să-i aducă pîinea de mîine, sau dacă nu — în bunătatea ta fără margini — transformă-i ulcerul în cancer... și lasă-l să se ducă — Doamne — în redingota lui de ginere, îndărăt, în țărîna din care degeaba a ieșit.

Doamnă în etate, conduce gospodărie contra întreținere. Merge și provincie. A se adresa str. Rumeoară 19 bis, pentru m-me Stephanie.

A avut și *madame Stephanie*, odată, gospodăria ei. A avut case, a avut bărbat, a avut o fată. S-au dus toate pe rînd. Casa în mîinile creditorilor, bărbatul în fundul pămîntului și fata în lumea mare. Casa era liniștită, curată, cu grădiniță de flori în față, cu grădină de pomi

roditori în fund. Avea și un coteț mare de sîrmă în care își desfăcea evantaiul colorat de atlas viu un păun îngîmfat și superb, ori de cîte ori copiii ieșeau de la școala primară de peste drum și se opreau în poartă, strigîndu-l pe nume, pînă la exasperare :

— Piky, Piky, Piky !

Bărbatul era bețiv și cartofor. Cînd l-a dat afară din învățămînt (era profesor de zoologie) fiindcă făcuse o fraudă cu taxele școlare, n-a dat trei zile pe acasă și, cînd a venit, a intrat binișor în casă, a desfăcut dulapul din dormitor și a plecat îndărăt de unde venise, cu bijuteriile nevestei legate într-o batistă. S-a întors a doua zi treaz și curățat. Madame Stephanie nu i-a spus nici un cuvînt. Poate de aceea remușcările l-au trîntit la pat. Sta singur ca un cîine bolnav de jigodie, în odăița de pe sală. Aproape nu atingea mîncarea. Cerea numai cafea și tutun... și dădea pasențe... Noaptea dormea cu geamul deschis, deși ploile toamnei începuseră să pătrundă în oasele cartierului. În ziua de Sf. Dumitru s-a deșteptat din somn cu temperatură mare... Era vesel cum nu mai fusese de mult... Doctorul a diagnosticat o pneumonie dublă și în trei zile bolnavul a fost gata, în salon, ținînd legată de degetul rece, ultima miză care îi mai rămăsese nepierdută pe pămînt.

Fata semăna cu tată-său și cu păunul... Era stricată și îngîmfată. Era firesc să ajungă așa cum a ajuns... Întîi într-un apartament închiriat pentru ea de un parlamentar (cu nevasta în provincie și copiii la Schewitz), după aceea într-o odaie mobilată, într-o casă cu gang de pe Calea Victoriei, apoi prin garsonierele și odăile altora... și în cele din urmă... într-un hotel cu nume de rîu ardelenesc, plin de igrasie și de păduchi.

Acum *madame Stephanie* nu mai are din tot ce a avut decît două fotografii și cîteva pene de păun păstrate într-o cutie de catifea violetă alături de verigheta defunctului și de acul cu care moașa a găurit, pe vremuri, urechiușele fetiței ca să poată prinde, în lobul lor fraged, prima pereche de cerculeți de aur.

Și mai are încă nădejdea că „Mica Publicitate“ îi va deschide ușa unei case de oameni de treabă, cu copii mulți, cu găini în curte, cu cămara plină și cu rufe multe

de cîrpit. O casă căreia să se devoteze ca și cum ar fi a ei, pe care s-o îngrijească, s-o păzească, în schimbul unei mîncări pe care nu și-o mai poate procura și a unei odăi pe care nu o mai poate plăti...

Sergiu citește mereu...

„Mica Publicitate“ e ca o carte vastă în care oamenii apar, dintre rînduri, vii, cu referințele și nădejdiile lor. Îi vede pe toți, ascunși după anunțurile lor, ca după niște paravane.

Oare nu e și el dintre ai lor ? Oare drama lui, viața lui, nu e acolo cot la cot cu ale celorlalți, rezumată în cele cîteva rînduri, pe care ochii i se opresc iarăși ?...

> *Absolvent în litere predă lecțiuni toate materiile. Curs primar și secundar. A se adresa la ziar pentru* S. Z.

În odaia Margaretei e liniște... Parcă nici n-ar fi înăuntru... Doamne ! O bănuială îi îngheață sîngele în vine. Dacă a plecat în oraș să se întîlnească cu Mirea și a lăsat lumina aprinsă ca să-l inducă în eroare ?... Tristețea ei de astă-seară ? Tăcerea ei ? Ochii aceia mari, îngîndurați, urmărind jocul musculițelor în lumina becului de sub dud ?... Ce s-o fi ascuns sub toate acestea ? Ce i-o fi spus Mirea ? Ce s-a petrecut în sufletul ei ? În gîndurile ei ? În sîngele ei ?

Și Sergiu, cuprins de bănuieli, iese binișor în hol și se apropie de ușa ei. Își lipește urechea de lemnul ușii și, ținîndu-și răsuflarea, ascultă...

Din odaia Margaretei se aude, întîi, nelămurit, apoi din ce în ce mai clar, un plînset amar, înăbușit în perne.

Cele două Margarete s-au certat iar...

IV. VINUL, CÎNTECUL ŞI FEMEIA

Dacă Sergiu ar fi citit cu atenţie în seara aceea toată pagina de „Mica Publicitate", ar fi putut vedea la rubrica de „Vînzări" un anunţ care, fără îndoială, l-ar fi surprins :

De vînzare imediat, casă mare, boierească, hol, opt camere stăpîn, toate dependinţele confort modern, grădină. A se adresa Caliopi Zaharescu, Sfinţilor 132.

De altminteri ăsta nu era primul anunţ prin care Caliopi îşi înscria prezenţa în paginile „Micii Publicităţi". Cu trei luni de zile înainte, apăruse un alt anunţ, de data aceea însă la rubrica „Închirieri".

De închiriat apartament luxos mobilat numai la domn singur, serios. Eventual pensiune. A se adresa personal, Caliopi Zaharescu, Sfinţilor 132, între orele 7—9 seara.

Ce se petrecuse în viaţa lui Caliopi între aceste două anunţuri ? Ce-o hotărîse, mai întîi să-şi închirieze casa şi numai trei luni după aceea s-o vîndă ?... Şi mai ales ce însemna cel de-al treilea anunţ care apărea la o

lună după vînzarea casei, în altă rubrică a „Micii Publicităţi" ?

Cumpăr casă patru camere, tot confortul, curte, dependinţe, indiferent cartierul. Caliopi Zaharescu, la ziar.

Ce gînduri, ce taine, ce planuri, se ascundeau sub rîndurile banale ale anunţurilor de gazetă ?

Caliopi însăşi n-ar fi ştiut să spuie exact. Ea trăia într-un vîrtej de întîmplări şi de senzaţii care îi paralizau orice putinţă de reculegere, de aplecare asupra ei însăşi, de control al faptelor ei. Totul fusese atît de neprevăzut, se petrecuse atît de repede...

Cîteva luni după plecarea lui Sergiu, restabilită complet după boala fără diagnostic medical care o ţinuse lungită la pat, văzuse cum, încet-încet, o dată cu pofta de mîncare şi cu kilogramele pierdute care se puneau la loc, îi revenea şi pofta de viaţă. Dar nu de viaţa de pînă atunci. De o altfel de viaţă... nouă, bănuită numai... Fără să-l fi uitat pe Sergiu, amintirea lui n-o mai chinuia, lipsa lui nu i se mai părea ireparabilă. Îşi da seama că el nu făcuse altceva decît să-i trezească cu prezenţa lui, în imediata ei apropiere, „posibilităţile" pe care vîrsta nu-i mai îngăduia să şi le bănuiască în ea...

Şi atunci gîndul unui bărbat îi venise pentru prima oară în minte. Şi-a pus în primul rînd ipoteza unei căsătorii. Dar un soţ putea deveni oricînd un al doilea Titică, sau un altfel de Titică. Ori ea nu voia o continuare a unui lucru întrerupt prin decesul soţului. Ea voia ceva nou... ceva care să înceapă, nu să se reediteze... Un amant ? Poate ! Dar cum, dar de unde ? La patruzeci şi şapte de ani un amant aşa cum îl visa ea, se găseşte greu... trebuie căutat...

Şi oricît de hotărîtă era Caliopi să-şi urmeze imboldul gîndurilor şi să-şi revendice dincolo de morală „dreptul" pe care şi-l recunoştea „la viaţă", aci, se opuneau totdeauna mai tari ca morala prejudiciile. Ce o să zică „lumea" cînd va înţelege că ea caută un amant, aşa cum şi-ar căuta o pereche de pantofi pe măsură ?

O noapte de insomnie i-a adus însă soluţia salvatoare. Amantul trebuia găsit în propria ei casă, la adăpost de ochii lumii şi de clevetirile ei. Şi-odată găsit lumea n-avea decît să-l afle, fiindcă pe Caliopi n-o jena că lumea va şti o dată şi-o dată că are un amant, ci faptul că ea însăşi, cîndva, a trebuit să-l caute...

Iată cum s-a înfiripat în mintea ei gîndul unui chiriaş „domn singur", care să locuiască sub acelaşi acoperămînt cu ea...

Caliopi judecase bine anunţul de la „Mica Publicitate". Fără să fie străveziu, era clar. Fiecare cuvînt din compunerea lui fusese gîndit şi pus cu rost. Invitaţia de a se prezenta „în persoană" dacă pentru chiriaşul eventual nu însemna altceva decît că doamna proprietară nu vrea să dea procentul cuvenit intermediarilor, pentru Caliopi, însemna cu totul altceva. Însemna „vederea". Inventarierea chiriaşului, cîntărirea lui din toate punctele de vedere...

De asemenea „eventuala pensiune" ce însemna altceva decît invitaţia deghizată de a lua masa împreună, în sufrageria comună ? Cine nu ştie cît de mult apropie pe doi oameni o mîncare suculentă, tovărăşia unui pahar de vin bun şi o ceaşcă de cafea turcească în zaţul căreia o cucoană niţeluş grasă, puţin în vîrstă şi oleacă îndemînatecă, poate să „ghicească" şi mai ales să „prevadă" o mulţime de lucruri ?

Pînă şi ora „7—9" la care apartamentul putea fi vizitat fusese aleasă cu tîlcul ei. Cine nu ştie cît de mare importanţă are în viaţa omului „prima impresie" pe care o face ? Şi la lumina becurilor electrice cu lumină discretă, ridurile obrazelor de văduve îşi pierd ceva din grandoarea lor imposibil de ascuns la lumina crudă a zilei... Şi-apoi, noaptea îşi are farmecul şi puterea ei eternă rezumate în zicala aceea banală şi franţuzească : *„La nuit tous les chats sont gris"*.

Din prima zi a publicării anunţului „cu cheie" amatorii începuseră să se prezinte. A venit întîi un bătrînel ceremonios, cepeleag şi celibatar înfocat, vechi prezident de Curte de Apel în provincie care izbutise, în sfîrşit, datorită înrudirii cu nevasta secretarului general de la Justiţie (deci tot prin femei) să fie mutat în Bucureşti. Purta barbişon, mănuşi de aţă şi ghete cu nasturi. Lui

Caliopi nu i-a plăcut. N-aducea nici pe departe cu chiriaşul visat şi, ca să curme discuţia, a cerut un preţ care l-a făcut pe distinsul magistrat să-şi ia imediat pălăria tare de pe masă şi să se retragă în vîrful ghetelor şi al limbii :

— Sssssssscumpă doamnă... pressul pe care mi-l ceressi... esssste absssolut nepotrivit cu prevederile mele... Vă rog să mă sssscuzasssi de deranzzz. Sssssărut mînusssiţele... sssi încă o dată vă rog...

După el a venit un funcţionar superior de la Curtea de conturi, divorţat recent, după douăzeci şi trei de ani de căsnicie. (Îşi prinsese nevasta făcînd „trafic de influenţă" în instituţie, ca să-şi poată achita conştiincios ceasurile de voluptate pe care i le oferea, o dată pe săptămînă, un tînăr fără profesie.) Era un om scurticel, cu burtă (ca o cobză ascunsă lăutăreşte să n-o plouă sub haină), cu ochelari de aur cu lănţic şi cu dinţi noi, impecabili. Caliopi a mărit preţul cerut consilierului de Curte şi chiriaşul a plecat imediat fără ca măcar să mai dea bună ziua...

A venit şi un tînăr cu servietă de piele şi cu mustăcioară mică. Cînd a văzut-o pe Caliopi, nici n-a mai vrut să viziteze apartamentul. A întrebat într-o doară de preţ şi deşi Caliopi i l-a redus dintr-o dată la jumătate, l-a găsit „enorm" şi a plecat ameninţînd că în condiţiunile astea preferă să locuiască mai departe la „Athenée Palace". (Asta nu l-a împiedicat să aştepte un ceas tramvaiul, în prima staţie.)

S-au perindat apoi cîteva zile fel de fel de amatori. Tineri, bătrîni, graşi, slabi, transpiraţi, mojici, afectaţi, afabili şi pentru fiecare din ei Caliopi a găsit pretextul să-l îndepărteze. Chiriaşul aşteptat întîrzia să se arate. Începuse aproape să-şi piardă nădejdea. Cum se făcea şapte, nu mai avea astîmpăr. Se plimba de colo pînă colo prin casa scuturată proaspăt, cu parchetele frecate, cu geamurile spălate cu vitriol, cu covoarele bătute, cu flori în toate vasele şi cu perne lascive şi croşetate, aruncate în „dezordine estetică" pe fotolii şi divane. Cele cîteva zile de cînd anunţul apărea regulat în ziare fuseseră pentru ea pline de încordare. În definitiv, văduva lui Titică Zaharescu juca în aceste zile „o carte mare". În vederea

primirii chiriaşului îşi confecţionase la o mare casă de mode o rochie ocazională, îşi făcuse ondulaţiuni permanente şi de cum se apropia ora fatală, se agita, cu trupul încordat ortopedic în corsetul nou, ca o fantomă supraalimentată, între ferestre şi pendulă.

Cînd a intrat colonelul Arvătescu, Caliopi a tresărit cuprinsă de o presimţire ciudată. A avut impresia netă că, acolo la uşa din faţă, a descins, în sfîrşit, cu degetul înfipt în ţumburucul soneriei, chiriaşul gîndurilor ei...

Şi Caliopi şi-a simţit inima bătînd dintr-o dată ca ceasul unei catedrale, înţepenit de ani de zile la aceeaşi oră, şi pus subit în mişcare de zguduirea unui cutremur de pămînt cu epicentrul în apropiere.

Cine n-a auzit — măcar sub formă de anecdotă — de colonelul Bebe Arvătescu din Cavalerie ? Rar un ofiţer mai cunoscut în toată armata română ca acest Bebe de cincizeci de ani, cu siluetă aristocratică, cu mustaţă à la Bel Ami, cu brăţara de aur la mîna stîngă şi cu monoclul înşurubat în ochiul drept încă de pe băncile şcolii pregătitoare de ofiţeri. Deşi azi camarazii lui de promoţie sînt generali de divizie, sau statui în curţile regimentelor, Bebe s-a încăpăţînat să rămîie colonel. Nu că n-a fost un militar distins, capabil să urce cot la cot cu ceilalţi treptele ierarhiei militare... Dar lui Bebe Arvătescu i-au plăcut toate relele lumii cristalizate de moraliştii vulgari în faimoasa treime laică : femeile, chefurile şi cărţile. Din această cauză cariera militară a colonelului Arvătescu a fost o serie nesfîrşită de mutări disciplinare prin toate garnizoanele de provincie. Şi peste tot trecerea lui a lăsat amintiri neşterse : „şuete", mostre de „écarté", chefuri terminate în dricul primăriei scos dimineaţa pe străzi cu lăutarii după el, dueluri cu notabilităţile oraşelor şi peste tot presăraţi, ca nişte confetii într-o seară de chermesă, copii din flori, anonimi şi deştepţi. Deşi membru al unei familii vechi cu întinse relaţiuni în lumea politică, colonelul Arvătescu n-a putut ajunge niciodată în Bucureşti. Cu toate intervenţiile, cu toate făgăduielile de îndreptare, „mahării" de la Ministerul de război se încăpăţînaseră să-l ţie permanent departe de oraşul tuturor bucuriilor şi tuturor posibilităţilor...

Şi cu fiecare refuz, cu fiecare mutare în altă garnizoană de provincie, Bebe — rînd pe rînd, sublocotenent vechi, locotenent vechi, căpitan bătrîn şi maior veteran (el fusese totdeauna „vechi" în grad) — se întărîta mai mult şi, dezamăgit, călca toate promisiunile de îndreptare făcute familiei, superiorilor şi lui însuşi.

Nici chiar vitejia de care a dat dovadă în război, înfruntînd moartea cu monoclul în ochi şi cu o anecdotă pe buze, nici rănile şi decoraţiile primite n-au putut să-i înduplece superiorii să-l aducă la Bucureşti. Şi încetîncet chelia afemeiatului a început să nu mai poată fi astupată de firele rare, cărunte şi întinse artistic peste ea, ochii cartoforului au început să se bolboşeze şi pe faţa cheflîului au început să se adîncească brazdele nopţilor nedormite...

Elanurile primei tinereţi — prelungită la maximum — au dispărut o dată cu primele semne de anghină pectorală. Bebe s-a simţit dintr-o dată ostenit. A izbutit să obţie un concediu mai lung şi a plecat să se odihnească într-o staţiune climaterică din străinătate.

A fost destul însă să vadă într-o gară un afiş colorat, cu un cazino însorit pe malurile Mediteranei albastre, pentru ca să-şi întrerupă drumul şi să ajungă la Monte Carlo...

A jucat, a pierdut, s-a îndatorat...

Dacă ar fi cîştigat ar fi demisionat din armată, ar fi cumpărat o căsuţă şi s-ar fi mutat rentier în Capitală... Dar aşa... s-a întors în garnizoana lui din provincie, dator vîndut şi cu o criză „precisă" de anghină de piept, notată cu mîna tremurătoare pe una din filele agendei din buzunarul de sus al vestonului.

De-atunci a început goana după bani. Şi-a vîndut tot, pînă şi caii personali — două iepe nobile şi minunate — ca să astupe gura creditorilor.

Făcînd o datorie nouă ca să achite una veche, hărţuit din toate părţile, clevetit de toată lumea, văzut rău de superiori, colonelul Arvătescu se hotărîse să împlinească cincizeci de ani (evenimentul urma să se producă peste cîteva săptămîni) şi cu această ocazie să tragă un chef monstru pe care să-l încheie cu un foc de revolver în tîmplă.

Cu cîteva zile înainte de aniversarea fatală s-a repezit, pentru o zi, în București ca să-și ia adio de la orașul pe care-l iubise de departe „ca pe o femeie fără sex", cum zicea el în clipele de beție, cînd „damblaua" lui era să vorbească despre Capitala țării. Aci — între două aperitive — aflase că la Ministerul de război a fost numit, cu o zi înainte, un nou secretar general, în persoana unui vechi camarad de bancă și de arme. S-a dus la el și i-a povestit totul. Prietenul l-a ascultat, nu cu urechile lui oficiale, ci cu cele ale amintirilor comune și într-un moment de duioșie l-a luat în brațe, l-a pupat frățește și cu lacrimile în ochi i-a făgăduit :

— Te mut, mă ! Te mut eu la București. Să ai numai nițică răbdare și să fii băiat cuminte.

Și cum emoția îl făcuse să-și piardă complet controlul asupra lui însuși, secretarul general adăugă :

— Dar să nu te prind că te mai omori, că-ți dau cuvîntul meu de onoare că nu-ți mai vorbesc în viața mea.

S-au despărțit cu ochii roșii de plîns și în seara aceea Bebe a tras un chef ca „în vremurile normale" și a doua zi — exuberant și argăsit — s-a întors ca să-și ia adio de la garnizoana lui de provincie, de la ultima lui garnizoană de provincie.

O dată cu mutarea în București, la Cercul de recrutare, Bebe s-a hotărît să-și schimbe complet viața...

Într-o lună Capitala l-a dezamăgit. Nu mai era Bucureștiul lui de altădată, orașul evocat o viață întreagă, în nopțile lui de beții provinciale. Altă lume, alte localuri, alți chelneri, alte moravuri ! Se simțea izolat în viermătul de oameni străini. De aceea, Bebe prefera să umble, în afară de orele de serviciu, îmbrăcat civil. Cel puțin, fără indiscreția uniformei, putea să se amestece complet în „valurile vulgului".

Își pusese în gînd ca să termine o dată cu vagabondările pe străzi, cu viața de hotel și de popotă, să-și facă un „interior". Să găsească un apartament ieftin și confortabil, să facă „menajul" în casă — o bună ocazie să poată începe să ție regimul pe care de mult i-l recomandaseră medicii — să nu mai joace cărți decît „în familii" și la „miză onorabilă", să nu mai facă chefuri decît la nunți, onomastice și sindrofii, și — eventual — să nu se

mai încurce decît cu femei mai vîrstnicuțe, mai gospodine și mai grăscene.

Fireşte anunțul lui Caliopi i-a atras imediat atenția și chiar în aceeași zi s-a prezentat în strada Sfinții Apostoli, la ora indicată...

Din primul moment, colonelul Arvătescu a înțeles „cum stă chestia". A acceptat fără discuție prețul apartamentului și a doua zi cele două ordonanțe i-au transportat într-o birje întreg bagajul : lada de campanie, două geamantane burdușite pe toată rețeaua Căilor Ferate Române și cizmele noi de lac întinse frumos pe „șanuri".

În prima săptămînă relațiile dintre gazdă și chiriaș s-au mărginit la confesiuni de ambele părți, punctate dintr-o parte de ocheade prelungite, berbant, pe sub sprîncenele încordate strategic, și din alta de oftaturi lirice, extrase artistic din străfundul pieptului de gelatină albă. Colonelul Arvătescu a aflat toată viața lui Caliopi. S-a familiarizat cu numele fostelor ei prietene, i-a înțeles gusturile și i-a compătimit — cu înțelegătoare clătinări din cap — toate etapele existenței...

La rîndul ei Caliopi s-a familiarizat cu toate numele de generali și miniștri de război care îi „persecutaseră" chiriașul și a avut ocazia să recapituleze — pe garnizoane — toate orașele și tîrgurile țării prin care trecuse, neînțeles și jovial, cel mai simpatic colonel de cavalerie din armata română.

Colonelul Arvătescu intrase — bineînțeles — în pensiune. Din prima zi spusese fără ocol care îi sînt mîncările preferate și gusturile îi fuseseră împlinite întocmai.

După dejun ieșeau amîndoi pe verandă să-și ia cafelele. Se culcau după-masă un ceas, fiecare în apartamentul lui, apoi Bebe pleca la slujbă, de unde se întorcea seara, la șapte jumătate punct, cu tramvaiul. Seara cafelele se serveau în salon, pe masa unde, între albumul cu scoarțe de catifea roșie și scrumiera cu pisica apucată de crampe ceramice, reapăruse — scos din fosta odaie a lui Sergiu — vasul japonez.

Colonelul se simțea foarte fericit cu noul lui fel de viață. Mînca bine, dormea „pă cinste" și în prima

săptămînă de încercare nu simţise nici un moment nevoia unui aperitiv sau a unei întîrzieri în oraş. Cum ieşea de la slujbă, venea drept acasă, ca un familist rutinat. De două ori numai s-a abătut la „Dragomir" să cumpere — ca o atenţie — o dată 100 gr. de „icrişoare moi" şi altă dată o felie de şvaiţer veritabil...

Îi mai lipsea însă — pentru ca mulţumirea lui să fie completă — tovărăşia aia bună a unui trup de femeie la îndemînă, în ceasurile de siestă, cînd — sub protecţia stomacului îmbuibat — fumul ţigării prelungeşte în aer linii parcă desprinse voluptuos de pe şerpuitoare rotunjimi feminine şi ochii se fac mici, atenţi şi sticloşi în urma lor.

Ştia că nu va avea de „luptat" mult pentru ca pijamaua lui de mătase violetă să fie mutată în patul lui Caliopi. Îşi da seama că ea n-aşteaptă decît un semn ca să-i cadă în braţe. Ezita însă ! Şi ezita pentru că ştia că după clipa aceea pijamaua de mătase violetă nu se va mai putea muta la locul ei şi nici că vreo cămăşuţă de fetişcană nocturnă nu va putea să atîrne în viitor pe marginea patului său de chiriaş. Îi era teamă cu alte cuvinte de o „legătură" care să presupună obligaţii şi care să întunece, prin exigenţele ei, liniştea atît de bine şi de rapid cîştigată.

Nu tot aşa judeca şi Caliopi. Prevederile ei în privinţa chiriaşului se realizaseră întocmai. Îl avea. În casa ei, la masa ei şi alături de ea. Nu-i găsea nici un cusur. Aşa îl visase. Nu înţelegea însă de ce, o dată cu venirea nopţii, atitudinea lui se schimba complet. De unde peste zi era vizibil curtezan şi îşi îngăduia unele gesturi şi mai ales unele priviri foarte explicite, seara devenea foarte rezervat, lucru care o exaspera. Nu mai era doar un copil, ca Sergiu, de gîtul căruia trebuia să sară ea cea dintîi. Ce-aştepta oare colonelul Arvătescu ca să se decidă şi să se transforme — aşa cum îi era menirea — din chiriaş în amant ?

Aştepta pur şi simplu sarmalele alea grozave de sîmbătă seara. Grase, piperate, scăzute bine şi pufoase de ţi se topeau în gură.

A mîncat unsprezece, cu o jumătate de mămăligă. Şi ar mai fi mîncat încă, dacă Caliopi nu l-ar fi rugat să

nu-şi strice pofta de mîncare pentru friptura care avea să vie. A băut bine tot timpul mesei, două feluri de vin şi după cafea a cerut un păhărel de coniac. Unu... două... trei... În sufragerie se făcuse cald de tot. Pe jumătate beată, Caliopi i se părea mult mai slabă şi parcă ridurile îi dispăruseră complet. Şi-apoi începea digestia...

A fost numai o deschidere de braţe în cleştele cărora, gazda s-a lăsat deîndată, moale, convinsă şi ardentă, şi un scrîşnet de farfurie, trîntită pe parchet cu cotul. Apoi sticla de coniac s-a golit toată, lămpile s-au stins şi tîrziu de tot, clătinîndu-se printre mobile, de-a lungul antreului, colonelul Arvătescu a trecut către singura odaie luminată... cu pijamaua violetă pe braţ, aninată trist, ca pînza unui steag închinat.

După prima săptămînă de miere, după primele expansiuni şi mărturisiri improvizate pe moment, Caliopi se simţea o altă femeie. Renăscută, întinerită, alertă, plină de viaţă, de visuri şi de dorinţi mereu altele, mereu proaspete. Avea impresia că alături de Bebe ea nu e altceva decît o fetiţă care începe să trăiască, să deschidă ochii mari asupra vieţii, să-i simtă atingerea caldă şi insinuantă. Viaţa cea nouă alături de amantul cărunt şi experimentat era pentru ea o ameţeală continuă, picantă, uluitoare... Nu ştia ce să mai facă, ce să mai inventeze ca să-şi arate recunoştinţa pe care i-o purta colonelului Arvătescu. Pentru renumita lui poftă de mîncare, o bucătăreasă nouă, scump plătită, oficia acum în bucătărie. Pentru „partea poetică" florile n-aveau timp să se ofilească în vaze, mereu schimbate, de toate felurile, de toate culorile, cu toate parfumurile...

Pentru prezenţa ei lîngă el, modista, croitoreasa şi cizmarul n-aveau timp să prididească comenzile, iar pentru ceasurile de intimitate, coaforul, manichiurista şi maseuza intrau pe rînd, zilnic, în dormitorul lui Caliopi, transformat într-un adevărat laborator de cosmetică...

Şi totuşi o cută se adîncea din zi în zi mai mult pe fruntea colonelului Arvătescu. La masă rămînea pe gînduri, cu ochii duşi în sos. Arunca scrumul de ţigară în vasele cu flori şi nu observa că în fiecare zi Caliopi schimbă rochia, parfumul şi pantofii. Iar seara — spre

marea ei dezolare — singur în odaia lui, se plimba de colo pînă colo, aprinzînd ţigară de la ţigară, pînă spre zori. Atunci abia venea lîngă ea, abătut, ostenit, cadaveric...

Cuprinsă de presimţiri rele, Caliopi şi-a luat într-o zi inima în dinţi şi l-a întrebat :

— Bebeluş, drag. Ce e cu tine ? Eşti foarte schimbat de la o vreme !

Erau la cafea, în salonaş. Bebe a lăsat ceaşca pe farfurioară, a tras un fum adînc din ţigară şi i-a răspuns încreţind fruntea :

— Ce să fie ? Necazuri, draga mea !...

— Şi mie nu mi le spui ?...

— La ce bun ? Ţie nu vreau să-ţi spun decît lucruri frumoase... Mizeriile mele trebuie să rămîie numai ale mele...

Caliopi a insistat. Şi-a mutat scaunul lîngă al lui şi-a rezemat capul de el şi mîngîindu-i mîinile, l-a hotărît să-şi „deschidă sufletul". Bebe s-a lăsat greu, dar s-a lăsat.

Şi astfel Caliopi a aflat pricina pentru care se adîncea, din zi în zi mai mult, cuta de pe fruntea colonelului. Bănuia ea, de-altminteri, că el trebuie să aibă datorii. Prea făcuse lucruri mari în viaţă ca să-i ajungă o soldă atît de mică. Dar n-ar fi crezut niciodată că un om atît de cumpătat să datoreze aproape un milion pe piaţă. Şi ce datorii ? De onoare şi de natură să-i distrugă viaţa şi cariera în cazul cînd n-ar fi plătite în maximum o lună de zile.

Şi odată scăpat pe panta mărturisirilor, Bebe nu s-a mai oprit. I-a spus tot, tot ce avea pe suflet. A făcut-o să înţeleagă că numai răutatea oamenilor şi persecuţiile superiorilor l-au făcut să ajungă aci şi că, în situaţia lui actuală, nu mai exista decît o singură soluţie onorabilă : pac-pac ! Două gloanţe, cîte unul în fiecare tîmplă.

În noaptea aceea Caliopi n-a dat geană de geană. Şi în timp ce Bebe se prefăcea, alături, că geme în somn şi ca într-un coşmar îşi ducea mîinile crispate pe un trăgaci imaginar, cînd la o tîmplă cînd la alta, în mintea ei încolţea un plan eroic...

Da ! da ! Avea să-şi vîndă casa. Să plătească datoriile „puiului" de-alături şi din banii rămaşi să-şi cumpere o casă mai mică în care să trăiască pînă la sfîrşitul vieţii alături de el, liniştit, vesel şi mulţumit, aşa cum îl cunoscuse în primele lor ceasuri de iubire. Firește, un om ca el nu putea rămîne insensibil în faţa unui gest atît de mărinimos. Şi ce oare i-ar fi putut da Bebeluş în schimbul sacrificiului ei, decît numai ceea ce are. Adică numele lui...

Şi în noaptea aceea buzele ei au repetat îndelung, ca un refren : Caliopi colonel Arvătescu... Caliopi colonel Arvătescu...

În sfîrşit ! Colonleasă plină.

V. VISUL UNEI NOPȚI DE VARĂ

Toată noaptea domnul Pincu — director, agent, casier, dactilografă și proprietar al agenției „Căminul general" — a visat păduchi. Sute și mii, umblîndu-i peste tot. În buzunare, în cap, în portofel, pe haină, pînă și pe țigările Carpați din tabacherea de argint c-o femeie goală emailată pe capac. S-a deșteptat buimăcit, și-a sărit în picioare, drept în mijlocul biroului, apărîndu-se comic cu mîinile de invazia insectelor din vis. S-a gîndit în primul moment că visul ăsta era în legătură cu canapeaua pe care se culcase îmbrăcat în ajun. Era o canapea veche de piele roșie pe care o cumpărase o dată cu firma agenției în care se instalase numai de cîteva zile.

Deodată însă s-a înseninat. Și-a adus aminte că visul lui însemna „bani". Bani mulți și imediați.

O bucurie nelămurită l-a cuprins dintr-o dată și fiindcă un ovrei nu poate ține numai pentru el bucuriile mari, nici durerile, a deschis ușa biroului și-a strigat peste drum la domnu Klein, ceasornicarul :

— Domnu Klein... ești bun un moment...

Bătrînul a ieșit imediat în ușa magazinului.

— Ci este ?

— Domnu Klein !... Mă scuzi că te-am deranjat, dar vreau să-mi dai o consultație ! Mata știi ce înseamnă cînd visează cineva păduchi ?

— Ai visat, mata ?

— Toată noaptea ! Și nu unu-doi, așa de gust, un milion cel puțin...

Domnu Klein a surîs în barbă, parcă cu puțină invidie.

— Ai să ai un dar de bani, asta înseamnă.

Apoi a vrut să intre în magazin...

— Am visat c-aveam și în portofel.

Domnu Klein s-a întors din drum. Acum nu mai surîdea. Era palid. A făcut ochii mari și și-a lipit una de alta palmele albe ca de sfînt.

— Ci, ești nubun ?

— Așa să am eu bine dacă te mint ! Și știi ce păduchi ? Grași, frumoși, mă rog, o plăcere...

Bătrînul s-a gîndit o clipă la ceva și sub impresia conversației s-a scărpinat adînc în cap. Apoi s-a apropiat de domnul Pincu.

— Uite ce, domnu Pincu !... Iu fac u afacere cu mata, că ești băiat tînăr, și-mi placi... Uite. Eu îți dau u mie de lei cado pentru ziua de azi... în schimb mata îmi dai cinci la sută din ce ai să căștigi azi... Primești ?

Domnul Pincu începu să rîdă cu poftă.

— Mai e vorbă ! Sigur că primesc... Ai cinci la sută... Adu mia de lei încoace...

Ochii bătrînului se făcură mici și lucioși ca de veveriță.

— Ai u mie de lei la mine... *Ein Mann, ein Wort,* ci dracul... și degetul lui uscat atinse de cîteva ori — semnificativ — pielea obrazului, între maxilare...

De obicei indiferent de „ora oficială" a închiderii, domnul Klein rămînea în prăvălie pînă la nouă jumătate seara. Nu avea mult de lucru. Dar îi plăcea să stea liniștit un ceas, înainte de plecarea la domiciliu. Era pentru el ca un fel de concert pe care și-l oferea gratuit și seral. Își constituise chiar o orchestră proprie, împărțind ceasurile pe „instrumente". Cele mici, de mînă și de buzunar, cu tictacul lor fin și subțire, erau viorile. Ceasurile de masă, violoncele. Pendulele, cu sunetul lor grav, harpe și orgi...

Cînd se făcea liniște în magazin, la adăpostul oblonului tras pe jumătate, ceasurile începeau să cînte.

Şi domnul Klein, alb ca un profet din cărţile lui sfinte, rămînea între ele să asculte — pînă simţea că i se închid ochii de plăcere — simfonia asta ciudată a timpului fărîmiţat între rotiţe...

De data asta însă bătrînul a închis prăvălia la opt. Peste drum la domnul Pincu, la „agenţie", era lumină „à giorno". A intrat cu mersul lui uşurel şi, surîzînd din toate cutele feţii, a întrebat pe tonul unui om căruia îi arde de glumă :

— E domnu Pincu ? Căt ai să-mi dai ? Am venit să ne sucutim...

Domnul Pincu i-a ieşit înainte afabil, frecîndu-şi una de alta palmele grase şi pistruiate.

— Ai şi aflat ? s-a mirat el.

— Ci să aflu ? N-am aflat nimic... Te-ntreb numai... Ai să-mi dai ceva ? Şi mă rog, cît ?

— Cine ţi-a spus c-am făcut „afacerea ?"

Domnul Klein şi-a împreunat una peste alta mîinile, pe mînerul bastonului.

— Cine vrei să-mi spuie ?... Puduchii ! Iu am mers la sigur... Poftim !

Şi domnu Klein scoase din portofel un bilet de o mie de lei şi i-l întinse cu un gest larg. Domnul Pincu ezită o clipă, apoi respinse graţios hîrtia.

— Se poate, domnu Klein, să iau eu bani de la mata ?... Aia a fost o glumă...

— Iu nu glumesc niciodată în afaceri... Ţi-am zis că-ţi dau, puftim. Ai u mie de lei... *Ein Mann, ein Wort*...

Zadarnic a încercat domnul Pincu să-l convingă pe bătrîn să-şi bage banii la loc în buzunar şi să înţeleagă că „afacerea" fusese o simplă „plezanterie, apropo de puduchi". Domnul Klein a rămas neînduplecat, cu mia de lei întinsă, în mînă.

În cele din urmă, domnul Pincu a trebuit să convie că „afacerea" fusese foarte serioasă, ca orice afacere tratată între doi ovrei, şi să spuie totul. Într-adevăr, astăzi a făcut o afacere strălucită. A citit de dimineaţă în ziar anunţul unei doamne, care avea de vînzare o casă mare. Şi cum domnul Pincu ştia că Soc. Americană de motoare Packson & Bill caută un imobil pentru instalarea sucursalei ei în Bucureşti, imediat s-a urcat în maşină şi

s-a dus să vadă imobilul. Era exact ceea ce trebuia. Asta era pe la unsprezece dimineaţa. La trei, delegatul Soc. Packson & Bill vizita casa şi se declara foarte mulţumit. Oferea două milioane şi jumătate. Pînă la cinci seara, domnul Pincu a trebuit să stea de capul cucoanei ca s-o convingă că preţul este excelent pentru timpurile de azi, că numai nişte americani ca cei de la Packson & Bill mai pot oferi asemenea sume, cu toţi banii dintr-o dată, că etcetera şi etcetera şi etcetera şi etcetera. În sfîrşit, la şapte, afacerea era încheiată la suma de două milioane şapte sute de mii lei, din care agenţiei „Căminul general" i se cuvenea 2% adică...

— Cincizeci şi patru de mii de lei ! zise domnul Klein.

— Şi scăzut cheltuielile, patruzeci de mii în mînă.

— Care cheltuieli ?

— Cum care cheltuieli, domnu Klein ?... Îmi pare rău... Numai maşinile...

— N-ai putut să iei tramvaiul ? Sau autobuzul ?

— Dacă aş fi luat tramvaiul nu mai ajungeam niciodată unde am ajuns.

— Bine ! Ai luat maşină... Să fii sănătos... Şi cît a marcat ? Să zicem şaizeci de lei, puftim... u sută !... Haide !.. U sută... douăzeci... două sute, dacă vrei pune şi cinci... Rămîne în mînă cincizeci şi trei de mii cinci sute... la cari, sucutind cinci la sută, partea mea în afacere, înseamnă că am să primesc două mii şase sute şaptezeci şi trei lei... din cari u mie am în mănă... şi o mie şase sute şaptezeci şi cinci am să iau... Da să nu-mi dai te rog hărtii vechi că mi-e frică de microbi... Umblă aşa o gripă a dracului, că ce să-ţi spui, toată ziua mă gîndesc că ar trebui să-mi dau cu alcool pe măini.

Domnul Pincu s-a zbătut zadarnic să mai ciupească ceva. Nu că n-ar fi putut să refuze pur şi simplu orice fel de plată... Domnul Klein n-avea doar nimic „la mănă". Dar îi era frică de gura bătrînelului ăsta şiret şi jovial. Ce reclamă putea să-i facă el mai ales cum îl avea instalat peste drum ? Şi apoi asta era prima afacere pe care o făcea de cînd „preluase" afacerea lui Haimovici şi din simplu misit de case, se făcuse patron de agenţie şi se mutase aci...

Și la urma urmei, moșul îi purtase noroc...

De aceea, domnul Pincu desfăcu casa de bani (în care pînă azi-dimineață avea rufe murdare) și plăti totul pînă la o centimă. O mie șase sute șaptezeci și cinci de lei...

Domnu Klein socoti înc-o dată banii, îi puse cu milă în buzunarul de la spate și se ridică...

— E !... Să fie ăntr-un ceas bun, domnu Pincu și cănt mai visezi ceva, sunt la dispuziție... Da, apropo de vis... Dacă nu vrei să te mănînce puduchii cari i-ai visat, vinde canapeaua... Uite eu am stat un minut pe ea și mă mănîncă de un ceas... La bună vedere...

— La revedere domnu Klein și mersi pentru noroc. Poate cine știe, într-o zi ai să-mi faci cadou un ceas...

Din prag, domnul Klein, se mai întoarse încă o dată.

— Aprupo !... Poți să-mi spui cît e ceasul ?...

— Cum ? Așa un ceasornicar ca dumneata, umbli fără ceas ?

Figura bătrînului se deschise toată într-un surîs.

— Ci te miri ? Ai văzut tu un nubun să umble cu mințile la el ?

— Am văzut ! glumi domnul Pincu.

— E ! Dac-ai văzut, să-i dai complimente de la mine... Adié !...

Bebeluș a primit vestea vînzării cu răceală. Cînd a auzit însă că o parte din banii încasați erau destinați creditorilor lui, s-a indignat și-a bătut cu pumnul în masă :

— E, cum îți închipui tu că eu o să primesc să-mi plătești datoriile ? Ce-o să zică despre mine lumea care mă cunoaște ? Că ți-am sucit capul, că te-am fermecat, că te-am constrîns poate ! Nu... nu... draga mea... Ține-ți banii și fă ce vrei cu ei. Orice, afară de asta...

Discuțiile au durat două zile. Caliopi n-avea argumente să-l convingă. Ea îl implora să primească. Pentru liniștea ei, pentru fericirea ei. Ce dacă își vînduse casa ? Era prea mare pentru o femeie singură. Ei îi trebuie una mai mică, mai intimă, mai ușor de întreținut. Ea vrea un cuib, nu un palat...

Dăduse chiar un anunț la „Mica Publicitate" și în cîteva zile desigur avea să găsească ce căuta. Și cu banii

rămași ce putea să facă ? Să-i depuie la bănci, ca să-i piardă ? Să-i ție în casă, ca să ajungă într-o zi victima unui asasinat ? Cel mai bun lucru pe care îl avea de făcut era să găsească un om serios căruia să-i împrumute.

Și cine altul, mai bine decît el, putea să-i facă acest serviciu ? Cu mare greutate Bebeluș s-a lăsat convins să fie împrumutat cu opt sute de mii de lei. Însă — nu e așa ? — ca un simplu particular. Cu polițe și cu dobîndă în regulă, plătită înainte pe un an de zile...

Și în seara aceea, pentru prima dată de cînd locuiau împreună, gazda și chiriașul au ieșit în oraș.

Masa de la Enescu a fost pentru Caliopi o încîntare. Nu atît că pentru prima dată de cînd era văduvă ieșea în lume în compania unui bărbat atît de bine și de distins ca Bebeluș... Dar simțea în ființa ei întreagă o căldură bună pe care n-o simțise niciodată. Poate unde, coafată și masată proaspăt, cu trupul ajustat artistic în rochia ei „model", se simțea la înălțimea partenerului ei care — atent și afabil — se ocupa tot timpul numai și numai de ea...

Și-apoi vinul acela roșu „catifea", cum îi zicea Bebeluș, era extraordinar. Și Grigoraș Dinicu, cu ochii duși pe coarde, cînta mai frumos ca niciodată. Și parcă numai pentru ea...

Nițel grizat, Bebeluș era încîntător. Îi arăta cunoscuții din sală, îi povestea cancanuri despre fiecare, anecdote și amintiri din viața lui.

Cuta de pe frunte îi dispăruse complet. Ochii îi străluceau ciudat și mîna lui — pe sub masă — îi căuta coapsele. Caliopi nu mai era pe pămînt. Trupul ei prindea aripi și plutea ușor ca o pană, peste oameni, peste lucruri și peste vorbe...

A doua zi și-aducea aminte numai că, tîrziu, cînd s-a întors acasă, avea brațele pline de flori și că zorile învinețeau strivite între draperii.

Și își mai aducea aminte că o mînă puternică i-a prins talia și deasupra ei s-a aplecat din ce în ce mai caldă o răsuflare tare, amețitoare, ca un fum de ierburi otrăvite...

VI. FAMILIA RĂDULESCU

La șase, Sergiu era în picioare. Nu putuse dormi toată noaptea. Pîndise lumina zilei cu înfrigurarea cu care aștepți un tren de dimineață după o noapte petrecută într-o sală de așteptare într-o gară unde ai pierdut legătura.

Cînd ieși în curte, madam Săraru, c-o broboadă de lînă albastră pe spate, își hrănea orătăniile, aruncîndu-le boabe de porumb dintr-un ciur imens, ținut pe braț ca o tamburină de dansatoare spaniolă la chetă.

Soarele răsărise, undeva, departe, într-un loc unde nu sînt case să-l astupe și coșuri de fabrici să-i reteze razele. Era frig și pe stradela amorțită un măturător de la primărie grămădea pe marginea trotuarelor, cu măturoiul lui de nuiele, frunzele scuturate din castani peste noapte...

Departe o sirenă anunța începerea lucrului într-o fabrică...

— De ce te-ai sculat, maică, cu noaptea în cap ?

— Așa mă scol totdeauna, minți Sergiu sărutîndu-i cu silă mîna pe care ea și-o trăgea jenată.

— Nu mi-o pupa, maică, că am umblat prin fel de fel de alea cu ea. Ia spune, ce să-ți dau ? Un ceiuleț fierbinte, o dulceață de prune, o cafeluță turcească, un păhărel de lapte fiert ? Ce obișnuiești să iei dimineața ?

— Mulțumesc ! Nu iau niciodată nimic.

— Cum ? Și pleci la treabă așa, cu burta goală ?

— Dacă mi se face foame, iau ceva mai tîrziu.

— Ehe ! La mine să faci bunătatea și să-ți schimbi tabieturile, că nu merge așa. Creierul nu poate să lucreze bine cînd e stomacul gol. Și dumneata lucrezi cu creierul. La facultate te duci ?

— Da, la facultate. Și cum îmi place să merg pe jos, o să ajung tocmai bine.

O rază de soare, scăpată printre ziduri, se agăță în dud. Cerul era limpede ca un iezer încremenit în vîrful pămîntului. O rîndunică întîrziată zbucni din cuibul de sub streașina verandei și porni năucă spre slavă. Sergiu îi urmări zborul și o văzu tăind spațiul spre un stol de puncte călătoare...

Plecau rîndunelele. Vîrfuri de suliță înfipte în zare... Oare cea întîrziată le va putea ajunge ? Sau va face drumul lung către soare, singură, numai cu aripile ei ?

— Un' te uiți, maică ? Trece vreun aeroplan ?

— Mă uitam la rîndunelele care pleacă, madam Săraru !

Madam Săraru ridică ochii ei buni spre cer.

— Minca-le-ar mama să le mănînce ! Numai de-ar ajunge sănătoase !...

Deși nu era nici opt dimineața, biroul funcționarului însărcinat cu răspunsurile pentru anunțurile de la „Mica Publicitate" era plin. Noroc că treaba mergea repede. Cei mai mulți nu primiseră nimic. Se trăgeau deoparte, cu figuri deprimate, făcînd loc celor din urmă în ochii cărora speranța licărea încă.

— Numele dumitale ?

— S. Z.

— Ai o scrisoare.

Sergiu mulțumi și plecă. Coborî scările în fugă strîngînd cu emoție scrisoarea ascunsă în buzunar. Abia în stradă se opri și rezemat de zidul unei case, rupse plicul și citi :

„Citind anunțul dvs. vă înștiințez că am nevoie de un meditator pentru fiul meu, elev în clasa a treia liceală.

Puteţi trece ca să discutăm, zilnic între orele 1—3 a.m. la mine acasă. Cristea Rădulescu, proprietar, strada Armenească 64."

Pînă la unu Sergiu a cutreierat străzile. Cu toate că era după o noapte albă, se simţea totuşi — în dimineaţa asta clară de toamnă — odihnit, vioi şi bine dispus. Speranţa că, în sfîrşit, va găsi prin muncă cinstită putinţa să trăiască, îi da puteri nebănuite. Era hotărît dinainte să accepte orice condiţiuni i-ar pune şi orice sumă i-ar oferi proprietarul din strada Armenească. Şi, după cum atunci cînd îţi pui o picătură de parfum sub nas toată lumea ţi se pare parfumată, tot aşa, acum, toată lumea — prin vîltoarea căreia se strecura fără ţintă precisă — i se părea veselă ca şi el.

La unu jumătate sună la poarta casei din strada Armenească. Lăsase într-adins să treacă o jumătate de oră, ca să nu dea impresia că se grăbise prea mult şi astfel să-şi denunţe nerăbdarea.

Casa domnului Cristea Rădulescu se putea numi, fără prea multă exagerare un palat. Clădire de modă veche, cu balcoane de piatră şi terase închise, cu geamuri albastre, se ridica, sigură pe temeliile ei, în mijlocul unei grădini, desemnată corect în jurul jetului din mijloc. Peronul de bazalt se încovoia ca şi cum ar fi făcut un compliment în faţa scărilor de marmoră cu lampadare de fier forjat, apoi se îndrepta — lucitor şi măturat — spre garajul din fundul curţii.

Un servitor deschise uşa şi îl pofti să aştepte într-un birou mic, cu rafturi de cărţi legate în serie, de-a lungul pereţilor, cu mobile de piele şi cu un tablou de Grigorescu agăţat ostentativ deasupra biroului. Nici n-avu bine timp să privească cu atenţie încăperea în care se afla, că în uşă apăru domnul Rădulescu. Un om gras cu aspect jovial şi cu şervetul de la masă agăţat la gît între guşă şi gulerul scrobit. Îi întinse mîna prietenos şi îl pofti să ia loc. Sergiu încercă să se scuze.

— Mi se pare că v-am deranjat de la masă.

— Nu face nimic, dragă. Pînă aduce mîncarea sper să terminăm. Uite cum stă chestia. Am, după cum ţi-am scris, un băiat într-a treia de liceu... O putoare. Nu în-

vaţă nimic. L-am bătut, l-am pedepsit, l-am sucit, l-am învîrtit, degeaba. Nu e chip să-i intre lui în cap hic-hec-hocurile alea de la şcoală. Aşa că, întîi şi întîi, are nevoie de latină. La ălelalte limbi, hm! mai merge. că are o scovarză de madamă recomandată de o prietenă a nevesti-mi care a avut-o cincisprezece ani la copii. La matematică, iarăşi, e clei. I-am dat să facă într-o zi o înmulţire, tufă de Veneţia! Nimic. Ce să-ţi mai spun, dragul meu, nici nu ştie să citească bine! N-are intonaţie!... Citeşte anapoda şi mănîncă vorbele ca un paraclisier. Şi dacă ar fi prost, nu m-ar mira. Dar e foc de deştept, pe onoarea mea. I-am luat pînă acum şapte mii de meditatori. Profesori cu experienţă, pedagogi, mă rog, tot. Bani aruncaţi de pomană. Încercau oamenii cît încercau şi pe urmă renunţau. L-am băgat şi intern la Schewitz. A stat două săptămîni şi-a fugit. De aceea anul ăsta m-am gîndit să-l ţiu acasă şi să-l prepar în particular. Să-i iau un băiat tînăr că dumneavoastră, ăştia tinerii, aveţi poate mai multă răbdare şi să i-l dau în primire. Să facă ce-o şti cu el, că dacă şi anul ăsta n-o face nimic, îl dau la şcoala de meserii. Că eu, dragă, am muncit singur şi din greu, ca să ajung unde am ajuns. N-am avut toate de-a gata la nas, n-am avut părinţi să-mi ia meditatori, deşi, să-ţi spun drept, carte n-am prea învăţat nici eu şi putea să nu-mi semene tocmai la asta şi Dumnezeu ştie dacă am avut totdeauna ce mînca. Cînd am citit anunţul dumitale, mi-am zis: Ăsta e băiatul care îmi trebuie. Sărac şi dornic de muncă... că eu, să ştii, te-am judecat din două vorbe. Prin urmare ne-am înţeles: de mîine dimineaţă îl iei în primire... Dumneata îi fixezi orele cînd poţi să vii, faci ce vrei. Eşti stăpîn. Iar ca leafă, ai trei mii de lei pe lună... Uite o mie de lei înainte, că poate ai nevoie.

Sergiu ascultă uluit fără să poată spune un cuvînt. Şi tot uluit luă mia de lei din mîna domnului Rădulescu şi maşinal o vîrî în buzunar, deşi intenţia lui era să nu primească nici un fel de acont. Da, da! Domnul Rădulescu ăsta ştia ce vrea. Transa lucrurile repede, direct, fără ocoluri şi ornamente...

— Apropos, dumneata ai luat masa?

— Da... am mîncat... minţi Sergiu.

— Îmi pare rău... c-aveam niște rață pe varză, grozavă ! Dar nu e nimic, tot o să guști un pic, așa, de poftă.

— Vă mulțumesc, domnule Rădulescu, dar...

— Hai... hai... nici un dar. Trebuie să faci cunoștință cu pramatia. Să-l vezi la mîncare cum se pricepe.

Și domnul Rădulescu îl împinse afabil de umeri afară din birou, pe urmă pe scări, vorbind tot timpul, arătîndu-i în mers lucrurile și încăperile.

— Uite, ca să știi... Aicea e salonul ăl mare... pentru recepții. Ăia doi de colo sînt Luchieni... Dincolo am dormitorul nostru. Covorul ăsta l-am cumpărat la Constantinopol, acum doi ani. Ce-am pățit la vamă cu contrabanda, oi spune și la morți. Aici e odaia fetii, c-am și o fată de optesprezece ani... Michaela... botezată de Mișu Cantacuzino, Dumnezeu să-l ierte. Așaa !... Și-aici e sufrageria cea mică unde mîncăm noi de obicei... A mare e jos unde e terasa spre grădină.

Și domnul Rădulescu deschise ușa sufrageriei anunțînd celor dinăuntru :

— Vă prezint un musafir... Pe domnul Sergiu Zaharescu, noul profesor al lui Puiu... Soția mea... fata mea... și elevul dumitale. Ia loc, te rog. Uite... stai colo lîngă Puiu ca să faceți cunoștință mai bine. Ioane, repede un tacîm.

Familia domnului Rădulescu avea aspectul obișnuit al familiilor de burghezi cu dare de mînă. Madam Rădulescu, corpolentă, mediocră și rezervată. Michaela, suplă, blondă și degajată, iar Puiu, urecheat, obraznic și mîncăcios.

Bineînțeles, cît a durat masa, a vorbit numai domnul Rădulescu. A început cu varza călită și a isprăvit cu Liga Națiunilor. Toate problemele actuale, din țară și străinătate, au fost tăvălite, o dată cu miezul de pîine din vîrful furculiței, prin sosurile mîncărurilor abundente. Sergiu și-a dat seama că orice tentativă de a lua parte la „discuție“ era inutilă. Domnul Rădulescu discuta totdeauna de unul singur. Și pro și contra. Era în același timp stat și contribuabil, inculpat și reclamant, guvern și opoziție, republică și monarhie. Rînd pe rînd, membrii familiei deveneau state, oameni politici și chiar evenimente. Bineînțeles, mute.

Astfel, în cîteva minute, numai, madam Rădulescu, sub degetul lui amenințător, a fost Franța. („Și atunci, dumneata Franța... sigur că nu poți să stai cu mîinile în sîn..“) A devenit apoi tratat de pace. („A ! Ești tratatul de la Trianon ? Bun ! Să te citim cu atenție...“) S-a schimbat în criză mondială. („Ei, și dacă ești criză mondială, ce ? Trebuie să durezi cît lumea ?“) și-a ajuns, în cele din urmă stat. („Cum îți permiți să vii tu, stat, și să-mi iei mie cetățean...“)

Obișnuită cu tiradele oratorice ale șefului ei, familia nici nu-l băga în seamă. Indiferent dacă era Franța, Anglia sau revoluția spaniolă, madam Rădulescu continua să mestece egal, ocupată de mișcările servitoarei și de defectele mîncărurilor pe care nu le găsea niciodată perfect reușite. Michaela, totdeauna absentă între ai ei, plictisită de actul de prezență pe care trebuia să-l facă „în sînul familiei“ la ora mesei, își continua între feluri, alături de farfurie, lectura ultimului roman început. Puiu, cînd înceta să mănînce, dispărea sub masă, avînd o vechime și interminabilă răfuială cu Angora, pisica favorită a casei, botezată astfel ca să nu mai încapă nici un fel de îndoială asupra originii sale nobile...

Cît despre Sergiu, ca și cum n-ar fi fost acolo. Nu-l întreba nimeni nici un cuvînt în afară de amabilitățile tipice în legătură cu masa : „Mata nu vrei să guști puțin ? Ia și dumneata numai un pic, de poftă“. O singură dată Michaela își dăduse osteneala să-l privească și cu această ocazie Sergiu observase că are ochi albaștri la fel cu ai domnului Rădulescu. Numai Puiu, aplecat peste farfurie și permanent cu gura plină, îl spiona. Și ori de cîte ori privirile lor se întîlneau, liceanul îi surîdea bleg și complice, ca și cum ar fi vrut să-i spuie, dintr-un început, printr-o tainică semnalizare convențională : „Nici o grije, șefule ! N-o să faci purici mulți aci nici tu !

Niciodată Sergiu nu și-a privit unghiile mai insistent decît în timpul mesei acesteia interminabile. Nu se simțea deloc în largul lui. Își da seama că prezența lui în jurul acestei mese familiare, făcea parte dintr-o tradiție a casei. Aceea de a invita pe toți meditatorii băiatului la

masă pentru ca totdeauna oamenii săraci să se poată delecta și ei, din cînd în cînd cu deliciile unui dejun gratuit și copios. Gîndul acesta îl enerva peste măsură și pentru prima dată în viața lui își da seama că-l jenează sărăcia. De aceea sfîrșitul mesei a fost o ușurare. Cel puțin, scăpat de tirania scaunului de musafir, se putea mișca liber, putea privi un tablou, sau răsfoi o revistă din teancurile răvășite — ca într-o anticameră de doctor — pe toate mesele din salonaș.

După cafea, domnul Rădulescu, care fără o jumătate de ceas de somn după masă „era mort", l-a mai bătut o dată pe umăr și i-a întins mîna.

— E, dragul meu, te las să te înțelegi cu băiatul în privința orelor și te rog să fii cu el drastic, ca la armată. La nevoie poți să-l și plesnești.

— Ei, aș ! Cum o să dea domnul meditator în copil ? interveni madam Rădulescu, răsturnîndu-și ceașca de cafea pe farfurioară, deși nimeni, niciodată, nu se găsea la îndemînă să-i ghicească. Bătaia nu se mai întrebuințează astăzi nici la sălbateci.

— Fără îndoială, doamnă ! se grăbi s-o liniștească Sergiu. Sînt sigur că fiul dumneavoastră nu-mi va da ocazia să mă supăr niciodată pe el. Așa e, Puiule ?

Puiu, luat prin surprindere, rămase cu mărul furat din sufragerie, ca să-l aibă „de rezervă", înțepenit la jumătatea drumului spre gură și, după o clipă de gîndire, răspunse surîzînd cu subînțeles :

— Nici cu ăilalți nu m-am bătut, dacă au știut cum să mă ia.

Domnul Rădulescu începu să rîdă. Madam Rădulescu la fel. Încurajat de succesul neașteptat, începu să rîdă și Puiu. Sergiu surîse complezent. Și atunci pentru prima dată de cînd erau împreună, glasul Michaelei se făcu auzit.

— Vă rog nu mai faceți haz, papa, de toate prostiile. Voi îl încurajați.

Se făcu imediat tăcere. O tăcere respectuoasă, surprinzătoare, mai ales în ceea ce îl privea pe domnul Rădulescu care nu tăcea niciodată. Nici prin gînd nu i-ar fi trecut lui Sergiu că fetița asta de optsprezece ani poate avea atîta autoritate față de ai ei. O privi mirat

și atent. Michaela îi surprinse privirea și o înțelese. Se ridică de la locul ei și fără cuvînt ieși imediat. Domnul Rădulescu găsi nimerit să dea o explicație acestei atitudini ciudate.

— Ea a fost întîia în toate clasele. Și la bacalaureat, anul trecut, a ieșit cu media nouă...

Și madam Rădulescu adăugă :

— Ar fi vrut să urmeze mai departe la facultate, dar n-am lăsat-o. La facultate să se ducă cele sărace, care trebuie să-și facă un rost în viață singure. Fetele bogate trebuie să stea acasă la părinți pînă se mărită. După aia, le privește.

— Nevastă-mea a rămas în urmă cu civilizația, glumi domnul Rădulescu, acompaniindu-se cu un căscat amplu și concludent.

— Tu du-te mai bine și fă-ți somnul. Să-l lăsăm pe domnu să stea de vorbă liniștit cu băiatul... Puiule ! Să fii cuminte și ascultător cu domnul profesor, dacă vrei să-ți cumpăr bicicletă la sfîrșitul anului. Îmi făgăduiești ?

Puiu închise ochii. Se și vedea alunecînd pe un Diamant-prim „fără mîini" pe aleea velocipediștilor de la Șosea. Răspunse dar cu vocea alterată de emoție :

— Da, mamă.

Madam Rădulescu întinse mîna lui Sergiu.

— La revedere, domnule profesor și nu te lua după ce spune tată-său. Copilul e foarte cuminte și foarte inteligent. Totul e să-i capeți puțin simpatia. Și să știi de la mine : numai cu vorba bună poți face ceva din el. În privința asta îmi seamănă mie.

Singur în fața elevului său, „primului său elev", Sergiu se simți stînjenit. Nu știa cum să înceapă, ce să spuie. Vru să aprindă o țigară, dar își dădu seama că „nu face" să fumeze într-un moment important ca ăsta. Făcu cîțiva pași ca să-și adune puțin gîndurile, să-și fixeze punctele principale ale celor „cîteva cuvinte" pe care se simțea dator să le spuie. Puiu, liniștit, rodea coceanul de măr și aștepta.

Michaela apăru în ușă. Suplă, calmă și surîzătoare. Surprins, Sergiu făcu un pas către ea.

— Vă deranjez ?

— Nu, domnișoară. Vreau să stau puțin de vorbă cu noul meu amic, să ne cunoaștem mai bine.

— Dacă prezența mea vă stînjenește...

— Deloc!

Cuprins de o inspirație subită, regăsindu-și deodată toată stăpînirea asupra lui însuși, Sergiu începu să vorbească. Nu despre datoriile elevului față de părinți și de școală. Nu despre manualele de latină și de matematici. Nu despre importanța culturii și despre necesitatea examenelor. Ci despre biciclete în general și despre „Diamant-prim" în special. Despre diferența dintre „roata fixă" și „roata liberă", despre circuitul Munteniei și încet-încet, despre toate științele care au colaborat, pentru ca, datorită lor, să putem avea astăzi, la îndemînă, instrumentul perfect, util și recreativ care este bicicleta. Cauciucul din care se fabrică camerele și anvelopele i-a dat ocazia lui Sergiu să vorbească despre arborele care îl produce, despre locurile unde crește arborele ăsta, despre oamenii care trăiesc în aceste regiuni, despre moravurile și originile lor, să facă, într-un cuvînt, pe nebăgate de seamă, o lecție amuzantă de geografie. Și tot așa, roțile pe care se pun cauciucurile, pompa cu care le umfli și aerul pe care îl bagi în ele, i-au înlesnit să stabilească importanța fizicii și a legilor ei, să vorbească despre rezistența aerului și despre puterea centrifugă și pînă la urmă, discutînd și comparînd diferite mărci de biciclete, să facă oarecari considerații de istorie, asupra statelor respective.

Puiu îl ascultase la început surprins și apoi captivat. Îl întrerupsese chiar de cîteva ori ca să-și dea o părere personală — firește — nu cu privire la părțile geografice, fizice sau istorice ale discuțiunii, ci cu privire la unele amănunte tehnice pe care în materie de bicicletă Sergiu le ignora.

În fotoliul ei de lîngă fereastră, cu cartea deschisă, uitată pe genunchi, Michaela se amuza. Urmărea dibăcia cu care Sergiu voia să capteze atenția și încrederea haimanalei pe care trebuia s-o învețe carte și mai ales căldura și sinceritatea pe care Sergiu le punea în fiecare cuvînt. Înțelegea că tînărul acesta simpatic și sărac juca

sub ochii ei o carte mare, poate capitală pentru el, vrînd cu orice preț să-și facă un aliat din elevul a cărui meditație însemna, desigur, pentru el existența asigurată.

Nemulțumită cu situația ei de „fată bogată", răzvrătită împotriva privilegiului ei de a nu fi obligată să facă nimic, iubind dincolo de orice activitatea, munca și oamenii care trăiesc din aceasta, Michaela se bucura sincer de primul succes al lui Sergiu. Știa că nici unul din numeroșii martiri care se perindaseră în casa lor nu izbutise să facă nimic cu fratele ei și că, dezarmați — sub nările lui etern scobite în timpul lecțiilor — renunțaseră, rînd pe rînd, la chinul de a vîrî în capul unui astfel de elev buchiile manualelor școlare aprobate de minister. Nu era pentru prima dată cînd asista la „lecțiile lui Puiu." Știind că are un mare ascendent asupra lui, de multe ori încercase prin prezența ei să vie în ajutor profesorului respectiv. Pînă azi însă, încercările ei se dovediseră zadarnice.

Și-acum, dintr-o dată, singur, Sergiu triumfa... Își cîștigase elevul de partea lui. Izbutise să-l ție o oră întreagă atent, interesat, cu ochii pironiți asupra lui, fără ca măcar o singură dată să simtă nevoia de a-și vîrî degetele în nas, sau de aș cere voie pînă afară. Și cum își cunoștea bine fratele, Michaela era convinsă că de aci încolo Sergiu va putea face tot ce vrea din el. Și asta însemna recunoștința nebănuită a întregii familii, însemna leafa mărită, invitațiile la masă mai dese, poate chiar — cu timpul — o odaie gratuită la etajul palatului din strada Armenească și-un scaun permanent la masa comună din sufrageria cea mică.

De mult Michaela visase să aibă „un prieten". Un om cu care să poată discuta o carte, lîngă care să poată asista la o conferință, în tovărășia căruia să poată vizita o expoziție sau asculta un concert. Un om care să fie pentru ea numai un tovarăș strict de intelectualitate și care, sub nici un motiv, să nu-i amintească, cu nimic, pe ceilalți „prieteni" care roiau în jurul ei. Pe cei care îi strîngeau talia cu impertinență sub protecția unui dans oarecare, pe cei care îi scriau pagini tîmpite și înflăcărate, pe cei care — profitînd de prima clipă de singurătate — îi

cădeau la picioare ca să i le pipăie, pe cei care îi întîlnea peste tot — toți la fel unul cu altul — cinici din prostie, îndrăzneți din lipsă de educație, prezenți oriunde din abundență de timp, trăind între bar și dancing, din gloria unei cravate, a unei anecdote sau a unei aventuri cu rezonanță în articolele Codului penal. Pe cei care „condiția ei socială" și „mediul pe care îl frecventa" o obligau să-i întîlnească peste tot, să-i primească în casă, să-i suporte, ținîndu-i totuși la o distanță pe care ei n-o remarcau pentru că nu le convenea.

Ah ! Cît îi ura Michaela pe acești „prieteni" ai ei, cu cultura făcută la film sonor, cu cancanul întotdeauna prezent pe buze, băieți „de familie" sau numai pretinși așa, consumînd între maxilarele pudrate, fălcile moșiilor paterne, papă-lapte muceziți în cataloagele primilor ani de facultate, sportivi născuți o dată cu prima mașină proprie, fanfaroni, stîlcind permanent semințe de limbi streine între dinți, imberbi cu nasuri dospite de droguri și cu trupuri dezaxate de vicii, campioni ai porcăriei, ai intrigii și ai clevetirii, devastatori ai bufeturilor de recepții, cu sau fără meserii dubioase, titulari de sinecure cerșite de părinți, sau numai de femeile familiei, la ușa tuturor potentaților zilei.

Și o dată cu ei, alături de ei, Michaela se ura și pe ea. Pentru că n-avea niciodată, pînă la urmă, curajul să le trîntească ușa în nas, să nu le mai răspundă la salut, să zgîrie o dată una din mîinile acelea care, în timpul unui dans, luneca indiscretă pe ea, să plesnească cu dosul palmei una din gurile obișnuite să-i spuie porcării la ureche.

De multe ori se hotărîse să isprăvească cu ei. Refuza cîteva zile orice invitație, nu mai ieșea nicăieri, nu mai răspundea la telefon, nu mai primea pe nimeni. Dar izolată între pereții somptuoși ai casei părintești, singură cu ea însăși, nu-și era suficientă.

Simțea nevoia unei prezențe, a unei tovărășii. Expansivă, îi lipsea confidentul. O prietenă ? Avea destule din aceeași pastă însă ca și ei, „prietenii". Nici o deosebire între ei și ele. Uneori nici măcar de sex. Și apoi mai era ceva care îi interzicea izolarea definitivă pe care ar fi vrut-o. Intervenția permanentă a părinților care voiau cu orice preț ca fiica lor să fie „în lume". Să se ducă peste

tot, să primească, să fie văzută, admirată și invidiată. Ea înțelegea că pentru un om ca tatăl ei, ajuns în primii ani după război, din modest arendaș de moșie, mare proprietar, cel mai bun mijloc de a face să-i fie uitată originea obscură și ascensiunea rapidă era o încuscrire cu o familie mare. Copiii Michaelei ar putea ajunge astfel descendenții unui tată cu trecut și nimeni n-ar mai sta să întrebe atunci, cine a fost și de unde a plecat bunicul lor după mamă.

Fără îndoială, tinerii de familie mare nu întîrziaseră să-și ofere serviciile pentru înnobilarea nepoților viitori ai domnului Cristache Rădulescu. Michaela însă, fără să se împotrivească formal, ceruse un răgaz. Era prea tînără ca să se mărite încă de pe băncile pensionatului de călugărițe. I se îngăduise să-și ia bacalaureatul. Cînd își exprimase însă dorința să se înscrie la facultate, refuzul părinților a fost categoric :

— Toate ca toate, dar asta nu !

Și Michaela, conform tacticii ei de a obține totul prin bună înțelegere, s-a supus. A cerut însă, în schimb, promisiunea ca pînă la douăzeci de ani să nu i se vorbească de măritiș. Și la rîndul lor, convinși că „numai prin bună înțelegere pot obține totul de la ea", părinții au făgăduit și s-au ținut de cuvînt.

De un an de cînd „a rămas acasă", niciodată Michaela nu i-a auzit făcînd vreo propunere, sau măcar o aluzie în privința viitorului ei. S-au mulțumit numai să-i facă și mai departe toate gusturile, să-i satisfacă toate capriciile și simțind că în fetița asta blondă cu cap de păpușe scumpă se ascunde o minte ageră și o voință care nu suportă contrazicere, au lăsat-o în „apele ei". I s-au supus din ce în ce mai mult pînă au ajuns în mîinile ei mici și manichiurate, ei înșăși două păpuși, obeze și docile.

De ce oare, acum, prezența lui Sergiu alături de ea o face să se gîndească la atît de multe lucruri dintr-o dată ? De ce din clipa cînd l-a văzut intrînd în sufragerie, surprins de gestul bonom al tatălui ei, Michaela a avut impresia că tînărul acesta stîngaci și străin, care nu știa să stea bine la masă și își privea mereu unghiile, va aduce o schimbare în viața ei de clișee identice și fade ? Ce-a în-

demnat-o să renunțe la plimbarea de după masă și să intre aci ca să asiste la prima întîlnire dintre meditator și elev ? De ce simte în clipa aceasta bucuria succesului lui ? De ce în urma lui Puiu, care este fericit totuși că s-a isprăvit lecția, surîde lui Sergiu binevoitoare și complice ?

— Te felicit, domnule Zaharescu...

— Pentru ce, domnișoară ?

— Pentru debut. A fost magistral. Nu l-am văzut niciodată pe frate-meu atît de captivat.

— Am vrut să-l fac să înțeleagă că nu sînt pentru el altceva decît un prieten mai mare, cu care poate sta de vorbă despre orice, chiar și despre biciclete.

— Dar de unde știi pasiunea lui pentru bicicletă ?

— Am aflat-o întîmplător.

— Și ca un bun predicator i-ai vorbit negrului despre Dumnezeu, dîndu-i să se joace cu mărgele.

Sergiu ezita. Nu știa dacă trebuie să prelungească discuția aceasta pe care o socotea o simplă amabilitate, sau să se retragă pînă nu i se va da să înțeleagă că e timpul. În definitiv rolul lui era terminat pentru azi. Sfîrșise lecția, deci trebuia să plece. Michaela îi surîdea mereu, urmărindu-i toate mișcările.

— Dacă vrei să mai aștepți cinci minute, ieșim împreună. Bineînțeles, dacă tovărășia mea nu te stinghерește. Te duc cu mașina pînă unde vrei să te las. *A toute à l'heure.*

VII. SĂRUTAREA

Cînd se întoarse acasă, pe stradela Umbrei se aprinseseră de mult felinarele cu gaz aerian. Vecinii se întorceau spre case cu gulerele pardesiurilor ridicate. Cu tot cerul frumos de dimineață, o burniță de ploaie începuse să cadă, fină, rece, cenușie, mărind tristețea ulicioarei și a caselor cu luminițe aprinse calm după perdele. Pînă și cîinii, totdeauna pe stradă, se retraseră sub scări, în bucătării sau în cotețe, ca să moțăie, încolăciți în propria lor căldură. Nicăieri nici o mișcare. Seara asta de toamnă umedă și ternă strînsese tot ce era viu în jurul celui dintîi foc în sobă. Numai Olandezul era prezent — înfășurat cu un șal de lînă roșie la gît — lîngă mașina lui Mirea, oprită la poarta casei lui madam Săraru. Sergiu îl mîngîie pe basca udă, înfundată pe urechi și îl trimise acasă.

— Hai ! Nu mai sta pe drum, că e tîrziu și e frig. Du-te acasă...

La care Olandezul îi răspunse prompt și înfipt, cum îi era felul :

— Da ce, o păzești tu în locul meu ?

— Ce să păzesc ?

— Mașina. M-a lăsat domnu să-i păzesc otomobilu și-a zis că-mi dă cinci lei cînd pleacă.

Sergiu îi dădu o piesă de cinci lei și numai așa îl convinse să părăsească postul. Și de îndată ce se văzu cu

banii în mînă Olandezul o luă la goană de-a lungul străzii, strigînd cu glăsciorul lui înţăglat către toţi tovarăşii lui nevăzuţi dar bănuiţi undeva în taina caselor vestea cea mare :

— Băăăăă, flaţilol. Veniţi, băăăă... că am cinci lei... am cinci lei... am cinci lei...

Sergiu rămase neclintit în poartă.

Lîngă maşina lui Mirea, oprită acolo, toată buna dispoziţie cu care se întorsese acasă îi pieri ca prin farmec. Aşadar, în timp ce el nu ştia cum să facă să ajungă mai repede acasă pentru a împărtăşi Margaretei bucuria zilei de azi, Mirea era la ea. Îl primise iarăşi. Era acolo, în odaia ei, alături de ea, la gura sobei.

Sergiu privi cu tristeţe crizantemele care-i dormeau în braţe, în foiţa lor udă şi subţire. Le cumpărase de la o florărie de pe Calea Victoriei să i le aducă Margaretei. Margaretei pe care o auzise plîngînd azi-noapte. Nu ştiuse cum să scape mai repede de Michaela, care se oferise să-l conducă oriunde. Stătuse tot timpul lîngă ea, în maşină, neatent, preocupat de propria lui bucurie, şi la prima încrucişare a bulevardului cu Calea Victoriei, coborîse, uitînd că spusese cu cîteva clipe mai înainte că are treabă în altă parte. Michaela îl privise înciudată. Îşi dăduse seama c-o minţise, că, în definitiv, nu voia să meargă mai multă vreme cu ea. Şi fără să respecte semnalul agentului de circulaţie, Michaela demarase brusc şi dispăruse în fluierăturile vardiştilor intraţi în panică. Numai o minune — sau poate marea ei dibăcie de conducătoare — o scăpaseră de la un accident sigur.

Sergiu privise scena încremenit şi numai cînd văzu maşina scăpată teafără din învălmăşeala produsă, gonind nebuneşte înainte, răsuflase uşurat. Toată întîmplarea se reducea numai la o simplă amendă pe care, desigur, domnul Rădulescu o va plăti, fericit că s-a ales numai cu atît.

Pentru ziua asta mare, în care problema existenţei lui se rezolvase atît de fericit, Sergiu îşi îngăduise toate libertăţile. Nemîncat din ajun, îşi potolise foamea cu cîteva sandvişuri într-un bar automat şi apoi cumpărase flori pentru Margareta. Cele mai frumoase şi mai scumpe crizanteme galbene din toată florăria.

Şi acum, iată...

Maşina lui Mirea la poartă, şi la ferestrele de la odaia Margaretei lumină mică sub storurile trase. De altminteri şi la el în odaie e lumină. Desigur, a intrat madam Săraru să vadă dacă duduie focul pe care — în marea ei cumsecădenie — l-a aprins şi în soba chiriaşului plecat după treburi.

Sergiu nu ştie ce să facă. Să intre şi să-i găsească împreună, sau să aştepte pînă pleacă Mirea şi să se facă că nu ştie nimic de vizita lui ? Dacă intră ce face cu florile ? Cum să i le mai ofere acum, cînd gîndul cu care i le-a cumpărat suferă în el ! Să-i dea ocazia lui Mirea să-l ia peste picior din înălţimea situaţiei lui, evident privilegiate ? Să se ducă drept în odaia lui şi să se închidă acolo ? Îi vor auzi paşii şi îşi vor închipui că a văzut maşina lui Mirea la poartă. Şi-atunci de ce îl evită ?

Dacă aşteaptă pînă pleacă Mirea, Margareta nu va bănui nimic. Îi va oferi florile pe urmă şi va avea ocazia să se convingă dacă îi spune sau nu ceva despre vizita lui Mirea. O foarte bună ocazie ca să verifice dacă ea „îi ascunde“ această vizită. Şi dacă i-o ascunde, atunci se pot înţelege multe, se pot lămuri multe...

Sergiu a rămas la cea de a doua soluţie. Va aştepta. Oricît. Un ceas, două chiar. Pînă îl va vedea plecînd.

Şi ploaia asta care se înteţeşte ! De-ar avea măcar un pardesiu. Nu atît pentru el, cît pentru bietele crizanteme pe care le simte ude sub foiţa muiată, lipită de ele, ca o haină prea subţire.

Uşa de la intrare se deschide. Sergiu abia are timp să se ascundă după primul stîlp de telegraf, în întuneric. În poartă apare Mirea. Poate sînt împreună. Nu, e singur. Îl vede înfundîndu-şi pălăria pe ochi şi ridicîndu-şi cu un gest înfrigurat gulerul trencicotului. Într-o clipă sare în maşină. Farurile se aprind şi se înfig în beznă. În bătaia lor, picurii de ploaie par fulgi mărunţi de zăpadă. Motorul hîrîie scurt şi maşina virează la capătul stradelei ca o gînganie imensă cu antene de lumină.

În odaia lui Sergiu e cald. O căldură tandră, agreabilă, poetică. Căldura primului foc în sobă. Peste tot, or-

dine, curat. Se cunoaște c-a trecut pe aici mîna groasă și bună a lui madam Săraru.

În scrumiera de pe masă fumegă încă o țigară aruncată înainte de timp. O țigară fină, o țigară din cele pe care le fumează Mirea. Alături cîteva rînduri scrise pe o foaie de hîrtie cu creionul.

„Sergiule,

Te-am așteptat pînă la șapte. Aveam să-ți vorbesc în chestia revistei. Vino mîine de dimineață (nu mai devreme de douăsprezece) să mă vezi, sau telefonează 2.91.58. Nu neglija, e în interesul tău. Pa ! *Titu.*

P.S. Multe salutări și amiciții sălbaticei tale vecine care n-a «deniat» să mă primească".

O bucurie copilărească, sinceră, spontană, umplu sufletul lui Sergiu. Prin urmare Mirea fusese la el. Desigur o vizită cu subînțeles, dar o vizită eșuată de vreme ce Margareta nu voise să-l primească. Ah ! Dac-ar putea acum, în clipa asta, să-l înțeleagă Margareta și să-l lase să-i sărute mîinile mult, mult, nesfîrșit de mult, fără să se mire, fără să-l întrebe de ce !

Într-o clipă fu la ușa ei și bătu. Cu florile în mînă se simți dintr-o dată stîngaci. Nu oferise niciodată, nimănui, flori. Ce să-i spuie ? Cum să i le ofere ? Inima îi bătea tare, de parcă ar fi avut două. După o clipă de așteptare, Margareta veni singură să-i deschidă. Ușa era încuiată pe dinăuntru. În odaie era întuneric. Numai focul din sobă își împrăștia inegal — ici-colo — lumina lui nestatornică și bună. În aerul cald se destrămau pale albastre de fum de țigară.

Margareta avea ochii plînși. Sergiu îi întinse florile.

— O ! Ce frumoase sînt ! Și ude... parcă au plîns.

— Ca și dumneata, duduie Marga.

— Nu. Ți se pare. Eu n-am plîns. M-am uitat mult în flăcări și poate de-aia am ochii roșii.

Își ascunse capul în flori. Și așa cum îl ținea — înclinat ușor între crizantemele galbene — căpșorul ei blond părea, în bătaia focului, o crizantemă de aur în plus.

— De ce ai plîns, duduie Margareto ? stărui Sergiu, așezîndu-se la gura sobei.

Nu-i răspunse. Așeză florile într-un vas mare, cu gesturi moi, delicate, ca niște mîngîieri. Apoi veni să se așeze lîngă el, în fotoliul de alături. Își întinse picioarele goale, în papucei albaștri de molton, pe un taburet, și aprinse o țigară. Îi dădu și lui una. Tăceau. Între ei, focul. Și luminile țigărilor aprinse, ca doi licurici suspendați în aer.

— Ce-ai făcut toată ziua ? începu ea după un timp.

Sergiu îi povesti totul. Anunțul de la „Mica Publicitate", familia Rădulescu, avansul. Despre Michaela pomeni numai în treacăt, și fără să-și dea seama ce-l oprește, nu spuse nimic despre plimbarea lor cu automobilul. Îi mărturisi simplu și copilărește mulțumirea de a-și fi găsit un rost și mai ales bucuria de a se găsi acuma, aci, lîngă ea, în colțul ăsta cald, plin de pace și de intimitate dulce.

— Numai dumneata îmi porți noroc, duduie Margareto. Iată, în două zile astea de cînd te-am cunoscut, toată viața mea s-a schimbat. Și s-a schimbat în bine. Nu mă mai simt singur și încrederea în mine mi-a revenit întreagă.

Margareta îl asculta mulțumită. Îl simțea sincer și-i făcea plăcere să-l audă destăinuindu-i-se. Bucuria lui, izbînda zilei de azi erau într-o mare măsură și ale ei. Oare pentru cine plînsese ea azi-noapte ? Pe cine așteptase toată ziua cu o înfrigurare și cu un neastîmpăr pe care niciodată pînă acum nu și-l cunoscuse ? Pentru cine refuzase să-l primească pe Mirea și se încuiase în odaie ca să plîngă iarăși ?

Cum nu pricepea Sergiu că — din chiar seara cînd l-a cunoscut — mîna lui trăsese pentru cea dintîia dată zăvorul acela unic și fragil care închide taina sufletelor de față ? Cum nu-și da seama că, de atunci, sufletul ăsta al ei îl aștepta crud și nedumerit încă de ce se petrece cu el ? De ce nu-i veneau pe buze cuvintele bune care să-l mîngîie, să-l lumineze, să-l împace ? Doamne ; de ce s-or fi pricepînd atît de greu lucrurile cele mai simple ?

Într-adevăr Sergiu era departe de zbuciumul Margaretei. El abia putea înțelege propriul lui zbucium. Și-n el se petrecea de două zile ceva. Parcă un boboc de trandafir i se deschisese în suflet. Și-acum se desfăcea din ce

în ce mai mare, mai luminos. Un boboc de floare parfumată tare și ciudat.

Prins în vîrtejul evenimentelor care se precipitaseră atît de neașteptat, nu avusese răgazul să stea de vorbă cu el însuși, mult, intim. Să se întrebe, să-și răspundă, să se explice și să se înțeleagă. Ceea ce știa sigur era că în el se agita un sentiment nou. Neetichetat încă, e adevărat, dar prezent, acid, exprimat printr-o neliniștită dorință de a fi permanent lîngă Margareta, de a-i auzi glasul, orice ar spune, de a o privi într-una, de a o simți nepreocupată de nimic în afară de el. De nici un gînd, de nici un fapt, de nici un om. Așa cum o simte acuma.

— La ce te gîndești, Sergiule ?

Sergiu tresare. Margareta l-a tutuit pentru prima dată. Ea singură, de la ea. Fără s-o roage. I-a spus numele încet, ușor, ca și cum l-ar fi mîngîiat cu buzele. Și ochii ei îl privesc acuma îngrijorați, pîndindu-l ca doi păianjeni de catifea albastră, atenți, pe firele genelor răsfrînte...

E o clipă mare. O clipă în cuprinsul căreia două inimi își ascultă bătăile, și le întretaie, și le amestecă, și le contopesc apoi într-o singură bătaie care scandează, în urechea fină și imensă a tăcerii, ca un metronom, ritmul melodiilor lor interioare.

— Marga !

Mîna ei se lasă albă în mîna lui. E caldă de dogoarea focului. Are degete lungi și netede. Are prelungit, în strîngerea ei ușoară, fiorul pe care Marga îl simte în ființa ei întreagă. Fiorul celei dintîi atingeri cu consimțămîntul sufletului. Fiorul celei dintîi mărturisiri, celei dintîi recunoașteri celei dintîi făgăduieli. Sergiu îl mîngîie încetișor sub pielea tandră și prin porii ei invizibili buzele lui îl sorb încet, lung, adînc. Cu un gest pueril îngenunche apoi alături, pe covor, la picioarele ei. Mîna ei cealaltă i se încîlcește ca un liliac alb în părul lui și buzele ei se pleacă simplu, calde și naive, spre gura care le așteaptă.

Madam Săraru i-a găsit așa, îmbrățișați, pierduți în vraja fără de pereche a celei dintîi sărutări, descărnați de realitate, tineri dincolo de orice, în atitudinea lor stîngace, comică și dumnezeiască.

Și madam Săraru, ca să poată duce mîna făcută sul la gură, a lăsat să-i scape pe pardoseală tăvița cu țuică și farfurioara cu măsline. S-a uitat lung la ei și n-a știut ce să facă. Nu-i venea în minte nici un gînd și pe buze nici o vorbă. A rămas așa în ușă, încremenită, pînă cînd a simțit că ochii i se împăienjenesc de lacrimi. Atunci abia, s-a așezat — numai cu o muchie din ea însăși — pe marginea unui scaun și a așteptat.

Sergiu s-a ridicat de pe covor și, decis într-o clipă asupra atitudinii pe care avea s-o ia, s-a apropiat de ea.

— Doamnă Săraru, îmi pare bine că s-a întîmplat așa, pentru că mîine tot voiam să viu la dumneavoastră și să...

Vocea începu să-i tremure, deși făcea eforturi de voință, să și-o păstreze nealterată.

Madam Săraru îl opri cu un gest.

— Nu m-așteptam, maică, taman din partea dumitale...

Margareta, neclintită, îi privea pe amîndoi. În ochii ei juca acum o lumină nouă, vioaie și pe buzele ei umede încă, abia se stăpînea — gata să izbucnească ca un fluture captiv — un hohot sprinten de rîs.

Sergiu își căuta cuvintele potrivite, în gînd. Ar fi vrut să le găsească repede, repede, ca să curme scena asta care i se părea penibilă și ridiculă. Nu-i venea însă nimic. Formula, mintal, o frază și pînă să se hotărască s-o rostească, își pierdea încrederea în ea.

— Voiam să spun că...

— Ce să-mi mai spui, maică, c-am văzut cu ochii mei... Nu m-așteptam...

— Tocmai. Voiam să vă spun că eu, deși timpul de cînd o cunosc pe domnișoara Margareta o să vi se pară probabil cam scurt, am totuși pentru dînsa un sentiment foarte puternic și — nu e așa — dacă dumneavoastră n-aveți nimic împotrivă, de îndată ce-o să am o situație făcută, v-aș ruga să-mi acordați...

Se opri. „Să-mi acordați mîna fiicei dumneavoastră" i se părea o expresie de o banalitate revoltătoare și pentru a cere mîna Margaretei trebuia o formulă nouă, deosebită, inventată anume pentru ea. Ascultîndu-l, surîsul se stinse spelb pe buzele Margaretei. Interveni tăios.

— Ce să-ţi acorde mama ? Mîna mea, dacă despre ea e vorba, n-o acord decît eu. Te rog lasă-mă cu mama şi du-te în odaia ta...

Discuţia între mamă şi fată a fost scurtă, ca o ploaie de vară. Numai că, la sfîrşitul ei, rolurile erau inversate. Madam Săraru a ieşit din odaie veselă şi mulţumită, alergînd repede spre bucătăria unde îşi lăsase crătiţile singure şi Margareta a rămas în fotoliu cu ochii plini de lacrimi. Ce se petrecuse între ele, în cele cîteva minute cît stătuseră împreună ? Ce-i spusese mamei sale, Margareta ? Iată ceea ce Sergiu — îngenuncheat din nou la picioarele ei — voia cu orice preţ să afle.

Margareta refuză însă să-i dea vreo explicaţie. Se mulţumi să-i mîngîie părul şi să-i spuie că mama ei era „un copil" pe care îl împaci cu o caramea sau cu o păpuşă de cîrpă.

— Bine, dar de ce plîngi, Marga ?

— Sînt niţel enervată. Nu-mi place să fiu turburată în momentele mele mari...

Minţea. Tot aşa cum o minţise adineauri şi pe mama ei cînd îi spusese că între ea şi Sergiu era o dragoste veche care avea să se sfîrşească printr-o căsătorie, de îndată ce el îşi va lua licenţa. Pentru liniştea lui madam Săraru explicaţia asta era mai mult decît suficientă. De vreme ce totul avea să se termine printr-o căsătorie, putea să-şi vadă mai departe de treburile ei casnice, mai ales că ora mesei trecuse de mult şi mămăliguţa pripită se răscocea uitată pe foc.

Mai rămînea Sergiu. Lui ce să-i spuie ? Cum să-i explice zbuciumul ei sufletesc din care îşi aveau izvorul lacrimile ei de totdeauna ? Cum să-l facă să înţeleagă că o fată atît de „evoluată" ca ea avea totuşi prejudiciul originii ei incomplete, rezumată în termeni de cancelarie, pe actul ei de naştere, în două vorbe simple şi brutale : tată natural.

Tatăl ei ! Un om fără nume, care, într-un moment de beţie, îi dăduse întîmplător viaţă. A auzit de atîtea ori povestea venirii ei pe lume c-a învăţat-o pe dinafară, în termenii jenaţi, pitoreşti şi simpli ai lui madam Săraru.

— Rămăsesem, maică, singură la prăvălie. Taica, Dumnezeu să-l ierte plecase cu mama la Bucureşti, la

operaţie, cînd cu peritonita din care a murit. Şi tocmai în ziua aceea, pe la cinci după prînz, cum şedeam amărîtă, cu lucrul în poală, la tejghea, mă trezesc în prăvălie cu o droaie de ofiţeri plini de praf, nebărbieriţi, ca vai de capul lor. Cu boala mamei şi cu gîndul la operaţie şi uitasem că armata făcea de două zile manevre în jurul oraşului nostru, că eram la Zimnicea, unde tata era negustor de frunte, cu două perechi de case, în centru, cu patruzeci de pogoane spre Dunăre, plus casa mamei de zestre din Bucureşti şi banii depuşi la bănci. Dar aşa era taica. Nu vrea cu nici un chip să se lase de meseria lui. Parcă-l auz, cum vorbea el gros şi vesel de parcă glumea întotdeauna : „Ăi dă cîrciumari, cîrciumari, c-aşa scrie la Constituţie." Eeeeee ! Şi cum îţi spusei, mă pomenesc cu ofiţerii în prăvălie. Vreo cinci, şase, cu toţii. Ăla dă-mi o ţuică, ălalalt un şpriţ, unu cerea de mîncare, altul ţigări, de-abia puteam să prididesc, că nici nu mă pricepeam bine şi băieţii din prăvălie nu erau acolo, că le dădusem drumul să se scalde. Ca să-mi fie mai uşor cu servitul, i-am rugat să ia loc la mese fie înăuntru, fie, dacă doreau să stea mai în largul lor, în odăiţa din fund, unde le puteam servi mai bine tot ce le poftea inima. În sfîrşit, după ce au stat de vorbă între ei, nehotăriţi unde să se aşeze, a răzbit propunerea unuia dintre ei, de care ascultau, se vede, toţi. Ce grad avea, nu ştiu. Ştiu numai că avea monoclu în ochi şi bea ţoiul de ţuică cu mănuşile în mîini. El era de părere să intre cu toţii în odăiţa din fundul prăvăliei şi să bea acolo un kilogram de vin pe îndelete, stînd, ca oamenii, la masă. Şi-au băut, maică, un chil, două, şapte. Cînd s-au întors băieţii de la scăldat, pe la şapte, ofiţerii erau făcuţi bine. Începuseră să vorbească porcării şi să cînte. De cîte ori intram să le aduc ceva, se uitau la mine cu ochi sticloşi şi-mi spuneau fel de fel de vorbe cu înţelesuri. Ba ăla cu monoclu, cînd le-am adus ceapa verde şi brînza albă, a pus mîna pe mine, m-a luat în braţe, m-a tras pe genunchii lui şi a început să mă pupe pe unde nemerea o bucăţică de piele goală. Ce era să fac ? Mi-am înfipt şi eu unghiile în obrazul lui pînă mi-a dat drumul. Ceilalţi făceau haz şi rîdeau de el. Nici nu ştiu cum am fugit de acolo şi m-am dus la mine sus. Noroc că veniseră băieţii

și le-am spus lor să-i servească, că eu nu mai pui picioarele jos. Sus, m-am trîntit pe pat și am început să plîng. Niciodată pînă atunci nu mă atinsese gură de bărbat, că ce eram ? O fetișcană acolo, de nouăsprezece ani, crescută cu frica lui Dumnezeu și a părinților. Mă apucase, așa, un parapon pe mine, că nu m-am preceput să mă apăr sau să mă păzesc din vreme, că-i văzusem că erau beți și știam eu că omul la beție nu mai știe de rușine și de nimic. Și-am plîns așa, maică, poate un ceas, poate două, nu știu. Afară se întunecase bine de tot și de jos, din prăvălie, auzeam tropăit de joc, țipete și cîntec de lăutari. Am ieșit binișor în capul scării, și l-am strigat pe Costică. Bietul copil, curgea apa de pe el, de alergătură ! Mi-a spus că ofițerii se puseseră pe chef mare. Mîncaseră pastramă, aduseseră lăutari și acum umblau să trimeată băieții să le aducă „toate damele" de la Nae Fanfon, țiganul de ținea traftirul tîrgului. Ba pe ăsta micul îl și bătuse unul dintre ei cînd le-a spus că nu se poate să aducă în prăvălie așa ceva, că jupînul nu e acasă și nu poate pleca să lase prăvălia singură. Cînd am auzit eu una ca asta, mi-am făcut socoteala că lucrurile n-au să se oprească aci. Că dacă de-acuma se îmbătaseră în așa hal, trebuia să mă aștept la orice. Și ce puteam face eu, o fată singură în toată casa, doar cu băieții — doi copilandri, acolo — față de o ceată de oameni în toată firea, înfierbîntați de băutură ? Și-atunci m-am gîndit să dau fuga pînă la nea Mitu — fratele tatei — și să-l rog să vie dumnealui să stea în prăvălie pînă or isprăvi cheflii petrecerea. Mi-am luat fuga un șal pe mine, am coborît scara binișor și, ca nu cumva să mă simtă ei, am luat-o prin curticica de din dos, unde aveam grajdurile și odăile băieților. Și cum bîjbîiam eu pe întuneric, deodată — că uite, și acuma cînd mi-aduc aminte, îngheț toată — am simțit o umbră că se împleticește în urma mea, venind de după colțul casei. Într-o clipă m-am dat după ușa grajdului și m-am pitit acolo, cu inima cît un purice. Umbra s-a oprit la doi pași de mine. Parcă mă căuta. A scos o țigară și a scăpărat un chibrit să și-o aprindă. Și-atunci, la lumina chibritului, am văzut că umbra era a ofițerului cu monoclu. Și nu știu — poate oi fi făcut eu vreo mișcare de frică, ori poate el m-o fi

văzut cum l-am văzut și eu — că deodată îl văd că se apropie de mine căutînd să mă cuprindă în mîinile lui întinse. Am vrut să țip, dar pumnul lui mi-a astupat gura, în timp ce cu mîna cealaltă îmi sfîșia bluza la piept. De spaimă, am leșinat. N-am mai știut nimic. N-am simțit cînd m-a luat în brațe și m-a dus în grajd, nici cînd ghearele lui mi-au sfîșiat fusta. Cînd mi-am dat seama ce se petrece cu mine, m-a cuprins atîta silă, atîta ură, că am leșinat iarăși. M-am dezmeticit într-un tîrziu, sleită de puteri, pe fînul murdar, în grajdul de vite, aruncată ca o otreapă. Mă durea tot trupul de parcă mă bătuse și tremuram toată ca o vargă. Ca să ajung pînă la nea Mitu, a trebuit să mă reazim de garduri, să mă împiedic de oameni, ca o bețivă, ori ca o nălucă și nea Mitu, cînd m-a văzut intrînd în casă, a sărit de pe scaun, ca de o spaimă. N-am avut puterea să-i spun tot adevărul. I-am spus numai că ofițerii se legaseră de mine și că de frică am fugit. De-atunci, maică, au început zile amare pentru mine, mai ales că două zile după întîmplarea asta a murit și mama în sanatoriu la București. Am rămas singură, eu și cu tata. Moartea mamei îl prăpădise de tot și pe el. Cum era să mă lase inima și să-i mai spui și eu suferința mea ? Tăceam și plîngeam toată nopticica în odaia mea. Și cum niciodată un necaz nu vine singur, într-o zi am înțeles că soarta mea era pecetluită. Rămăsesem însărcinată. Poți să-ți închipui și tu ce-a fost pe mine cînd mi-am dat seama că tîlharul — într-o clipă — își bătuse joc de viața mea întreagă, de tinerețea și de sufletul meu curat. Cînd a aflat, taica de la nea Mitu — că tot lui nea Mitu i-am spus întîi — a căzut fulgerat de dambla pe dușumele și după două luni de chinuri, cu toți doctorii pe care i-am adus, cu toate îngrijirile pe care i le-am dat, a închis ochii și s-a dus și el după mama. Lacrimile mele nu s-au mai zvîntat de-atunci, pînă cînd n-au venit mînușițele tale pe lume, ca să mi le șteargă...

Aci, de obicei, madam Săraru începea să plîngă, Margareta, înduioșată, dincolo de voința ei, ori de cîte ori își auzea povestea, o săruta pe obraji. Și asta erau poate singurele ei sărutări pentru femeia aceea pe care o știa mama ei și de care totuși n-o lega decît un sentiment de

mare recunoştinţă. Poate unde în vinele ei îşi simţise întotdeauna sîngele tatălui acela anonim, beţiv şi monoclat, de la care trebuia să fi moştenit tot ce nu-i putuse da mama pe care şi-o simţea străină. Mai străină decît străinul care îi fusese tată.

Madam Săraru îşi ştergea ochii cu şorţul şi continua :

— După ce te-am născut pe tine, am vîndut lui nea Mitu tot ce aveam la Zimnicea şi-am plecat în Bucureşti, c-aveam casele de la mama şi voiam să-mi pierd urma dintre oamenii care mă cunoşteau. Trei ani de zile n-am călcat pragul porţii. N-am primit un om în casă afară de nea Mitu, cînd venea să-mi aducă dobînda la banii pe care rămăsese să mi dea. Nu m-am ocupat de nimic decît de tine. Şi erai aşa de frumoasă, aşa de vioaie, aşa de deşteaptă, că-mi treceau zilele cu tine fără să le bag de seamă şi încet-încet, din cauza ta, amintirea lui tată-tău a-nceput să nu-mi mai fie atît de urîtă. Văzîndu-te pe tine, am început să fiu sigură că ofiţerul cu monoclu trebuie să fi fost de neam bun şi că numai beţia îl îndemnase să facă o faptă atît de josnică ca cea pe care o făcuse cu mine. Am încercat să aflu cine a fost. Am cheltuit o mulţime de bani şi-am pierdut o groază de timp. Regimente trecuseră multe prin Zimnicea cînd cu manevrile de atunci. Chefuri făcuseră ofiţerii peste tot, iar în toată armata erau mai mulţi cei cu monoclu decît cei fără.Şi altceva nu ştiam nimic despre tatăl tău. Nu-mi aduceam aminte nici o trăsătură, nici un semn, nimic, nimic. Şi nu vream, maică, să-l găsesc pentru mine. Dar se apropia timpul să te dau la şcoală, la călugăriţe şi mă gîndeam că altfel vine să aibă copilul părinţi ştiuţi, şi-aş fi vrut — dacă-l găseam — să-i spui să te recunoască pe hîrtie, că bani aveam eu destui să te cresc şi fără ajutorul lui.

De-aci, încolo, de la intrarea ei la Nôtre-Dame, în clasa I primară, Margareta nu mai avea nevoie de informaţiile lui madam Săraru. Îşi amintea singură totul. Primii ani de internat, cu vacanţele lor de răsfăţ, cu maldărele lor de jucării scumpe şi indiferente, maicile, colegele, pătucurile albe şi identice, ca pentru îngeri şi apoi — o dată cu cele dintîi prietenii şi cele dintîi petreceri de copii, în casele colegelor cu mame elegante şi părinţi distinşi — jena faţă de femeia simplă şi grosolană care era mama ei. Cele dintîi întrebări pline de presimţiri şi răspunsuri pline de şovăială. La început :

— Mamă, unde e tata ?

— A murit cînd erai tu mică de tot, draga mamei.

Apoi :

— Mamă, ce-a fost tata ?

— A fost ofiţer, puiule.

Şi în cele din urmă :

— Am să-ţi spui altădată cînd o să te faci mai mare !

La treisprezece ani, fuga de la pension şi apoi viaţa liberă şi tristă alături de mama ei. Viaţa cu cărţi, cu nelinişti, cu întrebări mari, cu experienţe mici, viaţa cu deschideri de obloane, cu bariere ridicate peste toate drumurile şi, peste tot, adunată din toate, drojdia elanurilor puţine, depusă pe fundul sufletului, hotărît să nu se mai agite ca să nu-i răscolească şi să-i amestece iarăşi, în apele lui, praful fin şi turbure.

Şi-acum, dintr-o dată, un luminiş. Un lăstar crud, dintre vreascuri, Sergiu. Va putea înţelege el vreodată, el singur, de ce în clipele cele mai bune ochii ei se umplu de lacrimi ? Va înţelege el vreodată groaznica teamă că în vine îi curge sîngele tatălui fără nume ? Sîngele acela pe care îl bănuieşte stricat, plin de toate răutăţile şi de toate păcatele ? Şi va pricepe el de ce în faţa gîndului acestuia, voinţa ei se clatină şi orice gînd bun se întunecă ?

Îşi va da el seama de ce, acuma — cînd mîinile lor s-au strîns, împreunate de acelaşi fior şi sufletele lor se alătură chemate de aceeaşi tresărire — gîndul ei s-a dus încăpăţînat spre amintirea grajdului din curtea caselor părinteşti ?

— De ce ai rămas aşa, Margareta ? La ce te gîndeşti ?

— Nu ştiu... vag.

— Îţi pare rău de ce-ai făcut ?

— Nu, Sergiule, nu. Tu mi-eşti drag mie. Mi-eşti drag. Mi-eşti atît de drag !

Braţele ei îi cuprind grumajii şi gura ei îi caută buzele în căldura cărora sărutarea ei aprinsă şi neliniştită

se topește, toată, pînă la ultimul pic, ca un fulg proaspăt de zăpadă. O îmbrățișare lungă, strînsă, din care nu-i mai desparte decît apariția lui madam Săraru care vine să-i poftească la masă.

Dar de data asta, intrarea bătrînei n-a mai fost o surpriză pentru nimeni.

VIII. „NEF"

Domnul Paveliu e un om de aproape cincizeci de ani. Are ochi albaștri de suedez, fumează pipă ca marinarii, este avocat în contenciosul Băncii Industriale și are două mari pasiuni : jocul de cărți și violoncelul. A fost însurat pe vremuri și numai după un an de căsnicie, într-o luni dimineață, fusese pus într-o mare dilemă : sau renunță la cărți și sparge violoncelul, sau divorțează.

Domnul Paveliu n-a stat mult pe gînduri. A ales soluția a doua și pentru că locuia în casele de zestre ale soției sale, a chemat o trăsură și-a încărcat cufărul și geamantanul pe capră, s-a așezat în fund, cu servieta la subțioară, cu violoncelul rezemat de genunchi și „mînă birjar".

De-atunci a rămas chiriaș al tuturor odăilor mobilate din București. Și nu era un chiriaș incomod. Dimineața era la bancă, după-amiaza dormea un ceas și-apoi cînta la violoncel pînă la șapte. Apoi pornea la club și se întorcea, în vîrful picioarelor, la ora cînd somnul celorlalți era greu. Numai că nu toată lumea putea să sufere violoncelul în orele de după-masă. Și cel puțin dacă ar fi cîntat și el ca lumea. Dar nu făcea altceva decît să exerseze toată săptămîna și numai duminica de dimineață, cînd serviciul la bancă era suspendat, se-ndura să cînte propriu-zis. Atunci da! Cînta frumos, domnul Paveliu. Foarte

frumos, că toate bucăţile lui preferate erau lucruri grele şi mai ales nemelodioase pentru urechile profanilor. Dar se simţea că omul ăsta are ceva de spus pe coardele groase ale violoncelului. Ştia să scoată din atingerea lor cu arcuşul sunete atît de dulci uneori, atît de triste, de grave şi de ciudate alteori, că nu se putea să nu aţinteşti urechea şi să nu le asculţi.

Dar ceasurile astea de duminica dimineaţa nu puteau răscumpăra celelalte ceasuri de muzică din timpul săptămînii. Şi-atunci gazdele, uneori cu regret, alteori cu ciudă, îşi invitau chiriaşul să plece. Şi iarăşi „mînă birjar" cu cufărul şi geamantanul pe capră, cu servieta la subţioară şi violoncelul rezemat de genunchi, în fund.

Nu era cartier şi aproape nu era stradă în Bucureşti pe care în douăzeci de ani de zile de pribegie să nu fi locuit domnul Paveliu.

Mulţi din cei care îl cunoşteau se-ntrebau din ce trăieşte şi, mai ales, de unde are să piardă la cărţi. În afară de leafa lui de la bancă, nimenea nu-i ştia vreun alt venit şi din jocul de cărţi — e lucru ştiut — nimenea nu poate să se pricopsească. Domnul Paveliu, însă, cîştiga. Nu cîştiga mult. Exact cît să aibă să piardă a doua zi. Era cunoscut în toate „cluburile" Capitalei. Nu în cluburile mari, cu numărul membrilor reglementat, cu statute austere şi maniere englezeşti. Domnul Paveliu frecventa cluburile mai mult sau mai puţin clandestine, „cercurile" mai mult sau mai puţin onorabile şi chiar tripourile pur şi simplu. Le prefera celorlalte. Pentru că aici nu interesa decît un singur lucru : jocul. Şi asta iubea domnul Paveliu. Jocul pentru el însuşi, patima cărţilor, viţiul liberat de orice ţinută şi de orice restricţie. La masa verde, amestecat între jucători de toate felurile, decavaţi, delapidatori de bani publici, foşti şi viitori pensionari ai penitenciarelor, oameni fără căpătîi şi fără meserie, femei de toate vîrstele trăind din şi pentru o mizǎ, sau simpli oameni de treabă atraşi de mirajul cîştigurilor repezi, domnul Paveliu se simţea fericit. Fericit pentru că vedea „jocul" în toată splendoarea lui, cu toate toanele lui, ridicînd pe unii, prăvălind pe alţii, ţinîndu-i

pe toţi sclavi în mrejele lui otrăvite. E drept că el se socotea deosebit de majoritatea celorlalţi. El nu juca să cîştige. Juca pentru ca să joace. Niciodată nu rîvnea să ceară jocului bogăţii. Îi cerea numai satisfacţii. Morale aproape. Să „bată" din cînd în cînd cîteva „puncte" la „mîna" lui, chit că după aia cîştigul avea să se ducă de unde venise. Să-i iasă la ruletă un număr „în plin", indiferent dacă suma cîştigată era mai mică decît cea mizată pe tablou.

Cînd cîştiga, nu-şi urmărea şansa ca să-şi dubleze ori să-şi înzecească cîştigul. Se ridica de la joc şi păstra banii ca să-i piardă a doua zi. De aceea, probabil, putuse să reziste o viaţă întreagă la toate mesele de joc ale tuturor cluburilor pe care le frecventase fără să ceară o singură dată o sută de lei împrumut. Cînd avea ghinion mare mai multe zile la rînd şi pierdea tot, venea la club şi se mulţumea să privească pînă la leafă. Şi totuşi dac-ar fi stat într-o zi să adune, nu ceea ce a cîştigat şi a dat îndărăt o viaţă întreagă, ci numai ce-a pierdut din propriul lui capital, domnul Paveliu şi-ar fi dat seama c-a aruncat o avere în apa verde a meselor de joc. O avere pe care n-o regreta de vreme ce pierduse cu voinţă, cu luciditate, cu premeditare chiar. Leafa de la Bancă — douăzeci de mii de lei pe lună, în afară de oarecare tantieme şi indemnizaţii — îi ajungea totdeauna, pentru că niciodată nu pierdea mai mult decît avea. Bugetul lui era de o extremă simplitate : o parte întreţinerea şi trei părţi clubul. Niciodată nici o abatere, pînă la scandalul cu ultima gazdă cînd, găsindu-şi în mijlocul nopţii violoncelul scos în curte, s-a gîndit că peregrinările prin camere mobilate trebuie să înceteze. Într-un apartament mic omul putea fi la el acasă. Putea exersa cît vrea, fără să riste să indispuie pe nimeni, mai ales că orele lui de studiu erau din cele mai convenabile. Şi-atunci domnul Paveliu a operat o importantă schimbare în bugetul său. A împărţit suma totală în trei părţi şi, lăsînd numai două pentru club, a alocat pe cea de a treia pentru „întreţinere" şi cu această împrejurare — acum trei luni — i-a căzut

sub ochi „anunțul" de la „Mica Publicitate", care l-a adus în casa lui Caliopi.

Doamnă singură, închiriază apartament mic, convenabil, numai la domn singur. A se adresa personal, Lucaci 236, între 7—9 p.m.

Deîndată domnul Paveliu s-a prezentat „personal" și apartamentul i-a plăcut din toate punctele de vedere. Ca să nu mai aibă neplăceri, s-a înțeles dintr-un început cu proprietăreasa că are voie să exerseze la violoncel, zilnic între orele patru-șapte după-amiază, și în aceeași zi trăsura s-a oprit la poartă, cu cufărul și geamantanul pe capră și cu domnul Paveliu în fund, cu servieta la subțioară și cu violoncelul rezemat de genunchi.

În scurt timp între proprietăreasă și chiriaș s-a stabilit o prietenie, plină de avantaje pentru cel din urmă. Domnul Paveliu a început să ia dejunul în pensiune la Caliopi și duminica dimineața — ca o dovadă de simpatie — Caliopi a fost admisă să asiste la ședințele lui muzicale.

Soarta lui Caliopi de la aventura ei cu colonelul Arvătescu era definitiv pecetluită. Cine nu știa că, după ce își vînduse casa pentru el, ca să-i plătească datoriile, că după ce îi făgăduise c-o s-o ia de nevastă, într-o bună zi colonelul n-a mai dat pe acasă.

Îngrijorată, Caliopi s-a interesat și a aflat că de la serviciu își luase concediu de boală și plecase din București. Trei săptămîni l-a așteptat zadarnic. Nici un semn de viață, nici un rînd de nicăieri. Parcă intrase în pămînt. Apoi, într-o dimineață a venit. Nu să se explice și să ceară scuze cum s-ar fi așteptat. Ci, pur și simplu, ca să-și ia lucrurile, fiindcă în două zile casa trebuia evacuată ca să intre în stăpînirea noului proprietar și „nu vrea s-o mai deranjeze cu lucrurile lui" în viitoarea ei locuință. Părea tot el jignit, de „situația" în care îl pusese.

— În ce „situație" te-am pus, pentru Dumnezeu? Ce-am făcut altceva, decît că te-am iubit ca o nebună, că ți-am dat tot ce aveam și am făcut tot ceea ce mi-a fost cu putință pentru tine? a răcnit Caliopi, smulgîndu-și

ondulațiile permanente, devenite în mîinile ei simple lațe, puține, arse și decolorate.

— Ce-ai făcut? M-ai compromis, doamnă! M-ai atras în casa dumitale și profitînd de un moment de slăbiciune omenească m-ai făcut să primesc bani de la dumneata. M-am lăsat cumpărat, m-am făcut de rîs, mă arată lumea cu degetul pe stradă. Nu mai pot scoate capul nicăieri, nu mai pot intra într-o casă fără să aud în urma mea, refrenul care mă înnebunește: „Trăiește cu o babă, ca să-i mănînce banii!" Asta mi-ai făcut, doamnă!

Sub biciul vorbelor lui, Caliopi a leșinat. Bebe a profitat de ocazie ca să-și strîngă lucrurile și după plecarea lui — cînd s-a dezmeticit în fine, a observat că dispăruse și sabia răposatului. Sabia de Toledo din salon. Revolta și indignarea i-au fost atît de mari, că a doua zi nu s-a mai putut stăpîni și i-a scris o scrisoare pe care i-a trimis-o „la birou".

„Domnule,

Nu-ți scriu ca să-ți calific purtarea. La «judecata de apoi» Dumnezeu o să aibă grijă de asta. Te rog însă să-mi trimiți imediat sabia soțului meu pe care — probabil — din repezeala cu care ai plecat, în timp ce eram leșinată, ai luat-o. Contrariu, mă voi plînge la Ministerul de Război."

Fără semnătură.

După masă, ordonanța i-a adus sabia și un bilet:

„Doamnă,

Ieri, din nebăgare de seamă, ordonanța mea mi-a pus în bagaje un lucru care nu-mi aparține. Vi-l trimit o dată cu respectuoasele mele sărutări de mîini.

Colonel Arvătescu din Cavalerie."

De atunci nu l-a mai văzut. A aflat pe urmă că în „concediul de boală" fusese însoțit de o tînără dactilografă, că se mutaseră după aceea împreună și că era amorezat de ea ca un recrut. Îi făcea toate gusturile și o ținea ca pe o prințesă. Și toate astea pe banii ei.

Noroc că avusese prevederea să-și cumpere casa asta pe Lucaci și să puie cîteva sute de mii de lei deoparte. Altminteri lecția ar fi fost prea aspră.

„Lecția“ Caliopi nu și-o socotea, de-altminteri, meritată. Ce făcuse ea în definitiv ca să merite „o lecție“ ? Făcuse un gest frumos pentru omul care însemna, la un moment dat, totul pentru ea și atîta tot. Crezuse în sentimentele lui pe care imaginația ei i le atribuise, și se înșelase. Ei și ? S-a isprăvit lumea pentru un singur om ? Nu mai sînt și alți chiriași pe lumea asta ? Uite, ăsta de acuma, de exemplu, domnul Paveliu. Un om de o rară delicateță sufletească, un neînțeles, un artist naufragiat într-o meserie întîmplătoare, o fire bună, aleasă, sentimentală, într-un cuvînt, un om ieșit din ritmul obișnuit al vieții, rătăcit și izolat pe marginile ei, ca un călător din greșeală pe peronul unei gări din care nici nu vrea să plece și în care nici n-așteaptă pe nimeni. Așa se explică și patima lui pentru joc. O contrabalansare, un antidot.

Deși de-obicei tăcut, îi spusese uneori cîte ceva din viața lui. Și Caliopi — drept orice concluzie — înțelesese că viața omului acesta bizar, tocmai prin simplitatea lui, a rămas goală și rece, pentru că înăuntrul ei nu s-a risipit căldura unei prezențe feminine. Un vas în care nu s-a pus niciodată o floare. A ajuns la cincizeci de ani (deși nu-i arată) singur. Cu gîndurile în servietă, cu sufletul în coardele violoncelului, cu simțurile în saboul de la masa verde.

Domnul Paveliu, deși niciodată n-avea aerul, observa totul. Vedea din ce în ce mai mare interesul pe care i-l purta proprietăreasa. Surprindea uneori priviri pe care se făcea că nu le bagă în seamă și cuvinte pe care se prefăcea că nu le aude. Înțelegea, așa cum înțelesese și colonelul Arvătescu și așa cum ar fi înțeles oricare bărbat în locul lui, că ar fi fost destul să facă un gest pentru ca gazda să-i cadă în brațe, învinsă și înflăcărată. Și numai la gîndul ăsta domnul Paveliu, cuprins de un nemărginit dezgust, se cutremura ca o frunză de plop înfiorată de propria ei substanță.

Poate e un ceas de cînd domnul Paveliu umblă fără țintă pe străzi. Vorbește singur și gesticulează. Trecătorii puțini la ora asta tîrzie întorc capetele după el și-l privesc cum dispare neatent la ce se petrece în urma lui.

Și asta pentru că domnul Paveliu e prea atent la propriile lui gînduri pe care le repetă, le inventariază, le clasează, ca să ajungă la același rezultat sterp : nu știe ce s-a petrecut cu el.

La zece fix s-a dus ca de obicei la club. Și-a luat locul obișnuit și-a comandat ceaiul pe care îl lua în fiecare seară în loc de masă. Și-a înfundat pipa cu tutun, a cerut „de o mie de lei fise“ și a început să joace. Jocul lui obișnuit. A cîștigat într-o jumătate de ceas patru mii de lei. Mulțumit și-a schimbat fisele la loc în bani, și-a rămas mai departe să privească. Cît a privit nu știe. Știe că venise mîna lui Roșeanu și bătuse trei puncte. Avea trei mii și ceva de lei „în bancă“.

— Banco !

Cînd a rostit formula sacramentală toată lumea s-a uitat la el. Domnul Mișu, crupierul, a făcut și o glumă.

— Ce, coane, Paveliule, ai schimbat „sistemul“ ?

Într-adevăr niciodată n-avea obiceiul să mai joace după ce își schimba fisele. Dar parcă o putere străină de voința lui pusese stăpînire pe el și cuvintele îi ieșeau din gură rostite parcă de altul :

— Banco ! Banco ! Banco !

Roșeanu îl privea hain și surîzător. Cîștiga.

Se făcuseră în „bancă“ aproape cincizeci de mii de lei.

— Banco !

Și-aduce aminte exact cînd domnul Mișu i-a atras atenția.

— Știi, coane Paveliule, că „ai să vii“ cu patruzeci și șase de mii de lei. Și dacă mergi mai departe, trebuie să mai pui încă cincizeci...

Roșeanu nu mai surîdea. Trăgea fum după fum din țigară, cu mîna înăbușită pe sabou. Privi pe domnul Mișu și zise :

— Banii pe masă !

Domnul Paveliu ar putea să jure că pînă în clipa aceea nu și-a adus aminte că are în buzunarul de la spate, trei sute de mii de lei, pe care îi luase la douăsprezece de la Bancă ca să efectueze o plată la Societatea „Mateiașul“, plată pe care n-o făcuse pentru că ajunsese tîrziu și ghișeele erau închise. Dar cînd a auzit invitația lui Roșeanu și-a înțeles că omul îl crede insolvabil,

teancul de bilete de o mie înghesuite în buzunarul de la spate i s-a desluşit limpede şi salvator în minte.

Cînd a scos banii şi-aduce aminte că mîna îi tremura şi că pe frunte simţea închegîndu-se broboane mici de sudoare. A plătit şi a tras cartea. Nici nu ştie exact dacă „la punctul ăla" a cîştigat sau a pierdut. Ştia c-a intrat ca într-o ceaţă turbure din care nu s-a mai dezmeticit — e un fel de a vorbi — fiindcă nici acum nu-şi dă seama ce s-a petrecut cu el. Cum a jucat ? De ce a jucat ? Cum a putut să se atingă de banii Băncii şi să-i piardă ? Ce demon l-a îndemnat să-şi iasă din rezerva lui de o viaţă întreagă şi să comită cea mai ticăloasă faptă care îi năruie viaţa ?

Viaţa ? Care viaţă ? Mai poate trăi un om care a „furat" banii instituţiei unde trecea drept cel mai de încredere funcţionar, ca să-i piardă la joc într-o clipă de nebunie ? Fără îndoială, nu. Un astfel de om nu mai are de făcut decît un singur lucru. Să se ducă drept acasă, să ia cheia de la intrare, de sub ştergătoare, să treacă binişor prin antreu, ca să nu deştepte proprietăreasa, să intre în odaia lui, să tragă sertarul de la măsuţa de noapte, să ia de acolo revolverul, să iasă apoi în stradă şi la Şosea detunătura nu poate să sperie sau să deranjeze pe nimeni, să-şi tragă un glonţ în tîmplă. Atît şi nimic mai mult.

Şi domnul Paveliu, mulţumit dintr-o dată că în felul ăsta şi-a pus ordine în gînduri şi parcă şi o amăgitoare umbră de pace în suflet, se opreşte brusc din cursa lui fără destinaţie. Prin urmare se află acum da, exact, aproape de statuia lui Rosetti. În douăzeci de minute prin urmare, poate ajunge acasă şi în alte douăzeci de minute poate fi îndărăt aci — cu revolverul în buzunar — pregătit pentru drumul din urmă : Batişte-bulevardul Brătianu... Capul Podului-Rondul I.

Pe străzi nu mai e nimeni. Trebuie să fie aproape două. Cîte un taximetru trece ducînd spre localurile de noapte întîrziaţii. Un albanez îşi răsuceşte mustaţa în gangul unui imobil.

La casa asta servitoarea a uitat să lase „transperantul" la fereastra dinspre stradă.

Domnul Paveliu priveşte fără să vrea. În faţa oglinzii de la toaletă o femeie tînără, în capot de finetă, îşi şterge fardul de pe faţă. Liniile trupului i se desemnează libere sub stofă, ori de cîte ori mişcă braţul. Prin oglindă se vede şi bărbatul. E în pat, în pijama vărgată şi citeşte un ziar. Desigur s-au întors de curînd din oraş. De la un spectacol, sau de la o berărie. Se vor culca acum unul lîngă altul şi peste o jumătate de ceas, cînd glonţul va detuna în tîmpla lui căruntă, ziarul va fi căzut de mult, cu paginile încurcate, pe covor.

Eeeee ! Uite şi colţul străzii. Ultimul colţ pînă acasă, împestriţat de afişe. Miroase a pap crud şi a urină... Mai sînt nouă case... 220... 222... 224... mai sînt şase... 228... 230... mai sînt două... 234... 236...

Gata !

Domnul Paveliu intră binişor pe poartă. La fereastra lui Caliopi ca întotdeauna se vede lumină. Cînd a întrebat-o odată ce face pînă noaptea tîrziu, ea i-a spus că doarme totdeauna cu lumina aprinsă. Minţise. Caliopi nu dormea. Veghea. Noapte cu noapte îl aştepta să se întoarcă de la club. Îi pîndea paşii de după uşă, crispată şi nudă, sub apele unui capot vaporos, sperînd că poate — cine ştie — odată şi odată, chiriaşul va greşi uşa — intenţionat sau nu — că va face poate un zgomot care să-i dea dreptul să-i iasă înainte, încercînd ultima tentaţie : aceea a unui trup aproape gol, protejat de misterul nopţii, de senzualitatea ei brutală, fascinată şi imediată.

Domnul Paveliu intră în antreu şi lăsă uşa întredeschisă, ca să nu mai scîrţîie încă o dată cînd va ieşi. Vîntul de afară o împinse la loc şi uşa se trînti cu putere zornăindu-şi toate geamurile.

Caliopi apăru în prag, ca la o comandă.

—A, dumneata eşti domnule Paveliu ?... Vai, cum m-am speriat ! Abia aţipisem... Mi se părea c-au intrat hoţii...

— Nu erai prea departe de adevăr, madam Zaharescu, glumi domnul Paveliu. Numai că nu sîntem la plural... E un singur hoţ. Eu !

— Nu înţeleg ce vrei să spui, domnule Paveliu.

— E şi lung de spus, madam Zaharescu.

— E, de ce vrei să mă faci curioasă ? Şi mi-e frig să mor, că nu vezi, sînt goală aproape ? ! Dacă nu ţi-e somn, vino la mine să-mi spui.

— Somn ? O să dorm să mă satur. O săptămînă-două, la rînd. De astă-seară intru în concediu nelimitat.

— Zău, domnule Paveliu, nu ştiu ce e cu dumneata astă-seară.

— Dacă m-ai trata cu o cafea neagră, madam Zaharescu, ţi-aş rămîne etern îndatorat... Şi să ştii să nu exagerez : etern îndatorat... Nu ştiu de ce am atîta poftă de o cafea neagră.

— Mi se pare că vii de la vreun chef... Să ţi-o fac mai amară ?

— Din contră, madam Zaharescu... Dulce... Dulce şi, dacă se poate, subţire şi cu caimac...

Lîngă ceaşca de cafea făcută de Caliopi „la spirt", domnul Paveliu s-a gîndit să-şi mai acorde un ceas de viaţă. Şi fiindcă îşi trăia ultimele clipe, a înţeles să fie galant cu femeia de lîngă el, în ochii căreia licăreau toate nădejdile şi tremurau toate făgăduielile. A glumit cu ea. I-a făcut complimente asupra felului cum „arată" şi în cele din urmă, hărţuit de întrebările ei, i-a mărturisit totul, senin, aproape bine dispus ca şi cum ar fi vorbit de altul.

Caliopi a îngheţat... Nu... nu !.. Ochii aceia nu erau ochii unui om care minte ! Gesturile acelea neobişnuite, verva lui surprinzătoare, veselia asta nocturnă, intimitatea asta, cafeaua neagră, totul trăda pe omul care nu se mai interesează de el însuşi, care a renunţat la el. Realmente, ea avea în faţă un client care îşi aştepta rîndul în anticamera morţii.

Ce putea ea face în faţa acestui om, vizibil hotărît să-şi zboare creierii ? Să-i dea sfaturi ? Ar fi rîs de ea şi de el. Să trezească vecinii ? L-ar fi scăpat pentru un ceas, sau pentru o zi. Omului ăstuia nu-i trebuiau nici vorbe, nici constrîngeri. Îi trebuiau trei sute de mii de lei. Pur şi simplu, trei sute de mii de lei pe care să-i bage la loc în buzunarul de la spate şi mîine să se ducă şi să-i plătească la ghişeul Societăţii „Mateiaşul".

Şi Caliopi avea aceşti bani. Exact trei sute de mii de lei. Ultimii bani rămaşi de pe urma colonelului Arvătescu, ascunşi în garderob într-o casetă de nichel, în spatele teancului de cearceafuri.

Propunerea a fost simplă şi repede.

— Îţi dau eu trei sute de mii de lei împrumut, domnule Paveliu. Ai să mi-i plăteşti treptat, din leafă...

Domnul Paveliu a privit-o îndobitocit deodată. Sub cămaşa subţire se vedea sînul, ca o chitră putredă în vîrf. Jos, de sub pulpană, un picior gras şi buhăit bătea cu vîrful papucului de atlas ritmul unui neastîmpăr explicit. Mîinile ei se aşezară calde pe genunchii lui.

Domnul Paveliu a înţeles. Socoteala era simplă. Gazda sau Moartea. Avea de ales între amîndouă. Una prea grasă, alta schelet. Una mirosind banal a „odicolon", cealaltă — impresionist — a infinit. Una întindea caseta, cealaltă coasa.

Desigur nu toţi oamenii puşi în această dilemă ar fi rezolvat-o la fel. Dar domnul Paveliu n-a vrut să-l găsească zorile prăbuşit în propriul lui sînge, în cel dintîi boschet de la Rondul I. A preferat, să se deştepte din somn într-un pat mare, moale şi străin, înzorzonat cu dantele şi funduliţe, lîngă o femeie revărsată pasional lîngă el ca o ursoaică gata să-şi înăbuşe puiul.

Şi pentru prima dată în viaţa lui, în dimineaţa aceea, domnul Paveliu a surîs amical şi aproape şmecher destinului...

Ca de obicei la nouă şi jumătate a fost la Bancă. S-a închis în birou şi liniştit a început să cerceteze dosarele puse din ajun „în evidenţă". Nimeni n-ar fi putut bănui că numai cu puţine ceasuri în urmă omul acesta meticulos şi egal, fusese pe punctul de a-şi ridica viaţa. Cînd directorul Băncii l-a întrebat, în treacăt : „Domnule Paveliu, s-au plătit cei trei sute de mii de lei la «Mateiaşul» ?", a răspuns senin, ca şi cum nimic nu s-ar fi întîmplat : „Nu, îi am încă la mine. Ieri am ajuns prea tîrziu. O să mă duc azi la unsprezece, după ce termin ce am de făcut aci."

În realitate nu avea banii la el. Plecase de acasă fără s-o deştepte din somn pe Caliopi şi aştepta să mai treacă

un ceas-două, ca să se întoarcă, să-i ceară banii. Nu simțea nici un fel de stînjenire la gîndul că va cere banii care i se făgăduiseră. După cele întîmplate, i se părea aproape un drept al lui, căci pentru conștiința lui domnul Paveliu nu făcuse altceva decît un tîrg. Și nu-i părea rău.

Caliopi era o femeie aproape de vîrsta lui, care avea nevoie de un bărbat căruia să i se devoteze, care să-i dea iluzia unei fericiri la care ea credea că mai are dreptul. El era un om singur, care n-avea de dat socoteală nimănui de felul cum înțelege să-și trăiască viața și care n-avea de ce să fie nemulțumit că își găsise în persoana ei un asociat animat de cele mai bune intenții.

Banii pe care urma să-i primească nu constituiau altceva decît un împrumut firesc în condițiile actuale ale raporturilor dintre ei. Același lucru dacă un bărbat într-un moment dificil ar fi fost ajutat cu trei sute de mii de lei de soția lui. Fără îndoială, acești bani îi va restitui, încet, încet. Își va căuta încă o ocupație pentru a-și mări veniturile și atîta tot.

Caliopi îl aștepta. Pregătise banii într-un plic galben și nu știa ce să facă. Să-i ducă ea la Bancă ? Să aștepte să vie el să-i ia ? Era nemulțumită că nu se deșteptase înainte de plecarea lui și îi era teamă ca Paveliu să nu fi înțeles cumva că are de gînd să-și ia vorba înapoi, că făgăduiala ei fusese numai un truc ca să-l liniștească momentan sau o momeală ca să-l atragă în patul ei pustiu.

Cînd îl văzu intrînd pe poartă, toate bănuielile i se risipiseră. Îi ieși înainte cu brațele deschise și îi aduse ea însăși plicul.

— Nu ! Nu intra în casă, că te întorci din drum și nu e bine !

Domnul Paveliu a luat banii, i-a mulțumit, a sărutat-o pe ochi conjugal și-a plecat.

A luat-o încet pe jos, fiindcă avea timp destul pînă la douăsprezece. Mergea vesel ca un om căruia în ziua asta toate îi merg în plin. La o florărie s-a oprit și a trimis lui Caliopi zece garoafe roșii. De douăzeci de ani nu mai cumpărase flori și poate de aceea s-a surprins surîzînd în oglinda magazinului.

A ieșit mulțumit și a luat-o pe Calea Victoriei. Se oprea la vitrine, se uita la femei, se saluta cu oameni pe care de ani de zile nu-i mai văzuse.

În dreptul lui Dragomir s-a întîlnit nas în nas cu Roșeanu.

— Eeee ! Bună dimineața, nene Paveliule ! Dar cum se face că te plimbi la ora asta ?

— Am plecat mai devreme de la Bancă c-am avut niță treabă în oraș.

— Iei o țuiculiță ?

S-au așezat amîndoi la o masă, în fund. Roșeanu era cam „asupra chefului". După succesul de azi-noapte, plecase de la club cu cîțiva prieteni „și-o ținuse" din cîrciumă în cîrciumă, pînă dimineața. La opt „arse" o baie de aburi, nu dormise nici o secundă și acum vrea „să se dreagă". Vorbea mult, comanda mereu și nici una dintre gustări nu i se părea destul de sărată.

— Hai să te duc eu într-un loc, nene Paveliule, să-ți dau niște potroace, „ceva care nu se mai află".

Domnul Paveliu nu s-a lăsat rugat prea mult.

S-au urcat amîndoi într-o birjă, fiindcă Roșeanu „avea evlavia să-i sufle niței aer curat pe portret" și s-au dus la „Bucureștii de altădată", cîrciuma vestită a lui Sotir, unde bea pe vremuri Caragiale și prietenii lui. Au mîncat, au băut „inimă de vin" și tocmai la cafea, cînd limbile începuseră să li se descurce puțin, Roșeanu a adus vorba despre întîmplarea de noaptea trecută.

— Nene Paveliule, îmi pare rău că tocmai dumneata ai intrat „messa" azi-noapte. Eu ți-am făcut semn „să nu te bagi contra mea". Ce să-ți fac dacă te-ai încăpățînat ? Eu la joc nu iert. Cînd îmi vine „bafta" curăț și pe tata dacă îndrăznește... Cred c-ai dat ceva, cu totul. Mișu zicea c-ai pierdut două sute de mii...

— Trei sute și patru mii am pierdut.

— Ce, ești copil ? E, nu ? Pe onoarea dumitale ?

— Pe onoarea mea. Nici un leu mai puțin...

— Atunci trebuie să mai fi cîștigat și alții. Eu, să nu mă mișc de aci, dacă am cîștigat mai mult de o sută cincizeci de mii de lei.

— Cine a cîștigat, să fie sănătos. Așa e jocul...

— Dar, să-ţi spui drept — nu te supăra că sînt sincer, la un pahar de vin — parcă înnebuniseşi, nene. Jucai anapoda... Nu te-am pomenit de cînd te cunosc. Ai mers la pierdere sigură...

La şapte seara au ieşit de la Sotir şi s-au despărţit. Roşeanu abia se mai ţinea pe picioare. Îl răzbise oboseala şi băutura, iar verva îi dispăruse complect. Acuma nu se mai exprima decît prin gesturi şi interjecţii. Domnul Paveliu nu era beat propriu-zis. Îl durea niţel capul şi avea o poftă grozavă de somn. Dacă n-ar fi fost Caliopi s-ar fi dus acasă să se culce. Dar aşa, în halul ăsta, se jena să se arate în faţa ei. „Ce dracu ! Din prima zi !"

Porni spre Cişmigiu cu nădejdea că aerul curat de acolo o să-l dezmeticească. Şi deodată, îşi aduse aminte că banii erau tot la el. Se uită la ceas. Şapte jumătate. La „Mateiaşul" birourile sînt închise. În schimb la club jocul trebuia să fie în toi. „Dac-aş încerca ! Poate mă refac. Plătesc banii femeii îndărăt, plătesc şi Banca şi nu mai joc. Mă las definitiv. Mă ocup numai de violoncel. Tot mi-a propus mie să intru în orchestra Filarmonicii. Intru şi gata. O să fiu ocupat în fiecare seară. Cu repetiţii, cu concerte..."

Într-adevăr, la club jocul e în toi.

Pispiris, marele „ţerealist şi armator din Vraila", a sosit azi-dimineaţă în Bucureşti „după afaţeri" şi ca de obicei, la cinci „s-a înfiinţat" la club. Totdeauna venirea lui în Capitală constituie un eveniment important pentru obişnuiţii „Cercului Angrosiştilor".

Pispiris e un om care nu se uită la bani şi care, de cînd s-a pomenit, pierde. Simpla lui prezenţă la masa verde constituie, îndeobşte, un fel de gratificaţie care se împarte — după noroc — tuturor jucătorilor.

Şi într-adevăr, în jurul mesei de *chemin-de-fer* e o afluenţă deosebită. Domnul Paveliu abia îşi poate face loc ca să-şi poată rezema o mînă de muchia mesei de joc. O mînă rece, lividă, ca de mort. Pentru prima dată în viaţa lui Pispiris cîştigă. În faţa lui adună mereu, cu amîndouă mîinile, maldăre de fise colorate şi de hîrtii ghemotocite. E asudat tot şi în gură ţine uitat un muc puturos de ţigară de foi.

A bătut al şaptelea punct „la bancă". Buza de jos, vînătă şi plesnită iepureşte, a început să-i tremure.

Crupierul anunţă trei sute de mii la Bancă. Jucătorii cîntăresc între degete nedumerite grămăjoarele de fise. Pispiris îi priveşte pe rînd cu o bunăvoinţă ademenitoare. „Haide, haide, parcă le-ar zice. Puneţi tot ce aveţi. Trei sute de mii în Bancă, n-aţi auzit ? Cea mai bună ocazie să vă refaceţi."

Domnul Paveliu a îngheţat. Trei sute de mii de lei ! Exact cît îi trebuie lui ca să scape din cel mai mare impas în care l-a pus viaţa vreodată. Banii la „Mateiaşul" plătiţi, datoria lui Caliopi, achitată. Şi de ce tocmai trei sute de mii de lei în Bancă în clipa cînd s-a apropiat el de masă ? Oare nu e ăsta un semn că nu trebuie să lase norocul să-i treacă pe dinainte ? Într-o clipă îi poate avea. Îşi poate umple cu ei buzunarele.

Pispiris e leoarcă de aşteptare ! Socoteşte cît s-a „acoperit" pe masă. Nici o sută de mii de lei. Împarte cărţile, într-o tăcere apăsătoare. Una, două... una, două...

— Banco !

Domnul Paveliu a rostit cuvîntul magic cu putere. Toate capetele se întorc spre el. Pispiris îl priveşte cu ochi mari, ficşi şi bulbucaţi de moluscă.

În vîrful lopăţichii de lemn elastic crupierul serveşte cărţile domnului Paveliu. Sînt două cărţi albastre, cu colţurile aurite şi aşa cum stau alăturate în faţa lui, par scoarţele unei cărţi fatidice pe reversul cărora se ascunde, decretată în semne cabalistice, sentinţa unei vieţi. Domnul Paveliu le ia în mînă încet, încet, încet.

Jucătorii îi urmăresc mişcările cu ochi scurşi de aşteptare. Pispiris şi-a încrucişat mîinile pe piept, placid.

— Rest !...

Pispiris a plătit. Tot sîngele i s-a strîns în degetele groase cu care îşi apropie de ochi cele două cărţi ale lui. Are o privire de ucigaş în clipa premeditării.

— Nef !

Vocea lui e un răcnet înfundat de triumf. Sîngele îi revine tot în obrajii buhăiţi şi sudoarea bucuriei îl inundă.

Domnul Paveliu nu mai aude, nu mai vede, nu mai simte nimic. Cu o mînă care acţionează independent de

voința lui, scoate teancul de bani din buzunar și îl aruncă pe masă.

Jucătorii îl privesc cu compătimire și se dau la o parte, aproape respectuoși, din calea lui.

Domnul Paveliu iese în stradă. Ploaia a început să răpăie în stropi bășicați și grei.

Zgribulit de un fior, domnul Paveliu își ridică gulerul pardesiului. Ploaia îl izbește în față, cravașîndu-l cu bice răsucite de apă.

Acum nici măcar gîndul morții nu-l mai liniștește. Îi e egal ca toate celelalte gînduri. Onoare, datorie, viață ?... Mofturi ! Caliopi ? I se pare că-și aduce vag aminte de ea. Banca ? Să-l urmărească și să-l închidă. N-are moștenitori să le lase un nume înscris în registrele penitenciarului. Atunci ce ? Nimic ! Nu-l interesează nimic. Nu mai vrea nimic. Nimic altceva decît ca ploaia asta bună, răcoritoare, să nu mai înceteze niciodată. Niciodată.

Și mai vrea ceva. Violoncelul. Violoncelul lui, singura lui familie, singurul lui prieten. Violoncelul din odaia de pe strada Lucaci, care îl așteaptă ca un copil părăsit, privind în calea lui cu fruntea rezemată de fereastră.

IX. PRIMII FULGI

În jurul felinarelor de gaz aerian și oriunde e lumină roiesc, în bătaia ei, molii mari de acid boric.

Ninge.

O dată cu ajunul Crăciunului, ca o vestire a lui, cei dintîi fulgi cad deasupra Capitalei. Într-un ceas numai au acoperit-o sub năvala lor albă și fluturătoare.

Întîi ochii înghețați ai lacurilor din grădini și din parcuri au făcut albeață. Apoi mustățile birjarilor cu capetele înfundate în glugi de ku-kux-klani au încărunțit subit. Crengile copacilor din curți, de pe bulevarde și de pretutindeni, s-au glasat cu zahăr tos, grilajurile și-au agățat ghirlande de hermină, acoperișurile caselor s-au transformat în cataifuri enorme și de-a lungul străzilor înghețate s-au întins pajiști albe de vatelină.

Calea Victoriei sub ploaia de confetii albe are un aspect vesel de carnaval. Lumea forfotește pe trotuare alunecînd pe șoșonii noi, șirurile de mașini trec încet, în scîrțiit de frîne reci, vitrinele își sclipesc culorile în fulgere orbitoare de lumină și la întretăieri agenții de circulație — sub pelerinele lor ninse — par Moș Crăciuni legați de stopuri.

În magazine toată lumea cumpără. În mîinile îndemînatice ale vînzătorilor maldăre de pachete se grămădesc pe tejghele, crucificate sub legătura lor de sfoară aurită.

Și fiecare trecător, pe strada asta a tuturor bucuriilor, are un pachet nins, agățat de degetul mănușii.

Din băcănii băiețașii de prăvălie, cu șorțurile albe peste paltoane, ies ducînd spre mașinile care așteaptă cu portierele deschise coșuri mari întesate de pungi și pachete. Coșuri din care sticlele de șampanie scot capetele în afară ca niște gîște cu gîtul poleit din desagii țăranilor veniți la oraș cu procese.

În aer miroase a șuncă fiartă și a mandarine.

O sanie — cea dintîi în anul ăsta — trece pitorească și mititică sunîndu-și clopoțeii de alamă. Și sunetul clopoțeilor se strecoară în triluri evocatoare prin urletul claxoanelor și trompetelor și se pierde ca un cîntec dulce în văzduhul comercializat de reclame luminoase, transformat într-o pagină de ziar electric, cu litere roșii, albastre și intermitente de neon.

Cum de a ajuns Olandezul tocmai din fundul străduței lui de cartier, la ora asta tîrzie, ghemuit în colțul vitrinei de jucării de la „Cartea Românească" ? Ce putere magică l-a făcut să-și îndese căciulița pe urechi, să-și ridice gulerul paltonașului și s-o pornească razna prin ninsoare, pe străzi multe și întortocheate, ca să ajungă aici, în fața geamului ăstuia luminat, sub care strălucesc toate minunile copilăriei ?

Un Moș Crăciun mic cît un pitic adult, cu scurteică de catifea roșie, cu guler și mîneci îmblănite, cu mustățile stufoase și barba pînă la brîu — ninse cu naftalină — cu cizme mari de mușama lăcuită și cu doi ochi mici, negri și sticloși ca două boabe de cafea prăjită. Un pui de urs — sau poate un urs bătrîn — cu blană de lînă, cu ochi de sticlă gălbuie și cu rotițe la cîteșipatru labele. Un cal de lemn cu hamuri lucitoare și cu șa de postav roșu ca un călușel de circ, un elefant de gumă, cu muzicuță în vîrful trompei, maimuțoi cu obraji de lemn fardat, cu clopoței la picioare și colerete plisate la gît, păpuși în rochii scumpe, cu bucle de borangic și priviri fixe de porțelanuri hipnotizate, cutii cu vase de bucătărie și cu mobile gingașe, ferme complete cu oi de coton *perlé* și vaci de pîslă, un cinematograf „mișcător" cu filmul agățat pe mosorele, gata de proiecție, un tren

pornit pe șinele lui de tinichea să străbată tuneluri, păduri și gări de carton presat, sub conducerea unui mecanic de cositor, cutii cu soldați disciplinați de plumb, cuburi cu surprize, aeroplane și zepelinuri cu motor gata să se învîrtească în jurul lămpii de care vor fi agățate, harapi cu buze de lac alb și frăculețe de împrumut, măgari de pluș, iepurași cu urechi de măgar și atîtea alte lucrușoare gingașe, ingenioase și colorate pe care oamenii le inventează mereu noi, mereu altele și totuși, totdeauna aceleași, jucării și atîta tot ca să aprindă o clipă luminile bucuriei în ochii tuturor copiilor din lume și-apoi să se transforme în cîrpe, în tărîțe, în tinichele și în bețișoare.

Olandezul a pus ochii pe tren. Încă de ieri, de cînd a fost cu mama lui pînă aici ca să-i cumpere căciulița asta de „carachiul", sufletul lui a rămas aici ca un abur înghețat pe vitrină, în dreptul trenului. De aceea a fugit de-acasă și a venit. Să-l mai vadă. El știe că niciodată trenul ăsta nu va fi al lui, că niciodată locomotiva asta, cu rotițele ei lucitoare, nu va alerga de-a lungul dușumelelor de acasă, ca să treacă sub ochii lui podurile și tunelurile. El știe că niciodată nu va putea fi „șeful" gărișoarei ăsteia de tablă roșie, cu peron de lemn și semafor de celuloid, verde.

Da, poate, va ajunge el odată, cînd se va face mare, „șef" adevărat, într-o stație adevărată, unde să se oprească trenuri adevărate. Trenuri care au trecut peste poduri și prin tuneluri adevărate, trenuri în care vor fi oameni adevărați. Și totuși... totuși... „Șeful" gărișoarei din vitrină tot nu va fi niciodată. Și mai știe că dacă nu chiar azi — sub ochii lui — o mînă se va apleca să-l ia din vitrină, mîna se va apleca mîine și trenul se va duce pe șinele lui de cositor ca să nu se mai întoarcă niciodată. Și la gîndul ăsta simte cum se deschide un gol în el — sub vestulița de lînă croșetată de mama, sus, în dreptul buzunarului din stînga.

I-a fost atît de frică că nu-l mai găsește cînd va ajunge aici ! Nu de altceva, dar să-l mai vadă încă o dată, să se uite bine la el — nu grăbit de mîna nerăbdătoare a mamei — să și-l întipărească în minte, pentru ca în nopțile de iarnă, în visele din pătucul lui sărman, în

visele lui pe care „știe sigur c-o să le viseze", trenul să circule, cu toate detaliile, așa cum este într-adevăr.

În fața vitrinei se oprește lume multă, mereu.

Olandezului nu i se pare deloc curios că oamenii mari se uită la jucării. El înțelege că și ei au fost odată mici și își aduc aminte de ei înșiși privindu-le.

Ce ? Parcă domnul ăsta cu barbă și cu căciuliță de biber nu s-a jucat și el odată cu un măgar ca ăla de colo ? Și ofițerul bătrîn care stă lîngă el cu steaua aia de argint la șapcă n-a călărit pe un cal de lemn și nu i-a scos coada de sîrmă ca să vadă ce e înăuntru ? Și cucoana asta cu părul alb pe care o ține de braț ca să n-alunece, un domn mai nalt decît ea, care-i seamănă bine, n-a adormit pe brațe o păpușă cu rochie bleu, ca aia de lîngă cutia cu pompieri ? Și parcă el însuși, cînd o să fie mare ca ei, n-o să se oprească în fața unei vitrine cu jucării, într-un ajun de Crăciun, nu ca să se uite la ele, ci ca să-și aducă aminte de ele... de celelalte... de trenul ăsta mai ales... de trenul de care, băiețelul care a coborît acum din mașină, agățat de brațul unei cucoane, îl arată dintr-o dată cu mîna voluntară și înmănușată !

— Mamă, vreau să-mi cumperi trenul...

Cucoana îl strînge lîngă ea și îl alintă.

— Da, Puiule. Dac-ai să fii cuminte, Moș Crăciun o să-ți aducă trenul.

Olandezul înțelege. Mîine seară trenul nu va mai fi aici. Mîine seară va fi așezat la picioarele unui pom de Crăciun plin de beteală, de globulețe de sticlă argintată, de fructe poleite și lumînările colorate, așa cum a văzut el, odată, un pom de Crăciun la „unu bogat" unde spăla mămica, după ce tata nu s-a mai întors de la spital.

Băiețelul nu vrea însă să aștepte pe Moș Crăciun. El vrea trenul. Acuma. Imediat. Se roagă, și după cum a lăsat buza, se vede că se pregătește să plîngă. Și cucoana nu vrea cu nici un chip să-și supere băiatul. Îl ia de mînă și pornește cu el spre intrare...

— Nu plînge, Puiule. Haide cu mama să-ți ia trenul...

Olandezul s-a făcut mic în colțul zidului. Prin urmare, mîna, mîna de care îi fusese atîta teamă se va coborî în sfîrșit în vitrină... Acuma... Sub ochii lui. A ! Nu ! Asta

nu. Ochii lui nu trebuie s-o vadă. Mîna poate să ia din vitrină ce vrea, dar ochii lui nu trebuie s-o vadă. Pentru el trenul trebuie să rămîie acolo, între jucăriile care nu sînt încă ale nimănui... care sînt numai ale ochilor, ale tuturor ochilor...

Așadar, el n-are de ce să mai stea acolo. El și-a luat trenul în el. Mai bine se duce acasă, că e tîrziu, și e departe, și mama trebuie să-l caute speriată prin toate curțile de pe stradelă.

Și consecvent cu el însuși, Olandezul se desprinde din colțul lui de vrajă. Își face loc printre oameni și fără să privească îndărăt pornește la drum — mogîldeață cu căciuliță de carachiul, pierdută printre oameni și fulgi de zăpadă.

Și fiindcă drumul e lung și inimioara e mică și un lucru grav s-a petrecut în el — ca în toate momentele lui importante — Olandezul oftează adînc și își suge mucii.

Dar de data asta sînt amestecați cu lacrimi.

O clipă dacă s-ar fi oprit mai înainte în fața vitrinei, Sergiu l-ar fi găsit acolo, ghemuit la postul lui de observație și poate — fiindcă Sergiu e vesel ca toată lumea de astă-seară și în buzunar are leafa întreagă, plus o gratificație de 5 000 de lei, acordată cu ocazia sfintelor sărbători de domnul Rădulescu — Olandezul n-ar fi plecat acasă cu mîinile goale. N-ar fi dus desigur în ele trenul care era o jucărie prea scumpă pentru punga lui Sergiu. Dar ar fi dus totuși o jucărie...

Michaela îi strînge brațul cu putere.

— Ah ! Era să cad !

Sergiu o sprijini tardiv, așa cum se sprijină totdeauna cineva după ce era să cadă. Michaela rîde cu toți dinții.

— Îmi pare rău că n-am căzut.

— De ce ?

— Pentru părinții mei. Se zice că te măriți cînd cazi...

Intrară în magazin.

De la patru după-amiază cutreierau prăvăliile în vederea cumpărăturilor pentru pomul de Crăciun pe care familia Rădulescu „îl organiza" în fiecare an, ca un pretext de petrecere în plus. Sergiu deși dăduse vacanță de

o săptămînă elevului său care în trei luni de zile de cînd îl medita făcuse progrese uimitoare spre satisfacţia familiei întregi (izbutise chiar să ia un „bine“ la latină şi un „binişor“ la română, la restul materiilor, mărginindu-se, pentru moment, numai la „suficient“), se dusese astăzi să-şi prezinte felicitările. Fusese oprit la dejun şi după masă nu putuse refuza invitaţia Michaelei de a o însoţi în oraş, prin magazine.

În cele trei luni de zile de cînd zilnic se ducea la familia Rădulescu, între Sergiu şi Michaela se legase treptat o foarte strînsă prietenie.

De altminteri în scurt timp Sergiu cucerise pe toţi din casă, cu firea lui dreaptă şi blîndă, cu modestia lui nedezminţită, cu întreg felul lui de a fi. Puiu îl adora. Făcea toate eforturile ca să înveţe şi să iasă bine la şcoală, nu pentru că între timp fusese convins de utilitatea învăţăturii şi de importanţa ei în viaţă, ci numai ca să nu-l piardă pe Sergiu, ştiut fiind că domnul Rădulescu preţuia şi păstra pe meditatorii fiului său după notele pe care acesta le obţinea la şcoală. Şi Puiu fusese înscris din nou la liceu, după sfatul lui Sergiu.

Cît despre domnul Rădulescu, cu bonomia lui înnăscută, era de-a dreptul încîntător. Nu-l mai scotea din „Sergiulică tată“ şi nu se sfia să-şi traducă satisfacţia de a-l avea „la copil“ prin dese măriri de leafă şi fel de fel de alte atenţii concrete : ţigări, cravate, cărţi, precum şi prin gratificaţii cu ocazia diferitelor evenimente şcolare sau religioase.

Chiar madam Rădulescu, atît de rezervată şi de măsurată în toate, nu se putea abţine să nu-i arate simpatia ei, invitîndu-l la masă „ea“, cerîndu-i sfaturi şi păreri în privinţa lecturilor şi tratîndu-l ca pe un intim al casei ori de cîte ori avea recepţii şi sindrofii de la care era nelipsit.

Michaela îşi găsise în el „prietenul“ visat. Prietenul de discuţii, de plimbări, de conferinţe, prietenul ceasurilor de singurătate, de deprimare şi de şovăială. În scurt timp începuse să-i spuie pe nume şi să-l socotească un bun al ei de care putea să dispună în voie. Nu făcea decît să-i comunice „programul“ : „astăzi mergem la expoziţia de pictură“, sau : „deseară să fii liber c-am luat bilete la

concert“, sau : „la şapte jumătate vii să mă iei de la Liliana să facem o plimbare pe jos pînă acasă“ şi el se executa.

Ajunsese o mică tirană şi dacă Sergiu n-ar fi refuzat politicos dar categoric, ar fi fost fericită să-l ştie mutat la ei, într-una din odăile de musafiri de la etaj, ca să-l aibă la îndemînă în orice moment.

Viaţa lui cealaltă — din afară de ceasurile rezervate ei — părea că n-o interesează. În gîndurile ei intime se întreba totuşi de foarte multe ori ce face Sergiu în timpul lui „liber“ ? Era curioasă să ştie cum şi-l petrece, să ştie ce alţi prieteni are, ce preocupări, ce treburi.

Şi ori de cîte ori aducea pe departe vorba despre asta, Sergiu schimba imediat conversaţia. Parcă se păzea.

De cîteva ori îl însoţise la facultate. Observase însă că tovărăşia ei în băncile de curs nu-i făcea plăcere, tot aşa cum nu-i făcea plăcere ori de cîte ori îl întreba despre familia şi despre copilăria lui.

Odată „îl ameninţase“ că într-o zi o să-i facă o surpriză în „flagrant delict de intimitate“. Sergiu o rugase insistent să renunţe la un astfel de proiect. Nu că s-ar fi jenat în ochii Michaelei de interiorul lui modest. Dar nu voia cu nici un chip ca Margareta să înţeleagă că între el şi sora elevului său sînt altfel de relaţiuni decît cele pe care i le semnalase el. Aci era marea taină a lui Sergiu.

De ce nu-i spusese Margaretei de la început nimic despre Michaela ? De ce ori de cîte ori vorbea despre familia Rădulescu numele ei îl trecea sub tăcere ca şi cum nici n-ar fi existat ? De ce nu-i spusese nimic despre prietenia lor din ce în ce mai strînsă, despre discuţiile şi plimbările lor în oraş ? N-ar fi avut nimic de ascuns, nu se simţea vinovat cu nimic. Îi era teamă totuşi ca Margareta să nu-l bănuiască. Să nu-şi închipuie că între ei doi ar fi fost altceva decît era în realitate. Şi bănuiala asta l-ar fi durut.

Pentru el totul în lume era Margareta. Toate gîndurile, toate visurile lui de viitor erau numai şi numai pentru ea, alături de ea. Era unica lui preocupare sinceră, unica lui bucurie întreagă. O iubea cu toată puterea celei dintîi dragoste, cu toate elanurile şi neliniştile ei.

Dragostea lor, mărturisită într-o seară de toamnă sub lumina celui dintîi foc în sobă, crescuse din zi în zi mai mare, mai luminoasă, mai lăuntrică. Acum erau ca și logodiți. Nu cu inele petrecute — între pișcoturi și rude — pe degete. Cu sufletele, cu gîndurile, cu tot ce are omul mai de preț în el.

Sergiu își trecuse licența „magna cum laude" în toamnă. I se aprobase să se prezinte la examenul de capacitate în februarie și după aceea avea toate motivele să nădăjduiască să fie numit în învățămînt. Și-atunci Margareta putea fi a lui. A căminului pe care, alături de ea, avea să-l întemeieze, a cuibului în care dragostea lor avea să-și deschidă aripile pentru zborul cel mare, deasupra unei vieți întregi.

E adevărat că ori de cîte ori îi vorbea despre asta, Margareta se întrista. Ei nu-i plăcea să facă planuri de viitor, pentru că viitorul o îngîndura întotdeauna. Ea vrea să fie toată a clipei prezente. S-o trăiască în cuprinsul ei, fără să se gîndească la ce va fi pe urmă. Îl iubea mult pe Sergiu. Lui și numai lui îi dăruise ceea ce numai ea avusese pînă acum. Sufletul ei întreg. Și i-ar fi dat totul, oricum, dragostea ei întreagă, oricînd, fără sancționarea legală a căsătoriei, fără recunoașterea societății, numai și numai cu binecuvîntarea dragostei care depășește toate legile oamenilor și toate restricțiile lor. Și nu-i plăcea să facă planuri de viitor, pentru că ea nu uita niciodată pe cea de-a doua Margaretă, pe cea în care simțea pulsînd din ce în ce mai voluntar și mai încăpățînat sîngele ofițerului din grajdul de la Zimnicea, sîngele anonim de care îi era frică, sîngele de teama căruia nu îndrăznea să se gîndească niciodată mai departe, la zilele ce vor veni.

Despre prietenia lui Sergiu cu Michaela nu bănuia nimic. Îl auzise vorbind de cîteva ori despre ea, așa cum se vorbește de o cunoștință oarecare pe care o uiți după ce ai văzut-o și îți aduci aminte de ea numai cînd o reîntîlnești. Nu l-ar fi crezut capabil niciodată să sacrifice altcuiva decît ei o cît de mică părticică din timpul lui liber. N-ar fi crezut niciodată că desele întîrzieri ale lui Sergiu — peste orele în care îl știa ocupat — nu erau, în realitate, ceasuri petrecute în biblioteci, ci ceasuri petrecute cu Michaela, pe străzi. Că ieșirile lui seara în oraș nu erau vizite la colegi, ci seri petrecute cu ea la concerte și spectacole. Nu și-ar fi închipuit că el poate s-o mintă și să se ascundă într-atît. Credea în dragostea lui orbește și asta o împiedica să-l suspecteze. Îl aștepta seara — uneori pînă tîrziu de tot — închisă în odăița ei, c-o carte sau o broderie în mînă. Nu mai ieșea aproape nicăieri fără el, deși uneori simțea o poftă nebună să iasă iarăși pe străzi, să vadă iarăși lume, s-audă iarăși complimente și să simtă învăluind-o priviri impertinente și înfocate. Și în clipele astea cu greu își putea stăpîni pornirile. Avea nevoie de prezența lui Sergiu lîngă ea, de mîngîierile lui, de cuvintele lui calde și dragi. Numai așa se putea liniști cea de a doua Margaretă, care — închisă de atîtea luni de zile — se revolta în ea și își cerea dreptul la libertate, gata să dărîme totul, în dorința ei de evadare.

Sergiu înțelegea perfect starea ei sufletească. Făcea tot ce putea ca s-o distreze, să-i ocupe timpul, să-i coloreze ceasurile astea de spleen cenușiu. Și nu era liniștit și mulțumit decît cînd izbutea să alunge ceața turbure din ochii ei nedumeriți și zîmbetul acela rău, lipit parcă, pe gura ei copilăroasă.

Deși curată în fond, redusă numai la proporțiile unei camaraderii, legătura lui cu Michaela îl făcea să se simtă cu conștiința neîmpăcată. Îi părea rău că nu avusese curajul să i-o mărturisească Margaretei, mai de mult, de la început și nu-și da seama de ce, contra voinței lui, se lăsase prins de amabilitatea și prietenia Michaelei.

Nu-i displăcea tovărășia ei, dar nici nu-l încînta. O acompania peste tot, incapabil să refuze o invitație, permanent obsedat totuși de gîndul că făcea ceva rău și de panica că, poate, o dată, Margareta avea să-l întîlnească.

Dar era laș în fața Michaelei, n-avea curajul să-i mărturisească o dată că e îndrăgostit nebun de Margareta, că timpul pe care i-l sacrifică ei îl fură celeilalte, că din cauza ei o minte, o părăsește, mereu mai mult, mereu mai lipsit de voință. Și era laș, pentru că fata asta îl intimida. Era sigur c-ar fi rîs de el și că dintr-o dată toată simpatia ei atît de fără rezerve afirmată avea să se schimbe într-un ironic și usturător dispreț.

O femeie nu iartă niciodată unui bărbat să iubească pe alta. Poate cel mult suportă să nu iubească pe nimeni. Şi Michaela credea în intimitatea gîndurilor ei că Sergiu nu iubeşte încă pe nimeni, iar timiditatea lui, din ce în ce mai accentuată şi rezerva lui, din ce în ce mai vizibilă, erau, pentru ea, primii soli ai unui sentiment încă nedefinit, încă neînchegat, care o privea de aproape.

Ea însăşi simţea pentru el „un început".

Îi era necesar, îi era agreabil şi tovărăşia lui îi da clipe de adevărată şi deplină mulţumire, pe care nici o altă tovărăşie nu i le dăduse niciodată. Găsise — credea ea — în sufletul ăsta leal şi fără complicaţii, în băiatul ăsta instruit şi muncitor, în modestia lui demnă şi în dorinţa lui de a birui în viaţă pe drumuri drepte, ceea ce de atîta timp aştepta : omul care s-o intereseze.

Şi pentru Michaela, pentru vocabularul ei intim, cuvîntul ăsta însemna foarte mult. Avea un înţeles special, plin la rîndul lui de alte foarte multe înţelesuri...

Nimic nu e mai amuzant, mai colorat şi mai atrăgător, decît un mare magazin în ajunul Crăciunului, mai ales cînd, dincolo de vitrinele lui imense, fulgii de zăpadă cad în figuri graţioase de balet înaripat. Pînă şi mărfurile etalate sub privirile nedecise ale cumpărătorilor au parcă un aspect sărbătoresc.

Michaela ar vrea să le cumpere pe toate. S-a oprit pînă acum în toate „raioanele" şi de peste tot degetele ei subţiri au ales ceva. De colo un portofel pentru domnul Rădulescu, de dincolo un colier pentru mama, un aparat fotografic pentru Puiu, o sticlă de parfum pentru Liliana, o trusă de voiaj pentru Dodo, un stilou pentru Sergiu (dar asta nu trebuie s-o ştie el) şi o mulţime de nimicuri delicioase pentru ea.

Acum mai are de cumpărat articolele pentru împodobirea pomului de Crăciun. Sergiu o urmează peste tot, supus, gata să-i răspundă la toate întrebările şi să-şi dea părerea — mai mult sau mai puţin precisă — pentru fiecare lucru care trece în grămada celor cumpărate.

El ştia că şi Margareta pregăteşte „în secret" un pomuleţ de Crăciun în odăiţa ei. Un pomuleţ de Crăciun

pentru ei doi şi pentru copiii din cartier. De ieri uşile acestei odăiţe i-au fost închise pe motiv că se face înăuntru „curăţenie mare". Dar Sergiu a observat pachetele care soseau din oraş, dosite neîndemînatec sub şorţul lui madam Săraru, sau sub paltonul Margaretei.

S-a gîndit mult, la rîndul lui, ce daruri să le cumpere ? A avut un moment intenţia să ceară un sfat Michaelei. Dar s-a răzgîndit. A intrat la un bijutier şi a cumpărat un inel pentru Margareta şi o pereche de ochelari cu ramă de aur pentru madam Săraru. Are pachetelele în buzunar. Le simte foiţa moale, fină şi mîinile lui le acoperă cu drag ca şi cum ar vrea să le-ncălzească.

Michaela a isprăvit de cumpărat. Mai are de ales numai o mască pentru Moş Crăciun. Din maldărul pe care vînzătorul i-l pune alături alege una de Moş Crăciun comic, cu mustaţa răsucită şi barba ţuguiată şi i-o pune lui Sergiu pe figură.

— Las-o, las-o, să vedem cum îţi vine... Vai, ce caraghios eşti !...

Sergiu se simte jenat sub mască. Michaela rîde de se prăpădeşte.

— Asta ţi-o iau... O să faci un efect teribil cu ea... Mai ţine-o niţel să te mai văd. Ştii că tu o să faci pe Moş Crăciun la noi...

Cîţiva curioşi se opresc şi privesc amuzaţi. Un copil agăţat de paltonul guvernantei întinde mîna şi ţipă :

— *Fraulein... Fraulein. Schau der Mos Căţun... Schau der Mos Căţun.*

Sergiu îşi scoate masca. În faţa lui, Mirea, cu pălăria tare pe o sprînceană, îi întinde mîna înmănuşată.

— Tu erai, *mon cher* ? E nu, că asta e bună ! Mă miram eu de ce nu te văd de atîta timp ! Umbli mascat...

Sergiu face prezentările.

Mirea e încîntat că, în sfîrşit, are ocazia să fie prezentat domnişoarei Michaela Rădulescu. O cunoaşte — fireşte — de multă vreme „din vedere" şi „din auzite". Au o mulţime de prieteni comuni... Fetele Moraru... Gigi Marian... Toto Baldovin... Liliana Caranfil... E curios cum nu s-au cunoscut pînă acum.

Şi Mirea vorbeşte, vorbeşte, vorbeşte.

Sergiu își dă seama că prezența Michaelei îi excită verva lui faimoasă, că vrea să facă impresie, să placă, să se claseze din primul moment în categoria „inteligenților".

Michaela îl ascultă indiferentă. Răspunde laconic, fără să-l încurajeze. Dar pe Mirea îl interesează numai ce spune el, nu ce spun alții. Îi dă zor înainte și în cîteva minute, pînă ies în stradă — deși întrerupt din „șuetă" de încrucișările și ciocnirile cu lumea din magazin — are timpul să etaleze o vastă cronică mondenă a Bucureștiului de zi și de noapte.

La ieșire, Michaela îi întinse mîna.

— Mi se pare, duduie, că locuiți pe strada Armenească. Cum avem același drum, îmi permiteți să vă conduc cu mașina mea ?

— Mulțumesc, domnule, sînt cu mașina mea.

— Cu Overlandul ?

— Și asta o știi ?

Mirea se descoperi cu galanterie.

— Dar cine nu cunoaște în Capitală mașina verde a domnișoarei Rădulescu ! Sărut mîinile, duduie, și sper că-mi veți îngădui într-una din zilele astea să vă fac o vizită...

— Nu știu dac-am să fiu în București și n-aș vrea să iei drumul degeaba.

— Nu face nimic. Telefonez înainte... Și dacă vreodată v-aduceți aminte de mine și aveți să-mi spuneți ceva, mă găsiți în cartea de telefon : 2.91.58.

Apoi se întoarse către Sergiu.

— Pe tine cînd te mai văd ? Ce dracu, mă ! De cînd te-ai logodit cu „gazda" parc-ai intrat în pămînt. Telefonează-mi într-o zi să ieșim împreună : 2.91.58.

Și Mirea se depărtă, ridicîndu-și cu un gest afectat, gulerul de astrahan.

Michaela, fără să spună un cuvînt, îi întinse mîna :

— Te așteaptă, desigur, logodnica... Nu vreau să te mai reții...

Aștepta din partea lui Sergiu un gest, o explicație, un cuvînt. Poate Mirea făcuse o glumă, care trebuia pusă la punct. Poate „logodnica" despre care pomenise el era un lucru vechi, trecut. În orice caz Sergiu era dator s-o

lămurească fără să-l întrebe ea. Dacă lucrul era adevărat, i se părea de neînțeles toată atitudinea lui de pînă acum. De ce să-i ascundă că e logodit ? De ce s-o lase atîta timp să creadă că e un om liber ?

Simțea că în clipa asta îl urăște. Cel puțin dacă n-ar mai sta așa inert cu ochii în pămînt !

— Nu e frumos ce-ai făcut ! Nu trebuia să-mi ascunzi un lucru atît de important !

— Am vrut de multe ori să-ți spun. Am ezitat însă...

— De ce ?

— Nu știu. Nu-mi dau seama nici eu...

Michaela îl privi nedumerită.

— O iubești ?

— Da.

Și adăugă, ca pentru el :

— Enorm !

Michaela începu să rîdă. Un ris voit fals, care-i crispa figura în loc să i-o înveselească.

— Acuma înțeleg eu de ce nu voiai să mă lași să viu la tine. Ți-era frică să nu mă vadă logodnica. Dar bine, Sergiule, cum se poate să fii atît de copil ? Logodnica ta trebuie să fie o fată deșteaptă care ar fi înțeles imediat că eu nu puteam fi decît o camaradă pentru tine. Și nici tu nu cred că ți-ai fi închipuit vreodată altceva !

— Te asigur că nu...

— Atunci ? Unei camarade, unei prietene bune ca mine, nu i se ascunde un lucru atît de grav ca ăsta. De ce să nu mă bucur și eu, alături de tine, de ce să n-o cunosc și eu pe logodnica ta, să devenim poate prietene, să facem în trei ceea ce făceam noi doi ? Sau poate e geloasă ?

— Nu știu. De altminteri, ea nu știe nimic... Nici ei nu i-am spus nimic despre tine.

Michaela deveni gravă.

— Așa ? Ei bine, poți fi liniștit, Sergiule. Cu atît mai mult de acum încolo n-o să mai afle. Eu știu să dispar la timp... Îmi pare rău că n-am înțeles mai de mult că amiciția mea era inoportună. La revedere ! Am să te scuz eu acasă că mîine nu poți veni să faci pe Moș Crăciun la pomul nostru.

Sergiu îi sărută mîna tăcut. Sprintenă, Michaela se sui în mașină și trecu pe lîngă el fără să-l privească.

Așadar, se isprăvise. Părere de rău ? Nu, nu. Nici un pic...

Dar de ce or fi așa de triști fulgii de zăpadă cînd cad în urma unei mașini care se pierde, din ce în ce mai mică, cu ochiul de foc al stopului din ce în ce mai stins ?

X. CALENDAR

25 Decembrie

N-aș fi crezut niciodată să simt nevoia de a împărtăși cuiva toate gîndurile care îmi macină mintea. Am nevoie de un prieten care să tacă și să m-asculte. Am nevoie să smulg din mine neliniștea asta grozavă care și-a încleștat gheara pe ființa mea întreagă, am nevoie să-mi adun gîndurile la un loc, să-mi alung presimțirile. De aceea scriu foile astea. Poate așa — prăbușit în fața caietului — să pot să mă reculeg, să caut să-nțeleg ce se petrece cu mine în noaptea asta hotărîtoare.

Margareta nu s-a întors încă acasă. E șapte dimineața.

Aseară, după întîlnirea cu Mirea, după explicația copilăroasă și crud definitivă cu Michaela, mă simțeam ușurat. Mi se luase o greutate de pe suflet. Nu mai aveam nevoie să mint de aci înainte. Recunosc, am fost slab. Dar am fost totdeauna atît de sigur de dragostea mea pentru Margareta, că nici un moment gîndul celeilalte nu m-a turburat. Michaela a fost un divertisment și poate nici măcar atît. Niciodată n-am văzut în ea altceva decît o soră răsfățată și capricioasă, căreia am înțeles să-i fac toate gusturile, numai și numai dintr-un sentiment de recunoștință.

Am avut totdeauna impresia că numai datorită ei am ajuns la situația pe care o am astăzi în casa lor și că

numai prin ea am izbutit să mă fac agreat și simpatizat în familia ei.

Mărturisesc, îmi pare rău că lucrurile fuseseră date pe față atît de brutal, dintr-o vorbă aruncată de Mirea. Aș fi vrut să afle de la mine. Aș fi încercat să o fac să priceapă mecanismul interior al atitudinii mele față de ea și poate ne-am fi despărțit altfel. Dar așa, luată prin surprindere, am avut impresia că, în clipa cînd mi-a întins mîna, mă detesta. Și asta însemna că ea credea că se petrece în mine altceva decît ceea ce era în realitate.

Și atunci vanitatea ei s-a simțit ultragiată și a reacționat. Cu atît mai bine. Sarcina mea era ușurată. Mă hotărîsem de îndată ce ajung acasă să-i mărturisesc Margaretei totul și s-o las pe ea să mă judece. Știam că pedeapsa mea nu va fi prea aspră și mă bucuram la gîndul că totul se va sfîrși cu bine, lîngă pomul de Crăciun pe care îl știam ascuns și pregătit în odăița ei, în odăița noastră. Și pentru pacea care avea să se semneze definitiv între noi, am intrat într-o florărie și am cumpărat o crenguță fragedă de liliac alb.

Marga nu era acasă. Mi-am închipuit c-a ieșit și ea, ca toată lumea, după cumpărături, în oraș.

La mine era cald și bine. Focul duduia în soba de cărămidă cu olane și în pîlpîirea lui, umbre chinezești, alergau prin odaie. Am pus crenguța de liliac într-un vas cu apă rece și proaspătă și-apoi m-am dus să dau bună-seara lui madam Săraru.

Firește, am găsit-o în bucătărie. Cu mînecile suflecate, roșie de dogoarea focului, ungea formele de cozonaci c-o pană de gîscă muiată în unt topit. În bucătărie mirosea bine a aluat copt, a nucă și a mere cu scorțișoară. Cînd m-a văzut intrînd, a țipat la mine :

— Repede, repede, maică, închide ușa, că-mi „răcește" cozonacii.

Nu mi s-a părut de loc curios că nu știe unde și cînd a plecat Marga de acasă. Am bănuit că erau înțelese amîndouă și m-am întors în odaia mea. Am luat o carte și am început să citesc. O pagină... două... douăzeci...

Ora mesei trecuse de mult. Începusem să fiu îngrijorat. Unde putea să stea Marga pînă acum ?

La zece m-am dus iarăși în bucătărie. Madam Săraru, aferată, nu mai avea noțiunea timpului. S-a mirat și ea cînd a auzit că Marga nu s-a întors încă acasă. Și de data asta sincer...

La unsprezece jumătate, m-am îmbrăcat și am ieșit în întîmpinarea ei. Ningea ca și acum, frumos, din plin. Stradela troienită toată își clipea felinarele rare. Mă durea puțin capul și aerul înghețat de afară îmi făcea bine. Fel de fel de bănuieli și de presupuneri mi se învîrteau în minte. Poate i s-a întîmplat ceva ? ! Poate vrea să ne facă o farsă, poate s-a întîlnit cu cineva ? !

De pe străduțele cartierului se auzeau corurile copiilor porniți să colinde. Fără țintă precisă, nădăjduind c-o voi întîlni, am umblat pe străzi pînă la unu.

Cînd m-am întors acasă, madam Săraru m-a întîmpinat în poartă.

— N-a venit, Doamne, Doamne ! De nu i s-ar fi întîmplat ceva !

Mi-a luat mîna și a început să plîngă rezemată de stîlpul porții.

— Du-te, maică, la poliție și întreabă. Unde poate să stea ea pînă la ceasul ăsta ? Rude n-avem, cunoștințe n-avem...

M-am dus. Am cercetat, am întrebat, nicăieri nimic. Pînă la trei am colindat pe străzi, prin localuri, ca un ieșit din minți. Mai aveam o singură nădejde. S-o găsesc acasă, întoarsă între timp.

Am găsit pe madam Săraru îngenuncheată sub candelă.

De-atunci plînge într-una. Adineauri abia am hotărît-o să se ducă în odaia ei și să se lungească puțin...

În noaptea asta pe care am petrecut-o de veghe amîndoi cu urechea ațintită la orice zgomot, incapabili să putem face altceva decît să așteptăm, fumînd țigări, cred c-am îmbătrînit cu zece ani.

Acum s-a luminat bine de ziuă. Ninge mereu. Mă doare capul și mi-l simt ca o povară pe umeri. Nu mai am nici un fir de tutun și mîna îmi cade moartă pe hîrtie.

Nu știu ce să cred, nu știu ce să-mi închipui, nu știu unde să mă duc, nu știu ce să fac. Voi pleca iarăși pe străzi... iarăși prin vecini... iarăși la poliție...

Doamne ! Ce-mi va aduce oare Moș Crăciun ?...

26 Decembrie

Am scrisoarea ei alături. O voi transcrie fără s-o comentez în caietul ăsta care, simt, va deveni de acum încolo confidentul meu de ceasuri grele, cartea tuturor sincerităților și durerilor unui suflet lovit în plin. Iat-o :

„Sergiule,

Nu-ți scriu să-ți cer iertare, nici să-ți explic. Sînt lucruri pe care niciodată un bărbat n-o să le înțeleagă și explicații pe care niciodată o femeie n-o să știe să le dea. Îți scriu ca să-ți povestesc. Fapte. Tot ce s-a întîmplat de alaltăieri și pînă acum. Nu-ți voi ascunde nimic, nu mă voi menaja și nu te voi menaja. Aș vrea să întrerupi lectura scrisorii mele aici. Să te duci în odaia mea și s-o citești acolo pînă la urmă, lîngă pomul nostru de Crăciun. Nu știu de ce am impresia c-o vei pricepe mai bine acolo, în odaia aceea unde a rămas pentru totdeauna ceva din mine și totul din noi.

Știi, nu se poate să nu știi, că pentru ajunul Crăciunului, sub ușile închise ale odăii mele, pregăteam ceva. Lucram cu atîta drag la lucrușoarele acelea mici și poleite ! Te-așteptam cu atîta nerăbdare să intri pe ușă, nins tot, cu obrajii roșii și mîinile înghețate ! Niciodată nu mă simțeam mai a ta, mai întreagă a ta, ca în seara aceea minunată, plină cu farmecul misterios al iernii și al sărbătorii de a doua zi.

Cînd am auzit o mașină oprindu-se la poartă, am tresărit. Am stins repede lumina și m-am așezat la gura sobei. Lumînările pomului erau toate aprinse. Clipeau frumos ca niște stele vii aninate de ramuri în cinstea ta. Și Moș Crăciunul cumpărat pentru tine își clătina capul mobil, de la stînga spre dreapta, ca și cum ar fi vrut să te dojenească c-ai întîrziat atît.

Atunci a intrat pe ușă, în locul tău, Mirea.

Tot farmecul s-a rupt dintr-o dată. Am făcut iarăși lumină și l-am primit cu ostilitate. Cu ce drept intra el aci ca să-mi aducă aminte, prin simpla lui prezență, de seara aceea groaznică cînd, sub ochii tăi, gura lui m-a pîngărit. Și de ce amintirea asta mi-a venit dintr-o dată clară și vie în minte ?

L-am întrebat ce vrea. Mi-a spus că s-a înțeles cu tine să te aștepte acasă pînă te întorci din oraș... că aveți de aranjat lucruri importante împreună și mi-a cerut voie să stea cu mine pînă vii tu. Era politicos și aproape timid cum nu l-am văzut niciodată. L-am poftit să ia loc în odaia ta. Îmi era necaz pe tine că l-ai invitat tocmai în seara asta pe care o vream numai pentru noi, că n-ai înțeles că te vream nepreocupat de nimeni și nimic. Îmi venea să plîng de ciudă. Mirea mă studia. Îi simțeam iarăși umblîndu-i pe mine privirea aceea indiscretă și enervantă pe care i-o cunoșteam. Ca să zic ceva, l-am întrebat unde te-ntîlnise.

Mi-a răspuns surîzînd.

— L-am întîlnit acum un ceas, într-un magazin. Și, închipuiește-ți, era mascat...

— Mascat ?

— Da. Făcea pe manechinul Michaelei.

N-am înțeles bine ce vrea să zică. El surîdea mai departe. Oh ! surîsul acela rău, batjocoritor, pe gura aceea subțire, mereu umedă ! Îmi venea să i-l sfîșii cu unghiile de pe buze. Și-apoi cuvintele lui, subliniate ironic, șuierate în urechea mea :

— Era în compania Michaelei, făceau cumpărături împreună pentru pomul ei de Crăciun. Și cum Sergiu — știm cu toți care sîntem invitați — face pe Moș Crăciun la pomul ei, îi alegea o mască... una așa cu mustăți răsucite și cu barbă ascuțită de țap. Cînd l-am văzut încercînd-o, am rîs de m-am prăpădit...

Tremuram toată și simțeam că mă prăbușesc. Abia am putut să-l întreb :

— Cine e Michaela ?

— Ce ? N-o cunoști ? Sora elevului pe care îl meditează. Domnișoara Rădulescu. Credeam că vă cunoașteți. Sergiu și cu ea sînt totdeauna împreună, peste tot, la expoziții... la conferințe... la spectacole... la concerte.

— I-ai văzut dumneata ?

— Dar cine nu i-a văzut ? Michaela e la ordinea zilei în Capitală. Bogată, frumoasă, modernă. Lumea care o cunoștea credea chiar că între ea și Sergiu e vorba de

o căsătorie. Bineînțeles, eu care știam că e ca și logodit cu dumneata, am dezmințit cît am putut...

N-am mai putut suporta. Am trîntit ușa și m-am dus în odaia mea. Te uram în clipa aceea cum n-aș fi crezut să pot urî vreodată pe cineva. Nu pentru că m-ai mințit și mi-ai ascuns adevărul în privința legăturilor tale cu domnișoara Rădulescu. Nu pentru că de luni de zile ieșeai cu ea peste tot, în timp ce eu te așteptam singură și tristă în odăița mea. Nu pentru că lumea vorbea de tine ca de logodnicul ei, cînd tu erai al meu și numai al meu. Nu pentru că eram geloasă pe ea. Dar pentru că trebuia să faci pe Moș Crăciun la „pomul ei" în timp ce pomișorul meu te aștepta cu lumînările aprinse și cu crenguțele întinse către tine. Vezi tu, Sergiule, și-acum cînd toate au trecut, cînd s-au întîmplat lucruri capitale pentru o viață și mai ales pentru o viață ca a mea, cînd judec cu mintea limpede în fața foilor astea de hîrtie, nu știu ce m-a împiedicat să nu smulg beteala, să nu rup lumînările, să nu sparg globulețele de sticlă și să nu arunc în foc pomul nostru de Crăciun.

Într-o clipă m-am îmbrăcat să plec. Unde? Nu mă interesa. Numai să ies din odăița unde totul mi se părea străin, fals, mincinos. Cea de a doua Margaretă se trezise în mine. O știi tu care. Cea din noaptea cu Mirea, cea de dinainte de tine...

Am ieșit în stradă. Singură, prin zăpada care mă troienea. Mergeam cu capul gol de gînduri, cu lacrimile înghețate pe față, cu sufletul ca o aripă frîntă în mine.

Mirea m-a ajuns din urmă. S-a dat jos din mașină și a început să se scuze. Că-i pare rău c-a făcut o gafă, că nu și-ar fi închipuit că nu știam nimic de relațiunile tale cu Michaela, că e dezolat, că e surprins. Prostii. Apoi a schimbat tactica. Și-a regăsit tonul lui adevărat, cel care îi venea atît de bine. La urma urmei de ce să-i pară rău că printr-o întîmplare mi-a dezvăluit adevărul în privința ta? Era dator s-o facă. Dator, pentru că de cînd mă cunoscuse, nu încetase o clipă să mă iubească. Și dacă se dăduse la o parte cu discreție și înțelesese să nu mai insiste, o făcuse numai din prietenie pentru tine crezînd că mă iubești și că astfel o să mă meriți. Dar acum, cînd înțelesese că tu mă minteai ca o „canalie",

că nu făceai altceva decît să „lucrezi pe două tablouri", nu mai are nici un motiv să se sacrifice.

Mă uluia cu argumentele, cu deducțiile, cu concluziile și cu logica lui de circumstanță.

Acum îi înțelegeam jocul. Tot ceea ce făcuse era intenționat, fusese calculat punct cu punct. Și planul îi reușise. Mă avea lîngă el în seara cînd mai mult ca niciodată aș fi vrut să fiu lîngă tine.

Să nu crezi c-am avut o clipă intenția să mă răzbun atunci cînd am primit să-l însoțesc la el acasă unde avea invitați. M-am dus pur și simplu ca să nu rămîn în stradă și ca nu cumva — biruită de frig și de neliniște pentru tine și pentru mama — să mă întorc.

Pentru a mă putea smulge definitiv de lîngă voi, trebuia să treacă momentul critic în care încă șovăiam, în care Margareta ta încă mai lupta cu cea trecută definitiv de partea lui Mirea.

Aveam nevoie de zgomot, de mișcare, de lumină, de muzică, de lume, de alcooluri tari. Și astea mi le-a dat din plin petrecerea de la Mirea.

M-am grizat de la primul pahar de șampanie. Erau acolo o mulțime de tineri, bărbați și femei de petrecere. Pe mulți îi știam după nume sau din vedere. Alții dintre ei îmi făcuseră curte „pe vremuri". Am dansat cu toții, am cîntat, am băut, m-am lăsat strînsă în brațe, sărutată prin colțuri, ciupită pe sub masă, tratată la fel cu celelalte care erau de meserie. Poate mai rău decît ele, pentru că eu nu eram încă. Debutam. N-aveam tactica și prudența experienței lor.

În zori eram beți toți. Cineva a propus să ne îmbrăcăm în pijamale. Propunerea a fost primită cu urale, cu pahare sparte și cu mandarine aruncate în lămpi. Mirea și-a desfăcut dulapurile. Am luat cea dintîi pijama care mi-a căzut în mînă și tot cea dintîi am fost gata. Apoi s-a-nceput orgia. Luminile s-au stins prin odăi și în jurul mesei din sufragerie rămîneau din ce în ce mai puțini. Mirea era lîngă mine. Mă aștepta. Mîinile lui mă mîngîiau. Le simțeam grele, calde, insinuante.

Cînd am rămas numai noi doi, a-ngenuncheat la picioarele mele. Nu știu ce mi-a spus. Nu mai înțelegeam

nimic. Eram beată. Nu-ţi spun asta ca să mă scuz, sau să mă justific. Nu, pentru că numai cîteva clipe mai tirziu, cînd m-am văzut pe un divan şi cînd l-am văzut pe Mirea lîngă mine, am ştiut tot ce se petrece. Mi-am dat seama de tot şi am vrut să merg pînă la capăt, conştientă, cu ochii deschişi. Am vrut.

M-am deşteptat tîrziu, după-amiază. Fără nici un regret, fără nici o remuşcare.

Mai bine că s-a întîmplat aşa. Viaţa mea — simţeam eu de mult — nu era făcută ca să completeze un cămin, ca să fie închinată unui singur om, oricît l-aş fi iubit. Viaţa mea mi-a fost dată într-o clipă de risipă, ca să fie risipită.

Dacă nu s-ar fi întîmplat ceea ce s-a întîmplat, n-aş fi avut poate puterea să mă rup de tine. M-aş fi lăsat chemată de o fericire la care — înţeleg aşa de bine acuma — nu aveam dreptul. Ţi-aş fi adus, e adevărat, o dragoste mare, curată, întreagă, dar nesigură, Sergiule. Ţi-aş fi adus două Margarete şi tu nu iubeai sau nu puteai să iubeşti decît una. Fiindcă pe cealaltă n-o poate iubi numai un singur om. Ea s-a născut să fie a tuturor.

Uite, acuma, cînd mîna mi-a obosit scriind, cînd pata asta care mi-a întins cerneala e o lacrimă care a picurat fără voia mea, cînd gîndurile sînt goale şi adevărate, îmi dau seama că ţi-aş fi zdrobit viaţa. Ţine minte, vrînd totuşi să te fac fericit. Şi asta pentru că între noi, orice am fi făcut şi oricît ne-am fi iubit, ar fi rămas totdeauna o mare deosebire. Tu eşti un om făcut de oameni cumsecade, culcaţi alături prin bună înţelegere, într-o seară de pace burgheză. Eu sînt făcută într-un staul de vite, cu forţa, într-o noapte de beţie şi numai de un singur om. Să nu rîzi ! De un singur om ! Tata.

Cînd vei primi rîndurile astea, nu voi mai fi în Bucureşti. Mirea mi-a vorbit de un voiaj în străinătate. Probabil că îl voi urma. Pînă atunci voi pleca undeva, în ţară, cu sau fără el. Să nu mă cauţi. Să mă laşi să mă duc înainte pe drumul pe care mi l-am ales. Să nu mă forţezi să privesc în urmă. Nu va fi bine nici pentru unul, nici pentru celălalt. Noi nu trebuie să ne mai întîlnim niciodată. Nu ne-am mai recunoaşte şi ar fi păcat pentru amintirea care — dincolo de voinţa noastră — va rămîne ca o comoară îngropată în noi. O comoară în care eu am închis pentru totdeauna tot ce-am avut mai drag şi mai de preţ.

Margareta

P.S. Nu încerca s-o consolezi pe mama. I-am scris şi ei totul. Va înţelege, desigur, mai puţin decît tine, dar va înţelege totuşi destul."

31 Decembrie

De două zile m-am mutat aci. Din cauza sărbătorilor a trebuit să stau cîteva zile la hotel. Chiar în ziua cînd am primit scrisoarea Margaretei, m-am mutat de la madam Săraru. Biata femeie ! Cît a insistat să rămîn, să n-o las singură, să stau cu ea ca „să ne aducem aminte de Margareta". Plecarea fetei de acasă a fost o mare lovitură pentru ea, lovitură pe care a atenuat-o totuşi scrisoarea lăsată. Pentru madam Săraru, un voiaj în străinătate va însemna întotdeauna un lucru distins, chiar dacă e făcut în tovărăşia unui amant. De altminteri Margareta a avut grijă să-i mai scrie că de-acolo se va întoarce măritată... cu „un conte sau un marchiz" cel puţin.

Madam Săraru n-a priceput ironia şi foarte bine a făcut. S-a mulţumit să ofteze şi să încheie.

— Să dea Dumnezeu să fie, maică ! Ce-o fi, numai să fie cu cununie în regulă.

Cînd am ieşit pe poartă, plîngea cu colţul broboadei strîns la gură, ca o batistă. Mi-a dat — într-un pachet pe care n-am putut să-l refuz — un cozonac cu nuci şi o bucată de şuncă fiartă din „porcul ei" pe care îl tăiase — după toate regulile calendarului — în ziua de Ignat. I-am mulţumit şi i-am făgăduit că o să mai trec s-o văd.

Ştiu însă că nu mă voi mai întoarce niciodată în căsuţa de pe stradela Umbrei. Am plecat prea înfrînt de acolo. Prea sfîşiat.

Scrisoarea Margaretei m-a lăsat într-o stare aproape de inconştienţă. Gol, uscat dintr-o dată. Dacă n-ar fi fost

șunca și cozonacul lui madam Săraru, să le găsesc seara, pe masă, cînd mă-ntorceam la hotel, cu siguranță că n-aș fi mîncat nimic. Toată ziua rătăceam pe străzi și prin parcuri, dezorientat, incapabil să vreau ceva, să înțeleg ce se petrece în mine. Am avut un moment gîndul crimei. Să mă duc la Mirea, să-i găsesc pe amîndoi și să-i împușc. Aveam la mine revolverul de care nu mă despărțeam niciodată. L-am aruncat în Cișmigiu, în lac, ca nu cumva gîndul să prindă rădăcini în mine și să nu se transforme în faptă. În definitiv singurul vinovat dintre noi trei eram eu. Sau poate, dacă mă gîndesc mai bine la scrisoarea Margaretei, un al patrulea... Tatăl ei.

Mi-am impus să nu mă mai gîndesc la nimic din ce-a fost pînă acuma și în orice caz să nu mai notez aci toate suferințele și gîndurile mele de îndrăgostit buimac și părăsit. Mi-am impus, mai ales, să nu mă mai gîndesc la Margareta, să caut s-o șterg din preocupările mele. Am aflat însă — fără să vreau — că aseară a plecat cu Mirea la Paris. L-am întîlnit pe Mircea Vlad. Venea tocmai de la gară, unde cu ceilalți colegi de redacție se dusese să-și conducă... directorul. Firește, el nu știa nimic. Mi-a spus simplu, ca o noutate.

— Știi că l-am condus pe Mirea la gară ? A plecat la Paris în „voiaj de nuntă".

— S-a-nsurat ? m-am mirat eu.

Vlad a surîs.

— Cum se-nsoară el de obicei. Cu prima venită și pentru cîteva săptămîni. Cea de rîndul ăsta — să-ți spun drept — era însă foarte drăguță...

Și Vlad a oftat sincer, cum e el totdeauna.

— Mă, băiete mă ! Bani să ai, că toate celelalte se găsesc pe urmă...

Am schimbat vorba. M-am interesat de „băieți". Nu i-am mai văzut — iată — de doi ani de zile. Mai toți s-au adunat în jurul lui Mirea. Scriu la revista lui care — se pare — a ajuns la un mare tiraj.

Am hotărît cu Vlad să luăm într-o seară, cît mai curînd, masa cu toții. Ca pe vremea cînd voiam să scoatem revista adolescenței noastre.

Ce mult m-am schimbat de atunci ! Nu știu, în doi anii ăștia, sau în astea cîteva zile ?

În odaia mea s-a făcut frig. Mi-am cumpărat țigări și coniac, o sticlă mare cu coniac vechi. Peste un sfert de ceas o voi desface... Începe un an nou... Un an nou ?... Pentru cine ?

4 Ianuarie

Azi-noapte, chef mare cu „băieții", într-o cîrciumă pe Dudești. De dimineață a trecut Vlad pe la mine și mi-a lăsat un bilet.

„Astă-seară la opt mîncăm cu băieții. Vin să te iau."

Am ezitat mult înainte să mă hotărăsc. M-am întrebat dacă, sincer, voiam să-i revăd, să mă regăsesc cu ei la un loc și mi-am mărturisit adevărul. Nu mă interesau nici toți la un loc, nici unul dintre ei, deosebit. Poate într-o măsură oarecare, Vlad. De ceilalți toți nu mă leagă nimic.

M-am gîndit apoi că, desigur, subiectul principal de conversație va fi Mirea. La început gîndul acesta m-a îngrozit. Apoi mi-am zis că va fi o încercare pentru mine și m-am decis. Am fost.

Cînd am intrat, la brațul lui Vlad, m-au primit cu urale. La fel ca altădată. Erau toți acolo, neschimbați, aceiași. Mai lipsea Mirea să se urce pe masă ca să improvizeze eternul lui discurs umoristic. Ne-am strîns mîna și m-am lăsat pupat de fiecare pe rînd.

Îi regăseam...

Văraru, cu pletele nițel mai mari, cu vocea puțin mai dogită de băutură și, desigur, cu nițel mai multe piese nejucate în sertarul de acasă. Știam că în toate „cronicile lui dramatice" nu face altceva decît să-și verse — în epitete grosolane și aprecieri nedrepte — toată ura lui contra acelora care răzbat. Succesele altora îl scoteau din minți, îl îmbolnăveau. Deși băiat de general, trăia ca o ordonanță din chiftelele tuturor bucătăriilor literare. Îl știam miluit în redacții, schimbîndu-și părerile mai des decît gulerul, buhăit de beție, leneș, ratat înainte de a se fi manifestat.

Antim, cu aceleași creioane în buzunarul de sus al hainei.

Lui Stupcaru — fostul half centru și bec șomer — „oamenii lui" veniți între timp la „putere" i-au făcut, în sfîrșit, dreptate. E arbitru oficial și consumator discret de fonduri pe la diferite federații și comitete. Face și cronica sportivă la revista lui Mirea sub un pseudonim pe care îl cunoaște toată lumea.

Plătăreanu s-a poticnit în poarta de ieșire a Școlii Politehnice. Lucrează — ca și acum doi ani — la același proiect, ale cărui linii definitive nu le va trage desigur niciodată. Acuma conduce pagina de „jocuri" și „cuvinte încrucișate" și e „specialist" în învîrtirea unui mic beneficiu de la „premiile" acordate lunar cititorilor.

Vasilescu a terminat Academia Comercială. Administrator-general al revistei, poartă acum ochelari de baga și a făcut puțină burtă. Tîrziu de tot, într-un moment de confidență, mi-a spus că anul ăsta s-a hotărît să se însoare, fiindcă seara s-a plictisit umblînd după „dame" și „prin birturi" în oraș și că, în definitiv, are nevoie de o mîncare bună și de o femeie „curată, drăguță, cinstită", cînd se întoarce obosit de la birou.

— O femeie — îmi spunea el — e, bă, înțelegi, cînd ai lovit-o bine, un capital, domnule. Un capital care produce, care dă dobînzi. Și-am să-ți demonstrez cu „cifre"...

Panait Fulga face „reportagii senzaționale". A slăbit puțin și poartă acum o mustăcioară, trasă parcă cu cerneală, ca nu știu care artist celebru de cinema.

Firește că am discutat de toate și nimic. Ne-ntrebam și n-așteptam să ne răspundem. Fiecare aveam ceva important de spus și, în fond, nu ne interesa pe nici unul, părerea celuilalt. Ei, ca orice „confrați" din aceeași redacție, se invidiau unul pe altul, se „lucrau" pe dedesubt, se credeau fiecare superior tuturor. Vinul îi făcea acum să-și spuie verde tot ce le sta pe suflete. La un moment dat, Stupcaru era chiar să se încaiere cu Plătăreanu. Au sărit ceilalți și totul s-a terminat printr-un „bruderschaft" și-o pupătură udă pe gură.

Mi-era necaz că nu pot să mă-mbăt ca și ei. Aș fi vrut să uit că sînt acolo, să uit că sînt eu, să mă integrez

anonim și complect în ritmul lor, să mă prăpădesc de rîs cînd Fulga a băut vinul în care Antim îi pusese sare, să joc „sîrba pe vine" cu mîinile după gît, ca Stupcaru, să bat în masă ca Văraru, ca să-nțeleagă, în sfîrșit, că Shakespeare „n-are nici un pic de talent", să ciupesc chelnerița ca Vasilescu, să fiu ca ei, să mă amuz ca ei, onest, sincer, banal, așa cum trebuie, cum e firesc și aproape drept să se amuze un om tînăr într-o noapte de chef, într-o cîrciumă cu lăutari, cu vin prost și cu „fripturi" renumite, frăgezite — vorba lui Stupcaru — „la tualetă".

La cinci de dimineață paharele au început să rămîie pline pe mese. Vinul „nu mai mergea". Trebuia ceva nou...

Și-atunci Stupcaru a propus :

— Un coniac la „Tanti Mița", fraților...

Istoria se repeta. Mi-am amintit exact seara de acum doi ani. „Roata Vieții"... dimineața de primăvară... cuvintele lui Mirea.

Și-a adus aminte și Stupcaru. S-a apropiat de mine clătinîndu-se și m-a întrebat :

— E ! Șefule ! Cred că de-acum doi ani și pînă acum te-ai dat pe brazdă ! Ori nici de data asta nu vrei să mergi ?

M-am uitat lung la el și am surîs.

— Ba nu ! De data asta merg.

8 Ianuarie

Astăzi am reînceput lecțiile cu elevul meu. Vacanța s-a terminat. În familia Rădulescu, lipsa mea, timp de două săptămîni, a fost remarcată.

— Bine, Sergiulică tată, unde-ai fost pînă acum ? Ne-ai dat emoții, puiule. Și să faci bunătate, pe viitor, să-ți lași adresa. Ne-am închipuit că ești bolnav, că ți s-a întîmplat, Doamne ferește, ceva...

— Am lipsit din București, domnule Rădulescu. Am fost să-mi văd niște rude în provincie.

— Puteai măcar să ne trimiți un rînd să știm că mai ești în viață, nene.

M-am prefăcut mirat.

— Cum ? N-ați primit cartea mea poștală ?

— N-am primit nimic. Absolut nimic...

Şi domnul Rădulescu m-a bătut afectuos şi paternal pe umăr.

— E ! Bine c-ai venit. Du-te să te vadă şi nevastă-mea. Michaela te-a văzut ?

Michaela tocmai intra. Mi-a întins mîna cu simplitate şi mi-a spus cîteva cuvinte amabile şi convenţionale. Apoi şi-a sărutat „papaua", i-a cerut o mie de lei „schimbat" şi-a plecat...

Văzusem de-altfel maşina ei aşteptînd-o la poartă.

Întîlnirea cu Michaela mi-a amintit deodată tot. Ajunul Crăciunului... Cea dintîi ninsoare... inelul „ei" din buzunarul meu... masca... Mirea... nopţile groaznice... apoi scrisoarea şi golul imens în care de atunci bîlbîi.

Nimeni n-a observat că, de cînd nu mai fusesem pe-acolo, eram schimbat, slăbit, cu amprenta nopţilor albe pe figură, cu febra durerii în ochi, cu nisipul pustiului în mine, ca o spuzeală de bolnav pe buze.

Numai Puiu a băgat de seamă. S-a uitat lung la mine şi m-a întrebat :

— Aţi fost bolnav, domnule profesor ?

— Nu, Puiule. Dar de ce mă-ntrebi ?

— Sînteţi foarte schimbat. Parcă sînteţi altul...

— Ţi se pare ţie...

Şi-am trecut la lecţie. M-a impresionat ochiul atent al copilului. Am înţeles în clipa aceea că în mîncăciosul ăla repetent şi prost crescut exista totuşi un suflet sensibil pe care îl cîştigasem.

Începînd de azi mă voi sili să-mi fie drag.

După lecţie, ca un început, am stat mult de vorbă cu el. Mi-a povestit vacanţa lui cu toate peripeţiile şi întîmplările ei. În fond el s-a plictisit groaznic. Îi lipseau — de necrezut — „lecţiile". Ceilalţi însă au dus-o din petrecere în petrecere. Michaela a avut mereu musafiri şi a fost veselă ca niciodată. De „réveillon, cînd au avut o sută de persoane la masă, „s-a îmbătat turtă" şi, cînd s-a stins lumina, la douăsprezece, a spart paharul în dinţi. Domnul Rădulescu s-a supărat pe ea „că-l face de rîs în lume". (Erau şi doi miniştri printre invitaţi.) Şi atunci Michaela s-a supărat şi-a plecat de acasă la alt „réveillon" unde era invitată. Au adus-o tocmai a doua zi, fiindcă ei i se

făcuse rău din şampanie şi nu mai putea veni singură. A fost bolnavă două zile şi n-a vrut să mai vorbească cu nimeni pînă cînd domnul Rădulescu nu i-a promis că-i dă voie să plece la Paris pentru o lună de zile. E vorba să plece la 15, însoţită de mama ei.

Aşadar pleacă şi Michaela. Foarte bine face. O fată bogată ca ea trebuie să-şi satisfacă toate capriciile şi să-şi facă toate gusturile. Nu ştiu dacă voi mai avea ocazia s-o văd înainte de plecare. Judecînd după atitudinea ei de astăzi, cred c-o să mă evite.

Dac-ar şti !

Dac-ar şti ce s-a întîmplat în seara „rupturii" noastre, ce a urmat după aceea... ce se petrece cu mine acuma... mi-ar fi întins poate, astăzi, o mînă mai puţin convenţională. Şi poate m-ar fi durut şi mai mult.

16 Ianuarie

M-am întrebat de multe ori pînă acuma, în zilele astea albe, pustii şi fără zare ca stepele ninse, de ce nici o clipă gîndul morţii nu mi-a venit în minte ? De ce nu m-am gîndit să curm, cu un gest, durerea asta pe care o simt vie în mine, rea, întinzîndu-se în jurul ei însăşi ca o bubă care obrinteşte ?

Altă dată moartea fusese pentru mine o soluţie. Singura. Judecată „la rece", calculată matematic din elementele problemei care era existenţa mea. Şi m-aş fi prezentat în faţa morţii, stăpîn pe mine, pregătit ca la un examen pe care trebuia să-l trec şi pe care l-aş fi trecut cu bilă albă ca şi pe toate celelalte din viaţa mea.

Şi oare faptul că existenţa mea îmi este astăzi asigurată, că materialmente nu-mi lipseşte nimic, să fie de ajuns pentru ca gîndul morţii să se anuleze în mine ?

Oare sufletele nu vor să moară niciodată ?

Cum ? Un trup sănătos, tare, voinic, poate fi năruit în cîteva ceasuri de un grăunte de puroi şi un suflet în care colcăie coptura poate să reziste ? Ce forţă imensă, ce putere dincolo de formulele şi înţelegerea noastră se încrîncenează în el, se luptă şi-l menţine viu ?

N-are și sufletul bolile lui ? Grele, ascunse, dureroase ? Ce chirurg priceput îi împletește țesuturile sfîșiate, îi înnoadă vinele rupte, îi usucă ulcerele și-i închide fistulele ? Da, da. El e ! Timpul. Vraciul ăsta bătrîn cît viața și cît moartea la un loc. În sanatoriul lui imens, toate sufletele se vindecă și toate rănile se închid sub fețile albe ale zilelor răsucite peste ele de mîna lui meșteră.

Nu știu dacă sincer cred în Dumnezeu. Nu știu dacă cred în oameni. Nu știu dacă cred în mine. Am avut însă totdeauna religia timpului și nu știu dacă — crezînd numai în el — n-am crezut totdeauna și în toate celelalte. Sub forța lui formidabilă m-am simțit întotdeauna mic și neputincios, ca un fir de nisip într-un adînc de mare. M-am lăsat dus în voia lui cu ochii minții închiși și încrezător în puterea lui, mi-am suportat mai ușor durerile, am găsit mereu în mine voința de a rezista, cu orice chip.

De aceea poate nici acum, cînd totul în mine e sîngerare, nu m-am gîndit la marea anestezie prin moarte.

Credința că, sub bătaia timpului, totul va trece, se va cicatriza, că din pămîntul proaspăt al mormintelor de azi, vor răsări odată și odată flori proaspete cu viață nouă suptă prin rădăcinile înfipte în moarte, îmi dă curajul să îndur cu resemnare chinul nesfîrșit al ceasurilor de acum, povara zilelor identice prin care trec ca o umbră a propriei mele ființe.

20 Ianuarie

Astăzi, însoțind pe domnul Rădulescu la Palatul de Justiție, am avut o surpriză din cele mai dezagreabile. La Notariat m-am întîlnit față în față cu tanti Caliopi. M-am oprit să-i dau bună ziua și, în cele cîteva minute cît am stat de vorbă, am aflat o mulțime de lucruri despre ea. Mi-a spus că și-a pierdut aproape toată averea în oarecari vagi „speculațiuni de bursă" pe care le-a făcut sfătuită de avocatul ei, care, a aflat ea mai tîrziu, a tras-o pe sfoară.

Astăzi venise la tribunal să transcrie actul de vînzare al unei case pe care — spunea — o are pe strada Lucaci.

De aci încolo, cu banii pe care îi ia pe casă, vrea să plece să se stabilească definitiv în străinătate unde — pare-se — a mai fost de curînd. Am înțeles din ezitarea cu care îmi vorbea, din incoerența cu care îmi pomenea de persoane și evenimente pe care nu le cunosc și care n-aveau de ce să mă intereseze, că tanti Caliopi mințea. Cu ce scop, o privește. Fapt este că în doi ani de cînd n-am mai văzut-o și n-am mai auzit nimic despre ea, s-a schimbat enorm. A îmbătrînit și-a pierdut voiciunea de altădată. S-a fanat definitiv...

Mărturisesc că mă simțeam jenat stînd alături de bătrîna asta fardată și gătită ca o cocotă de modă veche, care îmi vorbea cu gesturi afectate și ridicole.

Domnul Rădulescu m-a tachinat chiar, în maniera lui.

— Bravo, șefule. Felicitările mele. Pe cinste baborniță. Și te mînca din ochi, nu altceva !

M-am despărțit de ea cu o senzație de silă și de ușurare. Mi-am dat seama că am în fața mea o femeie alunecată definitiv pe povîrnișul stricăciunii. N-am simțit pentru ea nici milă, nici compătimire. În inconștiența ei avea aerul că e fericită. Și poate că este și în realitate. Fericirea e un lucru atît de personal, atît de variat de la individ la individ. Ca și figura. Niciodată la fel, deși totdeauna compusă din aceleași elemente. Firește, între un chip și altul sînt de foarte multe ori asemănări, „aere" comune, cum pot fi comune și unele trăsături din formula generală a fericirii. Dar doi oameni pentru care fericirea să însemne același lucru, să izvorască din aceleași surse, se întîlnesc foarte rar. Ca gemenii.

Și apoi fericirea nu e una singură, definitivă, anume, chiar pentru un singur om. Nu poți să zici „sînt fericit numai cînd cîștig la loterie". Fără îndoială, știi precis că, după formula proprie a fericirii, ești, cînd cîștigi la loterie. Dar nu poți să zici că ești numai atunci. Ești și atunci, după cum mai poți fi și altădată din alte sute și mii de motive...

Domnul Rădulescu, de exemplu, e fericit că a cîștigat azi un proces de cîteva milioane. Și nu atît pentru bani. E fericit fiindcă a cîștigat procesul în sine, pentru că i s-a dat dreptate atunci cînd știa că n-o are.

Putea domnul Rădulescu să prevadă vreodată acest lucru și să-l înscrie ca un punct a, b, sau c, atunci cînd și-a redactat mintal ciorna fericirii așa cum toți ne-o redactăm în viață ? Eu însumi, am, ca toată lumea, o formulă a fericirii mele. Știu exact ce mă poate face fericit. Dar nu știu tot ce mă poate ferici. Și nimenea nu poate să știe, niciodată, dinainte, pentru că „fericirea", lucrul ăsta atît de slăvit, de cerșit, de căutat, lucrul ăsta atît de mare și de capital în viața și pentru viața unui om, nu e decît punctul de aur care se aprinde pe un amănunt. Din el însuși ! Ca scînteia de fosfor din substanța unui licurici.

Mă-ntreb de ce scriu toate astea aici ? De ce notez pe foile astea, acuma, divagațiile mele despre fericire, așa cum altădată, cu destulă regularitate, însemnam ce mi se întîmplă, ce-mi trece prin minte, ce simt și ce gîndesc într-un moment anume ?

Poate unde am impresia încă anemică, încă difuză, că scriind, scotocind în mine ca un miner în galeriile subterane, rîcîind mîlul meu interior, voi putea scoate odată și odată la suprafață, pe paginile albe, firișoarele de aur ale creației. Și atunci voi fi fericit pentru prima dată în viața mea.

P. S. Michaela a plecat azi la Paris cu mama ei. Am dus-o la gară cu toții. Despărțire banală, rece, neinteresantă, conformă relațiunilor noastre din urmă. Domnul Rădulescu plîngea. Prietenii fluturau batiste. Puiu mînca o mandarină. Mi s-a părut totuși că, dincolo de familie și de ceata de prieteni veniți s-o însoțească, gestul ei fluturat de adio era numai pentru mine. Probabil însă că toți cei care rămăsesem pe peron am avut aceeași impresie.

23 Ianuarie

Se împlinește o lună de cînd — într-o noapte ninsă ca asta — Margareta a plecat de-acasă. Gîndul ei — deși înăbușit cu toată puterea în mine — îmi revine întreg

în minte și o dată cu el retrăiesc ceasurile de atunci, clipă cu clipă. Resemnarea mea voită, încăpățînarea de a nu suferi, credința mea că durerea în care mă zbat se va dizolva în timp, toate baricadele pe care judecata mea le-a ridicat între mine și amintirea ei, sînt stări inexistente.

Mă gîndesc cu disperare la ea. O văd alături de Mirea la ceasul ăsta tîrziu, cine știe în ce local de noapte, cu brațele goale, cu buzele vopsite, poate beată, poate tristă.

Și sufăr, sufăr, ca un nemernic, în loc să uit amintirea ei. Mi-e silă de mine că nu mă pot domina, că nu mă pot aduna odată, dîrz și întreg, în fața realității.

Ce mai aștept ?

Știu că niciodată nu o voi ierta, că întotdeauna între mine și ea va apărea imaginea lui Mirea, gol, beat și dramatizat de apropierea ei.

De ce să nu-mi mărturisesc ? Sufăr pentru că am pierdut-o.

30 Ianuarie

De cîte ori am citit „jurnalul" altora, am găsit repetată cu exactitate o frază : „Dacă aș reciti ce-am scris pînă acum, aș rupe totul". Ei bine, e rîndul meu s-o repet.

Într-adevăr, cred că dacă aș reciti notițele din paginile caietului ăsta, l-aș distruge. Și poate mi-ar părea rău mai tîrziu cînd mi-ar lipsi comentariile pe care le fac acum pe marginea vieții mele. De altminteri, cred că în curînd îl voi întrerupe.

Sînt în preajma unui „eveniment" foarte important. De poimîine, întîi februarie, mă apuc să scriu un roman. Se va numi *Calendar* și va fi bineînțeles biografic. Azi am fost și mi-am cumpărat două topuri de hîrtie, o sticlă de cerneală și un creion roșu să „numerotez" paginile și să „subliniez titlurile". Mă amuz pe contul meu și sînt mulțumit.

Poșta mi-a adus azi de dimineață o carte ilustrată. „Un gînd bun și un turn Eiffel, de la Michaela."

M-a surprins „atenția" asta. Îmi închipuiam că — odată la Paris — nu va mai avea timp să-și aducă aminte de

mine. Dacă ar fi menționat adresa, i-aș fi răspuns un cuvînt de mulțumire. Aș putea s-o cer domnului Rădulescu sau lui Puiu, dar nu vreau să-și închipuie ea că n-am remarcat lipsa adresei de pe scrisoarea pe care mi-a trimis-o.

31 Ianuarie

Adineauri, cînd mă întorceam acasă de la meditație, m-am întîlnit cu o cunoștință foarte agreabilă. Olandezul. Prietenul meu de pe stradela Umbrei. Mă oprisem în fața unei vitrine la „Cartea Românească" și deodată m-am simțit tras de mînecă. Mititelul era în fața mea, zîmbindu-mi prietenos cu toată mutrița lui roșie de ger.

L-am luat de mînă și am venit amîndoi „de vorbă" pînă acasă la mine. I-am dat un ceai și un pol și i-am spus să mai vie să mă vadă, lucru pe care mi l-a promis în mod solemn.

Copilul ăsta are mania trenurilor. Știe toate vitrinele magazinelor de jucării din București în care se află expus vreun tren și în fiecare zi o zbughește de acasă și se postează în fața uneia din aceste vitrine. Mi-a mărturisit că, dacă nu i-ar fi frică de maică-sa, ar sta și noaptea să se uite.

— Și de ce îți place să te uiți la ele? l-am întrebat.

S-a gîndit puțin și mi-a răspuns oftînd adînc :

— Așa !

Am avut un moment intenția să-l întreb ce mai face madam Săraru, dar m-am răzgîndit. Nu mă interesează ce face madam Săraru, sau mai bine zis nu trebuie să mă mai intereseze. Nu vreau să mă intereseze...

Am văzut într-o zi, în fosta odaie de jucării a lui Puiu, un tren părăsit. Îl voi cere domnului Rădulescu și la prima vizită pe care mi-o va face îl voi oferi amicului meu de azi. Și dacă el va avea curiozitatea să mă întrebe de ce i l-am dat, îi voi răspunde și eu cu vorba lui :

— Așa !

1 Februarie

Ziua sorocită începerii romanului meu s-a anunțat bine. De dimineață la șapte, cînd m-am sculat, ningea. Prin fereastra odăii mele de la etajul al cincilea vedeam orașul îmbrăcat în zăpadă proaspătă și zgomotul lui asemănător, de obicei unui bîzîit de stup cu albine mecanice, dispărea vătuit în marea liniște a zăpezii care cădea, egală și leneșă, peste el.

Am ieșit puțin în oraș să-mi cumpăr țigări și jurnale și să las timp femeii de serviciu să-mi facă odaia.

M-am întors pe la nouă, înghețat și încărcat de cumpărături. Printre altele un ghiveci cu o siclamenă roșie, lux pe care mi l-am îngăduit pentru ziua asta atît de importantă.

În odaia mea aerisită era cald și curat. (Aș fi preferat totuși, în locul caloriferului, duduitul prietenos și incomparabil al unui foc viu în sobă.) Mă simțeam mulțumit și inspirat.

M-am așezat la masă, în fața topului de hîrtie virgină, am aprins o țigară și-am scris — cu litere desemnate frumos — în colțul primei pagini : *Calendar*, roman de Sergiu Zaharescu.

Nu știu cum vor fi făcut și cum vor fi făcînd ceilalți „confrați" cînd se apucă să scrie un roman. Eu știu că n-am nici un „plan" dinainte stabilit, nici o „fișă" de notații, „cugetări" sau observații. Știu numai că vreau să scriu un roman. Un roman al vieții mele de pînă acum. Mai bine zis, o istorisire sinceră și cronologică a ei.

Nu știu însă cum și de unde să încep. Ajunsesem la a zecea țigară fără să fi putut scrie un cuvînt. Eram nițel enervat. Aerul în odaie era îmbîcsit de fum și prin fereastra aburită nu mai puteam urmări căderea inspiratoare a fulgilor de zăpadă.

Am sunat și am cerut o cafea mare.

Atunci a bătut la ușă madam Săraru. Am rămas foarte surprins și oarecum înduioșat, văzînd-o cum intră — rebegită și comică — în haina ei de lutru jerpelit și canin, cu o căciuliță bărbătească, îndesată pe urechi și cu un carton de prăjituri în mînă.

Triumfător, în urma ei pășea Olandezul.

Am poftit-o să ia loc și am mai comandat o cafea pentru ea și un ceai pentru „trădătorul" care îmi denunțase adresa.

Am stat apoi mult și prietenește de vorbă. Mi-a povestit întîi toate întîmplările petrecute după plecarea mea în viața stradelei. Am aflat astfel că nevasta lui Lipan, de la Gaz și Electricitate, a murit în urma unei crize de inimă :

— Ieșise în curte să adune rufele întinse la zbicit. Cine știe cum s-o fi întins, ce sforțare o fi făcut, c-a picat moartă jos, c-o față de pernă în mînă. Așa a găsit-o, seara, bietul bărbatu-său, cînd s-a întors de la birou. Mototol în zăpadă, în mijlocul curții.

Am aflat că Măghiran de la Fisc are un al cincilea copil :

— Și tot fată, vai de capul lui, că dacă o mai ține-o tot așa, o să deschidă pension de călugărițe.

Că băiatul cel mic al domnului Nedelcu de la Cadastru s-a îmbolnăvit de oreion, că fata domnului Dudulea de vizavi, de la numărul unsprezece, s-a logodit cu băiatul lui Tecuceanu și că nunta o să se facă foarte repede, pentru că :

— De ! Cînd s-o naște copilul, să aibă măcar șapte luni.

Îmi dam seama însă că nu pentru ca să-mi vorbească despre alții se grăbise madam Săraru să vie la mine de îndată ce aflase — prin indiscreția Olandezului — unde stau și simțeam cu teamă că momentul de a-mi vorbi de altceva, de altcineva, se apropia. Și într-adevăr, după ce și-a deșertat tot sacul ei de informații, sorbind adînc din cafea și trăgînd apoi un fum amplu din țigară, madam Săraru mi-a spus pe un ton scăzut și complice, de confidență :

— Știi că săptămîna trecută am primit o scrisoare de la Margareta... E la Paris...

Am tăcut.

Madam Săraru s-a făcut că nu bagă de seamă rezerva mea. Ea simțea că lucrul nu-mi putea fi indiferent și în același timp înțelegea că mîndria mă împiedica să arăt cît de mult mă interesează veștile despre Margareta ei,

despre „Margareta noastră", cum îi plăcea ei să-i zică uneori.

— Ți-am adus-o, dacă vrei s-o citești... întreabă și de dumneata, dar îmi scrie să nu-ți spui c-a întrebat.

Și madam Săraru, scotocind cu mîinile ei boante în geanta fără fund, scoase scrisoarea și mi-o întinse.

— Cred că nu e fericită, mînca-o-ar mama s-o mănînce, deși se laudă că trăiește ca o prințesă !

Mă privea cu ochii ei buni, plini de lacrimi. Știam că îi pare rău de mine și că mă compătimește din toată inima. Știam că, în judecata ei, e alături de mine și știam că sufletul ei nu poate să-și condamne totuși fata, să și-o rupă din dragostea ei.

Olandezul, uitat, se apropiase de fereastră și cu degetul mic, muiat mereu în gură, desemna pe suprafața ei aburită silueta șleampătă și aproximativă a unei locomotive.

Am luat scrisoarea și am citit-o. O scrisoare tristă, amară, în care elogiul unei fericiri prea subliniate apărea convențional, fals, inexistent.

Îi vorbea de farmecul Parisului, de muzeele și grădinile lui, de bulevardele și bogățiile lui, de vraja turburătoare a vieții sclipitoare dintre zidurile lui eterne, cenușii de veacuri. Îi spunea că în curînd se va mărita cu un „senegalez" foarte bogat pe care îl cunoscuse într-o seară la teatru și că o va invita și pe ea să vie la nuntă, cu „avionul", ca să nu se rătăcească pe drum.

Glumea. Așa cum făcea totdeauna cînd vrea să ascundă ceva.

Se interesa apoi de ea, de sănătatea ei, cu un interes sincer și cald pe care nu i-l știusem niciodată. Depărtarea o apropia de mama iubitoare și părăsită. Avea pentru ea cuvinte de o surprinzătoare tandrețe și căuta cu fiecare frază s-o îmbărbăteze, s-o liniștească, s-o convingă că ea, acolo, în orașul tuturor bucuriilor și tuturor dezastrelor, e fericită, deplin fericită.

În cîteva rînduri, la sfîrșit, se interesa de mine :

„Scrie-mi ce face Sergiu. Nu-i spune că m-am interesat de el și nu-i da adresa mea. El e supărat pe mine și cu drept cuvînt. S-au petrecut între noi lucruri pe care

tu n-ai să le poţi pricepe niciodată şi nici nu trebuie să le pricepi. Scrie-mi mult despre el şi trimite-mi, dacă poţi, o fotografie de-a lui, cît de mică. Ştiu că are una pe o carte veche de student, în sertarul din dreapta mesei. Fur-o şi trimite-mi-o."

După plecarea lui madam Săraru — căreia a trebuit să-i făgăduiesc că am să-i dau o fotografie de-a mea — toată vraja zilei de inspiraţie s-a anulat. De atunci nu mă mai pot gîndi la nimic. Margareta e iarăşi prezentă în mintea mea şi de data asta amintirea ei îmi apare învăluită într-un cearcăn de tristeţe.

Aşadar, se va mărita cu un „senegalez". Din gluma asta, croită pentru îmbărbătarea lui madam Săraru eu înţeleg un singur lucru : aventura cu Mirea s-a isprăvit. Vorbele lui Vlad din ziua plecării lui Mirea în străinătate îmi revin în minte : „Cum se-nsoară el de obicei. Cu prima venită şi pentru cîteva săptămîni."

Desigur, „senegalez" e un pseudonim sub care se ascunde — indiferent de exactitatea naţionalităţii — succesorul. Şi după ăsta va fi un alt „senegalez", şi apoi încă unul. Iată „fericirea" celei de a doua Margarete. Iată opera tatălui din grajd. Cîtă tristeţe e în această „fericire" şi cît de clar totul ! Cea de-a doua Margaretă, goală în zdrenţele sufletului ei sfîşiat, cere o fotografie de pe o carte veche de student, din sertarul din dreapta al mesei, lîngă care îşi închipuie că am mai rămas încă să plîng, în umbra zidurilor pline de păianjenii amintirii ei...

Biata mea Margareta ! Bietele mele Margarete. Dacă aţi şti, în clipa asta, ce milă mi-e de voi, cît de bine înţeleg sfîşierea voastră, v-aţi lua în braţe şi-aţi plînge amîndouă ! Bietele mele Margarete siameze, înfrăţite într-o singură lacrimă !

XI. CEL MAI REZISTENT METAL

Caliopi s-a întors de la Palatul de Justiţie ruptă de oboseală şi plină de remuşcări. Astăzi justiţia s-a pronunţat în procesul pe care l-a intentat fostului ei chiriaş din strada Lucaci. Domnul Paveliu a fost condamnat la şase luni închisoare pentru furt. Mai bine zis s-a condamnat singur. Nici ea, nici domnul Ştefănescu-Livezi, avocatul ei, nu putuseră face dovada materială a vinovăţiei lui. N-aveau nici o probă ca să stabilească înaintea magistraţilor că domnul Paveliu a furat trei sute de mii de lei de la ea, bani pe care în aceeaşi zi îi pierduse la cărţi, dispărînd apoi fără urmă şi fără explicaţii.

Nici depoziţia domnului Mişu, crupierul de la Cercul angrosiştilor, nici depoziţiile celorlalţi martori oculari ai pierderii aduşi de domnul Ştefănescu-Livezi şi învăţaţi, vorbă cu vorbă, ce să spuie nu erau concludente pentru a stabili că domnul Paveliu furase într-adevăr banii.

Limpede era numai că domnul Paveliu pierduse, în ziua aceea trei sute de mii de lei la *chemin-de-fer*. Că furase sau nu aceşti bani de la Caliopi, nu putuse nimenea să dovedească precis.

Şi în timp ce magistraţii căutau să stabilească adevărul, în timp ce domnul Ştefănescu-Livezi perora, cu cravata strîmbă şi cu arătătorul îndreptat ameninţător către domnul Paveliu — care sta în colţul lui de inculpat —

cu mîinile încrucişate pe piept şi cu un aer de totală indiferenţă în ochii lui albaştri de suedez, lui Caliopi începuse să-i pară rău de ce-a făcut. Să-i pară rău că a minţit pentru a-l aduce în faţa justiţiei, ca să răspundă de o faptă pe care n-o săvîrşise. E adevărat că domnul Paveliu era vinovat faţă de ea. Dar vinovat numai pentru că a doua zi după ce pierduse banii la cărţi, ca şi colonelul Arvătescu, după ce îşi plătise datoriile, nu mai dăduse pe acasă. Fugise fără să spuie un cuvînt, fără să spuie de ce, fără să spuie încotro.

Poate dac-ar fi venit şi şi-ar fi mărturisit greşeala, — ea care înţelegea toate slăbiciunile omeneşti — ar fi înţeles-o şi pe a lui şi l-ar fi iertat. Dar aşa, părăsită ca un lucru de care nu mai ai nevoie, după ce îi dăduse ultimul ei ban, după ce îi dăduse tot ceea ce ea putea să dea unui om, după ce, mai ales, crezuse, odată mai mult, că găsise fericirea după care, de atîta timp, orbecăia cu mîinile întinse avid în întunericul existenţei ei, nu se mai putuse stăpîni. Simţise în ea, aprigă, de nestăpînit, setea de răzbunare. Şi-atunci — în furia şi deznădejdea primelor zile — îl reclamase parchetului pentru furt.

Cei de la Bancă fuseseră mai inteligenţi decît ea. Directorul se mulţumise să-i primească numai demisia, a doua zi, cînd — descompus, aproape înnebunit — domnul Paveliu venise să-i mărturisească totul. Iar pentru buna ordine a socotelilor instituţiei, îl trecuse în registre — sub formă de împrumut — cu cele trei sute de mii de lei cu care păgubise Banca.

Îl privea cum sta în faţa judecătorilor, nedumerit şi parcă străin de tot ce se petrecea în jurul lui. Slăbise mult, era îmbătrînit şi avea în înfăţişarea lui întreagă ceva de nebun liniştit şi parcă aşa cum sta, cu capul încovoiat pe piept şi cu mîinile încrucişate, semăna cu violoncelul părăsit lîngă fereastra din fosta lui odaie.

Apărătorul lui — un coleg din contenciosul Băncii — se străduia să dovedească că domnul Paveliu nu putea fi învinuit de furt. Că nu făcuse altceva decît să împrumute o sumă de bani de la proprietăreasa lui, sumă pe care aceasta i-o dăduse de bună voie. Ba ceva mai mult. Ea singură se oferise să i-o dea şi dovada cea mai bună

era că nu-i ceruse nici un fel de chitanţă. E adevărat că domnul Paveliu pierduse toţi banii la cărţi. Dar din moment ce-i fuseseră împrumutaţi, era liber să facă ce vrea cu ei. El se recunoştea dator cu această sumă şi se obliga s-o restituie în măsura posibilităţilor. Departe de a fi un hoţ, nu era, prin urmare, decît un debitor de bună-credinţă, care trebuia absolvit de orice bănuială.

Argumentarea apărătorului pe de o parte şi lipsa probelor acuzării pe de altă parte, convinseseră aproape pe magistraţi că omul pe care aveau să-l judece nu putea fi vinovat şi pedepsit pentru furt. Se vedea limpede pe figura lor că sînt hotărîţi să achite.

Şi atunci domnul Paveliu — care tot timpul stătuse fără să spuie un cuvînt — ceru voie să facă o mărturisire.

Caliopi îngheţase. Era sigură că domnul Paveliu va povesti magistraţilor tot ceea ce se petrecuse între ei în noaptea de care atît de bine îşi aducea aminte, că va da pe faţă adevărul întreg. Că nu făcuse nici măcar împrumutul de care vorbise avocatul lui. Că făcuse, pur şi simplu, un tîrg pentru care îşi primise preţul cuvenit şi convenit.

Aştepta cu emoţie să-l audă vorbind şi măsura din ochi, cuprinsă de panică, distanţa care o despărţea de uşă. Pentru nimic în lume n-ar fi putut suporta ruşinea de a-şi vedea dată în vileag viaţa ei intimă.

Dar domnul Paveliu nici nu se gîndise la aşa ceva. Recunoscuse pur şi simplu că a furat banii proprietăresii şi ceruse liniştit să fie pedepsit conform legii. Ceea ce judecata şi făcuse deîndată, aproape cu părere de rău.

Madam Neicu a rămas văduvă anul trecut după patruzeci şi nouă de ani de căsnicie.

— Cel puţin să mai fi trăit şi el acolo un an, maică, nu era cine ştie ce, să fi făcut şi noi jubileul de cincizeci de ani, nunta de aur... E! Da, dacă n-a fost să fie, n-a fost şi pace... Ce să fac? Am mîncat colivă în loc de tort, la jubileu...

La şaptezeci de ani madam Neicu era încă sprintenă pe picioruşele ei mici. De dimineaţa pînă seara îşi agita de colo pînă colo trupul puţintel, neobosită, neastîmpărată ca o joimăriţă.

— Parc-am viermi, maică. Ce să le fac? Nu pot să stau la un loc şi pace.

De la răposatul îi rămăsese o pensioară de două mii de lei pe lună.

— E! Un fleac acolo! Să-mi iasă de tutun... Că şi statul ăsta, să fie al dracului de stat. Cu zece mîini ia şi cu una dă, ca zarafii.

Şi îi mai rămăseseră şi casele astea de pe strada Viitorului...

— Mari, maică, prea mari... Pînă ajungi să ştergi praful din odăile din faţă, se umple la loc ăle de din dos. Păi nu m-am certat cu Dumitrache cînd le-am făcut? Nu i-am spus? „Fă-le, mă băiete, mici, c-avem loc destul în ele. Copii n-avem, rude — dă-le dracului să le ia — că n-o să stăm acu să facem case pentru ele. Ce-ţi trebuie ţie cazarmă?“ Şi cazarmă a făcut, maică, că de capsoman nu-l întrecea nici bietul tata, Dumnezeu să-l ierte, că umbla vara cu şubă numai fiindcă-i spuneai că se topeşte trotalul de căldură afară...

Cum a rămas văduvă, madam Neicu s-a retras în cele două odăiţe cu bucătărie din curte şi a închiriat „casa a mare“. Întîi unui medic tînăr, care se stabilea în cartier.

— Da n-a brodit-o, maică! Că prin partea asta, pe la noi, nu umblă microbii. Şedea toată ziua în halat alb, ca spiţerii, şi fluiera la fereastră a pagubă, de-o aburea. Clienţi, tufă de Veneţia! Că pe la noi şi care sînt bolnavi se duc la doctori ştiuţi, nu la studenţi d-ăştia ieşiţi acuma, spîni şi cu ochelari d-ăia rotunzi. La şase luni n-a mai putut să-mi plătească chiria şi-a plecat... Altminteri, săracul, cam ovrei el, da om de treabă. Mi-a spus: „madam Neicu, n-am... Nu merge... Mă mut în altă parte“. Şi s-a mutat. Mi-a plătit cinstit, mi-a pupat şi mîna... mă rog... tot în regulă.

În locul doctorului s-a mutat Caliopi. Ultima aventură cu domnul Paveliu o aruncase într-o neînchipuită deznădejde. Pentru a doua oară, într-un atît de scurt interval de vreme, istoria se repeta. Şi dacă prima oară avusese tăria să suporte plecarea colonelului Arvătescu, cu destulă linişte şi pierderea banilor, cu suficientă re-

semnare, de data asta îşi pierduse complet cumpătul. Nu ştia ce să mai facă. Nu mai avea încredere în nimeni şi în nimic. Formula ei erotică se dovedea dezastruoasă. Un chiriaş rămînea un chiriaş şi atîta tot. Ridicat la rangul de amant, pretindea — într-o formă sau alta — echivalentul.

Ori, în felul acesta, nu mai putea continua. Pe deoparte fiindcă averea ei era insuficientă faţă de exigenţele totdeauna la fel, în fond, deşi diferite în formă, ale bărbaţilor atraşi în mreje şi pe de altă parte, fiindcă ea nu căuta, în tovărăşia unui bărbat, numai un complement sexual strict, limitat la atribuţiuni fixe. Ea căuta afecţiunea prin sexualitate. Nu ca un început, ci ca o consecinţă a acesteia.

Cele două experienţe îi dovediseră însă că îşi greşise socotelile. Precis. Definitiv.

Era prea bătrînă ca să mai poată spera în realizarea ultimului ei gînd de viaţă. Era anulată definitiv, trecută la rebut. Nu temperamental. Din convenienţă socială. Nu mai putea aştepta sub nici o formă afecţiunea unui bărbat. Nu pentru că nu ar fi putut s-o inspire. Ci pentru că nu mai avea voie s-o inspire.

Se opunea „Societatea“.

În faţa legilor ei inebranlabile, orice elan bărbătesc se găsea întors din drum, orice tentativă paralizată. Şi asta, pentru că o femeie de aproape cincizeci de ani, dacă nu e soţie, bunică sau mamă, nu poate fi altceva decît „babă“.

„Babă!“ Un cuvînt care, învestit în înţelesul secolului, însemna o meserie. Cum ar fi cîrciumar sau inginer silvic.

Şi-atunci, dacă atît îi mai rămînea, dacă visul cald şi insinuant al celei de-a doua tinereţi trebuia să moară gîtuit în cleştele celor două silabe pe care şi le repeta printre lacrimi, ca un refren al cîntecului ei de lebădă bătrînă — „ba-bă“, „ba-bă“, „ba-bă“ — nu mai avea de ce să se ascundă, de ce să complice problema care i se înfăţişa, de aci înainte simplă: „Dacă vrei dragoste, cumpără. Nu uita însă că, în comerţ, nu se găseşte decît un fel de dragoste. Mulţumeşte-te cu atît.“

Şi Caliopi încercase să se mulţumească numai cu atît. Să cumpere. Pentru aceasta intrase în legătură cu un

„specialist". Un cunoscut „profesor" de dans, „absolvent al academiei de ritmică" și „diplomat al universității de dans din Chicago". În realitate, un fost chelner de vapor, dezertor din armată, condamnat la moarte în contumacie, amnestiat și întors după zece ani în țară, cu *guêtres* albe, cu numele schimbat și cu un inel de conte rus pe degetul mic. „Profesorul" era acum „director-proprietar" al unei reviste matrimoniale. Rectorul unei „academii particulare de dans" și „maestrul" unui „studio" de ritmică. La adăpostul acestor titluri făcea export de carne vie în orient și în țară.

Caliopi s-a înțeles repede cu el. A plătit „onorariul" cu anticipație și la ziua și ora convenită „marfa" s-a prezentat la domiciliu. Era un copilandru, cu ochii stinși de droguri, cu mers legănat și c-o perlă falsă înfiptă în nodul impecabil al cravatei. Avea mișcări degajate, de om care își cunoaște meseria și de îndată ce a întrebat-o cu un surîs de complicitate pe buzele subțiri : „Dumneavoastră sînteți doamna Camelia ?" — era pseudonimul pe care Caliopi și-l alesese pentru debutul ei în noua calitate de „babă" — întrebare căreia ea i-a răspuns încremenită de rușine : „Da, eu sînt, domnule Narcis !" — era pseudonimul profesional al copilandrului — a început să-i vorbească porcării — fără convingere — și să-i spuie anecdote, fără haz.

După cinci minute de conversație, în timpul cărora a dat pe gît trei coniacuri („tratația" fusese indicată de domnul profesor însuși) a cerut să vadă dormitorul. A aruncat o privire distrată de jur împrejur și-apoi s-a trîntit pe pat, întrebînd-o pe tonul cel mai senin din lume :

— Te dezbraci singură, sau îți place să te dezbrac eu ?

Atunci Caliopi n-a mai putut. A izbucnit în plîns. Într-un plîns amar, cumsecade.

Copilandrul și-a închipuit că plînsul ei face parte dintre „figurile" obișnuite în materie. Și-a aprins o țigară și-a așteptat. Văzînd însă că după zece minute „Camelia" continua să plîngă, prăbușită în fotoliu, „Narcis" și-a privit ceasul, impacientat.

— E, hai, păpușo, ce facem ?

Caliopi a înțeles că nu mai poate prelungi echivocul. Nu. Nu asta vrea ea. Nu „așa". Simțurile ei în debandadă, impacientate în clipele de singurătate și reverie în fața realității, exprimată brutal prin prezența lui Narcis — tolănit cu ghetele pe cuvertura de atlas — se revoltau acum ultragiate. Nu, nu putea. S-a ridicat de pe fotoliu și, neștiind ce să facă, a ieșit afară, trîntind ușa din toate puterile.

Narcis a priceput. Avea de-a face cu o babă debutantă. S-a ridicat de pe pat, s-a „aranjat" puțin în oglindă, s-a mai oprit o clipă în hol ca să soarbă un ultim păhărel de coniac și a plecat fluierînd, mulțumit că a „scăpat ușor" și felicitînd în gînd pe domnul profesor că a avut prevederea să perceapă taxa înainte.

După întîmplarea cu Narcis, Caliopi — fosta Camelie cu o viață de o zi — a luat o hotărîre importantă. Cu încleștarea ultimului pic de voință, și-a vîndut casa pe cel dintîi preț oferit tot prin intermediul agenției „Căminul General", și-a vîndut bijuteriile (ce afacere bună a făcut domnul Klein, deși în ziua aceea n-a visat, ca vecinul său altădată „puduchi") și-a plecat spre coasta însorită a Mediteranei să-și calmeze nervii zdruncinați în capitala României.

A stat la Nisa două luni.

Angrenată din primul ceas în ritmul trepidant al orașului de permanentă vilegiatură, copleșită de noutatea și diversitatea aspectelor vieții locale, Caliopi și-a pierdut complet cumpătul și identitatea. A devenit un număr pe ușa unei camere de hotel și atîta tot : 135, la al patrulea. Un număr care, foarte adeseori, la ore tîrzii din noapte (cînd pe mesele verzi ale cazinourilor se întind pînzele cenușii și din baruri sînt „evacuați" în brînciuri amabile ultimii clienți) a fost indicat de portarul hotelului unor domni — niciodată aceiași — dar totdeauna cu gulerele pardesiurilor ridicate prudent peste reverurile de mătase ale smochingurilor. Unor domni care provizoriu se numeau dansatori de parchet și care mai tîrziu — după ce își vor fi lăsat amprentele digitale în serviciile antropometrice ale diferitelor țări civilizate — se vor numi „profesori de dans, absolvenți ai academiei ritmice" din altă

parte, „diplomaţi ai universităţii de dans din Chicago“ sau din alt loc şi vor veni să se stabilească cu *guêtres* albe, cu numele schimbat şi cu inele de conţi ruşi pe degetul cel mic în capitala ţărilor lor de baştină.

De multe ori, după întoarcerea ei de la Nisa, Caliopi se întrebase de ce putuse să facă acolo ceea ce — cu mai puţină cheltuială şi mai puţin deranj — nu putuse să facă la Bucureşti ? Nici o diferenţă între Narcişii de acolo şi cei de-aci. Nici o deosebire în procedee. La Nisa însă nu mai avea, în primul rînd, pudoarea identităţii, lucru care contează enorm pentru o femeie cetăţeană română (madam Popescu care în Bucureşti n-ar merge la teatru decît în lojă, nu se jenează să stea la Paris la galerie).

Şi odată acest lucru stabilit, Caliopi se gîndea mai departe. Cine a fost de vină c-a făcut ceea ce a făcut ? Prietenele, de vîrstă, de grăsime, de văduvie şi de bijuterii, pe care şi le făcuse din prima zi ? Nici gînd. Vîrtejul de plăceri în serie ? Nici vorbă ! Alcoolurile pe care de dimineaţa pînă seara le bea ? Da de unde ! Atmosfera aceea specifică a oraşelor cosmopolite, peste care viciul planează permanent ca o ceaţă londoneză ? Aş ! Atunci ? Atunci ?

Şi Caliopi — înfundată cu mîinile gîndului în cufărul plin cu boarfe diverse şi colorate ale amintirilor păstrate „din străinătate“ — îşi răspundea singură, gravă şi convinsă :

— Numai Marea Mediterană a fost de vină !

Marea căreia două luni de zile îi întorsese spatele. Din cauza ei şi-a mîncat toţi banii şi şi-a vîndut o bună parte din bijuterii. Din cauza ei s-a întors în ţară cu clasa a treia pînă la frontieră şi de acolo cu a doua pînă în Bucureşti — fardată şi îmbrăcată — aşa cum o întîlnise, într-o zi, Sergiu pe la Palatul de Justiţie. Din cauza ei — odată ajunsă în Bucureşti — se văzuse silită să se mute la madam Neicu şi, ca să-şi poată scoate existenţa, să dea la „Mica Publicitate“ un anunţ cu vorbe mai puţine ca să nu coste prea mult.

Închiriez cameră mobilată cu pensiune numai la domn singur. Viitorului 809.

O dată cu anunţul acesta, vechiul sistem al chiriaşului „domn singur“ reintra în funcţiune. Visul frumos de la Nisa se sfîrşise o dată cu banii. Dar amintirea lui nu făcea altceva decît să sufle ca o gură neostenită peste jarul vechi al patimei ei ajunsă acum de notorietate publică.

Primul chiriaş, un student la Academia Comercială. Bubos, pipernicit, cu umerii inegali, cu mîinile lungi şi cu un nas agresiv ca un cioc de pasăre de pradă. Caliopi îl acceptase cu nădejdea că inferioritatea lui fizică, aproape respingătoare, îl va apropia mai repede de ea. Îl chema Pamfil. Avea o vagă slujbă la un minister de unde aducea din cînd în cînd bilete de favoare pentru cinematografele de cartier. Mînca mult şi vorbea puţin. Cu toate astea Pamfil exala din întreaga lui făptură o ciudată şi pătrunzătoare senzualitate pe care o sublinia continuu lumina de putregai din ochii lui cafenii.

Într-o seară cînd s-a întors de la cinematograf (Pamfil îi dăduse un bilet de favoare), Caliopi a văzut la poartă o splendidă limuzină. În odaia lui Pamfil era întuneric beznă şi se auzeau şoapte. Intrigată, a intrat în vîrful picioarelor în odaia ei şi, fără ca măcar să-şi scoată pălăria din cap, a lipit urechea de zid şi a ascultat. Niciodată sunete mai turburătoare de patimă, chemări mai aprinse n-a fost dat unei urechi să audă.

Şi Caliopi, crispată, înnebunită, a ascultat totul pînă la urmă. A pîndit pînă s-a deschis uşa.

A urmărit, pînă în stradă, umbra femeii care ieşea, incertă pe paşii acum grei, inegali, necontrolaţi. În lumina felinarului, a văzut-o urcîndu-se la volanul maşinii care o aştepta. Era să ţipe...

Ludmila ! Fata Istrăteschii. Una din cele mai frumoase femei din Bucureşti. Măritată cu un secretar general. Înţelegea acum... de unde proveneau biletele de favoare. Ludmila ! Metresa lui Pamfil !

Ca o furie s-a repezit în odaia chiriaşului şi a intrat fără să bată. Pe masa din mijloc, prăjituri cu frişca moleşită şi ciocolata topită, ţigări mutilate, începute şi stinse, şi-o sticlă de lichior goală răsturnată între coji

de mandarine. În ibricul de la lavoar, un mănunchi de crizanteme albe, enorme. Divanul dezgolit de cearceafuri, cu pernele răvășite, cu cuvertura căzută, mototol pe jos. Și în mijloc, Pamfil.

A doua zi Caliopi l-a dat afară pentru că îndrăznise să aducă „dame" în casă și în locul lui s-a mutat, peste cîteva zile, chiriașul pe care îl are și acum, adică Mitică Plăviţescu. Mitică Plăviţescu e „funcţionar" la Societatea Tramvaielor Comunale. Adică, după ce a fost taxator pe linia paisprezece, vatman pe linia șase, după un accident în urma căruia a rămas cu trei degete lipsă la o mînă, a fost trecut în administraţie, cu gradul de controlor, pe linia douăzeci și patru.

Băiat de la ţară, fusese destinat — după clasele primare — carierei preoţești avînd, după părerea părintelui Dincă, parohul bisericii Sf. Gheorghe din Botenii Muscelului, „călcătură popească". Prevestirea părintelui nu se realizase. În clasa treia după trei ani de repetenţie — cîte unul în fiecare clasă — a fost dat afară din seminar fiindcă fusese prins în postul Paștelui la servitoarea unui avocat din apropiere. După cîţiva ani de hoinăreală prin diverse porturi — unde forţa lui herculeană își putea găsi întrebuinţarea la descărcatul și încărcatul vapoarelor — a intrat voluntar la marină de unde a ieșit cu gradul de sergent pe umăr și cu „acte în regulă" în buzunar. De-atunci a intrat la „tramvaie".

Acum are aproape treizeci și cinci de ani. E un vlăjgan cu picioare mari, cu piept de bivol și suflet de copil.

Din primele zile, după ce s-a mutat la Caliopi, Plăviţescu s-a simţit fericit. Găsise ceea ce de atîta timp visase. O „gazdă" bună, cumsecade, care îi făcea toate gusturile și toate treburile, astfel că el nu mai avea nevoie să se îngrijească de nimic, în afară de slujbă.

Om fără nici un viciu, cînd n-avea „servici", Plăviţescu sta acasă, citind ziarul, de la prima la ultima pagină, sau lucrînd la traforaj — „artă" pentru care avea o mare pasiune — rame de fotografii, căsuţe pentru barometre și etajere pentru cărţi, pe care le oferea omagial de onomastică tuturor șefilor lui ierarhici.

Cînd îl vedea lucrînd, cu picioarele goale în cipici de pîslă (confecţionaţi de comandă la o italiancă din împrejurimi), cu mînecile cămășii suflecate, cu șorţ verde încins peste brîu și cu pieptul păros ca o ștergătoare de ghete ascunsă în sîn, Caliopi — cuprinsă de o agreabilă admiraţie pentru trupul acela robust rural și sănătos — se așeza supusă lîngă el, urmărindu-i toate mișcările, cu o strălucire felină în ochii ei fardaţi din ce în ce mai accentuat.

Niciodată Plăviţescu n-ar fi îndrăznit să se gîndească că într-o zi va ajunge amantul „cucoanei" (cum îi zicea el gazdei sale pe care din prima clipă o simţise din „altă clasă socială" decît a lui). Experienţa lui în materie de femei își avea sursa numai în două specimene, alternînd după împrejurări : slujnici și „dame de consumaţie". Niciodată o altfel de femeie nu-i turburase gîndurile și nu-i „deranjase" ambiţia.

Or, într-o zi, Caliopi avea să-i „reveleze" un nou specimen de femeie : „amanta", sau în termenii lui Plăviţescu „ţiitoarea", adică femeia care — fără cununie — contopea într-una singură cele două „funcţii" din judecata lui.

„Revelaţia" s-a produs într-o seară de furtună, cînd ploaia cădea valuri sub ferestre și reclama luminoasă a fulgerelor de sulf aprins și a trăsnetelor cu chenar de neon brăzda cerul burdușit de tunete și mototolit de nouri. Plăviţescu „zăcuse" toată ziua cu un junghi înfipt ca un cuţit de bucătărie între coaste și cu trupul încins de febră. Ca de obicei, nu luase nici un medicament și cucăia în așternuturi așteptînd să-i treacă.

Caliopi — deși își da seama că nu e vorba decît de o simplă răceală — se alarmase teribil. Ceruse împrumut paharele de la madam Neicu, cumpărase un sfert de litru de rachiu de drojdie, două aspirine și venise lîngă patul lui — în capotul roz de altădată — ca să-l „dădăcească".

La început Plăviţescu se rușinase tot la gîndul că trebuie să rămînă pe jumătate gol în faţa ei. Își pusese totuși cămașă de noapte curată, cu rîuri de arnici roșu și, ca o supremă cochetărie, se spălase pe dinţi cu săpun de toaletă.

Caliopi își aranjase — aferată și vorbăreaţă — „instrumentele" pe un scăunel la căpătîiul patului : cutia cu ven-

tuze, sticla cu rachiu, luminarea lipită pe fundul unui pahar, pămătuful făcut dintr-un șomoiog de vată răsucită pe coada unui toc și chibriturile. Apoi se așezase pe patul bolnavului, mîngîindu-l pe frunte ca pe un copil.

— Ia să vedem noi unde ne doare... începuse ea să-l alinte.

Plăvițescu își duse — căutînd să facă un gest cît mai grațios — mîna butucănoasă la punctul dureros dintre coaste.

— Aici, bată-l să-l bată de junghi...

Ca și cum ar fi vrut să pipăie durerea interioară, Caliopi apăsă mîna pe locul cu pricina.

— Las' că facem acuma o frecție bună și pînă mîine ne trece.

Apoi, prididită de emoție, căutînd să dea vorbelor o intonație cît mai naturală, se întoarse cu spatele și zise :

— Pînă șterg eu paharele, scoate-ți cămașa și stai cuminte sub plapumă, să nu răcești.

Plăvițescu nu se lăsase gol complet decît la gîrlă, cînd era copil și de două ori pe an, la baia populară, cu ocazia sfintelor sărbători de Paște și de Crăciun. De aceea invitația lui Caliopi îl turbură cumplit. Se răsuci puțin în așternuturi, nehotărît, apoi, cu un gest aproape eroic, se ridică și-și trase dintr-o smucitură greoaie cămașa peste cap.

— Gata ? Că mă-ntorc...

— Gata. Zău, de ce vă deranjați pentru mine ?

Caliopi se așeză iar pe marginea patului. Un ochi ager ar fi putut observa acum că toate copcile capotului erau desfăcute la piept ca să poată fi (ar fi explicat ea) mai liberă în mișcări. Cu gesturi pe care le voia stăpînite, deși în fond erau nerăbdătoare, apucă plapuma și-o dădu deoparte dezgolindu-și chiriașul pînă la brîu.

Plăvițescu, congestionat, cu fața înfundată în pernă, respira într-o parte, fierbinte, apăsat.

Caliopi își muie mîinile în farfurioara pregătită cu untdelemn de candelă amestecat cu rachiu de drojdie și începu să-l tragă, meticulos, priceput, de-a lungul spatelui enorm, aspru, voind parcă — sub apăsarea mîinilor ei — să-i fărîme mușchii groși și încordați.

În odaie începuse să miroasă a rachiu. Lampa de pe măsuța de noapte împrăștia, de sub abajurul ei de hîrtie colorată, o lumină sîngerie de tavernă. Trupul chiriașului se mișca înfiorat și liber sub plapuma din ce în ce mai grea, mai caldă, mai inutilă.

Mîinile lui Caliopi nu se mai înfigeau acuma — medical — în carnea răcită a omului întins sub ele. Nu mai erau mîinile savante ale unui subchirurg improvizat. Erau pur și simplu mîinile unei femei care mîngîie, pînă cînd Plăvițescu — scos din orice dubiu — înțelese cum „stă chestia". Și-atunci, cu simplitatea lui rurală, o prinse dintr-o aruncătură de mînă de mijloc și-o vîrî sub plapumă lîngă el frîngînd-o în mîini, ca pe o lipie.

A doua zi de dimineață, cînd intră în odaia lui să-i aducă ceaiul, Caliopi îl găsi cu mîinile împreunate reflexiv sub cap, cu ochii fixați asupra unui punct de pe tavan, numai de el știut.

— La ce se gîndește băiatul ? îl întîmpină ea apropiindu-se de pat cu pașii osteniți și felini.

Plăvițescu se smulse tresărind din plasa gîndurilor agățate de tavan. Sîngele lui gros îi năvăli ca un bulion în obraji. Răspunse ascunzîndu-și capul, jenat, ca o țărăncuță căreia feciorul boierului îi gîdila sfîrcul sînului cu cravașa.

— Mi-e rușine să spui.

Caliopi glumi așezîndu-se lîngă el.

— Ce ? Și acuma îți mai e rușine de mine ? Ia spune...

Plăvițescu încercă s-o privească cu „coraj" în ochi, dar nu izbuti deplin. Se mulțumi să asude subit.

— Spui ? Să știi că dacă nu-mi spui, mă supăr...

Plăvițescu, în sfîrșit, se decise. Ridică capul spre ea și zise, pe un ton alterat de prea multă delicatețe :

— Vreau să te rog să mă ierți...

— De ce, mamă dragă ? Dar ce-ai făcut ?

— Azi-noapte, cînd ai plecat mata, am uitat să-ți spun „mersi".

Și zicînd, își ascunse stîngaci capul la sînul ei, ca un vițel speriat.

De-atunci a început pentru Caliopi o epocă de încîntare și de integrală fericire. Uitase tot. Amintirile ei în-

cepeau parcă numai din noaptea de furtună, cu miros de rachiu de drojdie. Dragostea lui Plăviţescu răsplătea cu prisosinţă toate suferinţele şi loviturile pe care le îndurase pînă să ajungă la ea.

Madam Neicu n-avusese nevoie de multe „dovezi" ca să-şi dea seama că între chiriaşa ei şi chiriaşul chiriaşei ei intervenise o legătură strînsă şi „lumească", de pe urma căreia, atît Caliopi cît şi Plăviţescu erau încîntaţi. Deşi nemulţumită oarecum la început de întorsătura pe care o luau lucrurile, deşi surprinsă că o femeie de vîrsta chiriaşei mai poate avea astfel de legături cu un bărbat, şi încă cu unul mult mai tînăr şi mult mai de neam prost decît ea, madam Neicu se lăsase totuşi cucerită cu timpul de amabilitatea şi atenţiile ambilor chiriaşi şi devenise pînă la urmă, pe lîngă unica confidentă a lui Caliopi, şi protectoarea legăturii ei cu Plăviţescu, faţă de intrigile şi clevetirile cartierului.

Cuvîntul ei, plin de autoritate şi de înţelepciune, unanim recunoscute, potolea „gura-lumii" care găsise în aventura lui Caliopi un subiect picant pentru comentarii.

De-o jumătate de ceas madam Neicu asculta povestea procesului lui Paveliu şi, deşi Caliopi îşi manifesta acum părerea de rău pentru pedeapsa care — pe nedrept — i se dăduse, ea nu fu de aceeaşi părere.

— Ba nu, maică. N-ai dreptate. Bine i-a făcut că l-a condamnat. De ce să-ţi mănînce bănişorii dumnitale şi să fugă ca un hoţ ? Cine l-a pus să joace cărţi pe sute de mii de lei ? Pe-un pol, doi, de distracţie, nu putea să joace ? Să mulţumească lui Dumnezeu că nu l-au reclamat şi ăia de la Bancă.

Caliopi clătină capul.

— Da, poate să ai dreptate, dumneata, coană Sevastiţo. Am suferit atît şi de pe urma lui Paveliu şi de pe urma celorlalţi, că n-ar trebui să-mi mai pară rău de nimic.

Şi după o clipă de reflecţie, gîndindu-se global la toate prin cîte trecuse, adăugă :

— Mă mir, zău, cum am putut răbda toate nenorocirile care m-au izbit de la moartea lui bietul Titică şi pînă acum...

Madam Neicu răsuci minuţios o ţigară, strînse cu atenţie toate firişoarele de tutun căzute în poală, le puse la loc în tabachere, aprinse ţigara şi dintr-o dată, învăluită într-un nor de fum, zise :

— Ai răbdat pentru că eşti om...

— Ei şi ! se miră Caliopi.

— Şi omul rezistă, maică ! Pietrele, cît sînt ele de pietre, şi de ger tot crapă. Fierul, cît e el de fier şi rugina tot îl mănîncă. Numai omul înfruntă tot, toate relele şi loviturile soartei. Prin urmare, dragă madam Zaharescu, omul este cel mai rezistent metal. Ţine minte vorba mea şi adu-ţi aminte totdeauna de ea, că eu am cumpănit-o mult pînă s-o judec în felul acesta...

XII. A ÎNFLORIT UN CIREŞ AZI-NOAPTE

De două zile soarele se luptă cu norii cartierului. Acuma i-a biruit, topindu-le calupurile călătoare de staniu, în falduri de poleială încreţită ca o horbotă pe marginea poalelor de cer albastru. Deasupra stradelei un cîrd de cocori trece fără escală către satele cu lanuri reavăne, plutind aliniat, ca o minusculă escadrilă de avioane cu aripi mobile.

Cioburi de oglinzi scînteie în băltoacele de pe stradă şi în argintul sîrmelor electrice şi-a încurcat coada de gîţe cel dintîi zmeu al Olandezului înălţat cu o fluturare de mînuţă spre soare.

Azi-dimineaţă, cînd a ieşit să dea la pui, madam Săraru a găsit în curte un înger nedumerit. Înflorise cireşul peste noapte. Şi parfumul lui se topea în răcoarea dimineţii ca un fum subţire de tămîie înălţat din candelele albe ale florilor clătinate de propria lor greutate. Cînd a văzut minunea de spumă proaspătă din curtea ei, madam Săraru a simţit umplîndu-i pieptul o bucurie mare şi înviorătoare. O bucurie cum de multă vreme inima ei nu se mai deschisese să primească.

Era amărîtă madam Săraru.

De cînd se întorsese Margareta de la Paris (iacătă, se-mplinea luna) imediat după bucuria fără de margini a revederii, îşi dăduse seama că i-a intrat în casă o străină.

Nu mai era Margareta ei, Margareta care plecase în noaptea de Crăciun. În locul „fetiţei" de-acum cîteva luni de zile, se-ntorsese o femeie ostenită, cu ochii trişti, cu gîndul parcă totdeauna dus în altă parte.

Se întorsese „o femeie", asta înţelesese limpede, dintr-un început, madam Săraru.

Margareta i-a povestit, în silă, că luase hotărîrea să se-ntoarcă, pentru că „aerul" de-acolo nu-i făcea bine. Vrea să stea cîtva timp în Bucureşti, să-şi aranjeze oarecari „afaceri" (şi cînd spune „afaceri" surîdea unui gînd numai de ea ştiut) şi-apoi să plece undeva, la ţară, să se odihnească. Spunea că are „nervii zdruncinaţi". Despre căsătoria ei cu „senegalezul" nu mai pomenea nimic şi madam Săraru pricepuse, din toate astea, că Margareta nu era fericită.

Nu îndrăznise s-o întrebe nimic. O lăsase cu gîndurile ei, cu tăcerile ei, aşteptînd — aşa cum ştia ea să aştepte — ceasul cînd ea singură avea să-şi deschidă sufletul. „Fiindcă, judeca madam Săraru, nimeni nu poate ţine prea multă vreme un secret, dacă îl are." Ea însăşi mărturisise Margaretei că nu putuse păstra secretul şi că, de îndată ce primise scrisoarea ei, se dusese şi i-o citise lui Sergiu. Margareta a încreţit uşor sprîncenele şi i-a răspuns doar atît :

— Foarte rău ai făcut !

De-atunci niciodată n-a mai fost vorba despre Sergiu între ele.

Primele două zile după întoarcerea ei acasă, Margareta n-a ieşit din odaia ei. A dormit tot timpul, ca şi cum de multă vreme nu se mai bucurase de căldura unui pat şi de liniştea unei odăi cu perdelele lăsate. Aproape nici nu s-a atins de mîncarea pe care madam Săraru i-o aducea ca unui bolnav la pat.

A treia zi s-a sculat de dimineaţă şi s-a dus în oraş. S-a întors pe la patru după-amiază şi-a strîns într-o valiză cîteva lucruri de toaletă — ca pentru un voiaj de o noapte — şi-a plecat. S-a întors iarăşi tocmai la unu din noapte.

Şi de-atunci, la fel. Pleca seara pe la şapte, cu valiza în mînă, şi revenea noaptea după unu. Dormea apoi toată ziua, cu uşa încuiată şi cu storurile trase.

Madam Săraru înţelegea că viaţa Margaretei ascunde în ea o taină. Se gîndise de multe ori s-o urmărească, să vadă unde se duce, unde îşi petrece fiecare noapte. Fel de fel de gînduri, de presupuneri şi de bănuieli îi agitau mintea în ceasurile de aşteptare încordată şi de teamă statornică. Dintre toate bănuiala că are un amant i se păruse cea mai aproape de adevăr. Un amant la care se ducea în fiecare seară.

Ceea ce nu pricepea însă madam Săraru era faptul că Margareta, cu punctualitate, se întorcea acasă după unu noaptea. De ce, dacă avea un amant, nu-şi petrecea tot timpul la el, de ce nu se muta — eventual — cu el, de ce trebuia să se întoarcă mereu, pentru ceasurile de odihnă, acasă ?

Desigur că omul acela îi da şi bani, de vreme ce, de cînd se întorsese acasă, nu-i ceruse ei nici o centimă. Şi oricît, Margareta cheltuia. Îşi făcuse cîteva rochii noi, îşi cumpărase o mulţime de lucruri şi totdeauna se întorcea acasă cu maşina. Ba ceva mai mult. În ziua cînd madam Săraru — ale cărei venituri scădeau în fiecare zi mai mult — i s-a plîns că nu are cu ce plăti impozitele, Margareta a intrat în odaia ei şi i-a adus două bilete de cîte o mie, „împrumut".

La început gîndul că fata ei are un amant o făcuse să plîngă lacrimi amare. Nu asta visase ea pentru Margareta. Dacă o crescuse aşa cum o crescuse, „ca pe o prinţesă", dacă cheltuise cu educaţia şi gusturile ei aproape tot ce-i mai rămăsese de la părinţi, era numai şi numai pentru ca Margareta să-şi poată face într-o zi un cămin alături de un om „subţire" căruia să-i aducă în casă pe lîngă dragostea ei, tovărăşia aceea fără pereche a unei femei instruite şi bine educate care — pe lîngă soţie — să-i fie şi prietenă şi colaboratoare. Şi dacă pînă acum cîteva luni de zile Margareta se dezvoltase — temperamental — în conformitate cu visul ei de mamă, o dată cu plecarea ei în străinătate, atît de neaşteptată şi de ciudată, o panică de nedescris pusese stăpînire pe gîndurile lui madam Săraru. Crezuse în primul moment, cu încrederea oarbă

pe care o avea în judecata şi curăţenia copilului ei, că Margareta ştie ce face. Că poate ceva nelămurit înţelegerii ei a îndemnat-o să rupă scurt firele care o ţineau legate de viaţa ei de pînă acum, că — în orice caz — de pe urma acestei plecări nu avea să se întîmple nimic rău, nimic de natură să turbure liniştea şi încrederea ei de totdeauna.

Cele două scrisori primite de la Margareta în timpul absenţei ei, i-au dat primul fior de bănuială, iar viaţa ei de după întoarcerea acasă n-a făcut decît s-o confirme.

Dar totuşi, totuşi, în sufletul ei nu credea. Nu credea că Margareta se abătuse de pe calea cea bună, de pe singura cale care poate fi bună în mintea şi în judecata unei mame.

În faţa cireşului înflorit peste noapte, madam Săraru a avut un gînd. A rupt cîteva crengi încărcate de flori, le-a aşezat frumos într-o cană de pămînt smălţuit (nicăieri florile primăverii nu sînt mai la locul lor decît într-un vas de pămînt smălţuit) şi bucuroasă de surpriza pe care avea să i-o facă, a bătut la uşa Margaretei.

Era nouă dimineaţa. Se întorsese desigur, la unu, ca de-obicei, şi dormea. Dar — se gîndea madam Săraru — plăcerea de a vedea cele dintîi flori de cireşi avea să-i compenseze supărarea de a fi sculată din somn.

Dinăuntru nu i-a răspuns nimeni. A mai bătut o dată, şi încă o dată. „E în primul somn, mititica !" Şi madam Săraru a încercat uşa într-o doară. Era deschisă. În odaie, nimeni. Patul neatins.

A rămas încremenită, cu cana înflorită în mînă în mijlocul odăii. I s-a părut o clipă că totul i se învîrteşte înaintea ochilor. S-a aşezat apoi pe marginea patului şi a început să plîngă. Şi-a plîns, şi-a plîns...

Acum nu mai încăpea nici o îndoială. „Sufletul" trebuia şi el să recunoască ceea ce de mult înţelesese judecata. Margareta avea un amant. În aerul închis al odăii, florile de cireş, din cana aşezată pe podele, îşi strîngeau sufocate petalele de lumină.

Cea dintîi zi de primăvară adevărată scosese toţi copiii de pe stradelă sub ferestre. Se auzeau ţipetele lor clare, ca un cor incidental, cîntat pe zeci de glasuri, în cinstea

primăverii. De departe se auzea — trezită de soare — flașneta „lu domnu Luigi“ coborînd pe stradelă. Și cîntecul ei, același de anul trecut, același de totdeauna, își topea notele în soare parcă mai vechi și mai trist ca niciodată.

Madam Săraru plîngea mereu...

Pe la unsprezece, cineva a bătut în ușă. Madam Săraru a sărit să deschidă și, speriată, s-a dat un pas îndărăt.

În fața ei era un comisar. Gras, ras proaspăt, cu cravașa în mînă și cu galoșii în picioare. Omul legii n-avea mult timp de pierdut. Parcurse o fițuică de hîrtie pe care avea notată „ordinea ideilor“ și trecu direct la interogatoriu.

— Mă rog, dumneata ești proprietăreasa de aci ?

— Da, eu sînt.

— Să le stăpînești sănătoasă. Cîte odăi ai toate ?

— Păi, am patru, astea din față și încă două mai mici în fund, pe săliță.

— Și locuiești singură în toate odăile ?

— Nu, eu stau într-o singură odăiță, pe sală.

— Și aci, în față, cine stă ? Ai vreun chiriaș ?

Comisarul a privit-o atent. Madam Săraru nu pricepea ce rost pot avea întrebările astea pe care le simțea meșteșugite în vederea unui scop pe care nu-l bănuia. Își dădu seama numai că omul legii se interesa de Margareta pe care o credea chiriașă și că e departe de a bănui că e fata ei. Curioasă pe de-o parte să afle despre ce e vorba (căci unei mame nu i se poate spune tot ce se poate spune unei proprietărese) și pe de-altă parte, temîndu-se să nu comită vreo imprudență, tăcu.

— Nu locuiește la dumneata o „domnișoară“, una căreia i se zice Țușca ?

Madam Săraru simți un junghi în inimă. Abia mai avu puterea să îngăime :

— Nu, domnule comisar. La mine locuiește o domnișoară blondă. Dar o cheamă Margareta Săraru.

— Un moment, te rog !

Comisarul scoase din buzunarul de sus al vestonului un carnețel și notă silabisind : Margareta Săraru...

— Buuun ! Și ce meserie are domnișoara asta ? Are funcție pe undeva ? Lucrează ceva ?

— Nu știu, domnule comisar.

— Păi atunci din ce trăiește ?

— Mi se pare că are părinți și o ajută.

— Aici, în București ?

— Da.

— Și de ce nu stă în cazul ăsta la părinți ? De ce stă cu chirie la dumneata ?

— N-am întrebat-o, domnule comisar.

Comisarul se așeză la masă și aprinse o țigară. Pînă acum era mulțumit de rezultatul „investigațiilor“ sale. Semnalmentele și indicațiile lui madam Săraru corespundeau întocmai prevederilor și informațiilor sale cu privire la femeia enigmatică care îl interesa. Această femeie fusese găsită azi-noapte la Barul american, cu ocazia unei razii. Refuzînd cu încăpățînare să-și declare identitatea, fusese arestată și transportată la poliție. La percheziția care i se făcuse se găsise asupra ei o însemnată cantitate de cocaină, despre a cărei proveniență refuzase de asemeni să dea vreo lămurire. Interogat, patronul barului declarase că a angajat-o de cîteva săptămîni în calitate de „dizeuză“ sub numele de Țușca. Că era o artistă foarte conștiincioasă și foarte apreciată de public și că, de îndată ce își termina numărul, părăsea localul, refuzînd să facă la mese, consumație. Îi ceruse în repetate rînduri actele și ea găsea totdeauna un motiv plauzibil de amînare.

Chelnerii precum și celelalte femei din local făcuseră declarații identice. Țușca era bună camaradă cu toată lumea fără a fi însă prietenă cu nimeni și pînă în prezent, deși foarte „curtată“ de toți clienții, nu i se știa nici un fel de legătură cu vreunul din ei. O informație prețioasă dăduse unul din șoferii care făceau de obicei „stație“ la ieșirea barului. Afirmase că, în numeroase rînduri, după ora unu noaptea o condusese pe Țușca în stradela Umbrei 8.

Și-acum, comisarul se găsea aci, avînd toate motivele să creadă că se afla pe o pistă bună.

— Ia spune-mi dumneata, cucoană dragă, reluă el pe un ton mai amical, de cît timp stă domnișoara Săraru la dumneata ?

Împinsă pe drumul tăinuirii de o curiozitate legitimă, madam Săraru se hotărî să-şi menţie atitudinea pînă la capăt.

— De vreo lună de zile...

— Cînd s-a mutat la dumneata, nu i-ai cerut nici un fel de act ?

— Ce act să-i cer ? Mi-a plătit chiria înainte pe o lună, aşa că nu-mi mai trebuia nici un fel de act.

— Nu ştiai că eşti obligată să anunţi la poliţie cînd închiriezi cameră mobilată cuiva ?

— Nu ştiam...

— N-ai mai închiriat niciodată ?

— Ba da. Am mai avut un student înainte de...

— Înainte de ce ?

— Înainte de domnişoara pe care o am acum.

— Foarte rău ai făcut, cucoană, că n-ai ştiut. Acum, vezi, poţi să ai neplăceri. O să te duc la poliţie...

Madam Săraru încremeni.

— Pe mine ? De ce ?

— Ca să vedem dacă domnişoara Ţuşca este una şi aceeaşi persoană cu chiriaşa dumitale.

Comisarul aruncă o privire circumspectă în încăpere.

— Asta e odaia în care locuieşte dumneaei ?

— Asta...

— Şi n-a venit azi-noapte acasă ? Văd patul neatins...

— E prima dată cînd nu vine acasă... de cînd stă la mine...

— Dar de obicei, pe la cîte se întoarce ?

— Ştiu eu ? Tîrziu. După unu...

— Şi la cîte pleacă ?

— Pe la şapte.

— Şi dumneata n-ai întrebat-o niciodată ce face de la şapte şi pînă la unu în fiecare noapte ?

— Ba da. Dar n-a vrut să-mi spuie...

— E ! Uite, am să-ţi spun eu, acuma, ca să ştii şi dumneata, că te văd femeie de treabă, pe cine ţii în casă. Chiriaşa dumitale e damă de consumaţie şi cîntăreaţă într-un şantan. Şi n-ar fi nimic că n-are condicuţă în regulă ca să-şi practice meseria, dar azi-noapte a fost prinsă că face contrabandă de stupefiante... Aşa, cucoană

dragă, şi-acuma fă bunătate de te îmbracă şi hai cu mine la poliţie s-o vezi. Te duc cu motocicleta...

În mintea lui madam Săraru se făcu deodată întuneric şi din trup, ca şi cum i s-ar fi deschis dintr-o dată toate arterele, i se păru că sîngele i se scurge tot. Căzu moale ca o cîrpă pe duşumele. Comisarul abia putu s-o ridice şi s-o întindă pe pat. Aruncă florile de cireş pe jos şi turnă cu neîndemînare toată apa din cană peste ea. Îi mişcă puţin mîinile ca la înecaţi şi în cele din urmă, văzînd că femeia nu-şi revine, recurse la ultimul argument medical din trusa lui de cunoştinţe : o muşcă de deget. După o clipă de aşteptare, mirat că nici după administrarea acestui leac suprem „victima“ nu-şi revine din leşin, ieşi afară şi, intrînd în prima curte, ceru ajutorul unei vecine şi căută pe cineva să-l trimeată după un doctor. Olandezul era la îndemînă, prezent şi aferat, lîngă motocicleta oficială de la poartă.

Clopotul bisericuţei din capătul stradelei bate dogit, chemînd credincioşii la denie. Toaca ropăie mărunt pe scîndura sonoră de paltin sfinţit. Prin ferestrele cu geamuri groase de sticlă prăfuită, lumina amurgului pătrunde ca un fum în biserică. În sfeşnice şi policandre de argint, lumînările se aprind tremurîndu-şi cuvios bănuţii mici de flacără subţire şi sub lumina lor, sfinţii, cu nimburi decolorate şi chipurile aplecate, îşi privesc amabil zugrăveala jupuită de singurătate şi de sărutări creştineşti. Din curţi şi de pe ulicioare, credincioşii se îndreaptă spre biserică cu paşi încetinei de vinovaţi şi, rînd pe rînd, îşi ocupă locurile obişnuite după ce depun în faţa icoanelor tributul de mătănii şi de lumînări ieftine.

Şi deodată, în liniştea umedă şi tămîiată, părintele Nae îşi înalţă glasul. Părintele Nae e atît de bătrîn, că nu mai poate cînta cu gura. Sfinţia-sa cîntă cu nasul şi de aceea modulaţiile cîntecului său bîzîie, ca nişte muşte căzute în dulceaţă.

Ca un ecou îi răspunde strănutatul Olandezului, tuns proaspăt şi îngenuncheat cuminte pe lespezile reci, lîngă creţurile fustei materne.

În partea femeilor încep şoşotelile.

— Ce-ai de zis de biata Sărăroaia ?

— Săraca de ea ! Două ceasuri a stat leşinată.

— Din ce i-o fi venit, soro, leşinul ăsta aşa de grozav ?

— Ştiu şi eu ! Am auzit că de dimineaţă a venit un comisar la ea. Ăla de-a trimis după doctor...

— Să ştii de la mine, trebuie să fie la mijloc un „mister". Ai fost pe la ea ?

— Am fost, dar nu vrea să spuie nimic. Şade întinsă pe pat şi fumează ca o şerpoaică.

Într-adevăr, de îndată ce şi-a revenit din leşin, madam Săraru s-a închis într-un mutism complet. N-a vrut să spuie nimănui nimic. Nici doctorului, nici vecinelor. A rămas întinsă pe pat, în odaia Margaretei, şi pentru că pe măsuţa de alături a găsit o cutie de ţigări la îndemînă, a început să fumeze ţigară după ţigară, ca un condamnat la moarte în preajma execuţiei.

Acum madam Săraru ştia totul. Nu-i mai trebuia nimic. Din cele cîteva cuvinte ale comisarului se făcuse lumină deplină în gîndurile ei. Aşadar, asta ajunsese Margareta ei : „damă de consumaţie" arestată noaptea prin localuri fiindcă n-avea condicuţă ! Înţelegea acum atît de bine toate. Plecarea ei în străinătate... întoarcerea... lipsurile ei de acasă... tăcerea ei... cearcănele din zi în zi mai adînci sub ochi... banii pe care îi dăduse pentru impozite.

Şi madam Săraru a stat aşa, prăbuşită sub greutatea adevărului, legată din ce în ce mai strîns în funiile gîndurilor, pînă cînd a auzit clopotul de la biserică vestind denia. Abia atunci — ca la un semnal — s-a ridicat de pe pat şi, clătinîndu-se cu puterile sfîrşite prin odăi, s-a dus pînă la iatacul ei de pe sală. Aci a îngenuncheat sub icoane şi, cu mîinile împreunate, a rămas acolo ca o stană.

S-a rugat mult, mult, pînă cînd buzele nu i s-au mai putut mişca şi ochii i s-au umplut de lacrimi. Şi parcă în strălucirea lor udă — atunci cînd s-a ridicat de la icoană — mijea o lumină nouă, de pace, de uşurare, cum trebuie să fi fost lumina în ochii sfinţilor, în clipa cînd îngerul morţii îşi filfîia peste ei aripa cu bătaie scăzută. A ieşit apoi încetinel pe săliţă, a intrat în cămară şi, cu mîini care nu mai erau ale ei, a desprins din cui frînghia de rufe. A intrat cu ea în bucătărie, a tăiat cu cuţitul de pîine un capăt lung, cît s-ajungă pentru ca să înnoade în

el o viaţă de om, a făcut un ochi frumos — cum făcea ea orice lucru — şi fără o privire în urmă, spre căsuţă, spre stradelă şi spre viaţa din care cu fiecare pas se despărţea mai repede, a început să urce, una cîte una, treptele scării spre pod.

Cînd s-a isprăvit slujba la biserică, madam Chivu a propus vecinelor să meargă în corpore şi să facă o vizită lui madam Săraru, în primul rînd ca să vadă „ce mai face" şi apoi cu speranţa că totuşi vor putea afla, din gura ei, misterul comisarului şi al leşinului de dimineaţă.

În curtea lui madam Săraru, sub paza albă a cireşului încremenit în înserare, stăpînea o linişte dulce de rai, în amurg. Numai gîlgîitul nevăzut şi neîntrerupt al cişmelei cu ghiventul stricat se auzea, de undeva, din umbră, ca un suspin de om care plîngea în somn.

Vecinele pătrunseră în antreu. Ieşiră apoi pe săliţă. Madam Săraru nu era nicăieri. Madam Chivu îşi făcu mîinile pîlnie şi strigă :

— Tudoriţă !... Tudoriţo !... Unde eşti, soro ?

Glasul se frînse fără răspuns din cameră în cameră.

— Da unde o fi ? se miră madam Chivu.

— O fi plecat de-acasă.

— Ei, aş ! Cum o să plece de-acasă şi să lase toate uşile vraişte ?

O căutară iarăşi peste tot. O strigară din nou şi în cele din urmă, nedumerite, vecinele se hotărîră să plece. În poartă le întîmpină Margareta. De îndată ce văzu grupul vecinelor ieşind din curte, o bănuială îi strînse inima. Ceru în grabă lămuriri.

I se povesti totul. Vizita comisarului de dimineaţă, leşinul, refuzul ei de a le spune ce s-a întîmplat.

Margareta intră ca o furtună în casă. Deschise, una după alta, toate uşile, cercetă toate încăperile, răcnind ca o fiară în goană, cu săgeata vînătorului înfiptă în carne.

— Mamă !... Mamă !... Mamă !...

Ţipătul ei disperat, lugubru, se auzi pînă în stradă, Lîngă grupul vecinelor se opriră cîţiva curioşi. Alţii se apropiară, ieşind din curţi. Printre ei, numai în vestă şi în căciuliţă de lutru pe cap, aşa cum se pregătea să se aşeze la masă, îşi făcu loc domnul Nedelcu de la Cadastru.

— Ce este ? Ce s-a întîmplat ? se interesă el.

I se povesti totul și lui, pe voci și cu păreri diferite.

Grupul pătrunse din nou în curte, urmînd acum pe domnul Nedelcu care, în calitatea lui de singur bărbat, își luă, deîndată, un aer plin de importanță.

Fără motive precise, o presimțire identică era în toate sufletele. Se aprinseră luminile peste tot. Se cercetară, pentru a treia oară, la rînd, toate încăperile. Domnul Nedelcu, urmat de ceata curioșilor, conducea cercetările. Dădea ordine, punea întrebări...

Glasul Margaretei amuțise, brusc, undeva.

Grupul era acum în bucătărie. Indiciile găsite pînă acum (un ac de cap căzut la icoană și un șal lăsat fără nici un rost pe tronul de mălai din cămară) nu lămuriseră nimic. Și deodată domnul Nedelcu își dădu cu un bobîrnac triumfător căciulița pe ceafă și glasul lui făcu să înghețe toate răsuflările.

— S-a spînzurat...

Și ca o dovadă a afirmației sale, domnul Nedelcu ridică în văzul tuturor colacul de frînghie de rufe lăsat pe masa din bucătărie.

— A tăiat o bucată din frînghia de-aici... uite urma proaspătă... și cuțitul alături.

Grupul fu deîndată împărțit în două. O parte alergă în pivniță și cealaltă, condusă de domnul Nedelcu, în pod. Aci însă, descoperirea lui se dovedi tardivă. În lumina beculuí mic, madam Săraru se clătina atîrnată de grindă, cu cepele ochilor plesnite, cu limba vînătă, tumefiată, atîrnîndu-i pe piept. Alături, așezată pe fundul unei copăi, Margareta o privea, imobilă, fără o lacrimă, fără un geamăt. Era numai palidă ca o moartă și îmbătrînită... îmbătrînită... îmbătrînită...

PARTEA A III-A

I. ȚUȘCA

În barul mic cu rafturi pline de sticluțe și de flacoane cu aspecte ciudate, ca într-un laborator de farmacie, nu mai e decît o singură masă de cheflii. Bărbații sînt beți, cîteșipatru. Vorbesc toți dintr-o dată, varsă paharele ori de cîte ori se ridică să iasă pînă afară și din cinci în cinci minute se pupă pe gură, după cîte un *bruderschaft* aproximativ.

S-au întîlnit întîmplător, pe la nouă seara, la „Mircea". Întîi Gore și cu Arvătescu. Pe urmă a venit Alecu și cu Nicu. Gore venise de dimineața cu mașina, de la moșie, să încaseze „nește" bani. Îi încasase pe la cinci, făcuse maldăre de cumpărături, mai ales de la băcănii, și pentru că a doua zi de dimineață trebuia să se întoarcă la țară, la Lehliu, își propusese să petreacă toată noaptea. Simțea nevoia unui prieten, așa că întîlnirea cu colonelul Arvătescu a fost o explozie de bucurie.

— Ce faci, mă Arvatule, mă ? N-ai idee ce bine îmi pare c-am pus mîna pe tine... Astă-seară ești al meu... Să nu zici nu, că e degeaba. Te confisc. Pînă mîine de dimineață ești prizonierul meu. Ce iei ? Un vermut ?

Alecu și cu Nicu se întîlniseră în ușă. Nicu tocmai căuta să-l convingă pe Alecu să ia masa împreună, într-o grădină de vară. De dimineață îi plecase nevasta la băi și vrea să-și sărbătorească cum trebuie prima zi de liber-

tate, după un an de „muncă silnică". Alecu se lăsa greu. Nevastă-sa pleca tocmai la cincisprezece, la Govora, și n-ar fi vrut să se certe cu ea înainte de plecare.

Cînd au dat însă cu ochii de Gore și Arvătescu, toate argumentele au rămas baltă. Alecu a telefonat acasă că e „reținut" la Senat pentru o ședință de noapte, urmînd să explice el a doua zi nevesti-si cum se mai pot ține ședințe, noaptea la Senat, după ce corpurile legiuitoare au intrat în vacanță.

E lesne de înțeles entuziasmul a patru prieteni vechi, toți trecuți de patruzeci și cinci de ani, cînd se întîlnesc după ani de zile, într-o seară de vară, la aceeași masă de bodegă. Cu primul păhărel de țuică încep confidențele. Cu al doilea, tachinările pe contul femeilor. Cu al treilea, amintirile comune și cu al patrulea, anecdotele. La al cincilea păhărel, Gore a decretat :

— Plătim și mergem, băieți. Mergem să mîncăm la „Luzana", într-un tufiș de-alea. Sînteți invitații mei. Și p-ormă om vedea... Vă las pe voi, bucureștenii, să faceți programul, că noi ăștia de la țară, bieții moșieri, nu mai sîntem la curent cu viața de noapte a Capitalei.

De la „Luzana" au plecat pe la miezul nopții. Veseli și afumați bine. Au cutreierat pe rînd, sub conducerea colonelului Arvătescu, toate cabareturile, pînă la trei noaptea. Nicăieri însă nu se simțeau bine, nu erau în largul lor.

— Cabaretu, protesta Gore, a devenit un fel de sindrofie familiară. Numai cunoscuți cu neveste, cu copii. N-admit, domnule. Cabaretul e făcut pentru oameni care vor să petreacă o noapte cu dame. Să-și facă de cap. Așa cum vrem noi acum. N-ați văzut ? Unde am intrat, numai „lume bună". Numai „familii". Nici picior de damă, nicăieri, nici șambru separat, nimic. Două-trei tîrcoațe de-aruncă un minut picioarele în sus și pe urmă gata : urmează dans. Păi pentru dans mă duc la bal, nu la șantan. Sau pui patefonul acasă și dansez pînă mă satur ! Și pe urmă, nu înțeleg ce caută femeile la cabaret ? N-ați văzut ? Peste tot mai multe femei. Aproape numai femei „onorabile". De ce vin astea ? Ce să vadă ? Ce să facă ? Stau două ceasuri pe scaun cu trabucuri în gură mănîncă trei fisticuri putrede, beau o amestecătură d-aia de limonăzi cu gheață la fund și te deranjează de zece ori să le duci la tualetă.

Asta e tot. Cabaretul e pentru noi, domnule, pentru bărbați. Burlaci ca d-alde mine și ca Arvătică, ori „stricați" ca voi doi...

Mutatul dintr-un local în altul făcuse să scadă puțin entuziasmul. Și atunci colonelul Arvătescu a propus barul american unde puteau să bea în liniște un pahar de șampanie și se putea „pipăi" în voie, o coapsă insensibilă de damicelă „invitată" la masă. Și apoi colonelul Arvătescu avea, de mult, o mare slăbiciune personală pentru Barul american de pe trepiedele căruia era nelipsit în fiecare seară. Era aci o femeie care îl interesa. O „femeie superbă" și ciudată care se încăpățînase să-i respingă toate atacurile desfășurate pînă acum, după toate tacticile moderne. Nici cele cinci grame de cocaină pe care într-o seară i le oferise, cunoscînd pasiunea ei notorie și neînfrîntă pentru drogul alb, n-o determinaseră să-și iasă din rezerva ei obișnuită. Nici chiar intervenția lui la Prefectura poliției, într-o noapte cînd fusese arestată sub bănuiala că e contrabandistă de stupefiante — intervenție datorită căreia fusese pusă în libertate — n-o făcuse să-și schimbe atitudinea față de el.

De altminteri atitudinea asta de indiferență totală, Țușca o avea față de toți clienții barului. Și asta, mai ales, „enerva" pe colonelul Arvătescu. Încercase toate metodele. Făcuse „pe nebunul" din dragoste, încercase apoi s-o intimideze cu amenințări diferite, făcuse pe indiferentul căutînd să-i stimuleze gelozia prin prezența altor femei la masa lui, îi promisese „marea cu sarea" degeaba. Țușca rămînea mai departe aceeași „artistă" conștiincioasă, distantă și enigmatică. După întîmplarea de acum cinci luni de zile, fusese obligată să-și dovedească indentitatea și să facă contract în regulă, cu patronul, contract prin care era obligată să stea în local pînă la ora închiderii. Și Țușca sta. Totdeauna însă retrasă, singură, la o masă, în fața unui păhărel de coniac, totdeauna plin și plătit din punga proprie. Refuza categoric, dar amabil, orice invitație „la mese" sau la dans. Uneori citea. De cele mai multe ori se mulțumea să privească și asculta muzica, fumînd.

Patronul, deși nemulțumit de „aerele" pe care și le da, deși de multe ori avea din cauza ei discuții și chiar

scandaluri cu unii clienţi „jigniţi“ că „dama în negru“ refuză să le vie la masă, o păstra totuşi, fiindcă Ţuşca — a cărei faimă se dusese repede în tot Bucureştiul nocturn — îi aducea lume în local şi prin simpla ei apariţie şi prezenţă stimula „craii“ la petrecere şi lăsa fără să protesteze fel de fel de legende şi de zvonuri să se colporteze în privinţa ei.

De îndată ce „tacîmul“ celor patru prieteni a intrat în local Ţuşca a cucerit toate sufragiile şi toate adjectivele fiecăruia. Gore a comandat imediat şampanie şi-a invitat-o — printr-o strîngere uşoară şi creaţă a ochiului stîng — la masă. Colonelul Arvătescu i-a explicat, cît a putut mai clar, „cazul“ şi l-a rugat să-l lase pe el să încerce, o dată mai mult, s-o convingă. S-a dus la masa ei şi un sfert de ceas i-a debitat toate argumentele cu putinţă.

Ţuşca l-a refuzat ca de obicei. A rămas să-şi soarbă mai departe coniacul şi de necaz că s-a făcut de rîs în faţa prietenilor, colonelul Arvătescu a chemat la masă toate damele din local, exagerînd o bună dispoziţie de împrumut.

Şampania a început să gîlgîie fără control în paharele golite dintr-o înghiţitură. Dezmorţite, simţind că au de-a face cu nişte „fraieri“ babalîci şi serioşi, fetele şi-au dat drumul repertoriului de zile mari. Au ţipat, au dansat, s-au răsucit în toate braţele, şi-au debitat poveştile vieţilor şi în cele din urmă au început să cînte romanţe triste şi aducătoare aminte, sub privirile blegi şi alcoolizate ale celor patru tovarăşi de masă.

— Asta aş face, domnilor, dacă aş fi ministrul agriculturii. Aş înhăma toţi oamenii fără ocupaţie la plug — cîte doisprezece de fiecare plug ca la Dumbrava Roşie — şi-aş ara cu ei toată ţara românească.

Gore — asudat şi demn — termină discursul bătîndu-şi ritmul vorbelor cu pumnul pe masă. Colonelul Arvătescu îl aprobă, competent şi privind cum îi cade pe haină scrumul ţigării de foi uitată sub buza de sus. Alecu nu mai aude de mult. E ocupat cu femeia pe care o ţine în braţe. Nicu moţăie deasupra paharului cu şampanie. Din cînd în cînd tresare şi, ca să-şi dea o contenenţă, ciocăneşte toate

paharele celelalte, la rînd, şi soarbe cu un frison o înghiţitură rece şi acră.

— Să ne mai dea o sticlă de şampanie.

Ţuşca la masa ei obişnuită, se gîndeşte...

Pianistul barului, respectînd discursul lui Gore, fărîmiţează numai pentru el, cu o singură mînă, o romanţă tristă, pe clape.

Zorile aruncă violete în ferestrele barului.

Unde a mai auzit Ţuşca romanţa asta ? A da, în seara aceea, la Paris. O cînta într-o seară o femeie pe jumătate beată, într-un local de noapte. Parcă o vede... în picioare, în rochia de catifea albastră, cu o mînă palidă sprijinită de pian...

„J'ai laissé mon coeur
Au pays lointain...“

Îşi aduce aminte exact. Mirea sta lîngă ea. Beat ca întotdeauna. Îi mîngîia familiar mîinile pe sub masă. Ochii lui de afemeiat necopt inventariau toate femeile din local. Dac-ar fi putut, le-ar fi iubit pe toate, grămadă, la un loc, la rînd, nedecis, ca un copil înfometat în faţa unui galantar de prăjituri. Şi deodată a tresărit. Şi-a smuls mîna din mîinile ei, s-a ridicat şi fără un cuvînt a plecat ca un hipnotizat, printre mese. S-a oprit dintr-o dată, timid, la o masă. S-a înclinat adînc, bolborosind ceva. Cineva, o fetişcană blondă i-a întins o mînă moale pe care scînteiau briliante. S-a aşezat. Îl vedea vorbind, dezmorţit brusc. Îl vedea gesticulînd, rîzînd, bînd cupă după cupă. Fetişcana blondă părea că se amuză.

„Dans ce paradis du bonheur
J'ai laisée mon coeur...“

Aplauzele inundau sala cu fluturarea lor albă, ca un stol de pescăruşi, bătîndu-şi aripile deasupra unei mări de capete.

Mirea o uitase. Începuse să danseze. Fetişcana blondă, cu capul dat pe spate, îi vorbea.

Cînd au trecut prin faţa ei, a prins de pe buzele ei un cuvînt : „Sergiu !“ Şi-atunci, dintr-o dată, fumul localului s-a îngroşat, estompînd în ceaţa lui oamenii, mesele, lămpile, totul. Nu mai vedea nimic. Totul dispăruse ca

într-o licărire de vis. Ba da ! Vedea, vedea clar ! Vedea o odăiță mică în care focul pîlpîie în sobă. Vedea un pom de Crăciun cu luminările aprinse, și-apoi o ulicioară ninsă, prin troienile căreia își croia drum, cu capul gol, cu haina desfăcută, o umbră din ce în ce mai ștearsă în lumina scăzută a felinarelor de gaz aerian...

S-a ridicat și încet, încet, să nu se „miște" imaginea din ochii ei, a ieșit afară. Cîteva perechi de ochi s-au întors nedumerite după ea. Afară, iarna Parisului... Ploaia mocnită, trotuarele ude, case cenușii. Și frig umed, pătrunzător, de salon neîncălzit, toamna. A pornit singură pe străzi, fără țintă... ca o rudă unică și săracă în urma unui dric. Imaginea din ochii ei înghețați sub lacrimi... A fost o odăiță mică de *„meublé"* cu portăreasa guralivă, cu cliente oxigenate și cu doi canari bătrîni, în colivia aurită din *hall*. Odăița avea o fereastră murdară spre curtea interioară a hotelului. O fereastră prin care lumina pătrundea greu și de la care totuși se vedea atît de bine „viața" de sub celelalte ferestre, unde în fiecare seară se aprindeau lumini și treceau umbre... La una din aceste ferestre, în fiecare seară, ea vedea, înlănțuindu-se, două umbre tandre și chinezești. Dimineața, fereastra se deschidea și în cadrul ei, ca într-o ramă veche, apărea un căpșor de păpușe ostenită, care privea mereu în jos, măsurînd parcă distanța pînă la pămînt.

Și într-o seară, n-a mai fost la fereastră decît o singură umbră. N-a mai fost agitată... În seara următoare, umbra singură a fost imobilă, iar în dimineața care a urmat, fereastra s-a deschis și după cîteva clipe, madam Anse, portăreasa, a cules de pe pavajul curții interioare creierii calzi din căpșorul de păpușe sfărîmată.

Poveste banală de umbre chinezești desperecheate. Un salt între dragoste și moarte.

— Rusoaică, spuneau vecinele de odaie.

— Nebună ! spuneau bărbații de pe coridor.

— *Pauvre fille,* spunea madam Anse.

— Cocainomană ! spuneau reportajele din gazetă.

— Dragoste ! spunea Margareta. Dragoste pentru că ea știa, fără să-i spuie nimeni, că pe fereastra de peste drum sărise în gol, ca să se sfarme de pietre clopoțelul de sticlă al unui suflet.

Și cu gîndul la fereastra de sub care nu se mai vedea seara nici o umbră, Margareta s-a gîndit mult la propria ei fereastră. Într-o zi chiar s-a aplecat și a privit în jos. A măsurat distanța. Sîngele celeilalte era încă acolo. Uscat ca o pată de rugină pe caldarîm. Se uita la el...

Atunci a venit vecina de la o sută douăzeci și opt să-i ceară împrumut o țigară. Au stat de vorbă. Vecina era o femeie de treizeci de ani. Trecuse prin multe și trecea încă. Nu fusese fericită niciodată. Singura ei mulțumire o găsea într-un praf alb, pe care — din cînd în cînd — îl turna în gropița dintre degetul mare și cel de lîngă el, și-l ducea apoi la nas, aspirîndu-l ca pe un tabac.

Margareta a încercat...

La început praful cel alb n-a însemnat nimic. Pe urmă a început să însemne totul. Vecina de la o sută douăzeci și opt era acum o prietenă. Venea toată ziua, ieșeau împreună, citeau. Noaptea se întorceau tîrziu. Era pianistă într-o tavernă de periferie. Într-o seară au mers împreună. Patronul localului era mulțumit în seara aceea. Îi murise soacra în provincie. A făcut cinste cu un vin ascuns în fundul pivniței, pe care îl ținea numai pentru zilele mari din viața lui. Margareta a băut mult, mult, pînă a început să cînte. Toate cîntecele pe care le știa de-acasă. Clienții au aplaudat mult limba ei necunoscută și poate și vocea ei caldă, ușoară, calmă.

De-a doua zi au început să plece împreună la local. Vecina de la o sută douăzeci și opt o acompania și pe ea la pian. Și-a fost apoi un timp scurt de pace. Era bun praful alb. Vecina de la o sută douăzeci și opt — o chema Nicolae — se arăta din zi în zi mai ciudată, mai nervoasă. Uneori plîngea fără motiv. Alteori se supăra pe ea fără să-i spuie de ce. Și-apoi avea, privind-o, niște ochi stranii de medium care-și caută stăpînul. Margareta nu pricepea. Și n-ar fi priceput poate niciodată dacă într-o zi Nicolae, ieșită din minți, nu s-ar fi repezit la ea, mușcîndu-i prin surprindere gura, pînă la sînge.

Și-a venit la rînd, o altă odăiță mobilată, cu alte ferestre, spre altă curte interioară, cu o altă madam Anse, tot așa de vorbăreață. Și-apoi a venit — lămurit dintre toate — ca un petec de senin dintre norii destră-

maţi, dorul patului din odăiţa ei, dorul liniştii de pe stradelă.

A urmat reîntoarcerea. Pe poarta casei de la numărul opt a intrat, într-o dimineaţă, pe stradela Umbrei, un trup frumos şi împietrit de scîrbă, ducînd ascunse în enigma lui turburătoare zdrenţele unui suflet sfîşiat. Ca orbul şi ca ologul din poveste, cele două Margarete — împăcate — se aduceau acasă una pe alta. Din împreunarea lor se născuse — sub magia prafului alb — o Margaretă nouă, căreia îi trebuia o viaţă nouă.

Şi iat-o, viaţa nouă ! O măsuţă de bar, un pahar de coniac, o ţigară, un pacheţel cu cocaină în poşetă... Un pianist beat care fărîmiţează pe clape, cu o singură mînă, romanţa aducătoare aminte...

„J'ai laissé mon coeur
Au pays lointain..."

În care ţară depărtată de pămînt, de gînd sau de vis, a rămas inima ei ? Unde şi de ce s-a irosit sufletul ei atît de curat, unde şi pentru cine a picurat otrava dulce şi albă a trupului ei ? Ce vînt năprasnic a trebuit să răscolească în ea vîrtejuri fără logică, praful drumurilor cuminţi şi drepte ? Ce mînă i-a îmbrîncit paşii, în noaptea aceea de ajun, pe calea de unde atît de repede s-a întors ca să ajungă aici ? Ce-a greşit femeia aceea bună, cu carne multă şi sfîntă în care gîlgîia sufletul ei curat şi limpede, ca un ţîşnet dumnezeiesc de izvor dintre pietre oable, ca să-şi înnoade, pentru o ultimă încrîncenare, spasmul vieţii în ochiul de frînghie, bălăbănindu-se de grinda podului ca o limbă de clopot apocaliptic ? Ale cui păcate le-au ispăşit ele două plătindu-le cu propria lor viaţă — dinainte alese — ca oile cu lîna însemnată cu roşu, pentru tăiere ? Ce o aştepta pe ea — de acum înainte — în viaţa asta nouă pe care — mînată de o putere nevăzută — a început-o, convinsă că e unica ce i se cuvine ? De ce s-a tencuit în izolarea ei, păstrînd în ciuda tuturor tentaţiilor şi dorinţelor care o înconjoară în fiecare clipă cinstea refăcută prin suferinţă, a unui trup care a greşit o singură dată şi poate încă şi a unui suflet care, deşi rupt în bucăţi, se zvîrcoleşte totuşi ca ciozvîrtele de şarpe sfîrtecat ? Pentru cine păstrează ea,

ascunşi în fundul de ciorap al îngrijorării ei, ultimii napoleoni de aur, scăpaţi din falimentul unei vieţi ? De ce dacă „asta" e viaţa ei, se încăpăţînează s-o trăiască ca spectatoare ? De ce nu are curajul să şi-o trăiască, să se arunce în vîltoarea ei, întreagă, fără nici o reticenţă, cu braţele deschise şi cu ochii închişi ?...

De ce, acuma, cînd celelalte femei de aceeaşi categorie petrec la masa domnilor de alături, ea a rămas iarăşi singură, momîie cernită şi neînţeleasă, la măsuţa ei de totdeauna ?

— Să mai vie o sticlă de şampanie şi să vie imediat „dama" de colo la masă, că fac scandal. Aici n-avem nevoie de „mutre". Cine e domnişoară de familie să stea la pension sau la mă-sa acasă şi cine e „damă de consumaţie" în şantan, să vie şi să bea cu mine.

Mîna lui Gore se îndreptă, nesigură şi autoritară, spre Ţuşca. Ochii lui nu mai văd bine. Privesc în gol, bulbucaţi şi stranii. Nu-şi mai dă seama de nimic. Nu mai ştie nimic. Nu mai are decît un singur gînd, ca un cui bătut în cap.

— Să vie Ţuşca la masă.

Patronul coboară de la tejghea. Vrea să-i explice că domnişoara Ţuşca nu este obligată să vie la mese. Dar Gore nu mai înţelege nimic. Gesticulează în vînt, enervat.

— Să vie. Plătesc ! Am mai plătit şi alte multe ca ea.

Ţuşca se adună toată într-o privire. Într-o privire fixă, dîrză, care străpunge. Vîrfuri de pumnale îi licărese în ochi.

Se ridică de la masă şi face cîţiva paşi spre Gore. Paşi de lunatecă. Mîna destinsă, crispată, pregăteşte în drum palma pe care vrea s-o lipească pe obrazul beţivului.

Şi deodată pe uşa deschisă a barului, se strecoară — lividă ca şi zorile de afară — silueta unui individ.

Ţuşca încremeneşte. Pleoapele i se bat repede deasupra ochilor măriţi de cocaină, apoi cad, grele, de plumb.

În clipa asta Ţuşca stă faţă în faţă cu Margareta de altădată. Şi mîinile Margaretei vor să se întindă către umbra care a intrat şi s-a oprit fulgerată lîngă uşă. Dar Ţuşca le opreşte scurt, ca o pasăre care îşi rupe cu ciocul vinele inimii. Glasul ei vrea să urle numele celui intrat,

dar Ţuşca îi dă să muşte pumnul strivit în gură. Inima ei vrea să se smulgă din piept şi să cadă ca o pasăre rănită la picioarele umbrei. Dar Ţuşca o ţine înfigîndu-şi ghearele în ea, adînc, sub sîn.

Sergiu îşi duce aiurit mîna la frunte. Nu-i vine să creadă. Aici... acum... aşa... Margareta ?... Margareta ?... Margareta ?... Nu se poate... Nu se poate...

Face un pas spre ea. Sub trăsăturile îmbătrînite, sub fardul dospit, dedesubtul privirilor înnebunite, ochii lui o regăsesc. Abia mai poate şuiera :

— Margareta ! Tu eşti ?

Margareta îşi pironeşte ochii în ochii lui. Îl priveşte lung, lung. Buzele i se destind într-un surîs searbăd şi c-o voce care nu mai e a ei, care nu mai poate fi a ei, răspunde rar, straniu, ca la un apel al morţilor.

— Te înşeli, domnule. Pe mine mă cheamă Ţuş-ca ! Ţuş-ca !

Apoi îi întoarse spatele şi se apropie de masa unde Gore o aşteaptă cadaveric şi agresiv.

Şi în tăcerea generală care o întîmpină, vorbele ei cad seci, fără rost, ca nişte mărgele cărora li s-a rupt firul.

— Sînt la dispoziţia dumneavoastră, domnilor !

II. FLOAREA DIN GRAJD

Cînd maşinile au intrat pe porţile conacului de la Lehliu, răsărise soarele, ca o stemă de general bătută pe chipiul dealului din spatele casei. Razele lui tîrau rame de miere proaspătă pe poteci, agăţau marame de borangic copt pe crestele tufelor şi încrucişau săbii reci şi scînteietoare pe apa heleşteului, neclintit ca o panoplie de argint culcată între nuferi.

Spre satul tolănit pe vale, dimineaţa cobora dinspre conac cu tălăngi de vaci elveţiene la gît. Zorelele ceardacului îşi deschideau pîlniile mici de gramofon, iar oamenii urcau la lucru cu trupuri de bronz viu, sub cămăşile cu miros de pămînt şi de buruiană strivită. O ceaţă albastră, ca un abur, se stingea o dată cu ultimele stele, departe, într-un fund fumuriu de cer.

Din cele două maşini coborîră pe rînd, ajutaţi de vătăşelul ieşit cu cravaşca în mînă, la poartă, întîi Gore cu Ţuşca, apoi Arvătescu cu Tamara şi pe urmă Alecu şi Nicu, urmaţi de celelalte două fete, Nelly şi Dolores.

Obişnuit cu chefurile pe care stăpînul le făcea la Bucureşti — totdeauna sfîrşite printr-o beţie în continuare, la moşie „în sînul naturii“ — vătăşelul conduse musafirii în casă, apoi, fără să întrebe ceva, dădu ordine

în consecință : întîi cafele amare, apoi pastramă, pui fripți, ardei grași, ceapă verde, brînză albă și vin proaspăt de la butoi. Asta pentru prima gustare. Și pentru prînz, ciorbă de potroace, saramură de biban și de plătică, crapul pe ceapă la cuptor...

În odăi era răcoare și mirosea frumos a curat și a sulfină uscată. Într-o clipă fetele se făcură comode. Pălăriile, pantofii, rochiile zburară care încotro. Nelly descoperise într-un colț patefonul.

Gore delira. Deschidea uși, dedea ordine, înjura slugile, și între două grijanii făcea un tur de dans abracadabrant cu Alecu care încă nu se dezmorțise bine din beția de peste noapte.

Cafelele — aburind în filigene — fură primite cu ovații. Slugile mobilizate la bucătărie sub conducerea vătășelului pregăteau ospățul și cînd pe ușile sufrageriei, deschise larg, pătrunse în sfîrșit aburul sărat al pastramei sfîrîind pe talerul de lemn, asistența simți că leșină de plăcere.

Țușca cea dintîi ceru să bea. Adus în căni de pămînt, vinul rece, insinuant, nu întîrzie să-și facă efectul...

Într-o jumătate de ceas mîncarea nu mai conta. Veselia scăzu brusc. Ochii femeilor se făcură grei, trupurile leneșe, fardurile răvășite. Într-o clipă, ușile odăilor se închiseră și zăvoarele clănțăniră, trase pe dinăuntru.

Singur în sufragerie, colonel Arvătescu sorbea ultimul pahar. Țușca era lîngă el. Ca prin vis, o văzu scoțînd din poșetă un pachețel alb și deșertîndu-i conținutul cu capul dat pe spate, în nara dilatată și tremurătoare. Vru s-o oprească, dar mîna lui bîjbîi o clipă în gol, apoi se lăsă grea, crispată, pe sînul ei. Țușca dădu un țipăt. Palma ei îl plesni întreagă peste ochi. Colonelul Arvătescu nu-și pierdu cumpătul. Se ridică greoi de pe scaun și, încovoiat, încăpățînat, hotărît, sub ploaia de lovituri care îl năuceau, o apucă în brațe.

Se încinse o luptă scurtă, desperată. Trupul ei se zbătea lipit de al lui. Îl simțea frîngîndu-se în mîinile lui de

fier, tînăr și cald, încolăcindu-se, zvîrcolindu-se, cu puterile din ce în ce mai scăzute. Gura lui îi înăbușea buzele care nu mai puteau să muște. Și sărutările pe care i le smulgea aveau un gust sărat, crud, de sînge.

Un zgomot de pași îl dezmetici. Descleștă o clipă mîinile și întoarse capul. Un țăran bătrîn aștepta în ușă, privindu-și rușinat și stingherit legătura de ouă din mînă.

Țușca se răsuci de sub mîinile lui și-o luă la fugă. Colonelul Arvătescu n-avea timp de pierdut. Porni desperat după ea. Fu o goană scurtă, pe scări, printre oamenii din curte. O goană care se sfîrși în grajd.

Margareta, rezimată de ușă, îl aștepta. Tremura toată și în ochi avea priviri de ură tăioasă, de scîrbă imensă. Șuieră :

— Haide ! Fă cu mine ce vrei...

Un cal întoarse spre ei capul lui bălan de pe fruntea căruia se prelingea puroiul unui ochi bătrîn și plesnit. Îi privi puțin nedumerit, apoi se dădu nătăvălos într-o parte să le facă loc.

Colonelul Arvătescu înțelese că pierduse partida. Ezita încă. Îl văzuseră slugile, putea să intre cineva. Beția i se risipea încet. Încercă să glumească, sarbăd.

— Ai niște gusturi...

Încă de azi-noapte, de cînd Sergiu îi apăruse înainte, hotărîrea ei fusese luată. Avea să facă la fel ca și celelalte colege de meserie. Să-și înceapă, în sfîrșit, viața ei cea nouă. De aceea se dusese la masa lor, de aceea primise să-i însoțească aici. Știa pentru ce vine. Și consimțise. E adevărat, adineauri, deși se aștepta la atacul colonelului Arvătescu, nu putuse rezista unui moment de repulsie și se apărase.

Dar acum nu mai vrea să se apere. El sau un altul, n-avea nici o importanță. Putea să-i rămîie Gore, sau Alecu, sau celălalt al cărui nume nu-l reținuse. Egal. Oricare...

Colonelul Arvătescu o privi mirat.

— Ce gusturi ! repetă el.

— Dacă vrei...

Momentul prielnic trecuse. Colonelul Arvătescu — ciudat — simțea că a pierdut definitiv terenul. Încercă să se reabiliteze. Scuze banale, regrete, făgăduieli.

Reintrară înapoi în sufragerie.

Sosiră cafele proaspete. Le sorbiră lung, tăcuți. Din odăile alăturate străbăteau primele sforăituri de somn întîrziat, trudnic. O slujnică aduse un mănunchi de flori de cîmp proaspete. Le puse frumos pe masă și ieși.

Țușca desprinse o margaretă și începu să-i smulgă una cîte una petalele scrobite.

— Treisprezece !

— Ce ? mormăi colonelul, trăgîndu-și încă o ceașcă de cafea.

— Petalele. Le-am numărat...

— Și ce dacă sînt treisprezece ?

— Nu știi ? Se zice că moare cineva din casă.

— Poate Gore, că e proprietar. Noi invitații nu intrăm în superstiție, glumi el.

— Nu se știe...

Tăcură iarăși.

Colonel Arvătescu aprinse o țigară. Tot nu-i venea să se dea bătut, după eșecul de adineauri. Încercă să readucă vorba.

— Ia spune-mi acuma, prietenește, între noi, ce-a fost figura aia cu grajdul ?

— Un capriciu al meu... de beție...

— Ce să-ți spun, incomod capriciu ! Știi ce-mi amintește chestia asta cu grajdul ? O întîmplare din viața mea, de pe vremea, cînd eram căpitan. Eram în manevre... acum să tot fie... douăzeci și ceva de ani... Treceam cu escadronul prin Zimnicea...

Țușca încremeni. Holbă înnebunită ochii. O paloare de cadavru i se întinse pe față.

— Ce ? Nu ți-e bine la stomac ? se interesă colonelul, observînd-o.

— Nu... Nu... Spune mai departe...

— Să-ți dau un coniac...

— Dă-mi.

Îi turnă un păhărel de coniac. Îl bău repede, ca pe o otravă. Mai ceru unul.

— Spune...

Colonelul Arvătescu căscă larg. Îl ajunsese somnul.

— Ori despre ce vorbeam ?

— Despre ce-ți amintește chestia cu grajdul. Erai în manevre, la Zimnicea...

— Da... și împreună cu cîțiva camarazi, am intrat într-o cîrciumă infectă, să luăm un șpriț. E, după un șpriț, două, după două, nouă, am încins un chef de toată frumusețea. Dar n-aveam dame... și înțelegi, în manevre, pe cîmpuri și prin bivuacuri, nu prea o duceam bine din partea articolului ăsta.

— Mai dă-mi un coniac.

— Nu mai bea atîta, că te turtești.

— Nu e nimic. Spune.

— Șiiii... în sfîrșit, ce să-ți mai spun, la cîrciumă era o fată tînără care ne servea. O carne cu ochi, acolo. Tîrtoșică, roșcovană, îngălată. Am pus cu toții ochii pe ea... și ce mai tura-vura, nu știu cum s-a făcut, că, am pus mîna pe ea... Și cum era un grajd la îndemînă... n-am mai stat mult pe gînduri... Și închipuiește-ți... Era fată, săraca...

Țușca se ridică. Abia se mai putea ține pe picioare. Făcu cîțiva pași pînă lîngă fereastră. Desprinse — ca și cum ar fi vrut să se joace — o carabină, din cele trei agățate în perete. Nu pusese în viața ei mîna pe o armă. Se apropie, încercînd să zîmbească.

— O fi încărcată ?

Colonelul îi îndreptă arma.

— Sigur. Nu umbla cu ea. Pune-o la loc...

Țușca insistă.

— Și cum se trage cu ea ?

Colonelul îi luă arma din mînă.

— Uite-așa. Dai piedica asta într-o parte și pe urmă apeși pe trăgaci. Hai, acum pune-o la loc...

Țușca luă carabina înapoi. Se dădu un pas îndărăt, trase piedica și ochii...

Colonelul făcu un salt spre ea.

Un răcnet și un trăsnet porniră dintr-o dată, din același loc.

Colonelul Arvătescu se prăbuși cu țeasta spartă, pe covor. Un val de sînge îi podidi fața. Încercă să se ridice. Icni scurt și căzu la loc, țeapăn. În ultima crispare de durere a feții însîngerate, monoclul plesni scurt.

Țușca aprinse liniștită o țigară și își turnă un păhărel de coniac.

III. FELICITĂRILE SE PRIMESC ÎN BISERICĂ

Bucureștiul doarme cu ferestrele deschise. Zorile de iulie își exală parfumurile toropite în grădini. Negurile nopții, destrămate, își agață ultimele zdrențe de acoperișuri. Peste puțin, undeva, într-o margine trandafirie de cer, cămașa aurorei, împinsă dinăuntru, va plesni la piept și sînul ei gol își va scoate afară — înfiorat de răcoare — sfîrcul de aur odihnit.

Sub lumina lividă a lămpii de masă Sergiu își adună gîndurile în pumni, în fața caietului deschis. Întîmplarea de-adineauri îi revine în minte, clară, stăruitoare, ca o vedenie. Revede barul pustiu înecat în fum. Într-o parte, masa beților în debandadă, cu ochii sleiți și femeile revărsate pe brațe. În fund, pianistul cu degetele ațipite pe clape. Chelnerul, moțăind lîngă ușă. Atmosfera aceea specifică de chef învinețit de zori, și deodată, în fața lui, cadaverică, cernită, de nerecunoscut, mască de ceară vopsită — Margareta. „Te-nșeli, domnule. Mă cheamă Țușca.“

Într-adevăr se înșelase. Femeia aceea pe care o întîlnise la Barul american nu poate fi Margareta. Și asta, pentru că Margareta nu mai poate fi, niciodată și nicăieri, aceea pe care o cunoscuse el, aceea a cărei amintire sufletul lui o păstrează, floarea presată, între cute închise. Întîlnise o străină care îi semăna și atîta tot.

Se pregăti să scrie. Dar paginile caietului în care însemna de șase luni de zile, ca într-un catalog al amintirii, toate gîndurile, întîmplările și faptele pe care le trăise, i se lăsară grele între degete. Le răsfoi și începu să citească la întîmplare :

15 Februarie

...Am renunțat definitiv la gîndul de a scrie un roman. N-am liniștea necesară, n-am gîndurile adunate la un loc. Sînt prea ocupat de mine ca să pot scrie o carte pentru alții. Ca să-mi treacă timpul, m-am apucat să învăț pentru capacitate.

2 Martie

Azi am primit o nouă carte poștală de la Michaela. De data asta, semnată și de Mirea. „Un gînd bun de la doi prieteni răi."

Cu siguranță că Mirea i-a dezvăluit totul. Și mi-ar părea rău să știu că e așa. N-aș vrea ca Michaela să-și închipuie — măcar pe departe — că a contribuit la cel dintîi dezastru moral din viața mea. Desigur că Mirea îi face curte.

Nu știu de ce, toată ziua m-am gîndit la Margareta...

21 Martie

Domnul Rădulescu — pe care în ultimul timp l-am văzut mai rar — m-a reținut aseară, după lecție, la masă. A fost vesel, exuberant și vorbăreț, ca totdeauna. Mi-a făcut un savuros „expozeu" al situației externe și un amuzant „rechizitoriu" al situației interne. După aceea, m-a invitat să luăm o cafea în oraș.

Ne-am dus, la braț, pe jos, pînă la Corso. Pe drum, din vorbă în vorbă, m-a întrebat dacă am un prieten bun, un oarecare Titu Mirea, care se află, în momentul de față, la Paris. Mi-a cerut informații ample despre el și în cele din urmă mi-a mărturisit că a primit o scrisoare

de la madam Rădulescu în care i se plînge că Michaela e acaparată de dimineața pînă seara de acest domn pe care l-a cunoscut de curînd și cum Mirea s-a lăudat că e bun prieten cu mine, l-a rugat să mă-ntrebe tot ce știu despre el și să-i scrie imediat. I-am dat informații exacte, păzindu-mă să fiu părtinitor. Domnul Rădulescu, nesatisfăcut, mi-a declarat că va mai culege și altele.

— N-aș vrea, înțelegi tu, Sergiulică tată, să știu că fata mea se afișează în tot Parisul cu cine știe ce pramatie. Am să-l dau pe mîna unui detectiv.

Am înțeles din asta că doamna Rădulescu trebuie să fi spus mult mai mult în scrisoare și că nu e vorba numai de o simplă relațiune trecătoare așa cum se fac de obicei relațiunile între români în străinătate.

M-am gîndit iarăși, insistent, la Margareta.

Ce rost o fi avînd ea, în toate astea ? O fi cunoscut-o și ea pe Michaela ? S-o fi despărțit de Mirea, sau, pur și simplu, străină de cele ce se petrec, își va fi ducînd mai departe propria ei existență, biata ei existență ?

Nu știu de ce, de cîtva timp, ori de cîte ori îmi aduc aminte de ea, am un sentiment de compătimire. Să fie oare un semn că rana mea sufletească a început să se cicatrizeze ? Atît de repede ?...

10 Aprilie

Citesc, citesc, citesc. Se apropie examenele. Și ale mele și ale lui Puiu. Primăvara, anul acesta, s-a statornicit tîrziu. Au început zilele lungi și calde. Între cursuri, țigări și cafele turcești, ceasurile trec greu.

Nu mă mai întîlnesc cu nimeni, nu mai văd pe nimeni. Singura mea „relațiune" momentană e Puiu. (Domnul Rădulescu a plecat de zece zile la moșie.) După ce terminăm lecția, stăm de obicei amîndoi puțin de vorbă.

De cîtva timp băgasem de seamă c-a început să fie distrat și neatent la lecție. Nu-și mai făcea temele cum trebuie și, profitînd de absența tatălui său, am aflat de la servitoare c-a lipsit trei zile de la școală fără să-mi spuie nimic, deși știa c-a fost lăsat în grija mea. Tot servitoarea mi-a spus c-a stat în fiecare dimineață,

tîrziu de tot, în pat, fără să doarmă. Şi, lucru surprinzător, mi-a spus că n-a mîncat nimic la masă.

Astăzi, în sfîrşit, misterul s-a lămurit. Servitoarea mi-a adus — în confidenţă — o carte pe care a găsit-o uitată sub puiul lui de pernă. Era o istorie ilustrată a artelor, şi planşa pe care zeiţa Artemis îşi etalează nudul celebru am găsit-o mototolită.

15 Aprilie

Sînt încă sub impresia celor aflate adineauri de la domnul Rădulescu. A primit ieri, cînd s-a întors de la ţară, raportul detectivului însărcinat cu urmărirea lui Mirea. I s-a relatat, cu exactitate, totul. Ceea ce ştiu şi eu corespunde întocmai.

În privinţa voiajului lui la Paris i s-a spus c-a venit acolo în tovărăşia unei femei de stradă, o oarecare Margareta pe care a părăsit-o după scurt timp.

Fără îndoială Mirea e o canalie. Dacă l-aş avea acuma în faţa mea, l-aş stîlci în pumni. Uite cine şi-a bătut joc de viaţa mea, cine mi-a sîngerat aripa celui dintîi avînt al tinereţii ! Uite cine a scuipat în creştetul celei dintîi flori crescută din mine ! Un caraghios vorbăreţ şi nestatornic, un seducător îndrăzneţ numai prin girul milioanelor moştenite. Uite cine a putut să năruie cu un bobîrnac schelele pe care două vieţi îşi clădeau fericirea ! Uite ce-a făcut Mirea din noi, cu un singur cuvînt, strecurat la vreme, într-o ureche sensibilă de suflet ! Din mine, un netrebnic care îşi jeleşte visurile şi îşi spumegă furia pe foile unui caiet şi din Margareta, o nenorocită care îşi tîrăşte viciul şi enigma prin cine ştie ce cotloane depravate ale Parisului...

2 Mai

De cînd i-am aflat „secretul", Puiu mă urăşte. Rezultatul se vede în ultimele note obţinute la şcoală. Mi-e teamă că şi anul ăsta va rămîne repetent. Ca un simptom, pentru prima dată, astăzi domnul Rădulescu a trecut pe lîngă mine fără să-mi întindă mîna...

S-a luminat bine de ziuă. Străzile se dezmorţesc în scîrţiitul tramvaielor pe şinele odihnite. Obloanele se ridică scrîşnind în uşile prăvăliilor. Pleoapele transparentelor se deschid peste ochii somnoroşi ai ferestrelor de pretutindeni. Din coşul celui dintîi oltean care trece, fluturîndu-şi urgent, izmenele, un cocoşel scoate capul prin ochiul de sfoară al plasei de deasupra şi anunţă anemic şi important : cucurigu...

Lampa de pe masă e acum un bulgăre de lumină care se topeşte inutil sub abajur. Sergiu o stinge. Îşi ia caietul şi se mută la fereastră. Nu l-a citit niciodată pînă azi...

Şi-acum, frunzărindu-l la întîmplare, citind de ici o frază, de colo o pagină întreagă, îşi dă seama c-a grămădit în el — ca un şcolar leneş, într-un ierbar făcut de mîntuială — amestecate laolaltă, fără control, toate buruienile şi florile care au crescut în pămîntul muncit al gîndurilor lui din urmă.

Îşi şterge ochelarii (unde-o fi pagina în care a notat „evenimentul" celei dintîi perechi de ochelari ?) şi frunzăreşte mai departe. Numele Margaretei apare din ce în ce mai rar. Al Michaelei, în schimb, e aproape pe fiecare pagină. Şi parcă treptat cu zilele care se măresc, spre vară, scrisul mărunt pe pagini se împuţinează. La cincisprezece iunie, pe o pagină întreagă, sînt notate numai cîteva cuvinte : „Am fost clasificat primul la examenul de capacitate". La douăzeci şi unu iunie, nunta Michaelei. O simplă invitaţie transcrisă :

„D-na şi d-l Cristian Rădulescu au onoarea a vă face cunoscut căsătoria fiicei lor Michaela, cu d-l Titu Mirea şi vă roagă să binevoiţi a lua parte la celebrarea cununiei religioase care va avea loc duminecă douăzeci iunie, orele nouă seara, în biserica Domniţa Bălaşa. Felicitările se primesc în biserică."

Dedesubt, un simplu comentariu :

„Cred că domnul Rădulescu nu m-a invitat *acasă*, fiindcă Puiu a rămas corigent şi imediat după această întîmplare, relaţiunile dintre noi s-au răcit în proporţie. Sînt sigur că dacă rămînea repetent de-a dreptul, nu mă mai invita nici măcar la biserică."

Apoi, pe celelalte pagini, pînă la sfîrşit, însemnări fără legătură între ele, comentarii de moment, impresii...

Şi pe ultima pagină a caietului, o dată însemnată acum un ceas : 12 iulie.

Sergiu reazemă caietul de tocul ferestrei şi scrie :

„E ultima dată cînd mai scriu în *jurnalul* acesta. De astăzi încolo va intra şi el în geamantanul cu amintiri, alături de cutia de vioară (pe care de trei ani n-am mai deschis-o), de ultima şapcă de licean cu care am venit din provincie, la moartea unchiului meu şi de cele cîteva fotografii pe care le am de la părinţi.

Am impresia că ceea ce scriu acuma, în ceasul ăsta de dimineaţă abia dezmorţită, aplecat pe fereastra odăii mele de la etajul al cincilea, e un bilanţ. Bilanţul unei vieţi care se încheie o dată cu rîndurile pe care le însemn aci şi cu ultima filă albă din caiet.

Nu sînt nici două ceasuri de cînd am revăzut-o pe Margareta. Am revăzut-o ? Nu ! Nu era ea. I-am întîlnit numai fantoma, înecată în fumul unui bar, unde paşii m-au dus întîmplător.

De-altminteri nici ea nu m-a recunoscut. Oare eu, cel care intram pe uşă, în faţa ei, eram eu, cel pe care l-a părăsit acum şase luni, în noaptea albă a Crăciunului ? Nu ! Şi eu sînt altul. De aceea, adineauri, numai fantomele noastre s-au întîlnit. Două fantome ieşite din acelaşi mormînt : dragostea noastră.

Altădată simpla rostire, în gînd, a cuvintelor ăstora, era un ţipăt al fiinţei mele întregi. Şi-acuma, iată, le scriu fără nici o tresărire : Dragostea noastră ! Două vorbe, două aripi deschise, din acelaşi piept cîndva, două vieţi îngemănate de aceleaşi visuri, de aceleaşi gînduri, de aceleaşi înfiorări...

Dragostea noastră !

Două vorbe, două aripi deschise, din acelaşi piept pentru zborul lung deasupra unei vieţi întregi şi frînte brusc, în plină bătaie.

Dragostea noastră !

Astăzi, acum, cuib de vorbe, părăsit sub streaşina trecutului.

Sergiule de mai tîrziu ! Sergiule care vei deschide cîndva — matur şi sentimental — paginile astea, pe care adolescenţa ta şi-a zmîngălit nedumeririle şi şi-a lăsat amprentele, adu-ţi aminte că în clipa asta, cînd ai scris

aici, în dimineaţa de 12 Iunie, «Dragostea noastră», şi te-ai gîndit la Margareta, vorbele astea două au sunat reci ca două oase izbite unul de altul.

Sub căpăţîna de mort, descărnată şi hilară, a adolescenţei tale, le-ai luat şi le-ai încrucişat frumos, ca pe o etichetă de pe sticluţele cu otravă şi din ochii tăi zadarnic ai aşteptat să picure mărgăritarul ud al unei păreri de rău.

N-o mai iubesc.

Stau drept în faţa amintirii ei de-adineauri şi de totdeauna. Nu mai şovăi, nu mai sînger, nu mai reflectez. Am impresia că, în dimineaţa asta, mă mut din mine însumi ca dintr-o odaie care a stat închisă şase luni de zile. Deschid larg, spre aer şi spre lumină, ferestrele şi uşile toate. Smulg, din colţuri, păianjenii tristeţilor. Scutur de praf fiecare gînd, fiecare amintire, fiecare imagine. Şi, în clipa asta de mare inventar, mă văd cît sînt de sărac. N-am nimic. Rude ? Prieteni ? Amintirea lor, o mînă de praf. Ca şi amintirea Michaelei, ca şi amintirea tuturor celorlalţi, lîngă care, propria mea amintire, s-a adunat macerată. Unde am fost şase luni de zile ? Ce-am făcut ? Pe unde am trăit ca să nu fi putut aduna nimic altceva decît colb şi păianjeni ? Unde a fost soarele ăsta şi lumina asta bună pe care, acum, o simt pătrunzînd în mine ca un parfum ? Şi toate păsărelele astea care ciripesc în mine ? Nu ştiu nimic. Nu-mi aduc aminte de nimic.

Ştiu numai că sub fereastra odăii mele de la etajul al cincilea vibrează, atinse de arcuşul razelor de soare, coardele oraşului care se trezeşte cîntînd. Şi, dincolo de el, alte coarde mai profunde, ale lumii, ale vieţii care se deşteaptă."

În curînd, ca la un semnal, vor şuiera sirene de fabrici şi de vapoare, vor fluiera trenuri, vor zbîrnîi ceasornice deşteptătoare, vor bate clopote, vor mugi vite, vor scîrţîi roţi, vor dudui maşini, vor cînta trompete şi simfonia fantastică şi grandioasă a sunetelor pămîntului îşi va înălţa clocotul apocaliptic către apele imobile şi albastre ale cerului de pretutindeni.

Domnule Sergiu Zaharescu : Nu uita că, fiecare om, fiecare viaţă, e legată pe lumea asta de un cîntec. Ţăra-

nul de cîntecul cocoşului, muncitorul de cîntecul sirenei, funcţionarul de cîntecul pendulei, soldatul de cîntecul goarnei şi aşa mai departe. Ia gîndeşte-te bine. Care e cîntecul de care viaţa ta va fi legată ? Nu ţi se pare că îl auzi străbătînd — agitat şi strident — coridoarele, cu cimentul spălat proaspăt, al gimnaziului din tîrguşorul acela de la munte în care onor Ministerul Instrucţiunii a binevoit să te numească pentru că media dumitale de la Capacitate a fost mai tare decît interesele locale de partid ?

Nu-l recunoşti ? E acelaşi clopoţel, cu mîner de lemn lucitor, care te-a chemat, de atîtea ori, în anii lungi şi terni de internat, să-ţi iei locul obişnuit în banca a treia, lîngă fereastră. E acelaşi clopoţel care sună în toate şcolile din lume, în urma şirurilor cernite de elevi în uniformă şi pe care de-aici încolo îl vei asculta, liniştit, de la fereastra cancelariei.

Hai, domnule Zaharescu ! Lasă „scuturăturile" sufleteşti şi boarfele morale. Strînge-ţi mai bine lucruşoarele concrete, aşa puţine şi răpănoase cum sînt, în geamantanul tău burdusit, cheamă un birjar — uite pe ăla care s-a oprit acum, cu caii odihniţi, în staţie — încarcă-ţi bagajul pe capră şi pleacă la gară, ca să poţi prinde trenul de nouă jumătate.

În tîrguşorul de munte unde ai fost numit, la douăsprezece, cînd vei ajunge, vei găsi vară şi vizitatori. Vei găsi, de asemenea, o căsuţă modestă şi luminoasă, mai aproape de gimnaziu (fiindcă vor veni şi ploi şi zăpezi şi noroaiele orăşelului sînt renumite) şi vei găsi — mai ales — odihna şi liniştea care îţi trebuie acum, înainte de toate, fiindcă ai muncit mult, ai muncit greu şi te-ai hrănit prost, din cauza domnului Rădulescu care a avut grijă să renunţe la serviciile tale, o dată cu sfîrşitul anului şcolar.

Lasă-i în pace pe toţi. Pe Michaela şi pe Mirea să plece liniştiţi la Eforie, ca să facă helioterapie la ruletă şi camping pe parchetul de dans al cazinoului, pe domnul Rădulescu să-şi vadă în voie de moşie şi de „chestia externă", pe madam Rădulescu să-şi facă cura la Govora, blestemîndu-şi ginerele şi reumatismele, lasă-ţi prietenii cu care ai început să-ţi pierzi nopţile să bea şi să se

certe, identic şi seral, numai între ei, şi dacă îţi va fi dor de un ceas de conversaţie cu Vlad — singurul de care te-ai simţit mai aproape — n-ai decît să-i dai o telegramă şi să-l pofteşti să vie — între două trenuri — să te viziteze.

Las-o şi pe Margareta să-şi clatine, mai departe, fantoma, printre mesele barurilor de noapte. La ce bun s-o mai vezi, la ce bun să cauţi să-i vorbeşti, dacă ştii, dacă înţelegi, că nu mai e ea ? Şi ce i-ai mai putea spune ? că n-o mai iubeşti ? De ce să-i ucizi o iluzie care poate dăinuie încă în sufletul ei ?

Uite, pe caietul pe care scrii a mai rămas o jumătate de pagină goală. Nu mai scrie nimic. Ca o încheiere, lasă să rămîie — simbolic — raza asta de soare, care, frîntă de fereastră, a căzut ca un fluture de aur pe ea...

IV. RUGAȚI-VĂ PENTRU EA

Zdrobiți de durere și în veci nemîngîiații: Ludmila și Anton Damian cu Mioara, fiică, ginere și nepoată, Cristache Zăgănescu, frate, Profira și Iancu Pleșoiu, soră și cumnat cu copiii Matei, Tanța și Grigoriță, Matilda și Iorgu Perianu, veri și verișoare, precum și familiile Istrătescu, Zăgănescu, Vișoiu, Siliceanu, Manolescu, Perianu și Damian, au nemărginita durere de a aduce la cunoștința tuturor rudelor, cunoscuților și prietenilor, pierderea mult iubitei și în veci neuitatei lor,

Adelaida General Istrătescu

în etate de 57 ani

încetată din viață în ziua de 20 August, în urma unei scurte și grele suferințe și vă roagă a lua parte la trista ceremonie a înhumării care va avea loc Miercuri 22 August orele 3 p. m. la Cimitirul Militar (Bellu) unde corpul se află depus.

Aceasta ține loc drept orice altă invitație.

Rugați-vă pentru ea!

Caliopi simte o gheară încleștîndu-i inima. Desprins din strînsoarea mîinilor dintr-o dată reci, ziarul cade foșnind alături. A murit Adelaida! Din cutele mucede și mototolite ale sufletului ei, amintirea defunctei se înfiripă luminoasă, întreagă. Și alături de ea, trecutul, propria ei amintire.

De cînd nu s-au mai văzut? Parcă e o eternitate, din ziua aceea, cînd, trîntind ușa — cu lacrimile abia stăpînite în ochii înrăiți și turburi — a plecat de la madam Pruncu — dintre prietenele ei, din viața ei — pentru ca să nu se mai întoarcă niciodată.

Doamne, cîte s-au întîmplat de-atunci! Și ce-or fi făcut ele, „fetele", în tot timpul ăsta? Sophie Cornescu, madam Gherman, Sesila Gheorghiu, Matilda Borcescu, madam Tatu, madam Pruncu?

Probabil că astăzi, pentru înmormîntarea Adelaidei, au suspendat — în semn de doliu — ședința de maus. Și cine o să intre oare, în partidă, în locul Adelaidei? Dar în locul ei cine o fi intrat, „atunci"? Cu siguranță, acum sînt cu toatele la cimitir, în jurul catafalcului.

Alarmată, dornică dintr-o dată să le vadă, să se găsească în mijlocul lor, Caliopi privește ceasul deșteptător de pe măsuța de-alături. Trei fără un sfert. Mai are timp să ajungă la vreme.

Îmbrăcată în rochie de seară, pieptănată frumos, marțială, în coșciugul de stejar, ascuns sub maldărul de flori moleșite de fum și de căldură, madam Istrătescu parc-a aținit un sfert de ceas înainte de a se duce la o sindrofie cu *prolonjé*. Sub sidefarea morții și-a păstrat, nealterate, trăsăturile ei voluntare și distinse de generăleasă obișnuită să troneze și să domine la seratele cercurilor militare din garnizoanele de provincie. Pînă și faimosul ei zîmbet „înțepat" e acolo, la locul obișnuit, alb și încremenit în tivul buzelor subțiri și vinete.

La picioarele defunctei, preoții grăbesc slujba funerară. Deși n-a leșinat nimeni, în capelă miroase tare a eter.

Amestecate printre membrii familiei, mai îndurerate poate decît ei, „fetele" cărunte, plînse, șleampete, cu toci de împrumut și rochii cernite, scoase, ocazional, din fundul cuferelor îmbibate de naftalină, privesc cu evlavie chipul senin și familiar al partenerei defuncte. Fiecare din ele se simte datoare să facă un gest, să schițeze o atenție,

care să marcheze, pentru cei din jur, o familiaritate privilegiată cu cadavrul. Una îi aranjează cîteva garoafe sub bărbie (îi plăceau atît de mult garoafele, săraca !), alta netezește broderia scrobită a coșciugului (nu putea să sufere — Dumnezeu s-o ierte — nimic mototolit împrejurul ei), Matilda Borcescu îi potrivește bine icoana pe piept (s-o aibă aproape de inimă) și în gîndul fiecăreia dintre ele se zvîrcolește, intimă și cuprinsă de panică, aceeași întrebare : „Căreia dintre noi îi va veni rîndul data viitoare ?“

Caliopi urcă treptele capelei cuprinsă de o mare emoție. Peste cîteva clipe va avea să întîlnească, nu privirea de care nu se mai teme — privirea tăioasă a morții — ci privirile celorlalte de care atît de bine își aduce aminte, privirile vii, ale „fetelor“, stropii aceia de lumină murdară, prelinsă printre creturile pleoapelor strînse.

O vor mai recunoaște oare „fetele“ ? Sub trăsăturile ei îmbătrînite și roase de farduri, sub liniile trupului ei burdușit de masaje, de corsete și de patimi, vor mai regăsi, oare, pe prietena de altădată, pe Caliopi a lor și a atîtor ani de zile trăiți — zi de zi — laolaltă, pe Caliopi care bătea totdeauna cu „popa pe față“ la maus ?

Sophie Cornescu face cu cotul vecinei din dreapta. Sub batista de doliu, gura ei aplecată șoptește — albă și schimonosită de surprindere — în urechea vecinei :

— Matildo ! Ia uită-te niței la baba aia care își face loc acuma spre catafalc. Parc-ar fi Caliopi !...

Matilda Borcescu privește și nu-i vine să creadă. Se mulțumește să împungă cu cotul și să-și aplece gura la altă ureche, mai departe. Într-o clipă, fetele scot, toate, de sub batistele plînse, ochi lungiți de melc.

— Ea e !... Ea e !...

Caliopi le-a văzut. Se oprește lîngă catafalc. Tremură toată. Se apleacă deasupra moartei, îi pune pe piept buchetul de flori pe care l-a cumpărat — în trecere — din piața Sf. Anton și o privește apoi, lung... lung...

Dar gîndul ei e alături de grupul ostil al „fetelor“ încremenite de surprindere. Adelaida e neschimbată. Paloarea morții i-a înnobilat doar trăsăturile. Și zîmbetul pe care îl regăsește în colțul buzelor, parcă nu mai e atît de rău. În schimb, al lor... parcă mușcă... parcă arde... parcă scuipă...

În biserică e cald. Florile își descompun cadavrele în mirosuri tari. Fumul cădelnițelor s-a lăsat peste moartă ca o ceață grea, albastră. Glasurile preoților se lamentează lugubru și profesional. În jurul catafalcului cîteva mogîldețe suspină sub crepuri.

Caliopi simte că totul începe să se scufunde în jurul ei, să se întunece, să dispară. Ochii „fetelor“ o privesc și o ard din toate părțile. Cărbuni aprinși în întunericul cu care nu mai poate lupta.

Două brațe tari o tîrăsc spre ușă și un val rece de eter îi inundă fața...

De două zile Caliopi stă în pat. Nu e bolnavă. Dar, după leșinul de la înmormîntarea Adelaidei, o lene umedă, în tot trupul, o ciudată lipsă de voință a ținut-o în așternuturi. N-o doare nimic. Agitate, în prima zi, bătăile inimii i s-au potolit acum. Nu vrea nimic. Nu îi e foame, nici sete. Are numai senzația curioasă c-a îmbătrînit brusc, așa cum uneori albește într-o noapte părul unui om care suferă.

Plăvițescu, nedumerit, se învîrtește în jurul ei, chinuindu-și — ca să pășească în vîrfuri — picioarele butucănoase. Își dă el seama că ceva grav se petrece în sufletul țiitoarei lui. Întrebările lui, stîngace, rămîn fără răspuns, îngrijirile lui, neîndemînatice, se dovedesc inutile. Se simte de prisos în preajma ei și-o teamă — ca un fior — îi spintecă inima. „Dacă o fi simțit ceva ? Poate că Natalița n-a fost destul de *descretă* și-a spus ceva vreunei prietene de la *ateleer*.“ Vorbele printre „opincilii“ din atelierele de croitorie ale cartierului se răspîndesc mai „abitir“ ca fulgii păpădiilor cînd „împuiază“. Și „de la una la alta, de la aia la ailantă, de la mine la dumneata și de la dumneata la noi toți“ secretul se dă pe față și liniștea omului se strică din te miri ce.

În fond, Plăviţescu nu se simte prea vinovat faţă de Caliopi. Idila lui cu domnişoara Nataliţa, de la casa de mode a lui madam Iasinsky, s-a înfiripat de curînd. Nu sînt nici două săptămîni de cînd s-au cunoscut în staţia de tramvai. Ea venea repede-repede, de pe trotuar, c-o cutie de pălării în mînă. Tocmai cînd s-ajungă, vagonul pornea din staţie. Încăpăţînată să nu-l scape, fata s-a prins c-o mînă de bara lucitoare şi-a vrut să se urce din mers. Piciorul i-a alunecat însă pe scară, cutia de pălării s-a dus cît colo şi dacă el nu s-ar fi repezit s-o prindă de subţiori şi s-o arunce cu forţa în remorcă, cine ştie dacă domnişoara Nataliţa n-ar fi fost acum în „cavoul familiei“ la cimitirul „Trei Coceni“.

Uzînd de calitatea lui oficială, Plăviţescu a oprit vagonul, a ridicat cutia de jos şi — încîntat de isprava săvîrşită — s-a agăţat, cu o săritură competentă şi elegantă, de scara tramvaiului care îşi relua mersul. Acolo, la remorcă, înghesuiţi unul în altul, au făcut cunoştinţă. Fata i-a mulţumit cum s-a priceput mai bine, îmbujorată încă de emoţia prin care trecuse, iar Plăviţescu — galant pînă la urmă — a scutit-o de plata biletului, declarînd solemn taxatorului :

— Dumneaei are abonament. E cu mine.

De-atunci s-au văzut în fiecare seară. Pentru că ea ieşea tîrziu de la lucru, Plăviţescu pretexta „acasă“ că are ore suplimentare de serviciu şi liniştit în privinţa lui Caliopi o aştepta în faţa frizeriei, peste drum de atelier.

De obicei nu vorbeau nimic. Mergeau pe străzi unul lîngă altul, uitîndu-se la vitrine şi surîzîndu-şi unul altuia, ori de cîte ori privirile li se întîlneau. De cîte ori spunea ceva, făcea o constatare, sau îşi exprima o impresie, Plăviţescu — ca s-o impresioneze cu langajul lui ales — zicea : „de fapt, astă-seară de fapt e răcoare“ ; „de fapt, la mine ceasul e opt fără zece“ ; „de fapt, azi am venit mai devreme.“ La care ea răspundea cu egale veleităţi de distincţie verbală : „desigur c-a plouat la munte“ ; „desigur, că merge puţin înainte“ ; „desigur, că aţi scăpat mai curînd de la serviciu.“

Într-o seară — seară de leafă — Plăviţescu, atras de o plăcintă imensă, înfoiată şi mare cît o lună plină, la cuptor — care îi făcea cu ochiul ei uns, de pe tejgheaua de zinc a unei simigerii — a invitat-o „să ia ceva în gură“. S-au aşezat la o măsuţă, în fund. Spiritual, Plăviţescu a întrebat-o, privind galeş plăcinta, jumătate cu carne şi jumătate cu brînză :

— Mata de care vrei ? Cu „C“ sau cu „B“ ?

Sensibilă la „plezanteria“ lui, Nataliţa i-a răspuns scoţîndu-şi oglinjoara din mîneca pardesiului :

— Cu „C“ ia mata. Eu iau cu „B“.

— Da, şi pe urmă, împărţim, a conchis, amabil, Plăviţescu.

În seara aceea au vorbit mult. La început „pe radicali“ şi-apoi, după două litruţe de vin roşu, simplu, pe limba lor adevărată. Şi-au povestit vieţile ,şi-au comentat necazurile şi, în cele din urmă nemaiavînd ce să-şi spuie şi-au strîns pe tăcute — pînă s-au făcut albe la încheieturi — degetele, pe sub masă.

Tîrziu, cînd au ieşit din simigeria cu plăcintele reci şi cu cuptoarele stinse, ultimele tramvaie treceau spre depouri. Nici nu-şi dăduseră seama cînd a trecut timpul. Începuse să plouă. S-au urcat pe platforma din spate a unui tramvai gol şi acolo, lipiţi unul de altul, cu braţele strînse unul sub celălalt, pătrunşi de farmecul nopţii ude şi al momentului oportun, şi-au spus prima vorbă de dragoste.

— De fapt, sînteţi fată ?

Nataliţa şi-a fixat ochii pe ghemotocul unui bilet de tramvai aruncat în grătarul de lemn al platformei şi nemaiputînd să răspundă, ca de obicei „desigur“, braţul i s-a strîns jenat de al lui.

— Nu.

A fost o clipă de tăcere pioasă. Apoi, tot ea a adăugat, cu un suspin mic şi filozofic :

— Eh ! Ale vieţii valuri...

La care, Plăviţescu, după o pauză de reflecţie adîncă, a răspuns înţelegător.

— Ce e val, ca valul trece...

Apoi s-a aplecat bolovănos către ea, şi-a petrecut mîna pe după talia ei şi-a adus-o cu putere şi hotărîre către buzele lui groase, înfiorate de aşteptare şi unse de plăcintă.

Asta a fost tot.

De-atunci, sînt trei zile şi nu s-au mai văzut. Obligat să vegheze lîngă patul lui Caliopi, nu şi-a mai putut face „vînt", seara pînă în faţa frizeriei vizavi de atelier. Abia a putut, astăzi, la prînz, să se repeadă o clipă şi să-i strecoare un bilet prin intermediul „lui picolo" de la frizerie : „Nu te-am uitat. De fapt sînt constrîns de imposibilitate ca să viu, sora mea la care stau cu locuinţa fiind grav bolnavă. Cum scap, viu la locul ştiut. Sincere sărutări şi mii de scuze, Mitică Pl."

Frămîntat de nelinişti şi de supoziţii, Plăviţescu răsuceşte o ţigară mai groasă ca de obicei. (E dovada cea mai bună că se găseşte în faţa unei importante probleme sufleteşti.) Cu siguranţă, Caliopi ştie tot. Prea „coincide exact" căderea ei la pat şi boala asta neînţeleasă, cu noaptea în care — pentru prima dată, de cînd „trăiesc, împreună pe-un loc" — a venit tîrziu acasă. Dar, în definitiv, nici aşa nu mai poate să meargă. E adevărat, e foarte mulţumit lîngă Caliopi. Chirie nu plăteşte, mîncare are din belşug, rufele sînt cîrpite şi spălate la timp, dragoste are „la cerere", dar asta nu înseamnă că, în inima lui de om tînăr, nu-şi poate face loc şi un altfel de „sentiment" necunoscut pînă acuma. Un sentiment ciudat, turburător, care face pe om să nu se mai simtă bine în viaţa lui de pînă acum, care îl face să dorească altceva. De exemplu, o femeie tînără, cu ochi albaştri ca ai Nataliţei, privind — lipită de el — leagănul lucrat la traforaj, în care un copilaş — semănînd cu amîndoi — a adormit cu mînuţele grase, uitate ca nişte jucării, pe piept.

Plăviţescu suspină adînc. Om dintr-o bucată, obişnuit să aibă totdeauna „corajul" faptelor şi gîndurilor sale, ia o hotărîre mare. Va aştepta să se însănătoşească „cu-

coana" şi apoi îi va destăinui totul. Ce-o să fie pe urmă, „om vedea".

Liniştit asupra acestui punct, Plăviţescu intră în odaia lui, lăsînd uşa deschisă ca să poată auzi — în cazul cînd l-o striga Caliopi — şi se apucă să lucreze un traforaj. Poimîine e ziua de naştere a domnului „derector" general şi are o ramă de isprăvit.

Uşa odăii lui Caliopi e, de asemenea, deschisă. De Plăviţescu n-o desparte decît antreiaşul înecat în întunerecul cald al nopţii de august. Din pat — ridicată pe perne — observă, fără să vrea, toate mişcările amantului. Îl vede aplecat, sub lumina becului pistruiat de muşte, mînuind lama subţire şi elastică a fierăstrăului, printre găurelele şi înfloriturile ramei de brad, ca pe un fir gros de argint prins în urechile unui ac nevăzut.

Şi deodată Plăviţescu i se pare străin. Ce caută omul ăsta, care nu ştie decît să lucreze la traforaj şi să rupă cu degetele lui boante, la control, biletele de tramvai, alături de ea, în casa ei, în viaţa ei ? Cine l-a adus ? A doua tinereţe ? A existat oare ? Sau n-a fost decît o simplă şi tristă farsă a vieţii, o nebunie amăgitoare a gîndurilor, un amoc al simţurilor, din care îşi dă seama că nu i-a mai rămas decît o scîrbă imensă, căzută ca o drojdie liniştită pe fundul fiecărei iluzii ? Ce vis turbure i-a orbit ochii, ce putere i-a mînat paşii pînă acum ? Dragostea ? Oare, în viaţa ei, pe care acum — în clipa asta de judecată rece — o simte isprăvită, a cunoscut-o vreodată ? A iubit vreodată cu adevărat ? A simţit vreodată — în toate braţele prin care a trecut — fărîma de soare care luminează gîndurile, care înseninează cerurile, care parfumează florile şi cu licărul ei unic, îndumnezeeşte lumea aia mică şi personală pe care fiecare om o poartă, anonimă, în el, ca pe-o comoară îngropată de mîini nevăzute ?

Titică, Sergiu, Arvătescu, Pavel'iu, Plăviţescu ?

Umbre... umbre... umbre...

Caliopi, închide ochii. Genele arse de rimel atîrnă greu sub promoroaca lacrimilor.

Titică, Sergiu, Arvătescu, Paveliu ?

În păienjenișul pleoapelor închise, amintirea fiecăruia se luminează. De cînd nu s-a mai gîndit la ei ? Ce repede i-a uitat pe toți !...

Pe mormîntul lui Titică — de un an de cînd nu s-a mai îngrijit nimenea de el — bălăriile și iarba grasă au sufocat chenarul de pansele și de merișor. Crucea de lemn — pusă provizoriu, pînă la ridicarea monumentului de marmoră neagră, monument care nu se va mai înălța niciodată — a putrezit la rădăcină și s-a aplecat într-o parte. Bătute de ploi și decolorate de soare, literele de lac negru s-au ros și numele defunctului s-a șters, o dată cu ele, pentru totdeauna.

Bietul Titică ! Dacă ar ști el ce-a mai rămas din tot ce-a fost al lui ! O sabie de Toledo, ruginită și uitată, sus pe-un garderob de odaie mobilată și un clarinet pe care buzele groase ale unui fost vatman de tramvai încearcă, din cînd în cînd, să sufle „zumbarai-zumbarai, meștere“ — melodia lui favorită — care, ca o protestare, se încăpățînează să iasă mereu falsă pe găurile de abanos, în ochiul cărora au tremurat odată notele dulci și eroice din *Oh ! Si vous l'aviez compris*, *Doi Grenadiri* și *Plaisir d'Amour*.

Și pe urmă colonelului Arvătescu, ce-a rămas ? Un reportaj tăiat, acum o lună și ceva, din ziar. „Drama de la conacul moșiei Lehliu. Un colonel împușcat de o prostituată.“

Caliopi n-ar putea spune că s-a bucurat de moartea primului ei amant. Dar, după primul moment de surprindere, o satisfacție, ușoară, discretă, firească, tot a simțit. Se aștepta să sfîrșească așa. El trebuia să-și plătească, într-o zi, toate polițele sentimentale (pe celelalte le plătise ea) și să cadă, într-o dimineață de sfîrșit de beție, cu țeasta sfărîmată de mîna unei femei...

Dar Paveliu ? Trebuie să fi ieșit din închisoare. Ce repede trece timpul pentru oamenii liberi ! Și-acum, pe unde-o fi, ce-o fi făcînd ?

În odaia lui Plăvițescu, pendula bate — una după alta ca niște pietricele izbite, la intervale egale de timp, pe-o tipsie de aramă — zece lovituri de gong. La fel bate și pendula din sala de *chemin-de-fer* a „Cercului Angrosiștilor“. O voce de copil, anunță, repetîndu-se prin odăi :

— Jocul de *chemin-de-fer* și de braziliană începe. Ocupați locurile, vă rog.

Domnul Paveliu și-a ocupat cel dintîi locul. Dar nu locul lui obișnuit de altădată. Acuma are un scaun special, mai înalt decît al jucătorilor de rînd. Are mînecuțe de lustrin negru, petrecute peste mînecile hainei și poartă, deasupra ochilor, un cozoroc de celuloid verde, prins cu elastic în jurul capului, ca să nu-l bată în ochi lumina puternică a lămpilor.

Domnul Paveliu e crupier. E crupier și e fericit. E fericit, pentru că în fiecare seară e acolo, la masa verde. Pentru că în fiecare seară poate urmări ce i-a fost lui mai scump pe lume : jocul. Că joacă alții și el nu, n-are nici o importanță. Emoțiile lor sînt și emoțiile lui, bucuriile lor efemere sînt și ale lui și asta îi ajunge. Așa cum îi ajunge și leafa lui modestă ca să-și poată plăti regulat chiria și restaurantul și mai ales ca să-și poată cumpăra — ori de cîte ori are nevoie — coarde și note pentru violoncelul cel nou. Pentru violoncelul care nu mai supără pe nimeni, pe care nu-l mai aude nimeni, fiindcă domnul Paveliu a găsit — în sfîrșit — formula datorită căreia să poată exersa liniștit. S-a mutat cu chirie la un pensionar surd.

În odaia lui Plăvițescu gongul pendulei a amuțit. În schimb, ceasul din turnul Bărăției bate zece, lovituri de clopot catolic și vechi, în Cîmpulungul-Muscelului. Noaptea de august e caldă și senină. În grădina publică muzica militară cînta un potpuriu de valsuri demodate. Frunzele castanilor de pe bulevard stau neclintite. Parcă sînt de ceară verde sub bătaia lunii care le dogoare. Cofetăriile — de-o parte și de alta a bulevardului, pline de lume — și-au scos toate mesele de tablă roșie afară și Cață alunarul abia se poate strecura printre ele, cu coșul plin cu fișicuri albe sub braț.

Sergiu e singur la o masă. Soarbe încet berea rece și înspumată din pahar și ochii lui privesc fără interes figurile vecinilor de mese și grupurile care trec plimbîndu-se în sus și în jos, de la un capăt la celălalt al bulevardului. De cînd a venit aci, n-a făcut nici o cunoștință, în afară de cele cîteva obligatorii, în „lumea didactică". A rămas încă, pentru ceilalți cetățeni pașnici ai orașului, un anonim și un singuratic care își plimbă tăcerea și tristețea pe străzile scăldate de soare sau poleite de lună, totdeauna cu o carte în buzunar și cu un sul de ziare sub braț. Crima Margaretei, povestită cu lux de amănunte în toate ziarele, faptul că ea a săvîrșit această crimă în chiar dimineața plecării lui, după ce se revăzuseră la Barul american, l-a făcut să se simtă oarecum părtaș, oarecum responsabil de fapta ei. A avut, în primul moment, intenția să se întoarcă la București, să caute — prin protecția domnului Rădulescu sau a altcuiva — s-o poată vedea în arestul Prefecturii poliției, să-i poată vorbi, să încerce să-i ajute. Și-a dat seama însă, deîndată, că totul e inutil. Edițiile de seară ale ziarelor precizau că omorul de la conacul moșiei Lehliu fusese săvîrșit de o nebună, care — după avizul medicilor — fusese mutată de la pușcărie la ospiciu. O nebună liniștită, care nu făcea altceva decît să se roage de toată lumea ca să fie dusă într-un grajd, pe paie, între vite.

Cîteva zile gîndul Margaretei nu l-a părăsit. Apoi, într-o dimineață, făcîndu-și lectura obișnuită pe-o bancă, în parcul orașului, a simțit o privire pironită, de undeva, asupra lui. A ridicat ochii de pe carte și nedumerit, a căutat-o. În fața lui, pe o bancă vecină, o fată îl privea. Cînd și-a dat seama că e surprinsă, și-a plecat ochii, cuminte, pe cartea uitată în poală.

De-atunci, s-a obișnuit s-o vadă zilnic și ori de cîte ori se întîlnesc, privirile lor parcă își surîd. A aflat că o cheamă Pia. Că e fata domnului Edgar Munteanu, președintele tribunalului, că e studentă la litere și că scrie versuri pe care nu le publică nicăieri și nu le citește nimănui. Firește, datorită celor cîteva cunoștințe pe care le avea, ar fi putut face în așa fel ca să-i fie prezentată. Dar n-a vrut să-i dea impresia că a căutat prilejul. S-a mulțumit s-o vadă numai...

Și astă-seară, iată. A bătut de zece la Bărăția și Pia n-a ieșit. Ochii lui au căutat-o zadarnic, pînă acum, peste tot. „Probabil că astă-seară nu mai iese din casă", se gîndește Sergiu. Și parcă o umbră de tristețe îi întunecă ochii la gîndul că astă-seară se va întoarce în odăița lui, între cărți și manuscrise, fără să fi văzut ochii ei negri, grei de gene, silueta ei suplă de tijă brună, surîsul ei proaspăt, de floare udă de rouă.

În grădina publică, muzica militară a tăcut. Luna s-a ridicat deasupra brazilor și-așa cum stă, plină, neclintită, pare un napoleon de aur vechi.

Sergiu cere plata. Își strînge jurnalele, aprinde o țigară și așteaptă. Peste un sfert de ceas va fi acasă, ca de obicei. Se va așeza la masa de lucru, va deschide o carte și va citi. Apoi, cînd ochii îi vor osteni sub ochelari, va închide cartea, va închide fereastra și va închide încă o zi trecută, o dată cu lumina lămpii închise. Peste trei săptămîni încep școlile. Frunzele castanilor de pe bulevard vor fi căzute la picioarele băncilor pustii. Mesele de la cofetării vor fi strînse. Chioșcul muzicii militare gol, și trandafirii din grădina publică scuturați. Pia va fi din nou la facultate, la București. Și tîrgușorul ăsta, atît de animat acum, plin de cîntecele tarafurilor de lăutari și de zumzetul lumii ăștia vesele, care se agită înnebunită parcă de vraja ultimelor nopți de vară, va fi pustiu, pustiu și trist. Și ploile toamnei nesfîrșite, tînguitoare, dezolante, își vor cerne cenușa udă peste pacea lui încremenită sub ferestrele plînse. Și el va fi singur, singur...

— Ne permiteți să luăm loc la masa dumneavoastră ?

Sergiu tresare. În fața lui, domnul Edgar Munteanu își duce politicos mîna la pălărie. Pia, agățată de brațul lui, surîde. Și în cărbunii ochilor, sclipesc parcă diamante negre.

Sergiu se ridică. E atît de încurcat, atît de surprins, că își găsește cu greu calmul și vorbele.

— Vă rog, cu multă plăcere...

— Domnul profesor Zaharescu, mi se pare...

— Da...

—Îmi pare foarte bine. Am auzit numai lucruri bune despre dumneata. Îmi dai voie să te prezint fiicei mele...

Sergiu abia atinse mîna pe care Pia i-o dădu peste masă.

Se aşezară cîteşitrei. Domnul Munteanu se simţi dator să-şi explice gestul :

— Te rog să nu-mi iei în nume de rău, că am căzut aşa din senin pe capul dumnitale, dar, precum vezi, nu e nici o masă liberă, şi domnişoara, fiică-mea, ţinea *à-tout-prix* să ia o îngheţată aici. Susţine că la cofetăria asta e mai bună ca peste tot.

Asudat, încărcat de halbe goale şi de tăviţe profesionale, chelnerul se opreşte din drum şi se adresează lui Sergiu :

— Aţi cerut plata, coane ?

Sergiu face pe nedumeritul.

— Eu ? Nu ! Mai adu-mi o bere.

Şi în timp ce domnul Munteanu adaugă „şi mie una şi o îngheţată pentru domnişoara", ochii Piei urmăresc mîna lui Sergiu care acoperă, discret, polul pregătit din vreme, pe masă, pentru plată.

Mototolită sub perna de alături, la locul ei obişnuit, cămaşa de noapte a lui Plăviţescu miroase onest a sudoare dospită. Altădată familiar, uneori chiar agreabil, mirosul acesta, în clipa asta, e pentru Caliopi un simbol. Simbolul decăderii ei. Şi faptul că dintr-o dată îşi dă seama de asta, înseamnă limpede că nebunia celei de-a doua tinereţi s-a sfîrşit.

Acum Caliopi a înţeles tot. În clipa cînd s-a prăbuşit pe treptele catafalcului Adelaidei, sub privirile tăioase ale „fetelor" care reprezentau viaţa care trebuia să fie şi a ei, viaţa, din care năucă, se smulsese, arcul trupului răzvrătit, a plesnit scurt. Şi în locul lui Caliopi care intrase, a ieşit din biserică — dusă pe braţe — o altă femeie. O bătrînă leşinată, singură şi umilită. O bătrînă care se va muta de-aci, în altă casă şi în altă viaţă, în ultima ei viaţă, săracă şi părăsită. O bătrînă care — din toate lucrurile de aici, întinate de atingerea ei de pînă

acum — nu va lua cu ea decît o sabie de Toledo şi un clarinet înfăşurat în jurnal. O bătrînă care — cu aceeaşi mînă cu care a scris cîndva :

De vînzare, imediat, casă mare boierească, hol, opt camere stăpîn, toate dependinţele, confort modern, grădină...

De închiriat apartament luxos mobilat, numai la domn singur, serios...

Cumpăr casă patru camere, tot confortul...

De închiriat garsonieră numai la domn singur...

va scrie, mîine dimineaţă, ultimul ei anunţ al unei vieţi începute şi sfîrşite la „Mica Publicitate" :

Caut cameră modest mobilată, la familie onorabilă C. Z. la ziar.

POSTFAȚA

Tudor Mușatescu a intrat în conștiința cititorilor și spectatorilor, mai ales a cititorilor și spectatorilor contemporani, ca un înțelept acid și jovial, ca un umorist suplu și prodigios, observator ironic al vieții. Descendența caragialiană e certă, cu un minus de pregnanță caracterologică în relieful personajelor, dar cu un plus de sentimentalism, nu în sensul revendicat de Caragiale, care spunea „sînt un sentimental" ca pentru a-și ocroti, deschizînd o supapă de siguranță, luciditatea glacială și pustiitoare, ci un sentimentalism venit dintr-o predispoziție lirică, mai mult sau mai puțin definitorie pentru cea mai mare parte a comediei românești de după primul război. (Caragiale era tranșant și necruțător, el primise în față, din plin, oroarea victoriei burgheze — grotescă și ridicolă — și nu putea emite decît un imens hohot de rîs disprețuitor, în timp ce scriitorii care i-au urmat, care trecuseră prin război, își puneau altfel de probleme în legătură cu monstrul social, în primul rînd problema adaptabilității...)

Așadar, Tudor Mușatescu s-a revelat publicului mai cu seamă în ipostaza sa de autor de comedii (între care *Titanic vals*, cea mai viguroasă și cea mai densă ca substanță, a devenit un fel de „bestseller" al multor generații), ca autor de schițe umoristice și ca autor de aforisme, mici bijuterii suave ale paradoxului comic. Puțini mai știu astăzi că Tudor Mușatescu a scris romanul *Mica*

publicitate, mulți nici nu și-l închipuie, cred, pe creatorul celebrului *Titanic vals* ca romancier, astfel că reeditarea romanului, după aproape treizeci de ani de la ultima ediție apărută, constituie o surpriză pentru majoritatea cititorilor tineri. Un roman aproape uitat, care însă nu poate absenta din peisajul operei lui Tudor Mușatescu și care oferă argumente asupra filonului liric, ca și asupra unor izvoare de comedie ale scriitorului.

Mica publicitate este un roman tipic antiburghez, cutreierat de amare deziluzii în legătură cu posibilitatea înlăturării barierelor de clasă, un roman al incapacității de adaptare, al experiențelor dureroase, al ratărilor inevitabile, al retragerii demne din fața corupției și compromisurilor, un roman cu pasaje de melodramă și accente de pamflet, un roman, așa cum s-au scris multe în epocă, de „rezistență pasivă", amestec de confesiune autocompătimitoare și imprecație patetică la adresa societății.

Citind cartea, unii vor avea impresia că o recitesc ; literatura perioadei dintre cele două războaie mondiale a pus în circulație nu o dată acest tip de roman, nuvelă sau piesă de teatru, cu un erou tînăr, sărac, de o neclintită demnitate, de o corectitudine fanatică, rectiliniară, supus umilințelor și presiunilor morale, eșuînd în dragoste din cauza refuzului de a accepta tranzacțiile și, firește, din cauza sărăciei, silit să se mulțumească, deși superior altora, cu o carieră mediocră, devenind o victimă a contradicției dintre capacitate și posibilitate.

Romanul lui Tudor Mușatescu, avînd elemente de experiență directă, transparent autobiografice, este, înainte de toate, povestea pasională a formării unui tînăr, a maturizării prin suferință și renunțări. Sigur, cartea nu are bătaia lungă a literaturii unui Camil Petrescu, Rebreanu, Sadoveanu, Gib Mihăescu, G. Călinescu sau Cezar Petrescu, nu împinge analiza socială pînă la ultimele consecințe, nu are adîncimea tragică a marii proze din cele trei decenii de explozie realistă, nu duce la punctul fără întoarcere al incompatibilității dintre idealul etic al eroului și posibilitatea de realizare. Dar este un bun roman de categorie medie, scris cu sensibilitate și cu profesionalism, în așa fel ca să-l înduioșeze pe cititorul amator de senzații directe, să trezească simpatie pentru erou și, dacă e cu putință, să facă să picure

și cîteva lacrimi de compasiune. O carte fără pretenții de monumentalitate și perenitate, povestită simplu, popular, colorat, pe alocuri cu umor, o emoționantă istorie citadină, cu destine frînte brutal, cum este acela al Margaretei sau acela al doamnei Săraru, cu altele capotînd grotesc și jalnic, ca al văduvei Caliopi Zaharescu, victimă a automistificării erotice, cu scene din Bucureștiul patriarhal și altele din Bucureștiul-metropolă, coexistînd contrastant în tabloul nu lipsit de pitoresc al cetății moderne, cu o multitudine de medii sociale parcurse în fugă, descrise în reliefuri vagi, în tonuri cvasipublicistice. *Mica publicitate* are aerul mai tuturor romanelor *unice* ale neromancierilor (acele romane-confesiune pe care simt nevoia să le scrie, o singură dată în viață, poeții, dramaturgii, publiciștii, criticii, spre a comunica experiențe ce nu se pot exprima în alte genuri și modalități).

O lumină subiectivă învăluie epica, fracționată de intervenții lirice, de pagini de jurnal intim, relatarea obiectivă e dinamitată, din cînd în cînd, de izbucniri pătimașe, pamfletare, observația directă e dizolvată în comentariu poetic sau poetizant. Toate aceste ingerințe în structura romanescă hibridizează construcția epică, compromit cursivitatea narațiunii și desfac unitatea stilistică, dar poate că în asta se află și farmecul aparte al romanului, calitatea lui de *mărturisire*.

Eroul lui Tudor Mușatescu nu e un complicat bîntuit de dileme și incertitudini sufocante, precum eroii lui Camil Petrescu, nu e un vizionar nefericit căzut în capcana propriei lucidități, nu aleargă înfrigurat după fantoma absolutului, nu se rătăcește în zonele abisale, incontrolabile ale sufletului, nu are nici prăbușirile unui Radu Comșa, eroul lui Cezar Petrescu din *Întunecare*. Sergiu Zaharescu este un tînăr „normal", perfect nepregătit pentru viață, ca orice om care re-crează lumea după propria sa fizionomie morală, care crede că lumea este bună, cinstită, corectă, generoasă pentru că el însuși este bun, cinstit, corect, generos. Sentimental și sincer, Sergiu este și un mare naiv, incapabil să distingă esența de aparență, să prevadă consecințele faptelor și gesturilor mărunte, încrezător mereu în atotputernicia dragostei și a frumosului. De aceea deziluziile se amplifică tragic, loviturile venite de unde le aștepta mai puțin

lasă urme adînci și dureroase. Natură timidă și reflexivă, eroul apare cu totul dezarmat în fața vicisitudinilor, pradă ușoară pentru un tip ca Mirea, egoist, interesat și abil, care știe să profite de naivitatea și credulitatea fostului său tovarăș de idealuri juvenile. Deloc dedat „subtilităților" egoiste ale lumii în care trăiește, Sergiu se află într-o permanentă stupefacție în fața violenței adevărurilor ce i se dezvăluie : stupefiat cînd descoperă (foarte tîrziu !) că atenția și grija cu care îl copleșește cvadragenara mătușă Caliopi nu are nimic comun cu dragostea maternă, stupefiat cînd descoperă că Mirea a intervenit brutal în existența lui, spulberînd speranța unei mari iubiri, stupefiat cînd o descoperă pe Margareta — unica sa dragoste — într-un bar de noapte, învinsă de decepții și de droguri, stupefiat, stupefiat mereu, neînstare să priceapă mecanismul monstruos, diabolic al universului real, atît de radical deosebit de universul pur ca un templu elin pe care și l-a înălțat din materia fragilă a propriilor sale iluzii. Cu Sergiu Zaharescu scriitorul a adăugat literaturii românești antebelice o nouă conștiință rănită de contactul dureros cu o realitate ostilă, completînd galeria învinșilor nepervertiți, eroi care au conferit demnitate contestatară prozei noastre interbelice.

Fără a fi, deci, o carte mare, *Mica publicitate* este o carte de recunoaștere și definire a unei epoci și a unui autor. Tudor Mușatescu avea să dezvăluie, urmărindu-și cu părtinire romantică eroul lovit de soartă, contrastele și dezacordurile existenței, falsitatea relațiilor, precum și acea fatalitate socială care hotărăște eșecurile sau succesele. Incomparabil mai înzestrat spiritualicește, mai harnic, mai loial în relațiile cu oamenii decît prietenul său Titu Mirea, Sergiu este handicapat, însă, de sărăcia sa, de timiditatea și decența pe care tot sărăcia i le accentuează. În schimb, Mirea, beneficiar al unei moșteniri substanțiale, calcă ferm și arogant pe drumul succeselor, străin de orice scrupul, obișnuit să obțină lesne ceea ce dorește și să abandoneze la fel de lesne ceea ce a obținut. Deși știe că Margareta îl iubește pe Sergiu, mizînd însă pe existența a „două Margarete", cum zice prozatorul, una castă și statornică, cealaltă tentată de mirajul vieții ușoare, Mirea nu ezită să profite de această dedublare a

fetei. El o seduce pe Margareta, o ia cu sine la Paris, apoi o părăsește, fiindcă s-a ivit marea ocazie a carierei lui, căsătoria cu Michaela, fiica unui magnat bucureștean. Cu aplombul pe care i-l dau averea și poziția socială, Mirea își urmărește perseverent interesele, insensibil la suferințele produse celor din jur. În roman, Mirea — altminteri destul de sumar caracterizat ca personaj — ilustrează categoria celor care reușesc, a învingătorilor, implicit a profitorilor. Prin raportul dintre el și Sergiu se exprimă, în ultimă instanță, dezechilibrul moral al societății, erorile de ierarhie valorică, inegalitatea șanselor acordate indivizilor. Dar Sergiu nu este un revoltat, nici măcar un ambițios. El nu intenționează să-l înfrunte pe Mirea (singura dată cînd o face, este într-un moment de beție, după o insinuare emisă, tot la beție, de Mirea), cu atît mai puțin societatea. Eroul lui Mușatescu nu are ieșirile pe baricadă a lui Ștefan Gheorghidiu sau Gelu Ruscanu. El este un resemnat placid, împăcat cu propria soartă, ușor fatalist cum pare a fi fost însuși scriitorul.

O fatalitate necruțătoare o urmărește pe Caliopi Zaharescu. Nevoia de dragoste o pierde. Nefericita văduvă, obsedată de tardive chemări erotice, își irosește averea cu amanții improvizați.

Altă victimă a destinului vrăjmaș este funcționarul de bancă Paveliu, unul din chiriașii și virtualii amanți ai doamnei Caliopi Zaharescu. Incapabil să se sustragă patimei jocului de noroc, Paveliu pierde și banii băncii și pe aceia ai amantei, face pușcărie, iar la ieșirea din închisoare se instalează definitiv în preajma mesei de joc, de a cărei fascinație nu poate scăpa, devenind crupier.

Micul fatalism al autorului funcționează și mai evident în cazul poveștii romantic-fabuloase a Margaretei. Copil din flori, născută în urma unui viol stupid comis de un ofițer beat asupra unei fete de circiumar insipidă și urîtă, Margareta poartă ca pe un stigmat rușinea acestei origini obscure. Înclinațiile spre frivolitate ale Margaretei sînt un fel de ecou ereditar, semnale irezistibile venite de la necunoscutul tată, bețiv și afemeiat. Autorul nu poate să nu încheie dramaticul lanț de fatalități : Margareta decade spectaculos, devenind o dubioasă cîntăreață de cabaret și consumatoare de stupefiante, este la un pas de incest, colonelul

Arvătescu încercînd să repete cu ea gestul care, în urmă cu ani, a distrus existența mamei ei. Fata își ucide tatăl, într-o clipă de nebunie (sau, poate, de tragică disperare), după ce mama ei, blîndă și pașnica doamnă Săraru, se spînzurase în podul casei, neputînd accepta imaginea decreptitudinii fiicei sale. Margareta sfîrșește într-un ospiciu, și astfel se închide cercul acestor destine, autorul insinuîndu-se dibaci către sensibilitatea ușor de înfrînt a cititorilor epocii.

Nici vorbă, romanul este scris cu știința efectelor sigure la public, și cele arătate mai sus constituie doar un exemplu de ceea ce înseamnă mașina de stors lacrimile cititorilor, la care se adaugă frămîntatele pagini din jurnalul lui Sergiu, descrierea stării deplorabile a Margaretei, ajunsă la limita decăderii fizice și morale, apoi ivirea, după o avalanșă de decepții și bătălii pierdute, a unei noi posibile iubiri, apariția discretă și promițătoare, în orășelul unde Sergiu funcționează ca profesor de română, a Piei, fiica domnului Edgar Munteanu, președintele tribunalului...

Tudor Mușatescu, remarcabil profesionist al scrisului și autor de factură populară, democratică, nu a ezitat să adopte cîteva din formulele pe nedrept hulitei „literaturi de consum", conștient că pe calea acestei comunicări largi și directe se pot transmite mai sigur și mai ușor publicului cele mai generoase idei sociale. Firește, acest mod de literatură implică renunțări estetice, unele concesii făcute gustului minor, și faptul apare evident chiar în cazul unor prozatori mari, cum sînt Liviu Rebreanu sau Gib Mihăescu. În romanul lui Tudor Mușatescu devin flagrante aceste concesii, mai ales în accentuarea „libidoului", în insistența fără rațiuni artistice asupra resurecției erotice a văduvei locotenent-colonelului Zaharescu, în urmărirea — din fericire, nu lipsită de ironie — a senzualității în ofensivă. Scriitorul dispune însă de un avantaj care conduce, nu o dată, la recuperarea multor pagini compromise de vecinătatea cu literatura de colportaj, iar acest avantaj este *umorul*. Umorul acționează ca o frînă a patetismului, demistificînd și desolemnizînd nemilos, retezînd la timp excesul de gravitate. De altfel, chiar începutul romanului se produce sub semnul declasării momentului tragic, prin integrarea ironică în cotidian și publicistic. Iată prima propoziție

a cărții: „Caliopi Zaharescu a rămas văduvă marți, la patru după masă." Pecetea comicului a fost pusă cu severitate, iar tot ce va urma, indiferent cum va fi frazat, indiferent de ton, va dansa amuzant în lumina acestei propoziții seci, care condamnă definitiv orice gînd eroic. Așa se face că întreaga viață sentimentală a doamnei Caliopi Zaharescu, fie că e vorba de cea conjugală, fie că e vorba de cea postconjugală, va trebui să fie citită în cheie comică.

Astfel, momentele în care Caliopi, după moartea soțului, își evocă în fața unui album de fotografii tinerețea, prima întîlnire cu Titică, primele semne de dragoste, departe de a fi duioase și lirice, țîșnesc în afara clișeelor răsuzate de literatura minor-sentimentală, scînteind de parodie și burlesc. Caliopi, domnișoară de onoare la nunta Didonei, încercînd să-i prindă locotenentului Zaharescu, „simplu invitat", cocarda de nuntă, se înțeapă la deget cu acul cocardei, iar locotenentul, „neștiind ce trebuie să facă, îi apucă degetul și, strîngîndu-l cu putere de vîrf, îl duse la gură ca să-i sugă durerea, așa cum știa el că se procedează în cazuri de înțepături". Stupoarea domnișoarei, apoi bîlbîiala tînărului locotenent „de ată" fac deliciul povestitorului, care nu-și reține gustul pentru zeflemea. Titică rămîne în fața fetei „dezorientat și bleg, ca o necuvîntătoare intrată din eroare într-o cofetărie", el are vocea „sugrumată de guler și de sinceritate". La rîndul ei, fata constată că tînărul locotenent nu-i displace: «„în ceea ce privea fizicul", i-l găsise destul de „plăcut", iar ca „intelect" era de părere că e foarte „simpatic".» Descendența caragialiană își spune cuvîntul; Caliopi, un fel de Ziță mai puțin „modistă", găsește că *intelectul* omului cu care se va căsători e *foarte simpatic*.

Ecouri ale umorului caragialian recidivează pretutindeni în text, sugrumînd efuziunile sentimentale și înnobilînd observația de critică socială. Ca în Caragiale, doamnele, soții de colonei și de generali, se adună la „five o' clock" (în varianta franțuzită, „jour"), joacă maus, își spun „fete", deși toate au o vîrstă onorabilă, se bîrfesc reciproc, într-o beție mahalagistă ireprimabilă, cele care merg cu tramvaiul „omit" să-și cumpere bilet, fac paradă de glorie combatantă, în cel mai autentic stil Mița Baston: „Cred că măcar atîta atenție meritățm de la Stat și noi care am

luptat la Mărăşeşti, în timp ce alţii primeau lefuri în teritoriul ocupat".

În fond, lumea este aceeaşi ca în comediile şi schiţele lui Caragiale, doar că a trecut şi printr-un război mondial. Pofta politicianistă, „furia peroraţiei în public" — cum o numeşte G. Călinescu — atît de proprie eternului Mitică, se moşteneşte integral. Domnul Rădulescu (în casa căruia nimereşte Sergiu pentru a-i medita fiul, un soi de Mitică Georgescu în permanentă stare de candidatură la repetenţie) pune la punct politica Europei cu nonşalanţa doctă a lui Conu Leonida. Termenii politici devin nişte personaje ale unei piese groteşti. Portretul e savuros, aşa cum îl integrează scriitorul în ambianţa familială, şi merită să fie reţinut: „Bineînţeles, cît a durat masa, a vorbit numai domnul Rădulescu. A-nceput cu varza călită şi a isprăvit cu Liga Naţiunilor. Toate problemele actuale, din ţară şi străinătate, au fost tăvălite, o dată cu miezul de pîine din vîrful furculiţei, prin sosul mîncărilor abundente. Sergiu şi-a dat seama că orice tentativă de a lua parte la «discuţie» era inutilă. Domnul Rădulescu discuta întotdeauna de unul singur. Şi pro şi contra. Era în acelaşi timp şi stat şi contribuabil, inculpat şi reclamant, guvern şi opoziţie, republică şi monarhie. Rînd pe rînd, membrii familiei deveneau state, oameni politici şi chiar evenimente. Bineînţeles, mute. Astfel, în cîteva minute numai, madam Rădulescu, sub degetul lui ameninţător, a fost Franţa (Şi atunci, dumneata, Franţa... sigur că nu poţi să stai cu mîinile-n sîn...), a devenit apoi tratat de pace (A! Eşti tratatul de la Trianon? Bun! Să te citim cu atenţie...), s-a schimbat în criză mondială (Ei, şi dacă eşti criză mondială, ce? Trebuie să durezi cît lumea?) şi a ajuns în cele din urmă, stat (Cum îţi permiţi să vii tu, stat, şi să-mi iei mie, cetăţean...)".

Umorul echilibrează tonalitatea generală a naraţiunii, dinamizînd circulaţia interioară a sevei epice, dînd culoare şi stil acestui roman, menit, fără această infuzie de comic, să rămînă, calm şi egal cu sine, în matca bine cunoscută a literaturii de mîna a doua. Cu vîna satirică, Tudor Muşatescu a cucerit o clasă estetică.

Alături de aceste străfulgerări de umor, romanul conţine valoroase pagini de pamflet social, care, cu vehemenţa lor pe

alocuri camilpetresciană, îi adaugă o dimensiune de robusteţe publicistică. Parcurgînd cu eroul său atîtea medii sociale, scriitorul nu putea rămîne indiferent la imaginea corupţiei şi venalităţii, nu putea trece cu vederea meschinăria şi suficienţa lumii burgheze, atît de ostilă caracterelor integre, curate, cum este acela al tînărului Sergiu Zaharescu. Înverşunarea polemică dobîndeşte accente precise mai ales în referirile critice la lumea tinerilor „de bani gata", a noilor „juni corupţi". Aici, patima demascatoare nu cunoaşte reţinere, şi este interesant faptul că ea se exprimă de către un personaj aflat oarecum înăuntrul acestei lumi: Michaela Rădulescu. Fata îşi doreşte un prieten care să nu-i amintească pe ceilalţi „prieteni": „Pe cei care îi strîngeau talia cu impertinenţă, sub protecţia unui dans oarecare, pe cei care îi scriau pagini tîmpite şi înflăcărate, pe cei care — profitînd de prima clipă de singurătate — îi cădeau la picioare ca să i le pipăie, pe cei pe care îi întîlnea peste tot — toţi la fel unul cu altul — cinici din prostie, îndrăzneţi din lipsă de educaţie, prezenţi oriunde din abundenţă de timp, trăind — între bar şi dancing — din gloria unei cravate, a unei anecdote sau a unei aventuri cu rezonanţă în articolele codului penal. Pe cei pe care «condiţia ei socială» şi «mediul pe care îl frecventa» o obligau să-i întîlnească peste tot, să-i primească prin casă, să-i suporte, ţinîndu-i totuşi la o distanţă pe care ei n-o remarcau pentru că nu le convenea. Ah! Cît îi ura Michaela pe aceşti «prieteni» ai ei, cu cultura făcută la film sonor, cu cancanul totdeauna prezent pe buze, băieţi «de familie» sau numai pretinşi aşa, consumînd între maxilarele pudrate, fălcile moşiilor paterne, papă-lapte muceziţi în cataloagele primilor ani de facultate, sportivi născuţi o dată cu prima maşină proprie, fanfaroni, stîlcind permanent seminţe de limbi străine între dinţi — imberbi cu nasuri dospite de droguri şi cu trupuri dezaxate de vicii, campioni ai porcăriei, ai intrigii şi ai clevetirii, devastatori ai bufeturilor de recepţii, cu sau fără meserii dubioase, titulari de sinecure cerşite de părinţi, sau numai de femeile familiei, la uşa tuturor potentaţilor zilei." Acest tablou violent, încărcat de amărăciune şi dezgust, aminteşte cumva magistrala înfierare de către Camil Petrescu, în *Act veneţian*, a tineretului stupid şi

corupt al aristocrației venețiene în degringoladă, vizînd de fapt tineretul aristocrației românești, contemporană autorului.

În viziunea critică a societății românești dintre cele două războaie mondiale, Tudor Mușatescu preia, însă, și ceva din optica sămănătoristă, net conservatoare, a acelora care deplîngeau deposedarea vechii boierimi, transgresiunea civilizației capitaliste, ruinarea așezărilor patriarhale. Falsa opoziție dintre vechea și noua aristocrație își face loc și în romanul *Mica Publicitate*, scriitorul mărturisindu-și direct simpatia pentru boierimea tradițională „de neam", într-un „lamento" vădit influențat de doctrinele romantice anticapitaliste: „A sărăcit, prin urmare Grigore Străjescu, om de treabă și de neam bun, proprietar, din tată în fiu, al moșiei din Hobaia. L-au încolțit datoriile și nevoile. Și-a vîndut întîi casa din București, pentru ca zidurile odăilor ei, grave și demne, să se dărîme cu tapetele sfîșiate, făcînd loc vitrinelor mari în care să se lăfăiască, de aici încolo, automobilele americane. Din grădina plină de tufe de flori, îngrijite de mîini cu sînge albastru, pomii istorici au fost smulși din rădăcini ca niște măsele din alveolele pămîntului. Peste aleile cu nisip galben și fin, s-a așternut, ca o lavă, asfaltul civilizației și în locul cotețului de porumbei, aduși din Veneția, s-a instalat, mîndră între racorduri, pompa de benzină albastră. Și-a vîndut apoi mobilele de preț, pe care cumpărătorii de azi n-ar fi îndrăznit să stea altădată decît într-o muchie, și covoarele, pe care pașii lor ar fi evitat să le calce, preferînd, discreți, parchetul. Și-a vîndut, în urmă, tablourile de preț, bijuteriile de familie și monezile de aur. De cînd s-a mutat la țară, a tot vîndut mereu, în anii de secetă și de lipsă de credit. Și acum, iată. A ieșit la mezat ultimul vestigiu al luxului de altădată. Landoul lui Grigore Străjescu, cunoscut în tot Bucureștiul. Landoul de lac albastru, comandat special la Viena, și hamurile englezești care își străluceau paftalele în trapul cailor rusești, cu cozile pînă la pămînt ca niște trene de mătase neagră. Și, oare, în gestul cu care Grigore Străjescu a pus, în clipa vînzării, un om din curte să răzuie cu vîrful briceagului blazonul de pe portiera landoului — nu e drama unei întregi clase sociale, prinsă într-un simplu instantaneu — la «Mica Publicitate» ?..."

Compasiunea scriitorului pentru această clasă socială înghițită de puhoiul capitalist strecoară o notă romantic-desuetă în limbajul romanului, una dintre acele digresiuni programatice, jurnaliere, fără legătură cu structura cărții, dar definindu-i lirismul sentimentalist de care aminteam la început. Așadar, Tudor Mușatescu, scriitor citadin prin excelență, nu s-a putut sustrage reacției retractile a unor scriitori (îndeosebi a scriitorilor poporaniști) în fața civilizației asfaltului și automobilului, n-a ezitat să depună o floare pe mormîntul orînduirilor patriarhale. Era și acesta un strigăt de protest, un strigăt umil și, fără îndoială, inutil...

Contradictoriu, cu formule care se întretaie necontenit, cu observații vii și inedite asupra vieții, alternînd cu poncife ale literaturii comerciale, scris cu umor și cu patimă, romanul confirmă, dincolo de calitățile literare ale scriitorului, o caldă și neclintită dragoste de oameni, dragostea aceea din care s-a conturat neuitatul Spirache, precum și o imensă nevoie de sinceritate, de mărturisire. Dacă nu sînt, acestea, însușiri ale marilor opere, sînt, în orice caz, însușiri ale marilor suflete.

DUMITRU SOLOMON

CUPRINS

PARTEA I

I Statuia libertății 7
II Si naturam ducem sequemur... . . . 14
III Vergiss mein nicht 20
IV La opt lei, toate în miză 35
V Majoritatea dictează 47
VI Suspine crude pieptu-mi zdrobește... . . 65

PARTEA II-A

I Stradela Umbrei 77
II Cele două Margarete 82
III Mica publicitate 115
IV Vinul, cîntecul și femeia 122
V Visul unei nopți de vară 134
VI Familia Rădulescu 140
VII Sărutarea 153
VIII „Nef“ 167
IX Primii fulgi 183
X Calendar 197
XI Cel mai rezistent metal 221
XII A înflorit un cireș azi-noapte 236

PARTEA III-A

I Țușca 249
II Floarea din grajd 259
III Felicitările se primesc în biserică . . . 265
VI Rugați-vă pentru ea 274

Postfață 289

Lector : AURORA PARVU
Tehnoredactor : POMPILIU STATNAI

Apărut 1972. Hîrtie tipar A de 63 g/m². Format 540×840/16. Coli ed. 15,17. Coli tipar 19. A. nr. 20 582/1971. C.Z. pentru bibliotecile mari și mici 859—31.

Tiparul executat sub comanda nr. 11 025 la Combinatul Poligrafic „Casa Scînteii" Piața Scînteii nr. 1 București Republica Socialistă România